

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1886.

Redaktor:

M i c h a ł . H ó r n i k .

Lětník XXXIX.

Zešiwk I a II.

(Cyłeho rjada čisla 73 a 74.)

B u d y š i n .

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1886.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Létník XXXIX.

B u d y Š i n.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Statistika Serbow sakskeho kralestwa.

Zestajał dr. *Ernst Muka*.

Wozjewjam tu poslđni džél statistiki Serbowstwa, kiž wobličenje a wopisanje sakskich Serbow wobsaha. Dokelž pak podłożki za njón dla swojego zdalenja wot lubeje Łužicy z wjetša sam zběrać njemóžach, běch na dobroćiu pomoć lubych přečelov a wótčincow pokazany, wot kotrychž sym přede wšěm kk. far. H. Imišeji w Hodžiju, blidařskemu mištrej J. Mlynkej w Zaręci, wučerjam Keřkej z Čornjowa, Šewčikej z Baćonja, Haši z Čorneč a studentomaj Kralej z Radworja a Handrikej z Jamnogo za hromadženje a připósłanie materialijow wulké džak winopty. Ale při wšěm tymle jich předčelnym podpjeranju mějach njemału nuzu, předy dyžli ze wšelakich stronow trěbne a žadane podłożki a powěsće dostach; a škoda, zo běchu mnohe přeco hišće njedospołniše, hač sebi přejach.

Wot wažnišich starších a nowišich spisow, kiž pak z eyła pak z džela wo sakskich Serbach jednaju, su nimo tych w zawodze do statistiki pruskich hornjołužiskich Serbow na spomnjených hišće mjenować: *Merkel-Engelhardt: Die Erdbeschreibung Kursachsens.* — Pöltz, *Handbuch der Statistik des Königreichs Sachsen*, 1810. — *Mittheilungen des k. sächs. Vereins für Erforschung und Erhaltung der vaterländischen Alterthümer*. Dresden. 1846. III. — *Rys Dziejów Serbo-Łużyckich* przez W. Bogusławskiego. St. Petersb. 1861. — *Jahrbücher des Kön. sächs. statistischen Bureaus in Dresden*. — *Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen*. Von Jakob Kral-Radibor. Dresden 1876. — *Historija serbskeho naroda*. Spisaštaj W. Bogusławski a M. Hórnik. Budyšin 1884.

A. Wobličenje sakskich Serbow.

Sakscy Serbja sydla jako domjacy wobydlerjo abo přenjabywey w połnōcnej połožcy sakskeje Hornjeje Łužicy k sewjeru wot lužiskich horow w Lubijskim, Budyšskim a Kamjeńskim hamtskim hetmanstwje; jako přibywey abo přícahowarjo pak su so w nowišim času we wšelakich stronach sakskeho kra-

lestwa zasydlili, přede wšěm we hłownym měsće Drježdžanach a jeho wokolnosći, hdźež nahladnu serbsku wosadu tworja.

Ze strony sakskeho knježefstwa buchu Serbja po narodnosći hižo w prěnich džesatkach našeho lětstotka wjacy króć ličeni. Tola cyły tutón rukopisny material, kiž so ženje wozjewiļ njeje, bu skónčenje zničeny (přir. Andree, Sprachgebiet der Lausitzer Serben, str. 21). Prěnje nam zdžeržane přibližne ličenje Serbow sakskeje Lužicy sta so w l. 1844 wot Budyšskeje krajskeje direkcje na žadanje kral. saksk. Towarſtwa za wuslědženje a zdžerženje krajnych starožitnosćow w Drježdžanach. Tehdy je so „ungefähr im Überſchlag“ 42,000 Serbow naličiło, wot kotrychž měješe město Budyšin samo 1200 (přir. Mittheilungen des k. s. Vereins etc., str. 72 sl.). Pozdžišo buchu wot l. 1847 Serbja w Sakskej při wšěch ludličenjach (z wuwzaćom l. 1852 a 1855) porjadnje ličeni a jich ličba hač do l. 1871 zhromadnje w „Zapiskach kr. s. statist. bureaua w Drježdžanach“ wozjewjana. Nadrobne ličby Serbow z kóždeje wsy wosebiče hakle buchu w spomnjenych „Zapiskach“ wot poslednjego ludličenjow ll. 1875 a 1880 woćišcane.

Moje ličenje Serbow z l. 1884 (wo někotrych wosadach hakle z l. 1885) je wěscíše a dokladniše, hač mőžeše jo knježerſtvo při ludličenjach dobyć, dokelž so do officialnych ličenskich listow wselacy Serbja ze wselakich přičinow jako Serbja njezapisuja. Za to wot mnogich jeno tři příklady z ludličenja 1880! W małej wjescy Hodžijskeje wosady njebě bohata burowka swoju serbsku narodnosć wuznała. Jako chcyše ličef to poprawić a do listna připisać „Wendin“, wona z hordosu na njeho zawoła: „Božedla nic! Mje nichtó za Serbowku džeržeć njesmě!“ A ji tola při kóždym němskim słowie Serb na hubu biješe! — Na wulkich kublach kublerjo abo najency, kiž su z wjetša němskeho rodu a njerědko přeciwnicy Serbow, při ludličenjach runje kaž při wólbach do sejmow swoju narodnosć pozběhnueć a serbsku potłóčić pytaju. Přede wšem pola dweju, štož zhonich, buchu při posledním ličenju l. 1880 čeladnicy a džělačerjo, kiž běchu a su nimo inspektora a hetmana wšitcy serbscy, jako Serbja njezapisani — a tak ličbu Němcow we wsy nolentes-volentes přispórichu. — Samo zdželany Serbam stanje so druhdy, zo jim skra-

džu w ličenskich listnach narodnosć konfiskuja. W Budyšinje n. př. bydleše rozsudzity Serb z hišće rozsudzićišim Němcom w tej samej hospodže, a běstaj tam tež hišće dwaj druhaj młodšej Serbaj. Němc wědzeše to tak zwjesć, zo Serb ličenske listno z cyła njewohlada, ze samej přečelnosću „bě jeho hižo do listna zapisał“ a prašany, hač tež jako Serba, wobkručeše to wuraznje. Serb pak chyše so tola přeswědčić, džše k ličerjej, pohlada do listna, a — nic jeno wón, ale tež taj druhaj Serbaj hospody, tam jako Serbja woznamjenjeni njeběchu!

Štož porjad tohole džela nastupa, sym najprjedy nadrobne wobličenja z ll. 1875, 1880 a 1884 zestajał; na to slěduja starše a nowiše zhromadne wobličenja, dale přehlady a resultaty samsneho ličenja z l. 1884 a přirunanja a skónčenje zhromadne wobličenje *wšech* (hornjo- a delnjołužskich) Serbow z l. 1880/84.

I. Nadrobne wobličenje sakskich Serbow po wosadach a wsach.

Dokelž nadrobne ličby wobydlerí jednotliwych serbskich wsow z ll. 1875 a 1880 hišće w žanym serbskim časopisu so woćišćale njejsu, sym je ja ze „Zapiskow kr. saks. stat. bur.“ wupisawši z ličbami mojego samsneho ličenja z l. 1884 po wosadach zrjadował a tu podał, zo by kóždy móhl sam přirunać a spóznać, kak njewěste te officialne ličenja w nastupanju serbskeje narodnosće su. A hdyž tež je so mi radžilo, po móžnosći wěstu ličbu Serbow lěta 1884 z nutřka serbskeho kraja wuslědžić a wobličić, njebě to tola w nastupanju Serbow z wonka serbskeje Łužicy bydlacych mi jako jednotliwcej móžno. Tuž dyrbjach so tu z ličbami ludličenja 1880 spokojić a je při zhromadnym wobličenju wšech sakskich Serbow lěta 1884 sobu wužić. Budže pak drje tutych Serbow, přede wšěm we wójsku, něsto stow wjacy, hač je so jich officialnje naličilo. K tomu sym ja tež najwažniše ličby Serbow njeserbskich městow a wsow ze „Zapiskow kr. s. stat. bur.“ wupisał a na kóncu nadrobných wobličenjow přidał. Skónčil sym tutón poddžél z wobšernej, ale z džela njedospołnej cyrkwińskiej statistiku, kiž móže tež z něčím sobu k wobswětlenju přenijsich ličbow služić.

a) Sakscy Serbja znutřka serbskeje Lužicy.

	1875			1880			1884			Kolko Němcow mže serbaci	Kolko všech wobydler řiti resp. mže serbaci
	Serbew	Němcow	z razom	Serbew	Němcow	z razom	Serbew	Němcow	z razom		
1. Lubijske hamtske hetmanstwo. (Amtshauptmannschaft Löbau.)											
1. Město Lubij, Löbau .	128	6098	6226	132	6519	6651	+ 300 ¹⁾	- 6351	6651 ¹⁾	—	—
2. Lubijska serbska wos.: a) serbske wswy: Stary Lubij, Alt Löbau § Wolešnica, Oelsa ⊖ ²⁾ .	97	639	736	62	659	721	99	626	725	+ 20	—
	186	153	339	136	220	356	193	155	348	+ 20	—
z razom	283	792	1075	198	879	1077	292	781	1073	+ 40	332
b) němske wswy: Habračicy, Ebersdorf ☐ .	19	1227	1246	16	1239	1255	16	1239	1255 ³⁾	—	—
Korbejcy, Körbigsdorf *	5	61	66	3	57	60	3	57	60	—	—
Mała Swóńca, Klein- schweidnitz * . . .	14	171	185	8	178	186	8	178	186	—	—
Wulka Swóńca, Gross- schweidnitz * . . .	5	636	641	24	606	630	24	606	630	—	—
Wotlěhań, Ottenhain ** .	8	725	733	7	554	561	7	554	561	—	—
z razom	334	3612	3946	256	3513	3769	350	3415	3765	40	390

¹⁾ Wopravdžitu ličbu Serbow tu wobličić, nježb možno; je pak jich všeće wjací nježli mjenje hač 300; zhromadna ličba wobydler je z 1. 1880. — ²⁾ Znamješka zady mjenow maju tu samu płaćivosć, kaž w díle II. pri hospod. statisticy. — ³⁾ Dokelž z tuthych němskich wsow druhich ličbow dostać nježb, sym ličby ludl. 1880 wzala.

Statistikta Serbow sakskeho kralestwa.

7

	1875			1880			1884			Kolko Němcow může serbski	Kolko Němcow může serbski
	Serbou	Němcou	z razem	Serbou	Němcou	z razem	Serbou	Němcou	z razem		
3. Město Wospork, Weissenberg ♂ . .	167	974	1141	204	1038	1242	+ 300 ⁴⁾	942	1242	+ 100 ⁴⁾	+ 400
4. Sakska wjes Křižov- skeje wosady: Malečicy, Maltitz ♂ ♀ .	189	152	341	170	194	364	188	185	373	+ 85	+ 273
5. Nosačińska wosada: Nosačicy, Nostitz ♂* .	59	46	105	60	40	100	70	37	107	4	—
Jama, Grube	36	15	51	35	22	57	37	15	52	4	—
Trusecy, Trauschwitz .	116	23	139	111	29	140	113	24	137	3	—
Krapow, Krappe . . .	88	6	94	81	7	88	78	6	84	1	—
Špikaly, Spittel . . .	157	8	165	147	20	167	148	13	161	3	—
Walowy ⁵⁾ , Wohla . .	63	105	168	66	88	154	112	42	154	23	—
z razem	519	203	722	500	206	706	558	137	695	38	596
6. Ketličanska wosada: a) serbske wsy:											
+ Ketlicy, Kittlitz **♂ .	174	422	596	132	542	674	229	445	674 ⁶⁾	+ 20	—
Wujeř, Unwürde* . .	85	167	252	44	217	261	71	166	237	+ 10	—
Latus	259	589	848	176	759	935	300	611	911	30	—

⁴⁾ Tež tu njebě možno, wěstu ličbu Serbow a zhromadnu ličbu wobydler i. 1884 dostać; tuž je tu ličba z 1. 1880 stajena; ličba + 100 zmjenja z wjetša naučených abo němcovatých Serbow.

⁵⁾ Dokelž jeno mjenší džel Walowow do susodneje Ketličanskeje wosady sluša, smy dla wolózenja při ličenju cyłu wjes do Nosačińska wosady stajili a zhromadnu ličbu za 1884 z lěta 1880 wzac dyrheli.

⁶⁾ Tele zhromadne ličby su z 1. 1880, dokelž druhich dostać njebě.

	1875			1880			1884			Kolo Němcow môže serbski	Kolo wsiach wysyłkier ręci resp. mają serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	259	589	848	176	759	935	300	611	911	30	—
Korecy, Georgewitz . .	29	230	259	40	214	254	64	186	250	10	—
+ Luchow, Laucha . .	62	43	105	68	35	103	75	30	105	10	—
+ Wujezd, Breitendorf ⊖	220	27	247	237	44	281	261	20	281 ⁶⁾	20	—
+ Wulki Dažin, Gross- Dehsa ⊖ . .	299	199	498	274	206	480	348	132	480 ⁶⁾	+ 30	—
+ Njeznaowy, Eiserode . .	78	41	119	81	54	135	141	25	166	17	—
+ Stwěšin, Peschen . .	31	9	40	23	15	38	32	6	38 ⁶⁾	6	—
+ Njechań, Nechen . .	61	27	88	72	23	95	83	10	93	10	—
Jawornik, Jauernik + . .	6	—	6	4	—	4	4	—	4	—	—
Wopaleń, Oppeln * ☐ . .	12	135	147	18	136	154	30	124	154 ⁶⁾	?	—
Łuwođicy, Lautitz ⊖ * . .	32	203	235	27	222	249	69	181	250	?	—
Mučnica, Mauschwitz . .	11	79	90	3	36	39	16	72	88	?	—
Khójnica, Cunnewitz . .	14	93	107	9	105	114	8	106	114 ⁶⁾	?	—
serbske wsy z razom	1114	2575	3689	1032	1849	2881	1431	1503	2934	133	1564
b) němske wsy: ?)											
Bělecy, Belbitz ** . .	11	158	169	5	154	159	19	140	159	—	—
Hlušina, Glossen * . .	30	299	329	19	312	331	21	219	240	?	—
Latus	41	457	498	24	466	490	40	359	399	—	—

⁶⁾ Tele zhromadne lišby su z l. 1880, dokelž druhich dostać nješť.

⁷⁾ Tute wsy pod b) jeno liča so w Jakubowych „Serbskich Hornich Łužicach“ (Budyšin 1848) do němskich;

oo Budyšska krajska direkcja ruješe pak w l. 1844 jenož wsy z + woznamjenjene za serbske.

	1875			1880			1884			Kolo Němcov míže srbské	Kolo míže srbské	Přesídlo srbské obyvatelstva zdejšího království
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
Transport	41	457	498	24	466	490	40	359	399	—	—	—
Karlsbrunn ☐ . . .	24	192	216	18	170	188	38	142	180	5	—	—
Serbske Kundrácicy, Wend.												
Kunnersdorf' . . .	5	197	202	17	185	202	22	181	203	?	—	—
Serbske Pawlecy, Wend.												
Paulsdorf *	4	207	211	8	205	213	31	182	213	5	—	—
Róžany, Rosenhain ☐ .	10	232	242	6	244	250	23	225	248	—	—	—
Male Radmercy, Kleinrad-												
meritz * ☐ . . .	11	206	217	1	215	216	20	174	194	—	—	—
Sobol'sk, Zoblitz *	3	256	259	6	260	266	18	242	260	2	—	—
něm. ws. z razom	98	1747	1845	80	1745	1825	192	1505	1697	12	204	—
serbske a něm. ws. z razom	1212	4322	5534	1112	3594	4706	1623	3008	4631	145	1768	—
7. Kotečanska wosada:												
Kotecy, Kotitz ☐ *	238	103	341	232	102	334	276	42	318	+ 25	—	—
Žarki, Sárka † . . .	176	43	219	192	20	212	201	16	217	+ 10	—	—
z razom	414	146	560	424	122	546	477	58	535	+ 35	+ 512	—
8a. Bukečanska wosada:												
a) Wsy Lubijsk. hamtsk. het-												
manstwa:												
Bukecy, Hochkirch ☐ ☐ .	341	160	501	339	178	517	404	126	530	ca. 100	—	—
Blöcany, Plotzen ☐ . . .	131	25	156	115	51	166	128	37	165	+ 30	—	—
Latus	472	185	657	454	229	683	532	163	695	130	—	—

	1875			1880			1884			Kielko wsięci Niemcow może serbski	Kielko wsięci wobylerti równi resu- może serbski
	Serbów	Niemców	z razem	Serbów	Niemców	z razem	Serbów	Niemców	z razem		
Transport	472	185	657	454	229	683	532	163	695	130	—
Čornjow, Zschorna ♀ . .	176	23	199	162	27	189	167	22	189	21	—
Kołwaza, Kohlwesa . .	191	22	213	207	25	232	210	23	233	14	—
Kopercy, Kuppritz * . .	144	51	215	177	63	240	202	38	240	+ 30	—
Lejno, Lehn ♀ . . .	92	77	169	105	36	141	106	33	139	33	—
Łusk, Lauske *	249	47	296	254	50	304	277	45	322	+ 30	—
Nēćin, Niethen ♀ . . .	99	35	134	83	32	115	104	21	125	16	—
Rodecy, Rodewitz ♀ . .	179	31	210	169	58	227	195	31	226	+ 20	—
z razom	1602	491	2093	1611	520	2131	1793	376	2169	294	2087
Wsy Budyšk. hamts. hetm.											
z razom	1510	230	1740	1524	255	1779	1657	141	1798	109	1766
Wsy Bukečan. wos. wśitke	3112	721	3833	3135	775	3910	3450	517	3967	403	3853
II. Budyšske hamtske hetmanstwo. (Amtshauptmannschaft Bautzen.)											
A. Evangelisko-lutherske wosady.											
B. Bukečanska wosada: b) Wsy Budyšk. hamtsk. hetm.:											
Delany, Döhlen . . .	85	6	91	93	4	97	101	4	105	4	—
Mješicy, Meschwitz . .	218	38	256	237	34	271	250	17	267	11	—
Latus	303	44	347	330	38	368	351	21	372	15	—

	1875			1880			1884			Kielko Nómcow móje serbski	Kielko wszech wobylaci réti resp. míze serbski
	Serbów	Námcow	z razom	Serbów	Námcow	z razom	Serbów	Námcow	z razom		
Transport	303	44	347	330	38	368	351	21	372	15	—
Pomorcy, Pommritz * § .	131	46	177	129	50	179	145	32	177	30	—
Rachlow, Rachlau ⊖ .	209	16	225	195	30	225	219	6	225	—	—
Sowrjecy, Soritz . . .	111	11	122	109	19	128	113	15	128	15	—
Šekeczy, Scheckwitz . .	53	8	61	52	6	58	57	—	57	—	—
Trjebjeńca, Steindörfel .	152	22	174	157	27	184	177	9	186	5	—
Wadecy, Waditz . . .	109	11	120	103	26	129	116	14	130	10	—
Wawicy, Wawitz . . .	98	17	115	114	8	122	121	1	122	1	—
Wnježk, Wuischke b. H.*	195	40	235	193	42	235	205	32	237	28	—
Žornosyki, Sornssig † .	120	12	132	116	2	118	114	8	122	5	—
Wysoka, Weissig . . .	29	3	32	26	7	33	39	3	42	—	—
z razom	1510	230	1740	1524	255	1779	1657	141	1798	109	1766
9. Město Budyšin, Bautzen ⊖ ⊖ . . .	2669 [§])	12040	14709	3066	14443	17509	+ 4000 [§])	13509	17509 [§])	—	—
10. Budyšska serbsko- lutherska wosada Swj. Michala:											
Wuricy, Auritz . . .	57	21	78	66	15	81	69	8	77	8	—
Bozankecy, Basankwitz .	38	—	38	44	1	45	43	—	43	—	—
Latus	95	21	116	110	16	126	112	8	120	8	—

[§]) W l. 1844 bu w Budyšinje 1200 Serbow naličených. — [§]) Wéstli ličbu S. tu woblićić njeje nam móžno; wězo pak je jich hišće wjaczy, hač smy podali; zhromadnu ličbu wobydlerí dyrbjachmy z l. 1880 wzac.

	1875			1880			1884			Kelko Němcov může serbski	Kelko všich wojedler řidi resp. může serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	95	21	116	110	16	126	112	8	120	8	—
Brězow, Blösa . . .	116	8	124	131	7	138	133	1	134	1	—
Boboley, Boblitz . . .	82	75	157	83	7	90	83	5	88	5	—
Bórk, Burk ⊖ . . .	117	21	138	111	28	139	119	19	138	+ 10	—
Torońca, Daranitz . . .	35	5	40	35	4	39	36	2	38	2	—
Jenkecy, Jenkwitz . . .	216	31	247	238	22	260	243	8	251	3	—
Sokolnica a Jaseńca (wjes),											
Soculahora u. Jessnitz .	42	33	75	61	32	93	80	9	89	5	—
Delnja Kina, Niederkaina *	234	23	257	252	22	274	261	15	276	10	—
Hornja Kina, Oberkaina .	63	35	98	47	36	83	71	18	89	8	—
Lubochow, Lubachau Ě .	83	14	97	91	19	110	99	5	104	5	—
Małsecy, Malsitz *	94	17	111	101	37	138	109	27	136	22	—
Nadżane cy, Nadelwitz *	74	40	114	59	35	94	79	21	100	11	—
Wownjow, Öhna ♀ . . .	93	18	111	90	25	115	100	12	112	5	—
Příšecy, Preuschwitz . . .	37	14	51	45	8	53	46	6	52	4	—
Rabocy, Rabitz . . .	47	5	52	46	7	53	46	4	50	4	—
Ratarjecy, Rattwitz † . . .	72	9	81	70	21	91	79	8	87	5	—
Zrěšin, Riesschen . . .	49	1	50	48	2	50	48	1	49	1	—
Židow, Seidau §§ ⊖											
a Smolicy, Schmole .	1732	995	2727	1768	1090	2858	1976	686	2662	+ 100	—
Zawidow, Kleinseidau .	83	6	89	82	5	87	88	5	93	4	—
Latus	3364	1371	4735	3468	1423	4891	3808	860	4668	213	—

Statistika Šerbow saskeho kraestwa.

	1875			1880			1884			Kielko Němcow máže serbski	Kielko wszyscy wozady w 1884 rok Draž Míš Příbram Praha Vidnava Zbraslav
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	3364	1371	4735	3468	1423	4891	3808	860	4668	213	—
Ščejecy, Stiebitz . . .	45	50	95	50	42	92	70	26	96	+ 10	—
Třešlany, Strehla . . .	70	25	95	75	16	91	78	15	93	5	—
Čichońcy, Teichnitz . . .	136	38	174	160	22	182	165	17	182	7	—
Wulki Wjelkow, Gross- welka ⊕ *	162	49	211	160	45	205	165	39	204	25	—
Maly Wjelkow, Klein- welka (wjes) * . . .	72	30	102	80	28	108	96	9	105	4	—
Cyžecy, Zieschitz † . . .	41	2	43	40	5	45	44	3	47	3	—
Dobruš, Doberschau §§*	174	94	268	173	113	286	260	98	358	+ 30	—
z razom	4064	1659	5723	4206	1694	5900	4686	1067	5753	297	4983
11. Budystečanska wo- sada:											
Budystecy, Grosspost- witz §	299	188	487	341	234	575	432	143	575 ¹⁰⁾	ca. 45	—
Zahof, Berge	85	46	131	77	68	145	112	33	145	ca. 10	—
Bónjecy, Binnewitz . . .	114	13	127	105	7	112	113	3	116	3	—
Kózly, Cosel	112	57	169	116	59	175	146	29	175	11	—
Dženikecy, Denkwitz . . .	11	—	11	12	2	14	14	—	14	—	—
Latus	621	304	925	651	370	1021	817	208	1025	69	—

¹⁰⁾ Njebě mi móžno, ze wšech wsow tuteje wozady dospołnie wěstych lièbow za l. 1884 dostać; tak su tež zhromadne lièby z díela z l. 1880.

	1875			1880			1884			Kelko Němcow mjez serbski	Kelko w telko wobydljen išči rep. mjez serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	621	304	925	651	370	1021	817	208	1025	69	—
Debsecy W. a M., Gr. u.											
Kl.-Döbschütz . . .	423	109	532	469	181	650	535	115 ¹¹⁾	650	ca. 15	—
Lejno, Lehn . . .											
Hajnicy, Hainitz ¹²⁾ §§	85	295	380	71	271	342	95	247	342	ca. 25	—
Bohow, Halbendorf † .	27	122	149	31	141	172	45	127	172	5	—
Bjedrusk, Bederwitz .	74	51	125	69	58	127	75	54	129	10	—
Jilojey h., d. a n., Eulowitz, O., N., N. . .	165	56	221	134	107	241	175	70	245	15	—
Splósk, Pielitz ſ. . .	130	40	170	122	50	172	137	35	172	12	—
Khójnica, Gross-Kunitz .											
Lubjenc, Mehltheuer .	31	21	52	26	16	42	43	6	49	6	—
Mnišonc, Mönchswalde ¹³⁾)	156	50	206	140	51	191	167	32	199	12	—
Male Bobolce, Kleinboblitz											
Hornja Hórka, Obergurig											
^{1/2} ⊕ † . . .	137	41	178	142	48	190	168	22	190	10	—
Latus	1849	1089	2938	1855	1293	3148	2257	916	3173	179	—

¹¹⁾ Tu kaž tež w Budystecach Hajnicach, Zahorju a Mnišoncu je telko Němcow dla wulkich Hajnickich fabrikow; mjez tymi do Němcow ličenymi wobydljerjemi pak je vjele Čechow, kiž z wjetša serbski rozumja.

¹²⁾ Nowonatwarjena katholska kapela za fabrikskich dželačerjow.

¹³⁾ Mnišonc sluša po prawom do Budyšskeje katholskeje wosady a jenož Małe Bobolcy do Budystec; tola wsy tworitej jenu gmejnu, a tuž njehodža so ličby derje dželić.

	1875			1880			1884			Kielko Němcow môže serbski	Kielko môže serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	1849	1089	2938	1855	1293	3148	2257	916	3173	179	—
Rašow, Rascha . . .	134	98	232	161	75	236	191	45	236	25	—
Rozwodecy, Rodewitz ♂	252	135	387	239	145	384	281	105	386	ca. 40	—
Čorne Noslicy, Schwarz- nauslitz . . .	208	25	233	176	39	215	206	19	225	10	—
Supow, Suppo . . .	10	15	25	10	16	26	14	13	27	3	—
Khójnička, Kleinkunitz .	36	—	36	28	1	29	31	—	31	—	—
z razom	2489	1362	3851	2469	1569	4038	2980	1098	4078	257	3237
12. Budyšinska wosada:											
Budyšink, Kleinbautzen ♂*	186	42	228	206	44	250	214	25	239	20	—
Přiwójcy, Preititz * .	225	54	279	252	18	270	254	18	272	15	—
z razom	411	96	507	458	62	520	468	43	511	35	503
13. Hrodžišćanska wos.: Hrodžišće, Gröditz ♂ *	238	97	335	291	106	397	338	52	390	12	—
Brězecy, Briesnitz . . .	86	8	94	73	4	77	72	3	75	2	—
Skaneccy, Cannowitz * .	103	6	109	113	5	118	115	5	120	1	—
Kortnica, Corinitz . . .	132	6	138	126	15	141	137	2	139	2	—
Běla Hora, Belgern * .	93	11	104	108	12	120	112	10	122	2	—
Droždžij, Drehsa * .	236	89	325	226	67	293	272	32	304	12	—
Njechorń, Nechern * .	202	20	222	187	4	191	187	3	190	—	—
Latns	1090	237	1327	1124	213	1337	1233	107	1340	31	—

	1875			1880			1884			Kelko Němcow móže serbski	Kelko všech wobydler řík res. móže serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	1090	237	1327	1124	213	1337	1233	107	1340	31	—
Rakojdy, Rakel ♂ *	263	37	300	287	12	299	282	12	294	8	—
Wichowy, Weicha *	150	41	191	118	52	170	159	16	175	3	—
Wuježk, Wuischke b. W.	72	1	73	64	9	73	64	7	71	4	—
Worcyn, Wurschen ♂ *	152	65	217	184	56	240	216	26	242	16	—
z razom	1727	381	2108	1777	342	2119	1954	168	2122	62	2016
14. Bartska wosada:											
Bart, Baruth ♂ *	356	145	501	349	172	521	425	98	523	57	—
Bukojna, Buchwalde ♂	292	20	312	267	33	300	279	20	299	16	—
Dubrawka, Dubrauke	222	37	259	217	55	272	239	22	261	12	—
Nowa Wjeska, Neudörfel	29	10	39	33	6	89	36	1	87	1	—
Zubernicka, Kleinsauber-											
nitz §	179	32	211	188	44	232	212	26	238	10	—
Stróza, Wartha ♂	186	42	228	196	36	232	225	12	237	10	—
z razom	1264	286	1550	1250	346	1596	1416	179	1595	106	1522
15. Hućinjanska wosada:											
Hućina, Guttau ♂ +	244	74	318	279	61	340	318 ¹⁴⁾	22 ¹⁴⁾	340 ¹⁴⁾	17	—
Brézyna, Brösa ♀	187	30	217	201	25	226	211	15	226	10	—
Latus	431	104	535	480	86	566	529	37	566	27	—

¹⁴⁾ Podawam tu wobličenja k. fararja; škoda pak, zo je zhromadna ličba wobydler z l. 1880 wzata, węze je we wšech wsach něsto wobydler přibylo a potajim telko Serbow wjaczy. Po druhé tež wěrjomnej powěsti bě 1884 Němcow w Huć. 15, Bréz. 5, Hlin. 7, Lem. 3, N. Wj. 3 = hrom. 33, wot kotrychž móžeš 7 serbski. Woprawdžitosé leži drje najskerje wosrzedza.

	1875			1880			1884			Kielko Němcow może serbski	Kielko może serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	431	104	535	480	86	566	529	37	566	27	—
Hlina, Gleina ♀ . . .	198	22	220	193	30	223	202	21	223	14	—
Lemišow, Lömischau ♂ .	96	12	108	89	22	111	108	3	111	3	—
Nowa Wjeska, Hučin. dz.,											
Neudörfel, Guttauer Anth.	15	6	21	20	6	26	23	3	26	1	—
z razom	740	144	884	782	144	926	862	64	926	45	907
16. Poršiska wosada:											
Poršicy, Purschwitz ♂ + .	421	55	476	421	73	494	473	25	498	25	—
Bošecy, Baschütz ⓠ . .	201	34	235	202	42	244	239	7	246	7	—
Konjecy, Canitz-Christina	136	25	161	151	22	173	159	17	176	11	—
Krakecy, Kreckwitz * . .	220	15	235	222	15	237	229	10	239	10	—
Kubšicy, Kubschütz . . .	222	21	243	221	24	245	228	17	245	10	—
Kumšicy, Kumschütz . . .	94	3	97	91	4	95	96	—	96	—	—
Lětoň, Litten	81	10	91	74	18	92	88	4	92	4	—
z razom	1375	163	1538	1382	198	1580	1512	80	1592	67	1579
17. Klukšanska wosada:											
Klukš, Klix ♂ * . . .	302	69	371	327	82	409	390	19	409 ¹⁸⁾	9	—
Brěmjo, Brehmen	101	15	116	119	10	129	127	2	129	2	—
Komorow, Commeraub.B. ⓠ	137	28	165	156	44	200	168	32	200	17	—
Latus	540	112	652	602	136	738	685	53	738	28	—

¹⁸⁾ Zhromadne ličby wobydleri su z ludlič. 1880; Němcy w jednotliwych wsach wosady pak buchu hakle 1885 wosebje a z wěsta wobličeni.

	1875			1880			1884			Kolko všech němcov mžce serbski	Kolko všech obyvatel říci resp. mžce serbski
	Serbou	Němecew	z razom	Serbou	Němecew	z razom	Serbou	Němecew	z razom		
Transport	540	112	652	602	136	738	685	53	738	28	—
Kislica, Geisslitz . . .	191	62	253	180	63	243	238	5	243	3	—
Polpica, Halbendorf č . .	235	40	275	221	64	285	257	28	285	28	—
Kupoj, Kauppa * § . . .	193	21	214	186	28	214	207	7	214	—	—
Jatřob', Jetscheba č . . .	155	41	196	134	48	182	172	10	182	—	—
Lichaň, Leichnam * . . .	78	1	79	81	6	87	86	1	87	—	—
Wuměnk, Ruhenthal § . . .	128	26	154	150	12	162	160	2	162	1	—
Zalhow, Salga č . . .	201	21	222	231	13	244	241	3	244	3	—
Zdžer, Sdier ¹⁶⁾ č ⊕ + . .	86	25	111	109	28	137	125	12	137	8	—
Čelchow, Zschillichau* . .	113	4	117	122	11	133	125	8	133	—	—
Sakske wsy z razom	1920	353	2273	2016	409	2425	2296	129	2425	71	2367
Lěska, Lieske (pruska w.) .	—	—	—	—	102	102	66	11	77	6	72
Wšitke wsy z razom	+ 1920	+ 353	+ 2273	2016	511	2527	2362	140	2502	77	2439
18. Malešanska wosada:											
Malešecy, Malschwitz č **	542	38	580	487	95	582	554	28	582 ¹⁷⁾	ca. 20	—
Brězynka, Briesing . . .	163	26	189	166	17	183	176	7	183	7	—
Latus	705	64	769	653	112	765	730	35	765	27	—

¹⁶⁾ Tu je na hrodze katholska kapala. — ¹⁷⁾ Zhromadne ličby su z l. 1880; tež ličby Němecew njemóžach na osobu wěste dostać a podać, wězo pak je jich skerje mjenje, hač wjacý.

	1875			1880			1884			Kielko Němcow mála serbski	Kielko mála serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	705	64	769	653	112	765	730	35	765	27	—
Dobrašecy, Doberschütz											
b. B. č.	157	—	157	147	6	153	153	—	153	—	—
Mała Dubrawa, Kl.-Dubrau	38	4	42	38	—	38	42	—	42	—	—
Kř. Boršć, Kronförstchen §	103	19	122	109	19	128	118	10	128	5	—
Ješicy, Jeschütz	46	15	61	43	24	67	62	5	67	5	—
Delnja Hórká, N.-Gurig ⊖*	314	67	381	346	43	389	364	ca. 25	389	ca. 20	—
Plusnikecy, Plieskowitz *	226	28	254	216	21	237	233	11	244	6	—
Kwačicy, Quatitz ⊖ § .	279	45	324	322	54	376	+ 346	- 30	376	ca. 20	—
z razom	1868	242	2110	1874	279	2153	2048	116	2164	77	2125
19. Minakalska wosada:											
Minakal - Hatk, Milkel č.*											
Teicha č.	351	125	436	342	94	436	389	47 ¹⁸⁾	436 ¹⁸⁾	+ 35	—
Wjesel, Wessel . . .	133	33	166	137	30	167	142	25	167	+ 15	—
Lipič, Lippitsch *	210	21	231	204	15	219	206	13	219	5	—
Psowje a Nowe Psowje, Op-											
pitz u. Neu-Oppitz ⊖ č	244	59	303	221	59	280	251	29	280	+ 20	—
Droby, Drobien . . .	107	10	117	120	8	128	124	4	128	2	—
Latus	1045	248	1293	1024	206	1280	1112	118	1280	77	—

¹⁸⁾ Ličbu Němcow Min. wos. z l. 1884 sym wěstu dostał, nio pak zhromadnu ličbu wobydler; tuž dyrbjach tu (officjalne) zhromadne ličby ludlič. 1. decbr. 1880 wzad; zo pak je so ličba wobydleri wot l. 1880-84 wo něsto powjetšila, za to swědči powěść kn. duchowneho, zo ma wosada nětko ca. 1500 wobydleri.

		1875			1880			1884			Kielko Nemeow mioze serbski	Kielko wach wobudzili rosja rep. mioze serbski
		Serbów	Němcow	z razem	Serbów	Němcow	z razem	Serbów	Němcow	z razem		
Transport	1045	248	1293	1024	206	1230	1112	118	1230	77	—	—
Łomsk, Lomske b. M. ☒;	176	52	228	187	46	233	218	15	233	+ 10	—	—
Bukowka, Baka ; Khróst,												
Crosta												
z razom	1221	300	1521	1211	252	1463	1330	133	1463	87	1417	
20. Rakečanska wosada:												
a) sakske wsy:												
Rakecy, Königswartha ☒*	529	414	943	552	526	1078	+ 969	- 150	1119	+ 70	—	—
Kamjennej, Caminau (b. K.)	159	10	169	153	18	171	164	10	174	6	—	—
Trupin, Truppen	111	—	111	128	—	128	142	—	142	—	—	—
Jeňšecy, Johnsdorf . . .	66	9	75	74	3	77	76	1	77	1	—	—
Nowa Wjes, Neudorf b. K.	81	4	85	77	13	90	90	2	92	—	—	—
Niža Wjes, Niesendorf . .	59	11	70	55	6	61	66	2	68	2	—	—
Jitk, Eutrich	139	3	142	153	6	159	192	2	194	2	—	—
Komorow, Commerau b.K. ☒	351	15	366	367	21	388	388	—	388	—	—	—
z razom	1495	466	1961	1559	593	2152	2087	167	2254	81	2168	
b) pruske wsy:												
Wysoka, Weissig ☒ . .	—	—	—	148	5	153	153	1	154	—	—	—
Stróża, Wartha b. Kön. ☒	—	—	—	300	5	305	301	5	306	—	—	—
Hermanecy, Hermsdorf ☒	—	—	—	257	23	280	279	1	280	—	—	—
Šćenica, Steinitz ☒ ☒ .	—	—	—	245	21	266	278	3	281	—	—	—
pruske wsy z razom	—	—	—	950	54	1004	1011	10	1021	—	—	—
20 Wsy Rakečan wosady wśitke	—	—	—	2509	647	3156	3098	177	3275	81	3179	

Statistiká Serbów saského kraje.

	1875			1880			1884			Kolko Němcov místo serbški	Přesnesen zdejš. říms. katol. kroužku v lete	Přesnesen zdejš. říms. katol. kroužku v lete
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
21. Njeswačidlska wos:												
Njeswačidlo, Neschwitz ☽*	327	116	443	335	188	523	441	90	531	35	—	—
Dobrošecy, Doberschütz bei Königsw. + . .	118	13	131	113	19	132	122	10	132	6	—	—
Haslow, Dreikretscham	67	19	86	63	12	75	71	1	72	1	—	—
Hora, Guhra *	108	7	115	103	6	109	109	2	111	2	—	—
Holešow ♀ a Holešowska Dubrawka, Holscha und Holsch-Dubrau	157	20	177	188	29	217	194	14	208	10	—	—
Jasonica z Nowej Jasonicu, Jessnitz u. Neu-Jessnitz ♀	273	25	298	277	14	291	281	7	288 ¹⁹⁾	3	—	—
Łusč, Lauske *	169	23	192	166	13	179	165	13	178	4	—	—
Nowy Łusč, Neulauske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lomsk, Lomske b. Neschw.	55	1	56	66	1	67	71	1	72	1	—	—
Liša Hora, Lissahora	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łuh, Luga ☽ ♀	288	40	328	291	82	373	303	41	344	22	—	—
Nowy Łuh, Neu-Luga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Milkecy, Milkwitz ♀	127	24	151	140	29	169	133	21	154	15	—	—
Przedrijeń, G. u. Kl.-Brösern	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nowa Wjes, Neudorf b. N. ☽	107	49	156	134	45	179	139	36	175	18	—	—
Latus	1796	337	2133	1876	438	2314	2029	236	2265	117	—	—

¹⁹⁾ Po jeném ličenju z l. 1885 bě tu jenož 258 wob., štož je trochu nadpadne.

	1875			1880			1884			Kielo Němcow móže serbski	Kielo wšich wobličeni reči resp. móže serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	1796	337	2133	1876	438	2314	2029	236	2265	117	—
Łahow, Loga *	137	28	165	118	54	172	142	29	171	9	—
Zaręć, Saritsch ⊕ *	130	14	144	130	15	145	111	11	122	11	—
Banecy, Pannewitz b. K. ♂	147	32	179	137	45	182	146	33	179	18	—
Wutolčicy, Weidlitz *	168	50	218	180	63	243	204	40	244	20	—
Nowe Bóśicy, Neupuschw.	142	22	164	157	14	171	168	6	174	6	—
Khasow, Quoos ♀	135	9	144	131	18	149	135	7	142	4	—
Wböhlow, Übigau ♀	246	29	275	258	24	282	267	18	285	8	—
Króńca, Krinitz	88	6	94	88	8	96	96	1	97	1	—
z razom	3074	534	3608	3157	684	3841	3389	383	3772	196	3585 ²⁰⁾
22. Hodžijska wosada:											
Hodži, Göda ♂	265	271	536	314	267	581	468	106	574	23	—
Brëza, Birkau	72	37	109	57	49	106	85	18	103	4	—
Błowašecy, Bloaschütz	87	15	102	76	23	99	93	5	98	4	—
Latus	424	323	747	447	339	786	646	129	775	31	—

²⁰⁾ W „Serbskich Nowinach“ (hapryl 1885) bě, njewěm wot koho, zhromadne wobličenje wobydleſtwa Njeswačilskejego wosady: 3705 wob., z nich 3220 rodž. a woprawdžitych Serbow, 485 rodž. Němcow, wot kotrychž 112 serbski rěci, 388 serbski móža, hdyž tež z wjetša njerěča, 85 pak serbski njerozumna.

Statistiká Serbow sakskeho kraestwa.

23

	1875			1880			1884			Kielo Němcov může serbski	Kielo zakáz nebo zakáz dej	Kielo zakáz nebo zakáz dej
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
Transport	424	323	747	447	339	786	646	129	775	31	—	—
Bolborecy, Bolbritz ⊖ *	112	10	122	115	18	133	136	9	145	7	—	—
Bóšericy, Buscheritz	26	11	37	27	9	36	33	3	36	3	—	—
Kanecy, Cannewitz b. B. ⊖	63	29	92	63	18	81	70	10	80	10	—	—
Karlicy, Carlsdorf	33	36	69	33	36	69	50	19	69	9	—	—
Koblicy, Coblenz ⊖	55	10	65	63	24	87	77	6	83	2	—	—
Darin, Dahren	39	40	79	60	28	88	72	17	89	7	—	—
Dohranecy, Dobranitz	64	4	68	69	6	75	73	—	73	—	—	—
Debrikecy, Döberkitz ☽	53	5	58	45	10	55	50	5	55	2	—	—
Debiškow, Döbschke *	43	9	52	48	9	57	50	6	56	1	—	—
Žičen, Grossseitschen *	127	61	188	137	98	235	201	35	236	10	—	—
Žičen, Kleinseitschen * §	39	85	124	28	83	111	61	43	104	14	—	—
Janecy, Jannowitz	50	10	60	44	13	57	60	—	60	—	—	—
Mała Boršć, Kleinförstchen*	97	41	138	100	37	137	115	20	135	15	—	—
Lutyjecy, Leutewitz	99	31	130	91	19	110	103	9	112	7	—	—
Lešawa, Löschau	48	5	53	53	3	56	53	2	55	2	—	—
Myšecy, Meuselwitz (Mu- schelwitz) ⊖	96	5	101	81	16	97	94	2	96	2	—	—
Njezdašecy, Nedaschtitz § *	157	55	212	125	67	192	181	20	201	5	—	—
Hornja Boršć, Oberförstchen	106	51	157	99	46	145	124	18	142	5	—	—
N. Błowašecy, Neubloaschütz	1	22	23	21	6	27	27	—	27	—	—	—
Latus	1732	843	2575	1749	885	2634	2276	353	2629	132	—	—

	1875			1880			1884			Kielko Němcow mzo serbski	Kielko wielich wobylani reli rep. mzo serbski
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	1732	843	2575	1749	885	2634	2276	353	2629	132	—
Spytecy, Spittwitz § *	174	112	286	152	149	301	277	28	305	8	—
Nowe Spytecy, Neuspittwitz	90	28	118	98	22	120	103	13	116	10	—
Běčicy, Pietschwitz *	41	72	113	56	60	116	100	14	114	10	—
Počaplycy, Potschaplitz *	24	5	29	29	8	37	37	—	37	—	—
Mała Praha, Kleinpraga	50	19	69	52	11	63	60	5	65	5	—
Praskow, Presske	66	12	78	64	15	79	74	5	79	3	—
Delni Hunjow, Ndr.-Uhna	92	4	96	78	14	92	93	4	97	4	—
Horni Hunjow, Ober-Uhna *	96	22	118	90	42	132	117	14	131	8	—
Prěčecy, Frischwitz	138	77	215	107	115	222	197	24	221	—	—
Čerwjene Noslicy, Rothnauslitz *	110	14	124	104	36	140	119	16	135	5	—
Dziwoćicy, Siebitz ⊖	93	20	113	94	22	116	108	13	121	7	—
Sulšecy, Sollschwitz *	97	19	116	97	24	121	116	4	120	1	—
Čehorecy, Techritz *	76	48	124	89	28	117	102	16	118	—	—
Wjelkowy, Wolkau §	13	119	132	20	141	161	42	120	162	ca. 50	—
Senčhow, Semmichau *	55	5	60	58	8	66	69	3	72	3	—
Českocy, Zischkowitz	9	—	9	6	—	6	6	—	6	—	—
Ptačkecy, Vogelgesang	3053	1454	4507	3029	1621	4650	4014	641	4655	246	4260

	1875			1880			1884			Kolko Němcov míže serbši	Kolko všech řík resp. míže serbši	
	Serbši	Němcov	z razom	Serbši	Němcov	z razom	Serbši	Němcov	z razom			
23. Wjelečanska wosada:												
Wjelečin, Wilthen ♂ §§ ♀	478	1617	2095	609	1416	2025	651	1374	2025 ²¹⁾	+ 100	—	—
Wostašecy, Irgersdorf § .	72	26	98	62	46	108	96	12	108	?	—	—
Tučicy, Tautewalde § . .	11	399	410	19	369	388	21	373	394	—	—	—
Zdžaf, Sora	38	21	59	30	10	40	30	10	40	5	—	—
Hornja Hórká, O.-Gurig ½ ○ \$	136	42	178	152	38	190	162	28	190	10	—	—
Bójswecy, Kleinstpostwitz .	73	46	119	51	27	78	64	14	78	4	—	—
Korzyń, Kirschau ○ §§ .	116	559	675	98	502	600	110	490	600	+ 90	—	—
z razom	924	2710	3634	1021	2408	3429	1134	2301	3535	209	1343	
24. Husčanska wosada:												
Huska, Gaussig ♂ * § . .	110	304	414	108	346	454	254	200	454	+ 50	—	—
Warnočicy, Arnsdorf* .	82	171	253	73	216	289	176	113	289	20	—	—
Brězyšćo, Birkerođe . .	14	94	108	9	131	140	50	90	140	10	—	—
Brězynka, Brösang . .	49	67	116	55	49	104	99	15	114	10	—	—
Kosernja, Cossern . . .	24	141	165	22	157	179	90	89	179	10	—	—
Demjany, Diehmen ♀ . .	44	216	260	84	210	244	90	154	244	+ 20	—	—
N. Demjany, Neudiehmen .	1	58	59	—	56	56	10	46	56	—	—	—
Družkecy, Drauschkowitz*	45	10	55	35	25	60	52	8	60	—	—	—
Drječin, Dretschen ○ .	63	85	148	77	96	173	98	75	173	20	—	—
Hunčericy, Günthersdorf .	71	57	128	77	46	123	102	26	128	15	—	—
Latus	503	1203	1706	490	1332	1822	1021	816	1837	155	—	—

²¹⁾ Tute zhromadne ličby su z džela z l. 1880.

	1875			1880			1884			Kolo všech mózov vobýavaj máda serbskí
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	
Transport	503	1203	1706	490	1332	1822	1021	816	1837	155
Holea, Golenz . . .	109	103	212	95	115	210	162	50	212	+ 20
Hnašecy, Gnaschwitz ⊖ §	223	99	322	232	91	323	288	35	323	+ 10
Kočica, Katschwitz . .	27	21	48	43	21	64	54	10	64	5
Mała Huska, Kleingaussig	53	35	88	39	48	87	62	25	87	10
Mjedžojež, Medewitz Ť .	94	47	141	80	66	146	119	27	146	+ 15
Nowa Wjes, Naundorf § .	78	258	336	72	282	354	125	229	354	+ 25
Slónkeczy, Schlungwitz .	64	46	110	62	41	103	95	15	110	?
Běle Noslicy, Weissnauslitz	49	78	127	49	83	132	97	35	132	10
Cokow, Zockau . . .	90	40	130	86	42	128	106	22	128	10
z razom	1290	1930	3220	1248	2121	3369	2139	1284	3423	+ 260 2399 ²²⁾
25. Smilnjanska wosada:										
Smilnja, Schmölln Ť** § .	28	741	769	34	889	923	35	888	923 ²³⁾	ca. 10
N. Smilnja, Neuschmölln §	2	91	93	3	121	124	5	119	124	?
Trzechowy, Tröbigau Ť .	—	270	270	6	278	284	10	274	284	?
Zemicy, Demitz ⊖ §§ . .	32	378	410	24	448	472	35	464	499	ca. 25
Tumicey, Thumitz §* . .	36	131	167	30	181	211	49	147	196	ca. 20
z razom	98	1611	1709	97	1917	2014	134	1892	2026	55 189

²²⁾ Husčanska je jenička wosada, z kotrejž při všem prćowanju žanych powěści njedostach; tuž sym dyrbjaž zhromadne ličby z l. 1880 wzac a ličbu Serbow a Němcow po samnym wědzenju a nazhodenju wobličie; wězo pak je tam Serbow skerje wjaczy dýžli mjenje, hač sym podař, tež je ličba Indži, ktiž serbski móža, hdyž tež njerěča, wěsće hišće wjetša.

²³⁾ Cyle wěstych ličbow z tuteje wosady při všech wospjetnych próstwach dostač njemožach. Zhromadne ličby su nimo dweju z lěta 1880.

	1875			1880			1884			Kielko Němców może serbski	Prze- wod- niak wojewódzki Palow, Pohla Œ*	Palow, Stachow, Stacha . . .	Palow, Pohla Œ* . . .
	Serbów	Němców	z razem	Serbów	Němców	z razem	Serbów	Němców	z razem				
26. Palowska wosada:													
a) serbské wsi:													
Palow, Pohla Œ* . . .	39	184	223	37	176	213	+ 40	- 173	213 ²⁴⁾	ca. 15	-	-	-
Stachow, Stacha . . .	102	185	287	87	216	303	+ 125	- 178	303	ca. 25	-	-	-
z razom	141	369	510	124	392	516	+ 165	- 351	516	ca. 40	+ 205	-	-
b) němská vjes:													
Sumborn, Schönbrunn .	9	458	467	9	481	490	12	478	490	-	-	-	-
z razom	150	827	977	133	873	1006	177	829	1006	40	205	-	-
27a. Wujezdžanska wos.: a) Wsy Budyšsk. hamtsk. het- manstwa:													
Wujezd, Uhyst Œ . .	182	113	295	170	159	329	211	104	315	23	-	-	-
Ledžbofcy, Taschendorf .	23	79	102	17	76	93	35	60	95	7	-	-	-
Panjecy, Pannewitz b. B. *	82	40	122	76	54	130	92	33	125	3	-	-	-
Wulki Wosyk, M.-Str., Grosshänchen, M. S. † .	93	16	109	98	14	112	100	13	113	6	-	-	-
Wulki Wosyk, L.-Str., Grosshänchen, L. S. .	72	27	99	68	45	113	82	27	109	8	-	-	-
z razom	452	275	727	429	348	777	520	237	757	47	-	-	-

²⁴⁾ Cyle wěstych ličbow z tuteje wosady při wšech wospjetnych prôstwach dostać njemóžach. Zhromadne ličby su nimo dweju z lěta 1880.

	1875			1880			1884			Kolko Němcow móže serbski	Kolko wsiech wobydleri rakj. resu. móže serbski	
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
<i>B. Katholske wosady.</i>												
28. Budyška wosada sw. Marije:												
Khelno, Cölln	272	14	286	250	14	264	264	8	272	5	—	—
Stróżisko, Strohschütz . .	23	—	23	25	1	26	23	—	23	—	—	—
Bělšecy, Ebendorf . .	192	36	228	185	49	234	210	16	226	10	—	—
Slona Boršć, Salzenforst .	173	26	199	167	47	214	180	33	213	25	—	—
Čemjericy, Temmritz . .	81	4	85	82	5	87	83	1	84	1	—	—
Hněwsecy, Nimschütz . .	116	19	135	125	31	156	134	16	150	+ 10	—	—
Džěžnikecy, Singwitz § .	167	36	203	177	50	227	194	27	221	+ 15	—	—
Hrubjelčicy, Grubschütz .	99	53	152	101	44	145	124	26	150	+ 10	—	—
Hrubočicy a Jaseńca ryćefk., Grubtitz und Rittergut												
Jessnitz *	111	12	123	99	4	103	99	3	102	1	—	—
Dalicy, Dahlowitz	78	17	95	73	7	80	78	2	80	2	—	—
z razom	1312	217	1529	1284	252	1536	1389	132	1521	79	1468	
29. Radwońska wosada:												
Radwoł, Radibor Ł * . .	523	42	565	539	32	571	548	23	571 ²⁵⁾	20	—	—
Bronjo, Brohna	94	10	104	99	15	114	111	3	114	3	—	—
Latus	617	52	669	638	47	685	659	26	685	23	—	

²⁵⁾ Zhromadne ličby wobydleri su z l. 1880, dokelž z l. 1884 žanych dostać njebě; rodž. Němey pak a Němey, kij móža tež serbsey, su 1884 swědomiće wot k. Šewěika ličeni.

	1875			1880			1884			Kielo Němcow môže serbki	Hlivo môže serbki	môže serbki než také môže
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
Transport	617	52	669	638	47	685	659	26	685	23	—	—
Łupoj, Luppa ♂ ²⁶⁾ ♀ . .	111	27	138	118	25	143	131	12	143	8	—	—
Łupjanska Dubrawa,												
Luppe-Dubrau . . .	56	8	64	53	26	79	70	9	79	5	—	—
Kamjenna, Camina . . .	154	6	160	158	8	166	158	8	166	8	—	—
Wulka Dubrawa, Gross-												
Dubrau §§ * . . .	149	57	206	161	66	227	185	42	227	24	—	—
Měrkow, Merka § . . .	122	35	157	110	36	146	137	9	146	5	—	—
Lutovič, Luttowitz * . .	77	18	95	94	15	109	100	9	109	3	—	—
Boranecy, Bornitz * . .	75	32	107	104	7	111	105	6	111	—	—	—
z razom	1361	235	1596	1436	227	1663	1535	121	1656	76	1611	—
30a. Khróscíčanska wos.: a) Wsy Budyšsk. hamtsk. hetm.: Baćoń, Storcha ♂ ²⁷⁾ † .	73	1	74	77	2	79	88	1	89	1	—	—
Liboń, Libon . . .	20	2	22	18	2	20	21	—	21	1	—	—
Pozdecy, Pasditz . . .	48	2	50	49	1	50	72	—	72	—	—	—
Čornecy, Zscharnitz ⊖ .	45	1	46	48	—	48	46	—	46	—	—	—
z razom	186	6	192	192	5	197	227	1	228	1	228	—
C. Bratrowska wosada: 31. Kolonija Mały Wjel-												
kow, Kleinwelka(Kol.) ♂ ²⁸⁾	78	443	521	72	428	500	ca. 100	400	500 ²⁹⁾	—	—	—

²⁶⁾ Lutherska filiala Minakaškeje wosady. — ²⁷⁾ Tu je nowonatwarjena filialna cyrkej. — ²⁸⁾ Němska cyrkej. — ²⁹⁾ Tu njebè môžno, wěstych ličbow dostać. Zhrom. ličba je z 1. 1880.

	1875			1880			1884			Kielko Námeow môže serbski	Kielko wójtów wójtów resp. môže serbski
	Serbów	Námeow	z razem	Serbów	Námeow	z razem	Serbów	Námeow	z razem		
III. Kamjenske hamtske hetmanstwo. (Amtshauptmannschaft Kamenz.)											
<i>A. Evangelicko-lutherske wosady.</i>											
27^b. Wujezdzanska wosada:											
b) Wsy Kam. hamt. hetm.											
Njeradecy, Neraditz . . .	36	20	56	58	10	68	67	4	71	—	—
Mały Wosyk, Kleinhän- chen *	48	18	66	45	28	73	47	16	63	3	—
Nowy Dwór, Neuhof . . .	64	26	90	67	21	88	73	17	90	8	—
Jędlica, Jiedlitz ♀ . . .	124	36	160	105	63	168	136	35	171	7	—
Bukowc, Bocka † . . .	22	13	35	21	18	39	32	11	43	4	—
Hlupońca, Glaubnitz . . .	41	48	89	49	48	97	52	46	98	ca. 15	—
Wučkecy, Autschkowitz . . .	49	10	59	51	8	59	52	4	56	4	—
z razom	384	171	555	396	196	592	450	133	592	41	500
a) Wsy Budyšsk. hamtk. het- manstwa do hromady:											
	452	275	727	429	348	777	520	237	757	47	567
z razom	836	446	1282	825	544	1369	979	370	1349	88	1067
32. Město Kamjeńc, Ka- menz	142	6642	6784	112	6700	6812	+ 200	6612	6812 ³⁰⁾	?	—

³⁰⁾ Tu njebě môžno, cyle wéstú ličbu Serbow wuslédzíć; zhrom. ličba wob. je z 1. 1880.

	1875			1880			1884			Keiko Němcow môte serbski	Keiko wesk wosada z razom z razom	Keiko wesk wosada z razom z razom
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom			
33. Kamjeńska serbska (wjesna) wosada:												
a) serbske wsy:												
Křidol, Schiedel . . .	98	29	127	108	42	150	140	5	145	—	—	—
Čornow, Zschornau ⊖ . .	47	175	222	41	223	264	134	130	264	—	—	—
Němske Pazlicy, Deutsch- Baselitz ⊖ * . . .	194	112	306	131	190	321	185	125	310	+ 25	—	—
Ježow, Jesau . . .	55	216	271	23	314	337	34	250	284	+ 84	—	—
Běla, Biehla ⊖ ♀ . . .	84	206	290	94	198	292	189	101	290	+ 40	—	—
z razom	478	738	1216	397	967	1364	682	611	1293	149	831	
b) němske wsy:												
Wukocy, Hausdorf . .	15	177	192	14	172	186	16	170	186	?	—	—
Bambruch, Bernbruch ⊖ .	—	254	254	—	272	272	7	258	265	?	—	—
Šumbach, Schönbach ⊖ .	5	192	197	1	205	206	5	195	200	?	—	—
Cyła wosada z razom	498	1361	1859	412	1616	2028	710	1234	1944	149	859	
34. Wóslinčanska wosada:												
a) sakske wsy:												
Wóslink, Ossling ⊖ ♀ . .	164	285	449	233	230	463	253	196	449	+100	—	—
Lěška, Liesska * . . .	180	61	241	158	79	237	222	20	242	+ 10	—	—
Wysoka, Weissig ⊖ * . .	141	146	287	158	114	272	228	46	274	+ 30	—	—
Jitro, Milstrich ⊖ * . .	236	69	305	237	73	310	285	20	305	16	—	—
Latus	721	561	1282	786	496	1282	988	282	1270	156	—	—

	1875			1880			1884			Kielko Němcow może serbski	Kielko Wsch. wojskier. récí resp. może serbski
	Serbów	Němcow	z razem	Serbów	Němcow	z razem	Serbów	Němcow	z razem		
Transport	721	561	1282	786	497	1282	988	282	1270	156	—
Debricy, Döbra *	119	54	173	123	53	176	133	29	162	20	—
Tradow, Tradow	97	4	101	89	10	99	96	—	96	—	—
Skaskow, Skaska § *	86	114	200	84	122	206	191	42	233	26	—
z razem	1023	733	1756	1082	681	1763	1408	353	1761	202	1610
b) pruska wjes:											
Ćisowa, Zeissholz §	—	—	—	173	61	234	200	44	244	40	—
wśe wsy wosady z razem	—	—	—	1255	742	1997	1608	397	2005	242	1850
<i>B. Katholske wosady.</i>											
30 ^b . Khróścičanska wos.:											
b) Wsy Kamjen. hamtsk. hetm.											
Khróściicy, Crostwitz ɔ .	494	21	515	515	18	533	523	15	538	15	—
Prawoćicy, Prautitz . .	53	—	53	60	1	61	62	—	62	—	—
Nuknica, Nuknitz . . .	73	2	75	86	1	87	90	—	90	—	—
Kopšin, Kopschin . . .	30	2	32	32	1	33	34	—	34	—	—
Lejno, Lehndorf † * . .	95	22	117	87	18	105	95	11	106	6	—
Časecy, Tschaschwitz . .	61	2	63	50	6	56	55	2	57	2	—
Zyjicy, Siebitz . . .	59	2	61	61	6	67	63	—	63	—	—
Swinařnja, Schweinerden	109	8	117	127	5	132	128	2	130	2	—
Kukow, Kukau ⊖ . . .	282	28	310	306	35	341	335	10	345	5	—
Latus	1256	87	1343	1324	91	1415	1385	40	1425	30	—

	1875			1880			1884			Kolko Němcow možna serbski	Kolko všich vobydatel řaci res. možne se presi-
	Serbou	Němcow	z razom	Serbou	Němcow	z razom	Serbou	Němcow	z razom		
Transport	1256	87	1343	1324	91	1415	1385	40	1425	30	—
Pančicy, Pauschwitz . . .	110	33	143	106	37	143	133	30	163	10	—
Stara Cyhelnica, Alte Ziegelscheune . . .	60	—	60	59	—	59	58	—	58	—	—
Kozafcy, Caseritz . . .	58	—	58	71	2	73	77	2	79	—	—
Wěteńca, Dürwicknitz . . .	49	4	53	61	6	67	73	1	74	1	—
Miločicy, Miltitz . . .	135	7	142	161	7	168	162	8	170	3	—
Kanecy, Cannewitz . . .	84	4	88	81	7	88	86	—	86	—	—
Jawora, Jauer . . .	102	4	106	104	6	110	105	3	108	3	—
Marijna Hwězda, Marienstein ^{č 31).} . . .	47	88	135	57	100	157	68	105	173	11	—
Worklecy, Räckelwitz ^{č 32)*}	475	34	509	498	34	532	522	17	539	10	—
Nowa Wjeska, Neudörfel etc.											
Smječkcy, Schmeckwitz č 33)	190	15	205	191	16	207	203	6	209	6	—
Luh, Sommerluga . . .											
Hraňca, Gränze . . .	50	—	50	47	—	47	49	—	49	—	—
Hórka, Horka . . .	200	6	206	223	8	231	226	4	230	4	—
Wudwoř, Höflein . . .	128	1	129	130	8	138	139	—	139	—	—
z razom	2944	283	3227	3113	322	3435	3286	216	3502	78	3364
a) Sa. wsow Bud. ham. hetm.	186	6	192	192	5	197	227	1	228	1	228
Cyta wos. hromadze	3130	289	3419	3305	327	3632	3513	217	3730	79	3592

*) Tu je klóštor z klóšturskej cyrkwy a šulu za holčata. — **) Katholska hrodowska kaplnka.

	1875			1880			1884			Kielo wioski Niemcow mgle serbski	Kielo wioski wysylki reli resp. mgle serbski
	Serbów	Niemcow	z razom	Serbów	Niemcow	z razom	Serbów	Niemcow	z razom		
35. Ralbičanska wosada:											
Ralbicy, Ralbitz ♂ . . .	231	12	243	250	9	259	259	1	260	1	—
Konjecy, Cunnewitz . . .	199	7	206	199	13	212	211	—	211	—	—
Nowoslicy, Nauslitz . . .	122	—	122	123	1	124	125	—	125	—	—
Róžant, Rosenthal ♂ . . .	144	3	147	145	2	147	147	1	148	1	—
Lazk, Laske . . .	68	2	70	72	4	76	74	—	74	—	—
Šunow, Schönau ⊕ ♀ . . .											
Nowa Smjerdzaca, Neu- schmerlitz . . .	232	24	256	224	23	247	237	10	247	10	—
Smjerdzaca, Schmerlitz +	118	4	122	108	1	109	108	—	108	—	—
Sernjany, Zerna * . . .	126	1	127	142	19	161	160	—	160	—	—
z razom	1240	53	1293	1263	72	1335	1321	12	1333	12	1333
36. Wotrowska wosada:											
Wotrow, Ostro ♂ . . .	252	10	262	245	11	256	258	—	258	—	—
Žuricy, Säuritz . . .	77	74	151	76	81	157	86	71	157	?	—
Nowe Městiko, Neustädte * .	24	—	24	24	16	40	32	8	40	—	—
Kašecy, Kaschwitz . . .	67	41	108	67	46	113	68	44	112	40	—
Krjepecy, Kriepitz * . . .	31	101	132	37	102	139	38	98	136	—	—
z razom	451	326	777	449	256	705	482	221	703	40	522
37. Njebjelčanska wos.: Njebjelčicy, Nebelschütz ♂	241	17	258	245	26	271	256	15	271	6	—
Latus	241	17	258	245	26	271	256	15	271	6	—

	1875			1880			1884			Kielko Němcow máze serbski	Právlos segm -dost kraj -příslušn -příslušn -příslušn
	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom	Serbów	Němcow	z razom		
Transport	241	17	258	245	26	271	256	15	271	6	—
Serbske Pazlicy, Wend.-Baselitz	172	1	173	172	6	178	174	5	179	5	—
Pěskecy, Pieskowitz *	163	27	190	182	15	197	187	10	197	5	—
z razom	576	45	621	599	47	646	617	30	647	16	633
38. Spitalska wosadka:											
Spital, Spittel §	24	268	292	51	244	295	51	244	295 ³³⁾	—	—
Brunow, Brauna § *	4	279	283	17	349	366	17	349	366	—	—
z razom	28	547	575	68	593	661	68	593	661	—	—

b) Sakscy Serbjia z wonka serbskeje Lužicy.

1) Serbjia w němskich wsach a městach při serbskich mjezach.

	1. 1875	1. 1880					1. 1875	1. 1878
I Lubijske hamtske hetmanstwo.								
Sohland a. Rothstein	4	18	Dolgowitz, Dolhaćicy	Transport	19	35		
Kemnitz, Kamjenica	10	4	Herwigsdorf, Herbikecy		3	3		
Bischdorf, Biskopicy	5	13	Herrnhut		4	9		
Latus	19	35			29	26		

³³⁾ To su lišby z I. 1880 wospjetowane, dokelž z I. 1884 žanych dostać njemožach.

	I. 1875	I. 1880		I. 1875	I. 1880
Transport	55	73	II. Budyšske hamtske hetmanstwo. ³⁴⁾		
Strahwalde (O., N.)	10	6	Carlsberg	9	7
Cunnersdorf, Kundraćicy	22	14	Callenberg	5	2
Kottmarsdorf, Kotmarecy	2	9	Crostaу, Khróstawa	5	8
Ebersbach, Habraćicy	40	24	Wurbis	3	8
Friedersdorf, Bjedrichecy	22	22	Schirgiswalde, Šerachow	28	21
Neusalza, Nowosale	21	20	Petersbach b. Schirgisw.	1	6
Spremberg	49	45	Sohlland a. Spr.	19	25
Neu-Schönberg	1	2	Weifa, Motydlو	5	1
Dürrhennersdorf	3	5	Neukirch, Wjazońca	20	42
Schönbach und Neudorf	18	17	Putzkau, Póckowy	27	29
Lawalde, Lawald	11	8	Bischofswerda, Biskopicy	70	86
Lauba, Luba	6	—	Kynitsch, Kinč	7	1
Cunewalde, Kumwald	46	34	Burkau, Porchow	31	16
Schönberg	5	1	z razom	230	252
Kleindehsa, Dažink	9	13			
Beiersdorf, Bejerecy	22	18	III. Kamjefske hamtske hetmanstwo.		
Oppach, Wopaka	16	20	Grünberg	—	—
Weigsdorf, Köblitz, Wuhančicy, Koblicy	6	4	Grossgrabe, Hrabowa	4	2
Berthelsdorf, Bartromecy	12	18	Latus	4	2
z razom	376	353			

³⁴⁾ W cyłym Budyšskim hamtskim hetmanstwie je jenož 27 němskich wsow.

	1. 1875	1. 1880		1. 1875	1. 1880
Transport	4	2	Transport	28	21
Strassgräbchen, Nadrozna-Hrabowka	—	3	Wohla, Walowy	2	4
Cunnersdorf, Kundracicy	6	—	Prietitz, Protecy	8	4
Liebenau, Lubnijow	—	1	Elstra, Halštrow	9	15
Lückersdorf, Lěpkarjedy	3	2	Rehnsdorf, Rančík	1	2
Wiesa, Brěznja	6	6	Rauschwitz-Gödlau, Rušica-Jědlow .	—	—
Bischheim, Biskopicy	4	3	Pulsnitz, Polenica	7	17
Gersdorf	5	4	Ohorn	6	8
Latus	28	21	z razom	61	71

2) Serbia w někotrych druhich němskich městach a wsach sakskeho kralestwa.

	1. 1875	1. 1880		1. 1875	1. 1880
I. Drježdany, Dresden ³⁵⁾ .	1227	1285	Transport	116	129
II. Hamtske hetmanstwo Drježdany-Stare Město, Dresden-Altstadt			Lockwitz	33	21
Löbtau	44	62	Plauen, Pławno	34	20
Cotta, Kota	37	37	Pesterwitz, ryčefküblö	16	19
Strehlen	35	30	Coschütz, Košicey	10	18
Latus	116	129	Nickern	17	17
			Niedergorbitz, Delnje Khorecy	20	17
			Cyle hamt. hetm. měj. Serb.	500	439

³⁵⁾ Serbia w Drježdānach a wokolnosći (I.—IV.) tworzą wot I. 1848/49 dwě serbské wosadecy (evangelsku a katholsku) z 4-krēčnymi serbskimi kěmšemi a spowědžemi wob lěto (hl. we wopisanju s. S.).

	L 1875	L 1880		L 1875	L 1880
III. Hamtske hetm. Drježdžany-Nowe Město, Dresden-Neustadt.			V. Někotre dalše města a wsy.		
Striesen, Strězow	—	60	Žitawa, Zittau	73	77
Seidnitz	—	24	Klôštr Marijny Dol, Marienthal	18	16
Pieschen	12	23	Seifhennersdorf	26	24
Gruna	11	13	Grossenhain, Wulki Wosyk	41	17
Laubegast, Lubhosć	4	12	Leipzig, Lipsk	46	44
Cyłe hamt. hetm. měj. Serb.	368	268	Rüssen	—	10
IV. Hamtske hetmanstwa Pirna a Mišno (Meissen).			Oschatz	16	22
Pirna	41	30	Chemnitz, Kamjenica	12	33
Lohmen	7	25	Hilbersdorf	8	7
Königstein	2	16	Blosenberg	—	6
Burkhartswalde	5	12		240	258
Meissen, Mišno	12	16	VI. Přidawk.		
Gruben	1	15	Žitawske hamtske hetmanstwo	170	167
Cyłe hamt. hetm. Pirna	362	317	Hamtske hetm. Grossenhain	100	41
Cyłe hamt. hetm. Mišno	142	132	Hamtske hetm. Dippoldiswalde	60	25
			Hamtske hetm. Freiberg	59	31
			Lipsčanske krajske hetmanstwo	228	222
			Cwikawske krajske hetmanstwo	98	125

c) Cyrkwinska statistika sakskich serbskich wosadów.

Hdyž tež so mi při všej práci radžilo njeje, dosahace podložki za dospołnu cyrkwiensku statistiku sakskich Serbow nahromadžić, bě mi tola z najmjenša možno, licby spowědných ludzi a pačeřskich džeci, runjež nic ze všech, tola z najwjaczych wosadov despolne a z wjacorych lět zazběrat, a chcu je tu zrijadowane podać. Tomu sym přidał přehlad serbskich wosadov a wosadnych, kaž tež licbu serbskich fararjow a wučerjow, cyrkwiow a wučeřinow z lět 1846 a 1884.

Wosady:	Spowiedni l. 1783			Spowiedni l. 1846 ³⁶⁾			Paćelske dž. l. 1846 ³⁶⁾		
	serbscy	němcy	z razom	serbscy	němcy	z razom	serbske	němske	z razom
I. Lutherske.									
1. Lubijska serbska wosada	—	—	—	620	—	620	—	—	—
2. Wósporska wosada	—	—	—	—	1200	1200	—	20	20
3. Nosačanska wosada	—	—	—	1223	122	1345	9	1	10
4. Ketličanska w.	3423	2603	6026	2849	3499	6348	27	78	105
5. Kotečanska w.	—	—	636	782	226	1008	8	3	11
6. Bukečanska w.	—	—	6042	5940	686	6626	43	15	58
7. Budyšska serbska w.	8165	—	8165	7332	1548	8880	91	38	129
8. Budystečanska w.	4300	500	4800	4440	595	5035	37	4	41
9. M.-Budyšinska w.	—	—	543	739	41	780	13	—	13
10. Hrodziščanska w.	—	—	—	3441	304	3745	35	1	36
11. Bartska w.	—	—	2386	1900	243	2143	14	7	21
12. Hučinjanska w.	—	—	—	1367	132	1499	17	4	21
13. Poršiska w.	—	—	—	2579	125	2704	20	2	22
14. Klukšanska w.	—	—	2971	3376	288	3664	50	6	56
15. Malešanska w.	—	—	—	3208	95	3303	64	3	67
16. Minakańska w.	—	—	—	2698	218	2916	32	9	41
17. Rakečanska w.	2481	408	2889	3332	330	3662	37	10	47
18. Njeswačidlska w.	4292	373	4665	5141	484	5625	55	8	63
19. Hodžijska w.	5311	636	5947	4796	1036	5832	63	19	82
Latus	—	—	—	55763	11172	66935	615	228	843

³⁶⁾ Tute ličby l. 1846 su wuwzate z Jakubowych „Serb. Horn. Łuž.“ str. 71 sl.

W o s a d y :	Spowědni l. 1783			Spowědni l. 1846			Pačefske dž. l. 1846		
	serbsey	němsey	z razom	serbsey	němsey	z razom	serbske	němske	z razom
Transport	—	—	—	55763	11172	66935	615	228	843
20. Wjelečanska w.	—	—	3550	1878	1870	3748	19	24	43
21. Husčanska w.	—	—	—	2208	1313	3521	27	38	65
22. Smilnjanska w.	— (w l. 1804)	—	—	420	1155	1575	5	28	33
23. Palowska w.	538	706	1244	381	889	1270	—	12	12
24. Wujezdžanska w.	1615	161	1776	1598	539	2182	18	5	23
25. Kamjeńska serbska w.	— (w l. 1792)	—	—	1500	—	1500	16	14	30
26. Wóslíčanska w.	1860	274	1934	2093	564	2657	22	10	32
z razom	—	—	—	65836	17502	83338	722	359	1081
Přispomn. W l. 1850 bě pačefsckých džéčí: w nr. 2: 13 samých němských, nr. 3: 18 s., 3 n.; nr. 12: 26 samých serbských; nr. 16: 39 s., 5 n.; nr. 26: 11 s., 10 n. — W l. 1803 měješe Falow 5 s., 9 n. pač. džéčí.									
II. Katholske.									
1. Budyšska sw. Marije	—	—	—	2984	—	2984	35	—	35 ⁸⁷⁾
2. Radwofská w.	2085	—	2085	1535	3	1538	18	—	18
3. Khróscic̄anska w.	—	—	—	6850	—	6850 ⁸⁸⁾	43	—	43
4. Ralbičanska w.	—	—	—	2567	—	2567 ⁸⁹⁾	44	—	44
5. Wotrowska w.	—	—	—	1086	—	1086	7	—	7
6. Njebjelčanska w.	—	—	—	2600	—	2600	13	—	13
z razom	—	—	—	17622	—	17625	160	—	160

⁸⁷⁾ Budyšska němska katholska wos. měješe 25 pačefsckých džéčí. — ⁸⁸⁾ W klóšturské cyrkvi Marijneje Hwězdy, hdžež su jenož němske kemše, běše 5745 spowědnych, kiz běchu z wjetšeho džela serbsey. — ⁸⁹⁾ W pôdłanskej cyrkvi w Rožené bě 2600 spowědnych.

W o s a d y :	Spowědni l. 1850			Spowědni l. 1883			Pačefske dž. l. 1884		
	serbscy	němcy	z razom	serbscy	němcy	z razom	serbske	němske	z razom
I. Lutherske.									
1. Lubijska serbska wosada	—	—	—	268	?	268	?	20?	20
2. Wósporska w.	330	1304	1634	189	1268	1457	—	21	21
3. Nosacičanska w.	1276	192	1468	1020	246	1266	7	3	10
4. Ketličanska w.	2343	3280	5623	1708	3325	5033	10	82	92
5. Kotečanska w.	—	—	—	665	252	917	11	4	15
6. Bukečanska w.	—	—	6540	5330	706	6036	68	13	81
7. Budyšska serbska w.	7038	1584	8622	8813	2847	11160	60	51 ⁴¹⁾	111
8. Budystečanska w.	4111	667	4778	4324	1429	5753	57	21	78 ⁴²⁾
9. M.-Budyšinska w.	758	30	788	636	76	712	11	2	13
10. Hrodžiščanska w.	3156	368	3524	3194	428	3622	33	7	40
11. Bartska w.	1924	262	2186	1987	314	2301	38	6	44
12. Hučinjanska w.	—	—	1493	1104	154	1258	15	—	15
13. Poršiska w.	—	—	—	ca.2439	ca. 150	2589	32	3	35
14. Klukšanska w.	—	—	3686	3086	358	3444	49	7	56
15. Małešanska w.	—	—	—	2557?	150?	2707	40?	6?	46
16. Minakalska w.	—	—	3000	2227	310	2537 ⁴³⁾	34	11	45
17. Rakečanska w.	3297	381	3678	4131	596	4727	50	17	67
Latus	—	—	47020	44688	12109	55787	515	276	789

⁴⁰⁾ A to: a) W Minakale: 1591 serbskich a 310 němskich a b) we Łupoj (filiala) 536 serbskich a 100 němskich.⁴¹⁾ Te němske p. dž. běchu wosebje ze Židowa, Dobruše a Wulk. Wjelkowa. L. 1885 bě tu 8591 S. a 2150 N. k spowědzi.⁴²⁾ Miss. Posoł 1885, str. 28 podawa ličbu: 69; snadž je to ličba serbskich, kaž pola Bukec: 68.

W o s a d y :	Spowědni I. 1850			Spowědni I. 1883			Pačeřske dž. I. 1884				
	serbscy	němcy	z razom	serbsey	němcy	z razom	serbske	němske	z razom		
Transport	—	—	47020	44688	12109	55787	515	276	789		
18. Njeswačidlska w.	5412	493	5905 ⁴³⁾	4235	494	4729	56	6	62		
19. Hodžijska w.	4935	1156	6091	4824 ⁴⁴⁾	1606	6430	57	31	88		
20. Wjelečanska w.	—	—	3800	ca.1000	ca.2770	3770	3	63	66		
21. Husčanska w.	—	—	—	1660?	1800?	3460	25? ⁴⁵⁾	43?	68		
22. Smilnjanska w.	—	—	—	75	1618	1693	—	44	44		
23. Palowska w.	380	883	1263	162	923	1085	3	13	16		
24. Wujezdžanska w.	1399	590	1989	1311	774	2085	13	17	30		
25. Kamjeńska serbska w.	—	—	—	385	?	285	2	42	44 ⁴⁶⁾		
26. Wóscičanska w.	1922	470	2392	2002	656	2658	33	28	61		
	z razom			68460	59332	22750	82082	707	561	1268	
27. Drježdžanska serbska wos.	1077	—	1077	860	—	860	—	—	—		
	z razom			69537	60192	22750	82942	707	561	1268	
II. Katholske.											
1. Budyška sw. Marije	ca.3000	—	ca.3000	ca.3000	—	ca.3000	14 ⁴⁷⁾	—	14		
2. Radwońska w.	ca.1600	—	ca.1600	1800	—	1800	24	—	24		
	Latus			ca.4600	ca.4600	ca.4800	—	ca.4800	38	—	38

⁴³⁾ Před wufarowanjom Komorowa, Jitka a Nižeje Wsy do Rakce; 1885 bě spowědných 4273 S. a 504 N., hrom. 4777.

⁴⁴⁾ W l. 1883 bě tu serbskich spowědných mjenje hač žane druhé lěto; 1882 bě S. 4979, N. 1870 a w l. 1884 bě S. 4922, N. 1506, ale 1885 zaso 4764 S. a 1559 N. a pačeřskich džéci hrom. 79.

⁴⁵⁾ Tu přeco wjele serbskich džéci na němske pačeře khodži. L. 1885 bě 4092 (1642 s. a 2847 n.) spowědných a 73 pač. dž.

⁴⁶⁾ Miss. Posoł 1885, str. 28 podawa jeno 30 pač. džéci.

⁴⁷⁾ Tak mało, dokelž wjele džéci do němskeje měščanskeje šule khodži.

W o s a d y :	Spowědni l. 1850			Spowědni l. 1883			Paćefske dž. l. 1884		
	serbscy	němsey	z razom	serbscy	němsey	z razom	serbske	němske	z razom
Latus	ca.4600	—	ca. 4600	ca. 4800	—	ca. 4800	38	—	38
3. Khróscic̄anska w.	ca.24000	ca.100	ca.24100	ca.28000	ca.100	ca.28100	60	—	60
4. Ralbičanska w.	3000	—	3000	5000	—	5000	30	—	30
5. Wotrowska w.	ca.2500	—	ca. 2500	3126	—	3126	?	—	?
6. Njebjelčanska w.	—	—	—	2780	—	2780	7	—	7
z razom	34100	100	+ 34200	43706	100	43806	135	—	135

NB. W l. 1885 běše w Ralbicach 6400, we Wotrowje 3093 a w Njebjelčicach 4701 serbskich spowědnych.

Přidawk I.: Přehlad wosadow, cyrkwowych atd.

	1846			1883—1884		
	evan.	kath.	hrom.	evan.	kath.	hrom.
A. Kelko serbskich wosadow	26	6	32	27	8	35
a) w městach	4	1	5	5	5	8
b) na kraju	22	5	27	22	5	27
B. Kelko cyrkwowych	26	11	37	27	12	39
a) farskich	26	6	32	26	6	32
b) filialow abo kapałow	—	5	5	1	6	7
C. Kelko spowědnych ludzi:						
a) serbskich	65836	18622	74458	60192	43706	103898
b) němskich	25115	3	25118	22750	100	22850

	1846			1883—1884		
	evan.	kath.	hrom.	evan.	kath.	hrom.
D. Kelko serbskich duchownych	31	26	57	29	19	48
a) fararjow	26	6	32	26	7	33
b) kapłanow	5	14	19	3	12	15
E. Kelko wučeńjow	68	14	82	70	15	85
a) serbskich	64	10	74	64	13	77
b) němskich	4	4	8	6	2	8
F. Kelko wučerjow	80	14	94	98	17	115 ⁴⁸⁾
a) serbskich	?	?	?	81	15	96
b) němskich	?	?	?	17	2	19 ⁴⁸⁾

Přispomn. I. W l. 1846 mějachu sakske a pruske hornjołužiske evangelisko-serbske wosady hromadže 124302 spowědných ludzi, a katholisko-serbske 28470. (Přir. Jak. S. H. Ě. str. 69.) — W l. 1763 bě w cyłej Hornjej Łužicy na 110000 serbskich spowědných. (Přir. Kurzer Entwurf etc. str. 130.)

Přispomn. II. a) W l. 1763 bě na 8000 katholiskich Serbow po swědčenju knižki: Kurzer Entwurf etc. str. 130.
 b) Jakub Kral w knižey: „Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen“ ličeše w l. 1871 z cyła 9000 katholiskich Serbow. c) W l. 1883 llěachu so w jenych němskich nowinach na 10000 kath. Serbow.

Přispomn. III. W l. 1763 běše w nětčišej sakskej Hornjej Łužicy 28 serbskich lutherskich a 5 serbskich katholiskich wosadow. Wot toho časa pak buštej 2 lutherskej wosadze (Hrabowska [Gross-Grabe] a Šepnicka [Schwepnitz]) přeněmčenej; za to pak nastachu 3 katholske serbske (Wotrowska, Spitalska, Drježdánska) a 1 lutherska serbska (Drježdánska) wosada. Spitalska katholska wosada měješe 1884: 1171, a 1885: 1128 spowědných ludzi.

⁴⁸⁾ Jeno we wjesnych serbskich šulach a šulach za wjesne (serbske a němske) džéci.

Přidawk II. Ličba wsow serbskich wosadow saksk. H. Łužicy.
 (Z lět 1846, 1880, 1884.)

Lěta	Wokrjesy	serbske wsy	němske wsy	wše wsy	Bjez Němců je wsow:	Wsítey môža serbski we wsach:
1846	Serbska Łužica . .	399	13	412	?	?
1880	Budyšske h. hetm. .	203	?	203	4	?
	Kamjeńske h. hetm.	48	?	48	2	?
	Lubijske h. hetm. .	23	?	23	1	?
	Serbska Łužica z raz.	274	?	274	7	?
1884	Budyšske h. hetm. .	263	7	270	18	66
a.	Kamjeńske h. hetm.	60	5	65	15	27
	Lubijske h. hetm. .	30	17	47	1	5
	Serbska Łužica z raz.	353	29	382	34	98
1884	Budyšske h. hetm. .	282	7	289	23	77
b.	Kamjeńske h. hetm.	63	6	69	17	29
	Lubijske h. hetm. .	35	17	52	1	5
	Serbska Łužica z raz.	380	30	410	41	111

Přispomn. Prěnje wobličenje serbskich wsow z l. 1846 je wuwzate z Jakubowych „Serbskich Hornich Łužic“ str. 69, druhé, po resultatach ludlič. 1880 wot jeho Němců zestajane, bu w „Chemnitzer Tageblatt“, 30. sept. 1883 wozjewjene, třeće a štvörte z lěta 1884 je wote mnoje samoho: třeće podawa ličbu wsow po gmejnach, štvörte pak runje kaž přenje z Jakubowej knižki po jednotliwych wsach a bjez džiwanja na to, zo wše-lake hromadže do jeneje gmejny słušejú.

II. Zhrromadne wobličenja sakskich Serbow (starše a nowiše).

Najstarše wot tutych zhromadnych wobličenjow Serbow z l. 1847 bě hižo wozjewjene w Jakubowych „Serbsk. Horn. Łuž.“ str. 70. Te slēdujce z ll. 1849—1871 namakaš tež hižo w knihomaj Boeckha, der Deutschen Volkszahl str. 104 a (po nim) R. Andreea, Wend. Wanderst. str. 185 sl. (někotre ličenske znylki, kž so tam namakaju, sym tu porjedžil). Zhromadne ličby z ll. 1875 a 1880 sym po nadrobnych ličbach ze „Zapiskow kr. sak. stat. bur.“ wupisanych wobličil. — Pri zhromadnych ličbach mojeho samsneho ličenja z l. 1884 sym pod C a pod D4 sebi dyrbjał ličby z ludličenja 1880 požičić, dokelž jednotliwych Serbow w němských stronach sakskeho kralestwa mi móžno njebě ličić! Přez to je zhromadna summa Serbow we mojim wobličenja wésce hižce wo někotre sta nižša hač we woprawdžitostí.

Ličby Serbow w serbskej Lužicy z ludličenja l. 1847.

Po wosadach:	Ličby wobydlerjow			Serbow		Kelko % Serbow
	Serbów	Němcow	z razom	evang.	kathol.	
I. Evangelisko-lutherske.						
Město Budyšín-Bautzen	1138	7240	8378	1138	—	13,58
Budyšska serbska w. Sw. Michala	3728	863	4591	3437	291	81,20
Kamjeńska serbska w.	916	5156	6072 ⁴⁸⁾	875	41	15,08
Lubijska serbska w.	421	4207	4628 ⁴⁸⁾	419	2	9,30
Město Wóspork-Weissenberg	106	935	1041	106	—	10,18
Bart-Baruth	1169	197	1366	1169	—	85,50
Budystecy-Gross-Postwitz	2104	409	2513	2094	10	83,72
Budyšink-Kleinbantzen	475	32	507	475	—	93,68
Bukocy-Hochkirch	2844	890	3734	2844	—	76,16
Hodžíj-Göda	2863	984	3847	2788	75	61,44
Hrodžišćo-Gröditz	1656	451	2107	1656	—	78,59
Hučina-Guttaw	749	94	843	747	2	88,94
Huska-Gaussig	1624	1182	2806	1618	6	57,16
Ketlicy-Kittlitz	1799	3019	4818	1799	—	37,34
Klukš-Klix	2022	371	2393	1869	153	84,58
Kotecy-Kotitz	405	128	533	404	1	75,98
Malešecy-Malschwitz	1643	262	1905	1630	13	86,24
Minakał-Milkel	1115	265	1380	1105	10	80,80
Latus	26977	26685	53462	26173	604	

⁴⁸⁾ To staj měščanskéj němskej wosadze sobu ličenej.

Po wosadach:	Ličby wobydlerjow			Serbow		Kelko % Serbow
	Serbow	Němcow	z razom	evang.	kathol.	
Transport	26977	26685	53462	26173	604	
Njeswačidlo-Neschwitz	3505	596	4101	2915	590	85,48
Nosačicy-Nostitz	489	90	579	489	—	84,62
Palow-Pohla	171	666	837	171	—	20,43
Poříčy-Purschwitz	1168	161	1329	1167	1	87,88
Rakecy-Königswartha	946	314	1260	908	38	76,66
Smilaja-Schmölln	316	964	1280	313	3	24,60
Wjelečin-Wilthen	1225	1342	2567	1219	6	47,72
Wóslink-Ossling	994	462	1456	988	6	68,26
Wujezd-Horni-Uhyst a. T.	972	354	1326	798	174	73,30
Malečicy-Maltitz (Křišow)	276	53	329	276	—	83,91
z razom	36839	31687	68526	35417	1422	53,75
II. Katholske.						
Budyška Sw. Marije	1463	220	1683	809	654	86,92
Khróscicy-Crostwitz	3052	323	3375	67	2985	90,42
Njebjelčicy-Nebelschütz	594	44	638	2	592	93,10
Ralbicy-Ralhitz	1346	38	1384	61	1285	97,25
Radwoř-Radibor	1455	136	1591	550	905	91,45
Wotrow-Ostro	311	56	367	8	303	84,74
z razom	8221	817	9038	1497	6724	90,96
Ličba všech Serbow saksk. H. Łuž. ⁴⁹⁾	45060	32504	77564	36914	8146	58,09

⁴⁹⁾ W l. 1844 bu jich ličba wot Bud. krajsk. direcke. přibližne na 42 000 postajena.

	Ličba wobydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
Ludličenje lěta 1849.				
Budyšinski wokrjes . . .	36383	60616	96999	375
Kamjeński " "	67	13611	13678	5
Lubijski " "	8304	142995	151299	55
Stolpnjanski " (Stolpen)	2824	25789	28613	99
z razom	47578	243011	290589	163
Zbytna Sakska . . .	1639	1602203	1603842	1
Cyłe Sakske kralestwo	49217	1845214	1894431	26
Ludličenje lěta 1861.				
Biskopiski sudniski wokrjes	1624	19341 ⁵⁰⁾	20965	75
Budyšinski " "	23148	13960	37108	623
Kamjeński " "	7847	15720	23567	333
Rakečanski " "	6385	1020	7405	860
Šérachowski " "	2196	14464	16660	133
Lubijski " "	4089	23157	27246	150
Wósporski " "	4777	1807	6584	724
z razom	50066	89469	139535	358
Zbytna Sakska . . .	3889	2081816	2085705	175
Cyłe Sakske kralestwo	53955 ⁵⁰⁾	2171285	2225240	24
Ludličenje lěta 1864.				
Biskopiski sudniski wokrjes	1630	19848	21478	76
Budyšinski " "	23922	14807	38729	608
Kamjeński " "	7832	16028	23860	328
Rakečanski " "	6419	1074	7493	857
Šérachowski " "	2006	15459	17465	115
Lubijski " "	3815	24405	28220	135
Wósporski " "	4812	1998	6810	707
z razom	50436	93619	144055	350
Zbytna Sakska . . .	3423	2196516	2199939	1
Cyłe Sakske kralestwo	53760	2290234	2343994	23
Přidawk I.				
1) W Budyšskim krajnym wokrjesu:				
a) na kraju . . .	47632	214940	262572	181
b) w městach . . .	3198	51116	54314	58
z razom	50830	266056	316886	160

⁵⁰⁾ Tu staj w ličenju dr. Andreea zmylkaj.

	Ličba wohydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
2) W cyłym kralestwie:				
a) na kraju	49020	1400278	1449298	33
b) w městach	4740	883154	887894	5
Summa	53760	2283432	2337192	22
Z wojskom w Holsteinje stojacym	?	?	2343994	
Ludličenje lěta 1867.				
A. Na kraju:				
Biskopiski sudniski wokrjes	1590	16679	18269	87
Budyšinski " "	20564	5762	26326	781
Kamjeński " "	7356	9953	17309	424
Rakečanski " "	5996	1421	7417	808
Šerachowski " "	1956	13881	15837	123
Lubijski " "	3576	19690	23266	153
Wósporski " "	4612	1044	5656	815
z razom	45650	68430	114080	400
B. W městach titych wokrjesow:				
a) Biskopicy	40	4062	4102	9
b) Budyšin	2633	9958	12591	209
c) Kamjefic	110	5806	5916	18
Halštrow	4	1251	1255	3
d) Rakecy — wjes	—	—	—	—
e) Šerachow	13	2319	2332	5
f) Lubij	114	5607	5721	18
g) Wóspork	214	977	1191	179
z razom	3128	29980	33108	95
C. Zhromadnje:				
Biskopiski sudniski wokrjes	1630	20741	22371	73
Budyšinski " "	23197	15720	38917	596
Kamjeński " "	7470	17010	24480	306
Rakečanski " "	5996	1421	7417	808
Šerachowski " "	1969	16200	18169	108
Lubijski " "	3690	25297	28987	122
Wósporski " "	4826	2021	6847	705
z razom	48778	98410	147188	331
Zbytna Sakska	3117	2273281	2276398	1
Cyłe Sakske kralestwo	51895	2371691	2423586	21

Přidawk II.

1867.

1) Serbow mějachu města: Drježdžany, Lipsk, Kamjenica,			
994	74	20	
2) Serbow mějachu h. hetm.: Drježdžanske, Mišnjanske, Pirnaske,			
a) w městach	1011	61	66
b) na kraju	778	118	224
c) w hromadze	1789	179	290
3) W cyłym kralestwie: Serbow, Němcow, z razom,			
a) na kraju	47279	1440665	1487944
b) w městach	4616	931026	935642
c) w hromadze	53760	2369826	2423586

Přidawk III.

Přirunanka. Serbow měješe:	1864	1867
1) Budyšinski krajny wokrjes		
a) w městach	3198	3219
b) na kraju	47632	46008
c) zhromadnje	50830	49227
2) Drježdžanski krajny wokrjes		
a) w městach	1304	1149
b) na kraju	1237	1163
c) zhromadnje	2541	2312

	Ličba wobydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
Ludličenje lěta 1871.				
Biskopiski sudniski wokrjes	1574	20907	22481	70
Budyšinski " "	23236	15615 ⁵¹⁾	38851	555
Kamjeński " "	7802	17624	25426	300
Rakečanski " "	6048	1255	7303	828
Šěrachowski " "	1913	16867	18780	102
Lubijski " "	3629	25348	28977	122
Wósporski " "	4783	2035	6818	701
	z razom	48985	99651	148636
Zbytna Sakska	3112	2403496	2406608	1
Cyłe Sakske kralestwo	52097	2504147	2556244	20

⁵¹⁾ Tu je pola dr. Andreea zmylk.

	Ličby wobydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
Ludličenje lěta 1875.				
A. Ličba Serbow w serbskich wosadach a wsach:				
1. Budyšskeho hamt. hetm.	32052	13138	45190	709
2. Kamjeúskeho hamt. hetm.	7144	2349	9493	752
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	4270	3859	8129	526
z razom	43466	19346	62612	694
B. Ličba Serbow w městach:				
1. Budyšskeho h. hetm. ⁵²⁾ .	2767	18533	21300	130
2. Kamjeúskeho h. hetm. ⁵³⁾ .	165	12688	12853	12
3. Lubijskeho h. hetm. ⁵⁴⁾ .	318	9729	10047	31
z razom	3250	41050	44300	73
C. Ličba Serbow w němskich wosadach:				
1) 204, 2) 89, 3) 414.				
D. Zhromadne ličby Serbow:				
1. Budyšskeho hamt. hetm.	35023	62165	97188	350
2. Kamjeúskeho hamt. hetm.	7398	47617	55015	134
3. Lubijskeho hamt. hetm.	5002	87630	92632	54
z razom	47423	197412	244835	193
4. Zbytnych saks. hamtsk. hetmanstrow	3314	2512437	2515751	11
5. Cyłego saksackeho kraestwa	50737	2709849	2760586	18
Ludličenje lěta 1880.				
A. Ličba Serbow w serbskich wosadach:				
1. Budyšskeho hamt. hetm.	32428	14201	46629	695
2. Kamjeúskeho hamt. hetm.	7299	2541	9840	741
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	3935	3770	7705	510
z razom	43662	20512	64174	680

⁵²⁾ Tu a w slědujcym: Budyšin, Biskopicy a Šěrachow.⁵³⁾ Kamjeú, Halštrow a Połčnica.⁵⁴⁾ Lubij a Wóspork.

	Ličby wobydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
B. Ličba Serbow w městach:				
1. Budyšského hamt. hetm.	3170	21753	24923	127
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	144	13005	13149	10
3. Lubíjskeho hamt. hetm.	361	10254	10615	34
z razom	3675	45012	48687	75
C. Ličba Serbow w němských wosadach:				
1) 346, 2) 154, 3) 521.				
D. Zhromadne ličby Serbow:				
1. Budyšského hamt. hetm.	35944	67318	103262	348
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	7597	50043	57640	132
3. Lubíjskeho hamt. hetm.	4817	89172	93989	51
z razom	48358	206533	254891	189
4. Zbytnych saksk. hamtsk. hetmanstwow.	3052	2714862	2717914	1½
5. Cyłego sakskego kralestwa	51410	2921395	2972805	17
Moje ličenje lěta 1884.				
I. Wobličenje rodzenych Serbow.				
A. Ličba Serbow w serbskich wosadach a wsach:				
1. Budyšského hamt. hetm.	37054	8891	45945	806
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	8351	1576	9927	841
3. Lubíjskeho hamt. hetm..	4989	3040	8029	621
z razom	50394	13507	63901	788
B. Ličba Serbow w městach:				
1. Budyšského hamt. hetm.	+ 4107	20816	24923	163
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	+ 232	10957	11189	20
3. Lubíjskeho hamt. hetm..	+ 600	7293	7893	76
z razom	+ 4939	39066	44005	112
C. Ličba Serbow w němských wosadach:				
1) + 346, 2) + 154, 3) + 521.				

	Ličby wobydlerjow			Serbow pro mille
	Serbow	Němcow	z razom	
D. Zhromadne ličby Serbow:				
1. Budyškeho hamt. hetm.	41507	61755	103262	401
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	8737	48903	57640	151
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	6110	87879	93989	64
z razom	56354	198537	254891	221
4. Zbytnych saksk. hamtsk. hetmanstwów . . .	+ 3052	2714512	2717914	1½
5. Njeličených serb. wojakow	+ 350	—	—	
6. Cyłego sakskeho kralestwa	59756	2913049	2972805	20
II. Wobličenje wobydleri serbskeje rěče mócných.	Kelko wobydleri mōže serbski	Kelko wobydleri njem'ōže serbski	Ličba wšech wobydleri	Serbski mōných pro mille
A. W serbskich wosadach a wsach:				
1. Budyškeho hamt. hetm.	40567	5378	45945	882
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	9117	810	9927	918
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	5422	2607	8029	678
z razom	55106	8795	63901	862
B. We městach serbskeje strony:				
1. Budyškeho hamt. hetm.	+ 4107	20816	24923	163
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	+ 232	10957	11189	20
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	+ 600	7293	7893	76
z razom	4939	39066	43005	112
C. We němskich wosadach:				
1) + 346, 2) + 154, 3) + 521.	-			
D. Zhromadne ličby:				
1. Budyškeho hamt. hetm.	45020	58242	103262	436
2. Kamjeńskeho hamt. hetm.	9503	48137	57640	164
3. Lubijskeho hamt. hetm. .	6543	87446	93989	69
z razom	61066	193825	254891	239
4. Zbytnych saksk. hamtsk. hetmanstwów . . .	+ 3402	2714512	2717914	1½
5. Cyłego sakskeho kralestwa	64468	2908337	2972805	21

Resultat: W saskim kralestwie bě 1884: a) 59756 rodzenych Serbow, kiz serbacy rěča; b) 64468 wobydleri (serbskeho a němskeho rodu), kiz móža serbski; c) wobydleri, kiz serbski njerozumja: a) 8795 na wsach a b) 39066 w městach serbskeje Łužicy.

III. Přehlady a resultaty samsneho ličenja l. 1884.

Wosady w I. čo. I—38 mjenowane džela so do: a) němskich; b) so přeněmcowatych abo polserbskich; a c) woprawdžitych serbskich. — a) Do němskich wosadow slušejú měšćanske wosady w: 1) Lubiju (1), 2) Budysinje (9), 3) Kamjencu (32) a 4) bratrowska wosada w Małym Wjekowje (31); hrom. 4 wosady. b) Do so přeněmcowatych abo polserbskich (z džela hišće mjenje hač polserbskich) maju so lišié: 1) Lubijska serbska wosada (2 a b), 2) Wósporska w. (8), 3) Malešicu (4), 4) Ketličanska wosada (6) dla němskich a so přeněmcujacych wsow, 5) Wjelećanska w. (28) dla wsow Tušicy, Korzym, Wjelećin, 6) Smilnjanska w. (25), 7) Palowska w. (26), 8) Kamjenska serbska w. (33) dla němskich wsow Wułkcy, Bambruch, Šumbach a so přeněmcujaceje Jěżow, 9) Spitalska katholska wosadka (38); hrom. 9 wosadow. c) Zbytne 25 wosady su serbske a tworja serbsku stronu, te 9 pod b) polserbsku abo němcowatou a te 4 pod a) němsku stronu sakskeje Łužicy.

A. Rjad wosadow po procentach *serbskich wobydleri*.

a) Serbska strona (25):

100—95% *Serbów* maju: 1) Ralbičanska wosada (99,16%), 2) Njebjelčanska w. (95,36);

95—90% *S. m.*: 3) Poršiska w. (94,97), 4) Malešanska w. (94,64), 5) Khróscíčanska w. (94,18), 6) Klukšanska w. (94,05), 7) Hučinjanska w. (93,08), 8) Rądwofska w. (92,60), 9) Hrodziščanska w. (92,08), 10) Budyšinska w. (91,56), 11) Rakečanska w. (91,45), 12) Budyšska w. Sw. Marije (91,32), 13) Minakańska w. (90,90);

90—80% *S. m.*: 14) Njeswačidlska w. (89,32), 15) Kotěčanska w. (89,14), 16) Bartska w. (88,77), 17) Hodžijska w. (86,22), 18) Bukečanska w. (86), 19) Wósličanska w. (85,62), 20) Budyšska w. Sw. Michała (81,45), 21) Nosačičanska w. (80,29);

80—70% *S. m.*: 22) Budystečanska w. (73,07), 23) Hor-jo-Wujezdžanska w. (72,57);

70—60% *S. m.*: 24) Wotrowska w. (68,56), 25) Husčanska w. (62,48).

b) Połserbska strona (9):

60—40% S. maju: 26) Kamjeńska serbska w. (a) serbske wsy 52,74%, b) němske wsy 4,30%), 27) Malećicy (50,40), 28) Ketličanska w. (a) serbske wsy 48,77, b) němske wsy 11,34);

40—20% S. m.: 29) Wjelećanska w. (38,08), 30) Palowska w. (a) serbskej wsy 31,97, b) němska wjes 2,44), 31) Lubijska serbska w. (a) serbskej wsy 27,21, b) němske wsy 9,03), 32) Wosporska w. (24,15);

niže 11% S. m.: 33) Spitalska w. (10,28), 34) Smilnjanska w. (6,61).

c) Němska strona (4):

Serbow maju: 35) město Budyšin 22,90%, 36) Bratrowska wosada w Małym Wjelkowje 20%, 37) město Lubij 4,66%, 38) město Kamjeńc 2,95%.

B. Rjad wosadow po procentach wobydleri serbskeje rěče mōcnych.

a) Serbska strona (25):

100—95% wobydleri serbskeje rěče mōcnych maju: 1) Ralbičanska wosada (100), 2) Njebjelčanska w. (99,38), 3) Poršiska w. (99,18), 4) Budyšinska (98,43), 5) Khróscic̄anska (98), 6) Hućinjanska (97,94), 7) Rakečanska (97,45), 8) Klukšanska (97,40), 9) Radwofksa (97,28), 10) Minakańska (96,85), 11) Budyška w. Sw. Marije (96,50), 12) Malešanska (95,88), 13) Kotičanska (95,70), 14) Bartska (95,48), 15) Njeswačidlska (95,05), 16) Hrodziščanska (95);

95—90%: 17) Hornjo-Wujezdžanska (91,75), 18) Hodžijska (91,51), 19) Wósličanska (91,42);

90—80%: 20) Bukečanska (90), 21) Budyška Sw. Michała (86,61), 22) Nosaćičanska (85,75);

80—70%: 23) Budystečanska (79,38), 24) Wotrowska (73,97), 25) Husčanska (70,08).

b) Połserbska strona (9):

26) Malećicy (73,19%), 27) Kamjeńska serbska w. (64,27%), 28) Ketličanska (a) serbske wsy 53,30%, b) němske wsy 12,05%),

29) Palowska (39,72 %), 30) Wjelećanska (38,08 %), 31) Węsporska (32,20 %), 32) Lubijska serbska w. (a) 30,94 %, b) 10,35 %, 33) Spitalska (10,28 %), 34) Smilnjanska (9,32);

c) Němska strona (4):

35) Budysin 22,90 %, 36) Mały Wjelkow 20 %, 37) Lubij 4,60 %, 38) Kamjeńc 2,95 %.

Přidawk I. Mjena wsow, hdzež su wšitcy wobydlerjo serbscy (34).

I. Lub. h. hetm.: 1. Jawornik; II. Bud. h. hetm.: 2. Šekocy, 3. Bozankecy, 4. Dženikecy, 5. Khójnička, 6. Kumšiey, 7. Mała Dubrawa, 8. Dobrăšecy, 9. Trupin, 10. Komorow, 11. Dobranecy, 12. Janeacy, 13. Nowe Błowašecy, 14. Mała Praha, 15. Ptačkocy, 16. Stróżišeo, 17. Liboń, 18. Pozdecy, 19. Čorneacy; III. Kamj. h. hetm.: 20. Tradow, 21. Prawoćicy, 22. Nuknica, 23. Kopšin, 24. Zyzjacy, 25. Stara Cyhelnica, 26. Kanecy p. Paněic, 27. Hrańca, 28. Wudwof, 29. Konjecy, 30. Nowoslicy, 31. Łazk, 32. Smjerdžaca, 33. Ser-njany, 34. Wotrow.

Přidawk II. Mjena wsow, hdzež su wšitey wobydlerjo serbskeje rěče mōčni (98).

Nimo předkjadzacych 34 wsow służeju sem wsy:

I. Lub. h. hetm.: 1. Lejno. II. Bud. h. hetm.: 2. Delany, 3. Sowrjacy, 4. Wawiey, 5. Wuricey, 6. Brězow, 7. Bobolcy, 8. Torońca, 9. Lubochow, 10. Rabocy, 11. Zrěśin, 12. Cyžecy, 13. Bónjecy, 14. Lubjenc, 15. Kortnica, 16. Nowa Wjeska, 17. Lemiszow, 18. Poršicy, 19. Bošecy, 20. Krakecy, 21. Lětoń, 22. Brěmjo, 23. Kupoj, 24. Jatřob, 25. Zdžek, 26. Brězynka, 27. Jeňscy, 28. Jeňscy, 29. Niža Wjes, 30. Jitk, 31. Haslow, 32. Hora, 33. Łomsk, 34. Liša Hora, 35. Zarěč, 36. Khasow, 37. Wětrow, 38. Koslow, 39. Bóšericy, 40. Kanecy, 41. Lešawa, 42. Myšecy, 43. Praskow, 44. Horni Hunjow, 45. Češkocy, 46. Čemjefcy, 47. Dalicy, 48. Bronjo, 49. Kamjenna, 50. Bańon. III. Kamj. h. hetm.: 51. Wudkocy, 52. Khróscicy, 53. Časecy, 54. Swinařnia, 55. Wěteńca, 56. Jawora, 57. Smjekocy, 58. Łuh, 59. Hórkia, 60. Ralbicy, 61. Róžant, 62. Šunow, 63. Nowa Smjerdžaca, 64. Serbske Pazlicy.

IV. Skónčne zhromadne wobličenje wšech (Hornich a Delnich) Serbow z lěta 1880/84.

Prjedy hač k wobličenju wšitkich (Hornich a Delnich) Serbow kročimy, dyrbimy hišće spomnić, zo su hornjołužisci Serbjia we wjetšej ličbje tež we wukraju živi a to w Sewjernej Americy (Texasu) a w Australiji; woni sydla z wjetša zhromadnje tworjo wosebite wosady, mjenujecy Texasecy štyri z něhdze 2000 a Australscy jenau abo dwě z něhdze 1000 dušemi. (Nadrobniošo wo nich porěčimy na kóncu našeho wopisanja.)

I. Zhromadna ličba Serbow, kiž serbscy réča.

A. Z nutřka serbskich Hornich a Delnich Łužicow:

a) w sakskej Hornjej Łužicy	56354	Serbos,
b) w pruskej Hornjej Łužicy	37303	"

W Hornjej Łužicy z razom 93657 Serbow,

c) w Delnjej Łužicy	72410	"
-------------------------------	-------	---

W serbskich Hornich a Delnich Łužicach hrom. 166067 Serbow.

B. Z wonka serbskich Hornich a Delnich Łužicow je:

a) Hornjołužiskich Serbow:

a) w Sakskej	+ 3402	Serbos,
β) w Pruskej	+ 1000	"
γ) we wukraju (Amer. a Austr.) . . .	+ 3000	"
z razom	+ 7402	Serbos.

b) Delnjołužiskich Serbow:

a) w Pruskej	+ 3000	"
β) we wukraju	+ 500	"

Z wonka serbskich Łužic. hrom. + 10902 Serbow.

C. Z nutřka a z wonka serbskich Łužicow je:

a) Hornjołužiskich Serbow	100059,
b) Delnjołužiskich Serbow	75910,

Summa všitkých Serbow 175969.

II. Zhromadna ličba wobydleri, kiž móža serbski.

Ludži serbskeje réče móčených, nječ su Serbia abo Němcy, smy jeno w serbskej Hornjej Łužicy ličili, z Delnjeje Łužicy smy jich drje z wjetša we wopisanju sobu naspomnili, we wobličenju pak wuwostajili; namakaš wšak tam wobydleri njeserbskeho rodu, kiž móža tež serbski, skoro jeno w Khoćebuzskim wokrjesu, we drugich wokrjesach su to nimale sami Serbia, kiž němcuja a serbšćinu zapréwaju; serbski móže po tajkim nimo wopravdžitych Serbow na wsach Khoćebuzskeho wokrjesa mjez 1640 rodž. Němcami 1063 (jeno 577 ludži tam ani serbski ujerozumi), w Grodkowskim wokrjesu na 300, we zbytnych 4 wokrjesach na 250, wšo hrom. 1613 wosobow.

Nimo horkach wobličených wopravdžitych Serbow je wosobow, kiž móža serbski:

a) w sakskej Hornjej Łužicy	4712,
b) w pruskej Hornjej Łužicy	3531,
c) w Delnjej Łužicy	1613,
Summa wobydleri, kiž mōža serbski	9856,
Summa woprawdzitych Serbow	175969,
Summa wšěch wosobow serbskeje rěče wědomych	185825.

III. Licba serbskich wosadow, cyrkujow a wsow we Łužicach.

1. Sakska Hornja Łužica ma:

33 srb. wos. z 37 cyrkw., 410 srb. wsow a 4 měst.

2. Pruska Hornja Łužica ma:

30 srb. wos. z 31 cyrkw., 161 srb. wsow a 3 měst.

Serbska Horn. Ł. 63 srb. wos. z 68 cyrkw., 571 srb. wsow a 7 měst.

3. Serbska Delnja Łužica ma:

42 srb. wos. z 62 cyrkw., 192 srb. wsow a 7 měst.

Serbske Łuž. m.: 105 srb. wos. z 130 cyrkw., 763 srb. wsow a 14 měst.

Přisp. I. Sakske serbske wosady maju wšě serbske Bože služby a wot pruskich hornjołužiskich 28 (22 farskich a 6 filialnych wosadow), wot delnjołužiskich pak jeno 19 (!) wosadow.

Přisp. II. W cyłej Hornjej Łužicy ličeše Köhler (Geographie von Chursachsen, str. 127) w l. 1780: 62 serbskich cyrkujow (54 evang. a 8 kath.), Pöltz (Handbuch) w l. 1810: 58 serbsko-lutherskich a 10 serbsko-katholskich farskich cyrkujow z 460 serbsk. wsami, Merkel-Engelhardt (Erdbeschreibung) w l. 1818 tež 58 serbsko-lutherskich a 10 serbsko-katholskich farskich a filialnych cyrkujow z 422 serb. wsami. Boeckh ličeše 1869 po officialnych datach jeno hiše 694 serbskich wsow (lěpje gmejnou) z 140600 wobydleri, wot kotrejž 122400 (!) serbski rěča; k tomu je 18300 Serbow w přeważne němskich wsach rozpróšenych, wot nich 10300 w 114 wsach, w kotrejž jich narodnosé hiše přez $\frac{1}{10}$ ludnosé wučinja. Na wopak we wsach, kotrejž su přez $\frac{9}{10}$ serbske, je 70000 Serbow, potočca w Hornjej, polojece w Delnjej Łužicy.

B. Wopisanje saskich Serbow.

Sakska Hornja Łužica twori w politiskim nastupanju Budyšske krajske hetmanstwo (Kreishauptmannschaft Bautzen) a dzeli so do 4 hamtskich hetmanstwów (do Budyšskeho, Kamjeńskeho, Lubijskeho a Žitawskeho); w přenich třech hamtskich hetmanstwach maju sakscy Serbjia swoje sydlišća a to

w Budyšskim nimale cyłym, w Kamjeńskim a Lubijskim pak jenož z dźela. Nimo toho su Serbja po cyłej Sakskej rozpróšeni; we wjetzej ličbje sydla tež w saskim hłownym měsće Drježdananach a wokolności, tak zo tam nahladnu serbsku wosadku tworja.

Tele politiske dżelenje ma swoju zamožnosć na šulske, nic pak na cyrkwinske wosady sakskeje Łužicy, tak zo po tajkim serbske šule pod třomi šulskimi dohladowarjemi abo inspektorami stoja, wot kotrychž pak žadyn serbskeje rěče mócný njeje.

Cyrkwinske zarjadowanje je to same wostało, kajkež běše w lěće 1848 (hl. Jakub, Serbske Horne Łužicy) a prjedy, a to kaž w evangelsko - lutherskich, tak w katholskich wosadach. Evangelisko-lutherske wosady (26) dźela so po starym wašnju do Łužiskich a mišonskich (Hodžijska a Wjelećanska); Łužiske wosady stoja pod wosebitym wobkedažbowanjom Budyšského krajskeho hetmanstwa, kotrehož duchowny radžíel je tón čas wyšší cyrkwinski radžíel dr. Schmidt w Budyšinje. Mišonske wosadže stojitej pod dohladom kralowskeho superintendency w Radebergu. Tutaj duchownaj dohladowarjej staj rodž. Němcaj a serbskeje rěče njemocnaj; w prjedawšich lětach běchu někotři němcy cyrkwincy radžíeljo nad Łužicu, kaž n. př. Wildenhahn, serbsku rěč tak někak naukli. Katholske serbske wosady sakskeje Łužicy (7) maju za duchownu wyšnosć wosebity konsistorij na Budyšskim tachantstwje, w kotrymž bě stajne wjetši džel duchownych radžíerjow serbskeho rodu; tón čas su tam w sitcy serbcey z wuwzačom knjeza tachanta, kiž je z dobom japoštołski vikar za cyłe sakske kralestwo.

Wobsažnosć cyrkwinskih wosadow je nimale wšudże hišće ta sama, kotaž bě w l. 1848 (přir. Jakub, S. H. Łužicy); hdzež je so što přeměnilo, spomnijmy to wosebiće we wopisanju. Ličba šulskich wosadow pak je so wot toho časa wo tójsto powjetšila. Kollaturstwa farow a šulow njejsu so wot l. 1848 přeměnilo, nimaju pak wjacy swoju staru ważnosć wot teje doby, zo su so w Sakskej cyrkwinske a šulske rady abo předstejičerstwa założile (30. měrca 1868), do kotrejuž z kóždeje wsy kóždeje wosady hospodarjo z najmjeńša jenoho zastupjerja mjez sobu wola. Tute předstejičerstwa přede wšem tež při wólbach nowych fa-

rarjow a wučerjow sobu skutkuja a hłosuja a maju nimo toho tež prawo do zarjadowania swojich cyrkwjom a šulow, štož je druhy skerje škódne, hač spomožne. Saksi šulski a cyrkwiński zakoń z l. 1835 a 1873 zawěśca Serbam w šuli po něčim a w cyrkwie cyle wužiwanje serbskeje maćefneje rěče.

Što pak to w spočatku pomhaše, hdyž serbscy wučerjo a duchowni husto dosé sami prawje serbski njemóžachu? Naj-wjetši njedostatk ležeše, kaž naši serbscy wótčincy bórzy spóznachu, we tym, zo naša serbska młodosć na wyssich šulach bjez wučby w serbšinje swoju maćefnu rěč bôle a bôle zabywaše. Tuž buchu wot sakskeje wyšnosće na próstwu Serbow při gymnasiju a při krajnostawskim seminariju w Budyšinje⁵⁵⁾ wokoło l. 1850 serbske hodžiny zarjadowane a to w kóždym wustawje za tydzeń do cyla dwě, tak zo serbscy gymnasiasti a seminaristi na kóždej teju wučefnijow do 2 wotrjadow dželeni wot wěsteho postajeneho wučerja za tydzeń jenu hodžinu w serbskej rěci dostawaju. Serbscy studenéi pak dyrbjachu so hač do najnowišeho časa w maćefšinje sami dale wudokonjeć pytać; katholscy w Prazy studujec mějachu so we tom wot spočatka přeco hišće lěpje, hač luthersty w Lipsku; tamni bydla hromadze w serbskim seminariju a rozwučuju so pod wustojnymi dohladowarjemi w swojim towarzstwie „Serbowka“, luthersty w Lipsku pak mějachu drje w zašlym lětstotku swoje samostatne serbske towarzstwo; to pak přewobroci so z časom do němskeho „Łužiskeho předatskeho towarzstwa“, a Serbam wosta při nim jeno wotrjad „Sorabicum“, kiž bórzy wjacy, bórzy mjenje žiwjenja pokazuje, za tym hač ma wjednikow a sobustawow.

Podobnje běchu sebi gymnasiasti a seminaristi w Budyšinje k dalšemu wudokonjenju w maćefšinje z dowolnosć swojego šulskeho wjednistwa towarzstwie założili, přeniši tak mjenowanu: Societas slav. Budissina, kiž wot Michała 1883 wjacy nje-wobsteji, a poslědiši spěwanske towarzstwo „Swoboda“. Tež katholscy serbscy seminaristi, kotrychž wšak je stajnje jara mała črjódka, mějachu khwilu towarzstwo „Wlada“.

⁵⁵⁾ Tež na katholscim (tachantskim) seminariju w Budyšinje dostawaju serbscy seminaristi rozwničowanje w maćefšinje jenu hodžinu.

W nowišim času nasta w Lubiju nowy wučeřski seminar, kiz so, hdyž tež ředko, wot serbskich młodžencow wopytuje; husćišo skoržeše so w „Serbskich Nowinach“ ze wšelakich stron serbskeje Łužicy, zo so w serbskich šulach serbska rěč tak nje-nałožuje, kaž šulski zakoń předpisuje; skónčenje w lětech 1860—70 mnozy serbscy kandidaci duchownstwa, runjež bě domach w Serbach přeco wjetša duchowna nuza, w Němcach duchowne města přijimowachu, a to z wjetša tohodla, dokelž běchu w času swojich studijow serbskej maćeřnej rědi wotwukli, tak zo so strachowachu serbski předowač abo to, štož běchu zabyli, zaso naukny!

Wšu tutu zhromadnu nuzu widźo spisa k. faraf Imiš jako sobustaw sakskeje krajneje synody peticiju, kotruž wón na synodě l. 1876 w Drježdanzach přednošeše; wona wobsaha 3 namjetý:

Die hohe Landessynode wolle aus kirchlichem Interesse sich dahin verwenden, dass I. die gesetzlichen Bestimmungen betreffs des wendischen Religions- und Leseunterrichts gebührend ausgeführt werden und ihre Ausführung gehörig controlirt; II. den wendischen Seminaristen des königlichen Schullehrerseminars zu Löbau auch der erforderliche Unterricht für ihren späteren amtlichen Gebrauch ihrer wendischen Muttersprache ertheilt und III. dem offensuren akademischen und kirchlichen Mangel, in welchem die Theologie studirenden Wenden auf der Landesuniversität keinerlei Anleitung und Uebung im wendischen Predigen haben, nun endlich abgeholfen werde.

Na to bu wot kral. ministerstwa kulta atd. „Serbski předafski seminar w Hodžiju“ założeny a za jeho wjednika kn. faraf ryčer Imiš pomjenowany. — Hewak mějachu hač do časow, hdež na serbskich duchownych brachowač poča, serbscy kandidaci duchownstwa swoje serbske kandidatske towarzystwo w Budysinje, kotrehož wjednik bě stajnie faraf při Michalskéj cyrkwi; a sakscy serbscy duchowni maju swoju „Hłownu konferencu serbskich duchownych“.

K tomu njech su tudy na kóncu hišće naše wědomostne, spomožeske a zabawne towarzystwa mjenowane, kotrež maju sobustawow po všech Serbach a dale a swoje sydlo we Budysinje: 1) Matice Serbska, literariske towarzystwo; 2) Towarzystwo Pomocy studujacych Serbow; 3) Serbske lutherske knihowne towarzystwo; 4) Katholske towarzystwo ss. Cyrilla a Methodija; 5) Budyska Serbska Bjesada.

A. Evangelisko-lutherske wosady.

I. (9. 10. 31.)⁵⁶⁾ Budyška serbska wosada sw. Michała.
(Město Budyšin.)

K stawiznam: Mitschke, W., Geschichte der Kirchengemeinde zu St. Michael in Budissin. 1817. — Do Michalskeje wosady je zafarowanych 28 wsow: 1) Bobolca (Boblitz) a Nowa Bobolca (Neuboblitz), 2) Bórk (Burk), 3) Bozankecy (Basankwitz), 4) Brézow (Blösaу), 5) Cyžecy (Zieschütz), 6) Čemjericy (z džela, n. Temritz), 7) Čichońca (Teichnitz) a Nowa Čichońca (Neuteichnitz), 8) Delnja Kina z Kralowym Młynom (Niederkayna mit Königsmühle), 9) Dobruša (tež Dobruš, Doberschau*)⁵⁷⁾, 10) Hněwsecy (z džela, Nimschütz), 11) Hornja Kina (Oberkayna), 12) Jaseńca (Jessnitz a. Gebirge), 13) Jeńkecy (Jenkwitz) a Nowe Jeńkecy (Neujenkwitz), 14) Lubuchow (tež Libochow⁵⁸⁾, Lubachau), 15) Małsecy (Malsitz) a Nowe Małsecy (Neumalsitz), 16) Nadżanecy (Nadelwitz), 17) Přišecy (Preuschwitz), 18) Rabocy (Rabitz), 19) Ratarjecy (Rattwitz), 20) Sćijecy (Stiebitz), 21) Torońca (Daramitz), 22) Trělany (Strehla), 23) Mały Wjelkow-Wjes (Kleinwelka, Dorf), 24) Wulkı Wjelkow (Grosswelka), 25) Wownjow (tež Hownjow⁵⁹⁾, Oehna), 26) Wuricy (Auritz), 27) Zawidow (wśdnie Zajdow, Klein-Seidau), 28) Židow z Podhrodom a Smolicami (Seidau, unterm Schlosse und Schmole), 29) Zrěšin (Rieschen). — Ad sacra připokazani su evang.-luth. Serbja ze 7 wsow Budyškeje katholskeje serbskeje wosady: 1) z Hněwsec, 2) z Hrubjelčic, 3) z Hruboćic, 4) z Khelna, 5) ze Sokolcy, 6) ze Sloneje Boršće, 7) z Džěžnikec. — Z luboséu khodža na serbske kemše do Michalskeje cyrkwe z wjetša evangelscy Serbja z města Budyšina.

Město Budyšin měješe wokoło l. 1800 mjez něhdze 9000 wobydl. na štvörčinu Serbow a na pječinu katholikow. Štož němske pomjenowanje nastupa, rěkaše to město dothe časy officalnje Budissin a pódla trjebaše so wot ludži bôle skepsane pomjenowanje „Bautzen“. Prěnše traš přejara serbsey klinčeše, tuž bu 3. junija 1868 z ministerialnym wukazom wotstronjene a mjeno „Bautzen“ za plaćace postajene.

⁵⁶⁾ Při wopisanju jednotliwych wosadow sym porjad wobkhował, kotryž je w Jakubowych „Serbskich Hornich Łužicach“; w spinkach stoja ličby porjada wosadow we mojim wobličenju.

⁵⁷⁾ Hwězka znamjenja „niěonske“ wsy.

⁵⁸⁾ Štož wułożowanje mjenow serbskich wsow nastupa, přír.: Schmaler, Die slavischen Ortsnamen der Oberlausitz und ihre Bedeutung. Bautzen 1867; dale nastawki w nowinje „Bautzener Nachrichten“ 1871 nr. 234—265 pod napisom: „Wendische Dörfer“.

Cyrkej: Hač do spočatka tutoho stolěća běchu diakonjo při měščanskej němskej cyrkwi sw. Pětra stajnje serbskeho rodu a serbskeje rěče mōcni dla serbskich měščanow, kotřiž do Pětrowskeje cyrkwineje wosady slušachu; tym mějachu woni serbsku spowěď wotebjerač a Bože blido serbske wudželeč; serbski předowalo pak so w Pětrowskej cyrkwi njeje khiba 1. dženj jutrow, hdyž po starym prawu kaplan serbsko-katholskeje wosady připołdnja 12 hodž. w protestantskim džěle cyrkwe serbski něšpor džeržeše, štož w l. 1847 přesta. Tuž khodžachu Serbia z města z wjetša do Michałskeje cyrkwe ke mši, mjez tym zo so či někotři Němcy z Michałskeje (wjesnej) wosady k Pětrowskej cyrkwi džeržachu a tam Bože služby atd. wopytowachu, a to hižo tohodla rad, dokelž měješe so tón, kiž do měščanskeje „wulkeje“ cyrkwe ke mši khodžeše (abo khodžić smědžeše), za wosebnišeho člowjeka. A tak dha so na wopak w Michałskej abo serbskej cyrkwi stajnje jeno serbsey předowaše a wšě swjate skutki so w serbskej rěci wukonjachu. — W započatku 19. lětstotka přestawachu diakonjo při Pětrowskej cyrkwi Serbia być, a tuž měščanska rada, kotaž ma nad woběmaj cyrkwjomaj kulturu, z wěsta postaji, zo maju so serbsey wobydlerjo z města in sacris (pri woprawjenjach atd.) wot duchowneju Michałskeje serbskeje cyrkwe zastarač (haj woni maju same kupne města [sydla] w tutej cyrkwi), mjez tym zo woni swoje cyrkwinske dawki dale do pokladnicy Pětrowskeje cyrkwe płačachu a płaća; za to pak buchu tehdy němcy wobydlerjo ze wsow Michałskeje wosady in sacris měščanskej cyrkwi sw. Pětra připokazani, hdyž tež dawki dale do pokladnicy Michałskeje wosady wotwjedowachu. Wot l. 1837 pak započina so wojowanje přeciwo stajnemu serbskemu kemšowanju w serbskej cyrkwi; tehdy ba na žadanje někotrych Němcow serbskeje wosady postajene, zo ma so w Michałskej cyrkwi za nich šesć króć za lěto němska spowěď bjez slědujých němskich kemšenjow džeržeć. Tak to wosta hač do l. 1849. Tehdy w lěće mučenja a zwady zaměrichu so z nowa někotři Němcy Michałskeje wosady pod nawjedowanjom němsko-serbskeho sejmskeho zapošlance z B. —, kotrehož běchu Serbia do sakskeho sejma wuzwolili —, na serbske Bože služby a runjež mějachu prawo na němske kemše do Pětrowskeje cyrkwe kho-

džić a tež tam z wjetša rad khodžachu, wudobychu sebi, zo ma so kóždy měsac raz cyła němska Boža služba w Michałskiej serbskej cyrkwi džeržeć; wot toho časa měješe so na kóždu 2. njedželu měsaca němska spowědž a němski kemš a potom hakle serbski kemš, 2. njedželu měsaca na to slědujceho pak jeno němski kemš a to mjez serbskej spowědžu a serbskim kemšom (podobno kaž w Klětnom; Serbja mjez tym z wjetša na kofej du), a skónčenje bě hišće na jenym pokutnym pjatku rano němska spowědž bjez němskich kemšenjow, potajkim najprjedy němska spowědž a potom serbski kemš.

W nalěcu 1884 je so hišće wjacy němskich Božich službow do Michałskeje serbskeje cyrkwje začiščalo a to kaž so zda pak na namjet někotrych njespokojnych Němcow pak měščanam k woli, dokelž so tehdy runje w Pětrowskej cyrkwi dla dołhotrajaceho porjedźowanja žane Boža služby džeržeć njehodžachu; Pětrowska němska wosada pak měješe za to swoje němske Boža služby w Tuchořskej a Marinej-Marćinej cyrkwi. Tak ma so wot na-lěca 1884 kóždy měsac dwójcy němska Boža služba, a to kóždu 2. njedželu němski kemš z němskej spowědžu před serbskim kemšom, a kóždu 4. njedželu jenož němski kemš po serbskim, dale kóždy druhí džeh róčnych časow wot 10. hodž. němski kemš po serbskim; hdyž pak 1. swjaty džen na 2. njedželu měsaca padnje, je tehdy němska Boža služba prjedy serbskeje a 2. swjaty džen njeje žana němska. Dokelž so nětko kóždu 4. njedželu tež němski kemš džerži, nimaju so tutu njedželu wjacy žane serbske něšpory, kiž su hewak přeco wot 12—1 připołdnja. Tola je so tuto nowe přisporjenje němskich Božich službow jeno na sptytanje stało, a hdyž so pytnje, zo su 4. njedželu němske kemše wot Němcow mjenje wopytane, hač běchu serbske něšpory wot Serbow, maju so zaso serbske něšpory džeržeć a němske kemše wuwostajić. Z cyła džerža so tele připołdniše serbske kemše abo něšpory kóždu njedželu a kóždy swjaty džen, hdyž žadyn němski kemš njeje. — Wot połswjatyh dnjow swjeći so jenož hišće kóždy 3. džen róčnych časow a zeleny štvortk z jenej serbskej Božej službu, zeleny štvortk z němskej a serbskej. Němska spowědž je kóždu 2. njedželu měsaca, serbska pak na wšich druhich njedželach a swjatyh dnjach z wuwzaćom 3. swjatyh dnjow a nimo toho

zeleny štvortk rano do serbskeho kemšenja. — Přispomniť so lišće ma, zo so ličba Němcow we wosadze wot 100 lēt vjele přisporila njeje a zo maju Němey přeco hišće to prawo, do Pětrowskeje měšćanskeje cyrkwe, kiž je jara wobsažna a nětko z nowa wutwarjena, na kemše khodžié. Tež wohžarowaše jedyn duchowny tajke wobržowanje serbskich Božich službow a pokazowaše na to, kak je w Kamjeńčanskej serbskej cyrkwi wot časa, zo so Serbam serbske Bože služby přikrótčachu, luboś k Božemu domej woliwkla, a ličba kemšerjow a z dobom tež ličba Serbow stajnje woteběrała.

Za serbske wsy Michałskeje wosady, kotrež mějachu prawo, swojich zemřetych na měšćanskimaj kefchowomaj Tucherja a swjateho Ducha (posledniši je wokoło l. 1860 zajšol) khować, je so w l. 1880 při tichořskim nowy wulki wosebity kefchow z rjanej kapału założil a tež na Židowskim pohrebništu na Hrodišku je so w samom času rjana wobsažna kapała natwariła. — Serbscy wosadni měšćanskeje wosady sw. Pětra, kiž chcedža so serbscy woprawjeć abo swojich zemřetych ze serbskim čelnym předowanjom atd. na Tucherju khować dać, maju prawo, k tomu serbskich duchownych (fararja abo kapłana) Michałskeje wosady žadać, štož so husto stawa. — Serbske pačeſke džěći so serbscy, němske němcy rozučeujo.

Duchowni při serbskej cyrkwi sw. Michała běchu wot l. 1767:⁵⁹⁾ a) Fararjo: 9) Michał Bjedrich Broda † 1774, 10) M. Marcin Janaš, rodz. 1721 w Hornjej Hórcy, 1774—1787 (†), 11) M. Jan Kubaš, 1779—1797, hl. pod diak., 12) Michał Hilbjenc † 1816, hl. p. diak., 13) Bjedr. Wylem Mička 1817—26, hl. p. diak., 14) Handrij Lubjenski 1827—31, hl. p. diak., 15) Ernst Bohuwér Jakub, 1831—1854, hl. pod Njeswač, 16) Karl Božidax Wjacka, 1854—1882, hl. p. diak., 19) dr. Karl Aug. Kalich, wot 1882, hl. p. Wujezd.

b) Diakonjo: 4) Marcin Janaš 1755—74, hl. Poršicy, 5) Jan Křesćan Herold, * 1727 w Sprejcaх, najprjedy farař w Kholmje a Hóznicy, diak. 1774—79 (†), 6) M. Jan Kubaš, prjedy farař w Tschirne (?), 1779—87, 7) Michał Hilbjenc, * 1758 w Bórk u p. Budyšina, 1787—97, 8) Jan Handrij Kaplef, prjedy pomocny předař fararja Kubaša, † 1813, 9) Bjedr. Wylem Mička, * 1789 w Rych-

⁵⁹⁾ My podawamy tu wšudże jeno pokračowanje k zapisej serbskich duchownych w knizi (Wencela): Kurzer Entwurf einer oberl.-wend. Kirchenhistorie. Budissin 1767.

waldze na farje, 1814—17, faraf — 1827, potom faraf w Poršicach, † 1839, 10) Handrij Lubjenski, * 1790 w Rachlowie p. Bud., 1815 měšćanski wučef w Lipsku, 1817—27, potom faraf 1727—31, pastor primar. při Pětrowskej cyrkwi — 1840, 11) Ernst Bohuwěr Jakub, 1827—31, 12) Hendr. Aug. Krygaf, 1832—41, hl. Klukš, 13) Karl Božidar Wjacka, * 1811 w Ketlicach, 1836 měšćanski wučef tu, 1841—54, potom faraf, 1882 emeritowany a V. O. R. I., 14) Herman Julius Trautmann, * 1815 w Barče, 1849 měšćanski wuč. tu, diak. 1854—1858, 1858 faraf w Poršicach, 15) Jan Khorla Mróz, * 1825 w Hodžiju, 1850 měšćanski wučef tu, 1858—81, emerit., 16) dr. Karl August Kalich, 1881, faraf 1882, hl. Wujezd, 17) Handrij Měto, rodž. z Wysokeje p. Rakoc, 1883—1885, nětko faraf w Husey, 18) Jan Handrik, * 1860 w Kubšicach, 1885 diak. vik.

Šule: a) Džéći serbskich staršich z města khodža do měšćanskich šulow, při kotrychž je stajnje wjacy wučerjow serbskeho rodu; wučilo pak drje so w tutych šulach ženje ničo serbaki njeje; wokoło l. 1850 bě pak serbskim staršim z města dowolene, swoje džéći do serbskeje Michałskeje šule słać; nětko je Michańska wučeńja jenož za wjesne džéći ze wsow: 1, 7, 11, 16, 17, 19, 20, 22, a za džéći khudých Serbow z města je Prencelowa wustawnia šula („Prentzelsche Stiftsschule“), při kotrejž je tež serbski wučef; hač so we njej kaž w započatku wot l. 1865, hdžež so tam serbske wotdželenje zarjadowa, serbskim džéćem hišće nabožina a čitanje serbski wuči abo nic, njemóžachmy zhonić. — W Michałskiej serbskjej šuli wuči so wšednje serbski a němski; nabožina so serbskim džéćem serbski, němskim němski wukładuje, resultaty wukładowanow wuprajeju so němski. Wše druhe předmjetы so němski wuča, tola stajnje z pomocu serbščiny, hdžež su němske wurazy njeznate. Serbske džéći čitaju w 2. rjadowni z Bartkoweje čitanki a z Bartkowych bibliskich staviznow, w 1. rjad. z Bartk. bibl. staw., ze serbskich spěwařskich a ze serbsk. biblige. — Pisać so serbski njewuči.

Wučerjo: Khorla Ernst Pjekaf, * 1822 w Budyšinje, 1884 emer.; Jan Aug. Kaplef, wot 1884, * 12. jun. 1851 we Wownjowje, 1872 Šulskivikar w Rachlowie, 1875 wučef při syrotowni w Budyšinje.

b) Šula na Židowje: zašulowany Židow ze Smolicami. Džéći je 249 serbskich a 205 němskich. Šulska rěč je němska. W 1., 2., 7. a 8. rjad. rěci so wšudze tam serbski, hdžež sebi to dorozumjenje žada; tohodla so serbščina we wšech lekcijach nałoż-

žuje (wot serbskeju wučerjow). Nabožina so wšednje we woběmaj rěčomaj wuči. Serbske džéči wuknu serbskí čitać, w 8. rjad. z pomocu čitanskeje mašiny, w 1. a 2. rjad. z biblije, ze spěwařskich a „wuknjenjow“. Serbski pisać wuči so w 7. a 8. rjad. na taflički, w 2. a wosebje w 1. do pisanskich knihow, a w poslednišej zapisuja so tež serbske předowanja do wosebitych zešiwkow. Nimo toho wuči so dobrowólnje jako na přidawk přežlowanje biblje z němčiny do serbštiny a na wopak (Wjela). Je so w nowišim času (1883) wo tym rěčalo, zo by so Židowska šula pod měšánske lokalne dohlađnistwo stajila, štož by wulka kročel k jeje dospołnemu přeněmčenju była.

Wučerjo: 1) dirigowacy wučeř Jan Wjela wot 1852, * 7. jan. 1822 na Židowje, 1842 vikar a 1844 wučeř w Bórkú, 1886 wyšší wučeř; k tomu wučeř serbskeje rěče na Budyšskim gymnasiju; 2) druhí wučeř Gustav Max Kapler, wot 1874, * 12. nov. 1853 w Pětřowje (Pötzschau b. Pirna); 3) třetí wučeř Hugo Schmidt (Němc), wot 1883; 4) pomocny wučeř (Němc).

c) Šula na Sokolcy: do Sokolanskeje šule su zašulowane wsy: 12, 18, 21, 26, 29 a k tomu z Budyšskeje katholsko-serbskeje wosady lutherske džéči ze Sokoley a Hruboćic a z Budystečanskeje wosady z Lubjeńca a Bónjec. — Nabožina wuči so tež serbski, realije němski, při čimž so k dorozumjenju tež serbščina přiběra. Serbski čitać wuča so džéči za tyděń hodžinu ze spěvařskich, hewak tež z bibliskich stawiznow; často spěva so ze „Spěwneje radosće“ serbski. K naučenju serbskeho pišanja čas njedosaha.

Wučeř: Michał Aug. Kral, wot 1864, * 27. sept. 1836 w Barce, 1838 pomocny wučeř w Klukšu.

d) Šula w Bórkú: zašul. wsy: 2, 3, 8, 10, 15, 25. — Šula z 2 rjadownjomaj. W 2. rjad. je 47 serbskich a 8 němskich džéči; němske pak rozumja tež derje serbski a z wjetša tež rěča. Rěci so tu najbole serbski a z pomocu serbštiny wuči so němčina. Elementarna čitanka je serbsko-němska wot Bartka, a čitaju němske džéči runje tak derje sobu serbski, kaž serbske němski. Prěnje wotdželenje tuteje rjad. čita pódla němskeje čitanki tež serbske wuknjenja. Předpisane слова a hrónčka maju džéči tež druhdy serbski napisać. — W 1. rjad. je 41 serbskich a 6 němskich džéči; němske móža tež serbski. Tu rěci so z wjetša

němski; a štož njerozumja, so džěćom z pomocu maćeřštiny wukładuje. Serbske džěći nawuknu serbski čitać a tež něšto mało pisać; němske serbski sobu čitaju; čita so z Jakuboweho katechisma, z Bartkowych bibliskich stawiznow, z biblije, spěwařskich a spěwneje radosće. Při čitanju a pisanju ťačanskeho pisma so pilnje na samownosće noweho serbskeho prawopisa džiwa. —

Wučeř: Jan Borš, wot 1852, * 5. aug. 1821 w Rakecach, 1843 pomocny wučeř tam, 1851 wučeř w Psowjach.

e) Šula we Wulkim Wjelkowje: zašul. wsy: 6, 14, 23, 24, 27 a k tomu Khelno, Přezdrěń, Smochćicy. Při rozwučowanju rěči so po potřebnosti pak serbski pak němski; nabožina rozkladuje a wospjetuje so wšednje serbski; serbske džěći wuknu z biblije, bibliskich stawiznow, katechisma a spěwařskich serbski čitać; serbski so njepiše.

Wučeř: 1) Handrij Hejna († 1872), 2) Gust. Herm. Hilbrig, wot 1873, * 7. měrca 1845 w Pořicach, 1866 pom. wučeř. w Barće, 1868 wučeř w Jědlowje p. Kamjeńca.

W obydleſtwo: Wšitke wsy Michałskeje wosady su pak dospołnje pak nimale dospołnje serbske z wuwzaćom Židowa, Dobruše, Nadžanec; tola namakaš nimale we wšech pak jen u (w: Bobolcach, Brězowje, Čichońcy, H. Kinje, Rabocach, Zawidowje, na Sokoley) pak někotre (w Bórk [4], D. Kinje [2], Jeńkecach [3], Nadžanecach [2], M. Wjelkowje [4]) měšane (serbsko-němske) swójby, w kotrychž so z wjetša serbski a němski rěči; džěći z tajkich mandželstwów móža wše derje serbski. Němskich swójbow maju: Bobolcy 1, Bórk 4, D. Kina 4, Ratarjedy 2. Na Židowje maš 98 měšanych (serbsko-němských) swójbow a w Dobruši 22. Wot Židowskich 686 Němcow přírádže jich 103 na wokrjesnu džělańju a kublańju, kiž srjedź Židowa a Smolie na Židowskich ležownosćach leži. — Tež bydla w někotrych wsach mjez lutherskimi katholscy Serbja a to we: Bozankecach 9, Lubuchowje 2, na Židowje 211 (tu je tež 21, kiž so k japoštołskej wosadze wuznawaju).

Přistawk. Kolonija Mały Wjelkow (Kolonie Klein-Welka) je w zašlym lětstotku při serbské wsi Małym Wjelkowje wot Hernhutskich bratrow założena, a buchu do njeje tehdy a pozdišo tež Serbja runeho nabožinskeho zmyslenja přijimani, kotrychž je nětko na 100

dušow. — Do přikhada Hernh. bratrow běše tam 24. julija 1745 wěsty Serb, Matij Dolhi (Matthaeus Lange) we duchu tejale bratrowskeje wosady a po příkladze Klukšanskeho serbskeho seminarija, kž bu 1736 założeny (přir. Čas. M. S. 1851/52, str. 74), wustaw za wuwučowanje mlodych Serbow założil, kotrehož protekejtu a zdzerženje najsckerje Aug. Ad. z Bölow w l. 1752 na so wza. Pozdžišo přefndže seminarij do rukow Hernhutsk. bratrow, kž běchu so tu zasydlili, a bu do čista němski.

Swójbne mjena⁶⁰⁾: Augustin, Ackermann (t.j. Worak), Albinus 2, Bałcar (n. Balzer), Bér 7 (n. Beer 2, Bähr 5), Broda 2 (n. Brade), Benš 4, Běmař (n. Böhmer), Benad (n. Benad 2), Brojef 2 (n. Bräuer 2), Buk 2, Běhař (n. Biehar), Blaža (n. Bläsche) 2, Borš 2 (Borsch, Barsch t. j. Bartuš), Bórman (n. Bormann, t. j. Boromaeus), Bibrach 3, Bart 3 (n. Barthe, Barth 2), Bobak, Bartko 2, Bajer 2 (n. Beyer), Bryl 3 (n. Brühl 3), Balak, Bohot 2, Bosak, Berich (t. j. Běrik), Bornowski, Brězowsky (n. Briesowsky), Budaf 2 (Buder 2), Bernt, Biesold 2, Böhme (přen. za Čech), Bertram, Bergan, Běrk (n. Birke), Barč (n. Bartsch t. j. Bartuš), Bartuš 2, Bjedrich (n. Bedrich), Bětka (n. Bitke t. j. Pětka = Peterlein), Bójc (n. Boitz = wojował), Buš 3, Bolbic, Biehle (t. j. Běly); Cuzak (n. Zusak), Cenker (n. Zenker, přen. za Zwadnik?), Cyž 2 (n. Ziesche), Čornak, Čorný (přen. Schwarz), Čunka (naném. Zunge), Čech (n. Zschech), Čirnaf (n. Tschirner t. j. Černy); Dučman 5 (n. Deutschmann), Domš 5 (t. j. Thomas), Domaš 2 (n. Thomas), Dub, Döhnel, Donat 3 (n. Donath), Doršan 4, Donka (n. Donke), Deutscher (přeněmč. za Němc), Dornik (n. Dornig t. j. Dwórnik), Dejka 4 (n. Doecke t. j. Tejka abo Tejk, skrótěne z Matejk), Dubski 3, Delank, Durlík (n. Dürrlich), Domška 2, Dornaus, Dubanja (n. Duban), Dunč; Ebert; Funka (n. Funke), Felfa (n. Felfe), Falant 3 (n. Fahlandt 1, Fallant 1, Fahland 1), Fuhrmann (přeněmč. z Wóznik), Frejda (n. Fröde), Falk, Frenzel 2, Filip, Fidler, Fryča; Gruhl (skeps. z Król), Gramatka, Gräffe, Garbař 4 (Gerber), Grólmus (n. Gröllmus), Glätte (skeps. z Klaty), Granich, Glaser 3 (Škleńcęf?), Guda 5 (n. Gude), Glawš 3 (n. Gläusch), Gnawk (n. Gnauck); Halka 2 (n. Halke), Hempel 3, Hampel, Hetman, Hajnik 10 (n. Hänich, Heinke 3, Hennig, Henke 2, přen. Fürster 3), Hejda 2 (n. Heide), Hilbjenc 2, Hertwig, Hensel 8 (nanémč. z Hansk), Hantuš 2 (t. j. Antonius), Hanski 4, Hoker (n. Hocker), Hejna 4 (n. Heine 2, Heyne, Höhne), Hoffmann (přen. z Dwórník), Handrik 4, Horak, Hořba (n. Hobe), Holan 6 (n. Holland 5, Hollang 1), Hornof (n. Hornoff), Hommel (t. j. Homola), Haška 2 (n. Häschke), Haša 3, Hendrich (n. Heinrich), Herman 4, Hólč 2 (n. Hultsch), Holbian 4 (n. Hojbian), Henč 3 (t. j. skeps. Hantuš), Harnap, Helm 4,

⁶⁰⁾ Podawam pod tutym napisom jenož mjena serbskich swójbow, kelkož jich dostach; hdźż tež měno přeněmčeneje abo němskeje swójby přidam, to stajnje pódla naspojuju.

Hawk (n. Haucke), Hörníg (t. j. skeps. Hórnik), Hirt, Herm, Hundrak, Horbašk, Hilbrig, Hawšník, Hejdrich, Hórnik, Horšk, Holšer (n. Holšcher, t. j. Holčef), Hušman, Hólčka (lěpje Hólčk, n. Holtschke), Hančka (t. j. demin. wot Hantuš); Jokuff, Jakub 2, Jušt (n. Juschten, t. j. Justus), Jurš 4, Joch, Jekela 2 (n. Jäckel), Jakš, Ješka 2, Jenke 6 (n. Jenke 5, Jánke 1, t. j. Jenko), Jank (n. Janke), Jan (n. John), Jeremias 2, Janač (n. Janatsch), Jokuš 2, Jarík (n. Jahrig), Jordan, Juranc, Isold, Janeč (Janetz), Jakobic (Jakobitz), Janak, Jenč, Janaš, Jurec; Kruža 2 (n. Krusche 1, Grosche 1), Kumš, Koch 2, Kron, Kapler 4, Krečmař 2 (n. Kretschmer, -mar), Korbus, Krušwica 2, Kernoch, Kempa (n. Kempe), Klem (n. Klemin), Klos (n. Kloss), Khěžník 7 (n. Kieschnik), Kóčka 4 (n. Kutschke, Kuschke), Kejžor (n. Kaiser), Krawc 3 (n. Krautz 1, přen. Schneider 2), Kuba 2 (Kube), Kuwal (t. j. Kowal), Kijank (n. Kiang, t. j. Kiliank), Kuschel 4 (serbski Kudžel), Kubanja (n. Kuban), Kobanja 4 (n. Koban), Kilijan, Kalich 4 (t. j. Kolik), Kober (t. j. Kuba), Kujaw, Křižan (n. Zieschan), Křižank 14 (n. Zieschang 12, Kschischank 2), Klaw (n. Klau), Kubica, Knospe, Kral 6 (přen. König 1, n. Krahl 5), Kuttner (skeps. z Kutny abo Khutny), Kmoch 3 (t. j. Kmóťák), Kliks, Kalanch, Köhler (přeněmč. z Wuhlef), Khrystink (n. Christing), Kopač (Koppatsch), Kislik 3 (n. Kiesslich), Krečel 2 (n. Gretschel, Kretscheil), Kowaf 7 (přen. Schmidt 7), Kocor 3 (n. Katzer), Kocht (Kochte), Kopt (n. Kopte), Kara 2 (n. Kahre), Kokla 2 (n. Kokel), Klimant, Krokowski, Krujac 2, Kunat 2, Krjenc, Kliman, Kašpor 3 (n. Kasper), Krask 2 (n. Kraske), Krawš (t. j. Krawc), Kokuški (n. Kokuschky), Knježk 2, Kóč (n. Götsch); Liška 2 (n. Lieschke), Lukas, Lónjef 2 (n. Löhnert), Lorenč (n. Lorentschk), Lorenc, Lore, Lukaš, Leska, Liska, Lešawa (Löschau), Libš 15 (n. Liebsch 14, Libscher 1, t. j. Libostław), Lahoda 2 (n. Wahode, Wahoda); Marčík, Mičeřlink (n. Mitzscherling), Michálek 5, Mět 3 (n. Mieth), Masłowski, Mič 2 (n. Miesch, Mitsch), Mička 7 (Mitschke), Manja (n. Mann), Manjok 2, Mulanski 2, Mačij 2 (n. Matschie — Matyj), Mučer 2 (n. Mutscher), Mikela 3 (n. Mickel), Miklávš (n. Miklausch), Mlynk 8 (n. Müller), Michale, Mišnář (n. Meissner), Mulka 2, Mužík 5 (n. Muschik), Maj 2 (n. Mai), Mawks 2 (n. Mauksch), Malck (n. Malzke), Měrčík (n. Mirtschink), Mots (n. Maaz), Mrózk 2, Melda, Mitaš 5 (Mittasch), Mietschrich, Mráz 3, Měškaf (n. Meschker), Menert (n. Mehner), Matejs (Matthes), Mikan 2 (Mickan), Muka, Mitrách 2, Mortak, Měrčín (n. Mirtschin), Melcher (t. j. Melchior), Mětk (n. Metke), Mencel, Macka (Matzke, t. j. Motsk), Matijc (n. Mattitz); Nutničanski 2 (n. Nutnischansky 1, Nutnitschanski), Nučan (n. Nutschau), Nowak 24 (n. Noack 5, přen. Neumann 2), Nikuš 2, Narčík (n. Nartschik), Nuhl (přeněmč. Winkler), Němo (n. Niemz), Nazdalak (n. Nasdalack), Nostica (n. Nostitz), Natuška (n. Natuschke); Pětr 8 (n. Pietsch 7, Pitschmann 1), Piech 6 (n. Pech), Pěto (n. Peto), Panach 6, Poldrak 3 (Poldrak), Panaš, Prochno, Pětřka 5 (n. Pötschke), Pětrik, Pfül (n. Pfuhl),

Pila (n. Piehle), Pilak 2 (n. Pielack), Pilop (n. Piłop, t. j. Filip), Pjetaš 4, Pawoł 3 (n. Paul), Pjetraš 3, Pjenek (n. Pentzig), Pachert (Pachol?), Pjekař (Becker), Probst 2, Pollenk (n. Pohlken), Pawlik, Psyk (n. Psick), Pobank (t. j. Bóbak?); Ruda (n. Raude), Rychtař 12, Rak 2 (n. Raack, Krebs), Rejda (Räde), Rodik (n. Rodig), Runar (Runner) 3, Rohark, Rošk, Ryčef 2 (n. Ritter), Róla (Rolle), Radca 2 (n. Rätze), Rjeňč 10 (n. Rentsch), Rjelka 2 (Rölke), Rybak (přen. Fischer), Reinold (n. Reinhold), Rokot, Ryzyk 2 (n. Rysek, Röseck), Roztok 2 (n. Rostock), Rjek 3 (Reck), Rejch (n. Reiche), Rěpin (n. Reppin), Ramš 5 (n. Rämsch, t. j. Ramuš), Rječk (n. Rötschke) 4; Symank 5 (n. Simmank), Sigmund, Swora 3 (n. Zwahr), Soleř (n. Sohler), Strela (n. Strehle), Seiche 2 (t. j. skeps. ze: Sejk abo Syjk), Suchi 2 (Mager, Suchi), Sommer 2 (t. j. Žemr), Stricil (n. Strietzel), Sušk 3 (n. Zuschke 2, Suschke), Stiebitz, Syjet (n. Sieber), Smjetana (n. Smetan), Serb 3 (přen. Wünsche 2, n. Serba), Sykora (Sickert), Sowa (n. Sobe), Scěpan (n. Stephan), Skop (n. Skope), Sowka 3 (Sowke 2, Socke 1), Smola (n. Schmole), Šér (n. Schier), Šolta (n. Schulze 13), Štrympa (n. Strümpfe), Šrybaf (n. Schreiber), Šibak (n. Schieback), Šuba 3 (n. Schubert 1, Schube 2), Šerach, Šewo (Schuster), Schoebel, Šatula (n. Schattel), Šiman (t. j. Simeon), Schlage (t. j. Slak), Škoda (n. Skade), Šmis (n. Schmeiss), Šníbs 2 (Schniebs); Tyman (n. Thiemann), Tejk (n. Teich), Tačink (n. Tatschink); Urban 7, Unger (přen. z Wuher); Valtyn 3 (n. Falten 2, Valten); Wud(o)wic 3 (n. Wudwitz, Wudewitz), Wudowjenc, Wobad, Wornač (n. Warnatsch), Wroblík (n. Robelgen), Wičežk (n. Lehman), Waltař (n. Walther), Wittk (n. Wittig), Wjela 4 (n. Wehle), Wylem (n. Wilhelm), Wawrik, Wanak, Wjenk 6, Wohač (n. Wohatsch), Wowsnik, Wojak, Wjack (Jatzke), Wičaz 36 (n. Lehmann 35, Witschas 1), Wězař 2 (n. Weiser), Weser, Wjacka (Wetzke), Wobza (n. Wobst, t. j. Wobuza), Wušik 2, Wóćko (n. Wotschke), Wrobel 10 (n. Robel 6, přen. Sperling 4), Wowčef 2 (přen. Schaefer), Wencel, Wojnar 3 (n. Wagner), Wornar 4 (n. Werner 2, Wernert 2), Wollmann (Serb, jméno?); Zejlef 2 (n. Seiler), Zynda (n. Sende), Zarjeňk (Sähring), Znij (n. Smij), Žid (n. Schiedt), Žur 3 (n. Sauer), Žorž (n. Schorsch, George?), Žení (n. Schöne), Žofka (n. Schofke).

Ležownostne jména: w Bóru: Hrabowka, Žilošća (t. j. Dzělošća); hórki: Bélawa, Čělc (n. Abgott), Pannberg (?). — W Bešecach: Brosa (přečá něhdý wjes blízko Brězowa), Sudziny.

II. (32. 33.) Kamjeńska serbska wosada sw. Hany.

(Město Kamjeńc.)

Do Kamjeńskeje klósterskeje cyrkwe abo cyrkwe swjateje Hany su zafarowane wsy: a) serbske: 1) Běla (Biehla), 2) Čornjow (Zschornau), 3) Jězow (Jesau), 4) Křidoł (Schiedel), 5) Němske

Pazlicy (Deutsch-Baselitz); b) němske resp. přeněmčene wsy: 6) Bambruch (Bernbruch, prjedy Börenbach), 7) Łukecy (Hausdorf), 8) Šumbach (Schönbach), 9) Špital (Spittel). — Wokoło l. 1750 běstej hišće zafarowanej wsi: Petershain a Pěskocy (Piskowitz).

Cyrkej: Prěnje serbske Bože služby do reformacie dosta-wachu drje so Serbam w nětčísej katechismusowej abo pohrjebnej cyrkwi sw. Jodokusa abo Jobsta, štož je najstarší Boži dom w Kamjeńcu; bórzy po reformaciji bu klósterska cyrkej z cyłym klóštrom wot zarjadnistwa Bernhardinow w Bechinje w Čechach městu Kamjeńcej přepodata z tym wuměnjenjom, zo ma so w klóštrje šula zarjadować a w cyrkwi Serbam serbski předować; a to stawa so hač do džensnišeho dnja. Čelné předowanja pak maju so w pohrjebnej cyrkwi a to hižo 1848 najbóle němski. Hač do l. 1842 mějachu so w klósterskej cyrkwi kóždu njedželu dopołdnja jeno serbske Bože služby, popołdnja pak němske katechismusowe rozwučowanja; Němcy ze wsow běchu a su hišće do měšćanskeje cyrkwe sw. Marje připokazani; tuž su tež serbscy prědarjo při klósterskej cyrkwi z dobom diakonjo při němskej měšćanskej cyrkwi. Při wulkim wóhnju 1842 pak so klósterska cyrkej, kiž bě 1499 natwarjena a sw. Hanje poswiećena, sobu wotpali. Tak dožho hač so cyrkej z nowa twarješe (wokoło 8 lět), mějachu so serbske Bože služby w pólanské katechismusowej cyrkwi. W tutom času nuzy a njeporjada sta so wulcy škódne přeměnjenje za serbsku wosadu. Wobzamkný so mjenujcy, zo ma so Serbam nic wjacy, kaž dotal, kóždu njedželu, ale jenož kóždu druhu njedželu serbski předować. Za to so tu njedželu, hdyž serbski kemš njeje, w klósterskej cyrkwi němski předuje.⁶¹⁾ Nimo toho maju so hišće serbske kemše na wšitkich přenich swyatych dnjach, na žnjowym swjedźenju, kermušu a poslědnju njedželu cyrkwinskeho lěta a skónčuje na wšěch swyatych dnjach, kiž do tydženja padnu. Serbska spowěď je kóždu přenju njedželu měsaca a k tomu kóždy přeni swjaty džen. — Khowanja

⁶¹⁾ Merkel (Erdbeschreibung) piše wok. l. 1800, njewěm po kajkim žórle, zo so w klóšt. cyrkwi serbski, husto pak tež, předewšém w posče, němski předuje; Ramming (Kirchenstatistik) z l. 1828 zaso praji: tu su z wjetěa jenož serbske předowanja a druhdy tež němske.

ze serbskej rěču stawaju so na woběmaj polhrjebnišćomaj. Wěrowanja a křčenja ze serbskej rěču maju so we wulkej měšćanskej eyrkwi, běchu pak wokoło l. 1848 jara porědko serbske. Nětko pak drje je trochu lěpjé, kaž je so tež z spowědžemi wot toho časa polěpšenje stało; tehdy mějachu Serbja jenož na přenich dnjach róčnych časow serbsku spowěď a hewak khodžachu z Němcami hromadže do měšćanskeje cyrkwe sw. Marje k Božemu blidu. — Pačefska wučba je němska; tola so na to hlada, zo serbske pačefske džéći katechismus serbski nauknu. — Mission-skich Póstow čita so jeno 11 we wosadže.

Serbscy prědarjo a diakonjo: 17) Michal Konrady, * 1730 w Lubanju, syn sukelnika, † 1801, 18) Karl Erdmann Zier, * 1765 w Lubiju, syn kantora, wučomce Budyšsk. gymn., 1788 kantor w Kamjeńcu, 1801—23; 19) Ernst Božidar Nowak, * 1802 w Małešecach, 1824—1870, 1870 emer., † 1875 w hojeſti Lindenhof w Koswigu; 20) Ernst Jan Jurij Jakub, * 1839 w Budyšinje, 1870—73, farař w Njeswačidle; 21) Moric Mička, * 1844 w Minakale, 1874—77, farař w Halštrowje; 22) Ernst Kurt Krygař, * 1847 w Poršicach, 1874 seminarSKI wučeř w Budyšinje, 1877—80, farař w Budyšinku; 23) Jan Pawoł Křižan, * 1854 w Sęjecach p. Bud., 1881—82, kaplan w Hodžiju; 24) Ernst Matek (Mättig), z Wawic wot 1883.

Šula: 1) w Čornjowje: za Čornjow, Jěžow, Křidoł, 2) Němskich Pazlicach, 3) Bambruše, 4) Bělej, 5) Šumbachu. — Špitalske džéći khodža do Kamjeńskeje šule, a Łukečanské do Linki (Cunnersdorf). — Šule w Bambruše a Šumbachu su němske a mějachu hižo wot spočatka jeno němsku šulsku wučbu. Tohorunja běchu w šuli N. Pazlic z najmjeńša wot spočatka našeho stolěća němcy wučerjo, po tajkim žana serbska wučba. Jenož Čornjowska šula je bač do džensa serbskich wučerjow wobkhowała, tak zo so we njej hišće džensa nabožina (hdyž tež snadno) serbski wuči; tež je so w poslědnich lětach přez kedžbnosć serbskeho duchowneho serbske čitanje z biblije a katechisma zawjedlo. W Bělej je nětčiši wučeř tež prosty Němc.⁶²⁾

Wučerjo: a) w Čornjowje: 1827—58 Matij Kokla, * 1803 w Jěžowje; Wylem Reinh. Bähr (Bér), A †, wot 1849, * 15. měrca 1827

⁶²⁾ Mjez tym zo tu w serbskich šulach žanych serbskich wučerjow nimaju, su wučerjo serbskeje rěče móčni w susodnych němskich šulskich wosadach w Brunowje, w Brězni (Wiesa) a Jelenjowje (Gelenau), hdžež wězo swoju mačefnu rěč nałożować njemža.

w Njeswačidle, 1846 vikar na Sokolcy; b) Němske Pazlicy: Friedr. Aug. Jähne, wot 1880, * 1859 w Schönbachu p. Lubija, Němc; c) w Bělej: Karl Gottl. Scholze, Němc ze Žitawy, Mička z Malešec (Serb), Zarjenk == Säring (Serb), Karl Gustav Richter, wot 1873, * 28. nov. 1852 w Rynarju p. Wjelećina.

Wobydleſtvo: Město Kamjeńc měješe w zašlym lět-
stotku hišće mjenje serbskich wohydleri, hač w nowišim času. —
Z nětko přeněmčenych wsow ličeſtej so 1828 wot Ramminga
(Kirchenstatistik) Bambruch a Łukecy do połserbskich, a jeno
Šumbach a Spital do němskich. Na wsach Kamjeńskeje wosady
Serbstwo hižo dlější čas khabla, najbóle w Jězowje a Němskich
Pazlicach, najmjenje hišće w Čornjowje a Křidole. W Jězowje
jenož starši ludžo hišće serbski rěča a w N. Pazlicach maš jenož
korčmarjec swójbu, kiž stajnje serbuje, w druhich swójbach so
měša; młodši lud tuteju wsow drasći so a rěči němski po při-
kładze němskeje šule. — Němsko-serbskich swójbow je we wo-
sadze 80 a to 27 němskich mužow hospodarjow a 7 němskich
žonow hospozow.

Swójne mјena (někotre): Brězank (n. Breesang), Čech, Čipka,
Dubrawa (n. Dubrau), Hantšak, Hubak, Kokla (n. Kokel) 2, Miklawš
3, Nowotnik, Nowak 5, Synačka (n. Sinnatschke, drje == Symaček cf.
čech. Šimáček), Scěpanek (n. Schuppang), Wjelk, Wóslík (n. Woss-
ling), Wobza 4, Więzaz.

Kubłowe mјena⁶³⁾ (někotre): Wjelkec kubło, Kralec k., Serbec
k., Hetmanec k., Smolerjec k., Khójnic k., Hnacec k., Mětec k., Wi-
ćazec k., Sykoric k., Šerakec k., Brěžkec k., Bělkec k., Wawriec k.,
Škowronec k., Wjackec k., Nowakec k.

Ležownostne mјena (někotre): Wumjeńki, Zalučki, Slonje,
Jablonki, Symjezory, Podolžinki, Pazhradki, Podnjewki, we Wyhonjach,
w Kročicach, na mrocy.

III. (1. 2.) Lubijska serbska wosada sw. Jana.

(Město Lubij.)

Do serbskeje cyrkwe sw. Jana su zafarowane wsy: 1) Stary Lubij (Alt-Löbau), 2) Wolešnica (Oelsa) a 3) Serbia, kiž w
měſte Lubiju a w němskich wsach Lubijskeje wosady bydla. Su

⁶³⁾ Serbske kubła, žiwnosće atd. maju nimale we wšich serbskich wsach
sakskeje Łužicy hišće swoje wosebite stare mјena; kelkož sym hdže zhonił,
njech su tu sobu wozjewjene.

to wšo wsy, kiž pod knjejstwo měšćanskeje rady słušachu a so němski „Rathsdörfer“ mjenowachu. — Wjeska Tieffendorf, z městem zwisowaca, kiž so hišće w „Kurzer Entwurf“ serbska mjenuje, bě, kaž so zda, hižo 1848 přeněmčena.

Cyrkej: Sw. Janska abo klóšterska cyrkej z klóštrom bu 11. jan. 1565 wot kejzora Maximiliana II. městej Lubiej přepodata, zo bychu so tam serbske Bože služby za Serbow džeržaše. To je so tež hač dotal stawało. Ale kak! Wot l. 1667 so stajnje rano najprjedy němski a potom hakle serbski předowaše. W zańdženym lětstotku a traš tež hišće w tutom bu zawod předowanje němski, předowanje samo, po tym zo bě so tekſt serbski a němski wučitał, serbski a skónčenje krótke wospjetowanje samsneho zaso němski přednošowane! Hižo 1848 džeržeše so w serbskej cyrkwi jeno hišće kózdu 2. njedželu serbska Bože služba a hewak němska; spowědze, wěrowanja a křčenja Serbow mějachu so hižo tehdy jenož w němskej měšćanskej cyrkwi němski. — Zo je tajke zarjadowanje tam serbsku narodnosć ničilo, haj sobu zničilo, widži kózdy. — Serbski předaf bě tu runje kaž w Kamjeńcu, z dobom diakon při němskej měšćanskej cyrkwi. Dokelž pak je nětko diakon, kiž měl po prawom serbski předowače, čisty Němc, dyrbi archidiakon (Guda) serbske Bože služby džeržeć. — Tež w staršich časach běchu w Lubiju archidiakonjo a sami primarii serbskeho rodu, runjež serbski předowače ujetriebachu.

Serbsey předarjo: 19) Jan Hołbjan, † 1768; 20) Jan Krystof Müller, * 1737 w Niederpojritzu p. Drježdžan, wučome Bud. gymn., 1767 Hołbjanowy substitut, 1768—1779 (†), bě drje serbski nauknuł; 21) Bjedr. Erdmann Kittel, rodz. w Hodžiju, syn diakona, 1780—89, † 37 lět stary; 22) Jan Bohukhwal Marloth, * 1759 w Budyšinje, 1789—1812 (†); 23) Jan Konik (Kanig), * 1784 w Sęńcy p. Rakec, wot 1813, wosłepi 1825, bu w zastojnistwie zastupjeny wot Lubijsk. primaria a archidiakona — 1838, † 1844; 24) Jan Krawc (Schneider), * 1807 w Malešecach, najprjedy substitut, 1838—1842, bu 1842 archidiakon tu, † 1872; 25) Julius Rupertus Frenzel, * 1808 w Neugersdorf, 1842—45, Němo; 26) Immanuel Theodor Schulze (Šolta), * 1816 w Kholmje p. Nizkeje, 1842 měšćanski wučef w Budyšinje, 1845—46, bu 1846 faraf w Hauswalde, 1857 faraf w Polčnicę, † 1863; 27) Pětr Łahoda (Lahode), * 1812 w Smochćicach, 1840 pomocny předaf w Bukecach, serbski předaf 1847—68,

faraf w Bukecach 1868—1881, nětko emeritus w Drježdžanach, A. O. R. I.; 28) Ernst Bohaboj Guda, 1840 w Komorowje, 1865 měščanski wučef w Lipsku, 1868—72, wot 1872 archidiakon tu; 29) Otto Emil Lehmann, * 1846 w Polčnicy, 1868 semin. vyšší wučef w Budýšinje, 1870 evang. faraf w Rumburgu, diakon wot 1872, Němc.

Přispom n. a) Mjena primariow serbskeho rodu: 1) Matij Rothe 1746—59, 2) Aug. Theod. Rud. Mejn (Möhn) 1835—41; b) mjena archidiakonow serb. rodu: 3) Jakub Finkler 1550—51, pozdžišo faraf w Hodžiju, 4) Matij Rothe 1724—47, 5) Handrij Herčk (Herzog), * 1702 w Bobolcach, předy 1732—47 farař w Hučinje, archid. tu 1747—74, 6) Aug. Theod. Rud. Mejn (Möhn) 1808—33, 7) Jan Krawc (Schneider) 1842—72, 8) Ernst Bohaboj Guda, wot 1872.

Šula: Prjedy běše šula za serbskej wsy Stary Lubij a Wolešnicu we poslednišej wsy, nětko je w Starym Lubiju. Prěni wučer je z dobor kantor při serbskej cyrkwi w Lubiju. Serbski so wot nimale 10 lét w šuli z cyla ničo wjacy njewuči.

Wučerjo we St. Lubiju: 1) Oskar Schönbach, wot 1876, * 22. nov. 1851 w Lawakdze; 2) Karl Adolf Ackermann, wot 1884, * 27. febr. 1863 w Schönbergu p. Kumwalda; 3) pomocny wučef.

— Wšitcy tře Němcy.

Wobydleſtvo: Serbja rěča mjez sobu serbski, tež wšelacy Němcy něsto maňko serbski rozumja, ale rěčeć njemóža; mnozy Serbja němečuja a so přeněmčuju přede wšem z pomocu šule. — Měšanych swójbow je w tymaj 2 hišće serbskimaj wsmaj 16, w kotrychž so wšo němski rěci a wot džéči lědma jene serbski rozumi. — Z cyla rěča tu přede wšem šulske džéči z wjetša přeco němski mjez sobu. — Wot kublów je w posledních 20 lětach něhdže 11 do němskich rukow přešlo a jene bu roslachtowane.

Swójbne mjena (někotre) z Wolešnicy: Běmar (n. Böhmer) 5 (sami Serbja), Dub(a), Faska, Měrčík, Ryčef, Wawer, Šroma.

Ležownostne mjena: die Lešgora (t. j. Liša hora), Dółki, Lyte (rěčka), fulgony.

I V. (3.) Wósporska wosada.

Do Wósporskeje wosady sluša jenož městačko Wóspork abo Wósbork (n. Weissenberg).

Cyrkej: Drje hižo wot spočatka tutoho lětstotka ma so tři njedžele za sobu najprjedy němski a potom serbski a jenož štvortu njedželu najprjedy serbski a potom němski kemš; tutu 4. njedželu

je tež prjedy serbskeho kemša serbska spowědž, mjez tym zo je němska spowědž dwójcy za měsac; před 1. 1840 bě serbska spowědž huscišo hač raz za měsac. Na swjatych dnjach je přeco němska Boža služba prjedy serbskeje. — Mjez němskim a serbskim kemšom je přestawka a na serbskim spěva so, kaž we wšech serbskich cyrkwiach Sakskeje, ze serbskich spěwafskich. Serbskich kemšerjow je w přerezku 40—50 a spowědných 15, mjez tym zo je němskich spowědných 40—45. — Pačeřska wučba je jenož němska, dokelž so tež w šuli sama nabožina jeno němski wuči.

Fararjo: 13) Jan Justus Matthenius, *1717 w Frankenbergu w Hessiskej, 1742—47 faraf w Nosačicach, 1747 faraf w Wósporku, † 9. febr. 1797; 14) Jan Benad, * 1764 w Bójswecach (Kleinpostwitz), wot 1793 šulski rektor we Wósporku a wot 1797 faraf, † 21. dec. 1833; 15) Handrij Kaplef, * 1802 w Małym Wosyku (Kleinhäncchen) p. H. Wujezda, 1833 kaplan w Njeswačidle, 1835 faraf we Wósporku, čehnješe 1848 z črjodu Serbow jako jich duchowny do Australije, hdžež je wumrěl; 16) Křesčan Bjedrich Ko koška (Jung-hänkel), * 28. okt. 1810 w Barée, wot 4. meje 1840 rektor w Wósp., 2. dec. 1849 faraf, wot 1863 faraf we němskej vsy Wehrdorf, bu 1879 emeritowany a † 30. aug. 1881 w Plawnu pola Drježdžan; 17) Karl Aug. Marčka, * 18. aug. 1824 we Wjelečinje, wot 1851 domjacy wučeř, wot 1. okt. 1858 rektor a wot hód 1863 faraf we Wósporku.

Šula: W šuli skutkujetaj wot dawna přeco dwaj wučerjej, rektor a kantor; přenši bě hač do 1. 1864 stajnje kandidat duchownstwa, posledniši pak, kiž ma sobu cyrkwišku službu zastać, na wučeřskim seminariju wuwučeny, a k tomu wobaj serbskeho rodu abo z najmjeňša serbskeje rěče mōcnaj. Wot toho časa, hač buchu Malećicy samsnu šulu dostawiši z Wósporka wušulowane (1864), so tu n ičo wjacy serbski njewuči. To je za dospolne přeněmčenje městačka jara spomožne.

Rektorjo wot 1850: 1) Jan Wičaz (Lehmann), * z Kubšic, 1. hapr. 1850 rektor, 1856 faraf we Luču, skónčnje faraf w Rychwaldze, hdžež wumrě; 2) Jan Aug. Šołta, * 4. sept 1826 w Njezdášecach, 2. nov. 1856 rektor, † 30. meje 1858 w staršiskim domje; 3) Karl Aug. Marčka, hl. pod. far.; 4) Karl Rudolf Haberland, Němc, wot 1864—70, nětko faraf w Kinsborku; 5) Jan Pawoł Samuel Krušwica, Němc, 1870—74, nětko šulski rektor w Bernstadtzu; 6) Aug. Karl Jaurich, Serb, * 5. dec. 1841 w Kašecach p. H. Wujezda, wot 1874.

Kantorjo: 1) Jakub Ptačk (Vogel), * 15. meje 1821 w Huncinje, wot 8. dec. 1841 pomocny w. we Njeswačidle, wot 1844 wuč. w Zaršču, 1. jan. 1847 kantor a organist w Wósp., † 5. jul. 1873; 2) Jan Karl Bernhard, * 1. měrca 1844 we Wětrowje, bě pomocny wučef w Minakale, potom cyrkw. wuč. w Kotecach a wot 1873 kantor tu.

Wobydlefstwo: Hišće w spočatku našeho lětstotka móžeše Merkel pisać: Wóspork z něhdze 850 z wjetša serbskimi wobydlerjemi; faraf dyrbi serbski a němski předowače. Ramming (Prediger- und Schullehrerverzeichniss vom Kön. Sachsen) pak pisaše 1828 hižo: Wóspork němsko-serbska wosada, něhdze po štvörčinje serbska, štož je wěsće přenizko wobličene. — Nětko ličba Serbow w měsće přeco bôle woteběra, předewšem přez wotemřewanje starych a přeněmčowanje mlýchod, tola je tu hišće na starych 20 ludži, kiž so běžnje němski zrěčeć njemóža. Rodž. Serbow, kiž serbski rozumja, ale njerěča, je traš 10. Měšanych swójbow je 12, we nich rěči so jenož němski. — Šulske džěti rěča jenož němski, tohorunja dorosćena młodosć, z wuwzačom serbskich služobnych, kiž su do města přičahli; starší serbscy ludžo rěča serbski. — Hospodafstwo: Město ma 4 kublerjow, 1 najenka, 34 zahrodnikow, 121 khěžnikow, 54 khěžkarjow, 72 podružnikow: mjezy 46 serbskich a 239 němskich; dale 18 rjemjeslniskich a 9 dželačeřskich serbskich swójbow a 5 serbskich překupcůw.

Towařnosć: Tu su 3 towafstwa za městačko a wokolnosć: 1) rjemjeslniske towařstwo (Gewerbeverein): 38 serbskich a 102 němskich sobust.; 2) Wojeřske towařstwo: 69 serbsk. a 58 němsk. sobust.; 3) Spěwafske towařstwo: 7 serbsk. a 27 němsk. sobust. — We wšech 3 rěči so jenož němski. — Wot serbsk. časop. so čita: 9 Serbsk. Now., 2 Łuž., 8 Miss. Pósł. Sobustawow serbsk. ev.-luth. knihown. towařstwa je 6. — Drasta je pola starych Serbow z džela hišće serbska.

Swójbne mjena: Benad (3), Bjarnat (Bernhardt), Balcar, Čoch (Zschoch), Dyrlich (Dürrlich), Fumfak, Horíčef (přen. Töpfer) 2, Hejna (Heine), Jawork (Jaurich), Kólpa, Kurjo, Królik (n. skeps. Greulich), Kroš (n. Gross) 3, Křížan (Zschieschank), Khróstak, Krawc (Schneider) 3, Kuhmann (Serb), Marčka, Mikan, Meltka, Nyka (Nicke), Pětka (Pötschke) 2, Pětka (n. Pöttig) 2, Rzyk (Rysick), Ramš (Rämsch), Schreiter (s.), Sodan, Simon, Šurk (Schurk) 2, Wojnař (Wagner) 3.

V. (14.) Bartska wosada.

Do Bartskeje wosady słuša 6 wsow: 1) Bart (Baruth), 2) Bukojna (Buchwalde), 3) Dubrawka (Dubranke), 4) Zubernička (Kl.-Saubernitz), 5) Nowa Wjeska (Nendörfel), 6) Stróża (Wartha).

— Hać do l. 1815 běchu hišće zafarowane wsi Wukrančicy, Lipinki a Hornja a Delnja Wólśina. Po džělenju Sakskeje w l. 1815 pak buchu Wukrančicy do Radšowa a Wólśina z Lipinkami do Boršće zafarowane.

Cyrkej: Hižo w spočatku 19. lětstotka bě kóždu njedželu a kóždy swjaty džen serbski a němski kemă. Němska spowědź je 9 króć za lěto (kóždu 6. njedželu) na postajenych dnjach, kaž 1. njedž. po 3 kralach, Reminiscere, Ćichi pjatk atd.; hewak je kóždu njedželu serbska spowědź, tola nic na swyatych dnjach róčnych časow. — Serbske kemšenje je stajnje a přeco prjedy němskeho; jenož hdýž je němska spowědź, je tež němske kemšenje prjedy serbskeho. — Pačeſke džěci — serbske a němske hromadže — rozwučeju so we woběmaj rěčomaj. — Nimo toho ma faraf hišće za lěto 16 němskich předowanjow w kapale na knježim dworje džerzeć.

Fararjo: 13) Bohukhwal Hempel z Rakec 1739—1779; 14) Jan Křesčan Abram Krygaf 1780—1788, hl. pod. Klukš.; 15) M. Jan Wencel, * 1737 w Džěnikecach, najprjedy substitutus, potom wot 1770—88 faraf we Wehrsdorfu, skónčnje 1788 faraf w Barće, † 1801; 16) Bjedr. Nathanael Klin 1802—22, hl. p. diakon.; 17) 1822—1833 farske město njewobsadzene a wot diakona zastarane; 18) Adolf Moric Thiem e, * 1805 w Hornim Ottendorfu, wot 1832—1833 kapłan w Njeswačidle, faraf tu wot 1833—1863 (†); 19) Karl Herman Robert Reda (Räde), * 1816 w Smilnej, syn fararja, 1843—63 faraf w Hućinje, wot 1863 faraf tu.

Diakonowje: 1) Jan Matij Sommer, * 1787 w Budyšinje, syn Njeswačidlskeho wučerja, 1780—82, faraf w Boršći 1782—1809 (†); 2) Bjedr. Nathanael Klin, * 1757 w Lejnom (Geierswalde), 1786—1802, faraf tu, † 1822; 3) Křesčan Bjedrich Kokoška (Junghänel), * 1761 tu, 1797 rektor we Wósporku, 1803—22 kapłan, 1822—33 z dobom farski zastupnik w Barće, 1833 emeritowany, potom bu diakonatstwo zběhnjene.

Šula: Wosada ma 2 šuli: a) w Barće za wsy: 1, 2, 4, 5; šulsk. džěci 230, b) w Stróżi⁶⁴⁾ za: 4, 6; šul. džěci 93. —

⁶⁴⁾ Tu w šulskej jstwě wudžela so, dokelž je Stróża $1\frac{1}{2}$ hodž. wot Barta zdalena, wob lěto trójey serbska spowědź, a wučer ma přislušnosć, za měsac raz njedželu popołdnju 2 hodž. serbske předowanje čitać a do njeho a po nim kérluš wuspěwać.

Bartska šula ma 2, Stróżanska 1 wuč., wšitcy třo su rodž. Serbja. — Ze serbskimi džěćimi so serbski, z němskimi němski rěci; nabožina wuči so serbskim serbski a čitanje z Bartkoweje serbskeje čitanki a jeho bibliskich stawiznow, ze spěwafskich a biblike.

Wučerjo: 1) Kantor Ernst Wejzař (Wehsler) wot 1880, * 11. jun. 1852 w Bukojnje, 1873 pom. wuč. w Minakale, 1878 druhi wučer tu; 2) K. G. Wičaz (Lehmann), * 10. febr. 1860 w Bukecach, 1880 vikar w Bukecach, 1883 tu 2. wučer; 3) w Stróżi: E. Rachlowc, * 6. jan. 1859 w Debsecach, wot 1881.

Wobydleſtvo: Wosada je dospołnie serbska; Serbja rěča serbsey; we tych někotrych měšanych swójbach rěci so woboje, serbski a němski. Miss. Póslów čita so 35.

Towařſnosć: Towařstwow je 5: 1) Požčeńja a lutowańja; 2) Spěwanske towařstwo; 3) Wojefske towařstwo; 4) Pčołafske tow., 5) Tow. za ludowe hospodařstwo. — We kóždym je wjetša ličba sobustawow serbska, cyłe zarjadowanje pak němske.

Swójbne mjena (někotre): Handrik, Hobračk, Hajniuk, Krawc (Schneider) 9, Krash(a), Łoko(n. Lücke) 2, Mjerwa(Mörbe) 3, Michałk, Mikliš, Nowak, Patoka, Škoda (Schade) 4, Łakař (n. Wacker), Wičaz (Lehmann) 2.

Křećenske mjena: w nowišim času trjebaju Serbja najbole: Marija, Theresija, Ernst, August, Hermann — starše serbske mjena, kaž Wuršla, Herta, Matej, Pětr, so wjacy njenaložuju.

Ležownostne mjena: Prašica, Čichowc, Čertownja, Grodiško, Hajk, Žmow (do Žmowa), štož je mały hłuboki jězor w „kruwjacych kerckach“ bartskich lukow p. Bukojny.

VI. (11.) Budystečanska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Budystecy (Gross-Postwitz), 2) Hajnicy (Hainitz), 3) Rašow (Rascha), 4) Khójnička (Kleinkunitz), 5) Kózły (Kosel), 6) Hornje Jiłojety abo Pakostnica (Ober-Eulowitz), 7) Delnje Jiłojety (Nieder-Eulowitz), 8) Nowe Jiłojety (Neu-Eulowitz), 9) Zahof (Berge), 10) Lejno (Lehn), 11) Wulke Debsecy (Gross-Döbschütz), 12) Małe Debsecy (Klein-Döbschütz), 13) Dženikecy (Denkwitz), 14) Bónjecy (Binnewitz), 15) Lubjeńc (Mehltheuer), 16) Khójnica (Gross-Kunitz), 17) Splóšk (Pielitz), 18) Wbohow (Halbendorf) [džél słuša do Kumwałda], 19) Supow (Suppo), 20) Bjedrusk (Bederwitz) 17 hospodarjow, 21) Rozwodecy (Rodewitz) ze 22) Zombarkom

(Sonnenberg), 23) Małe Bobolcy (Klein-Boblitz), kiž z Mnišoncom jenu gmejnu tworja, 24) Hornja Hórka (Ober-Gurig*), połoje abo mišonski džél, 25) Čorne Noslicy (Schwarz-Nauslitz*): K tomu su hišće do Budyst. wosady připokazani evang. wobydł. wsow: 26) Bělšecy (Ebendorf), 27) Mnišonc (Mönchswalde) a 28) Džéžnikecy (Singwitz), kotrež su hewak do Budyskeje serbsko-katholskeje wosady zafarowane.

Cyrkej: Tu su němcy wosadni w nowišim času, předewšem wot l. 1875, stary porjad Božich službow powalili. W l. 1848 a hišće pozdžišo bě němska Boža služba kóždy njedželski a swjaty džeń po serbskej a jenož 4 króć za lěto, hdyz bě němski hamt, do serbskeje. — Nětko pak je kóždu 2. a 5. njedželu w měsacu němska spowěď a z njej tež němski kemš prjedy serbskeho; na wšech zbytnych njedželach a na swjatych dnjach ma so serbska Boža služba z překhadžacej serbskej spowěďu prjedy němskeje. — Nadpadne je, kak w posledních lětech němcy spowěđni přiběrachu: W l. 1885 bě spowěđnych hrom. 6137 (najwyšša dotal docpěta ličba) a to 4358 Serbow a 1782 Němcow, 285 wjacy hač 1884, 384 wjacy hač 1883 a 1069 wjacy hač 1860. To hodži so jeno tak wuklaś, zo někotři Serbja na němsku spowěď khodža. Pačeńska wučba so w serbskej a němskej rěci pać. džéčom hromadže wudželuje.

Fararjo: 7) Jan Bohuwěr Běmař (Böhmer) 1742—79; 8) Michał Klauser 1779—99, hl. p. Budyšink.; 9) Jan Ernst Benjamin Běmař, * 1762 w Njeswačidle, syn tamnišeho diakona, 1786 farař w Jězoru (See), 1791 subdiakon w Zhorjelu, 1799 farař tu, † 1806; 10) Karl Bohumil Marloth, * 1772 w Budyšinje, 1803 kaplan w Njeswačidle, 1807—33 farař tu; 11) Handrij Brósk, * 1802 w Rakojdach, 1826—34 farař w Malešecach, 1834—74 far. tu, em. 1874, A. O. R. I., † 1877; 12) Jan Hermann Mrázak, * 1841 w Narče p. Wojerec, 1866 farař we (Wulk.) Hradšowje, 1874 farař tu.

Šula: Wosada ma 3 šule: a) w Budystecach za wsy: 1—11, 13, 27; džéči 409.

Wučerjo: 1) J. Bohuwěr Libš, * 21. jul. 1822 na Židowje, 1846 wuč. w Bošecach, wot 1851 tu (1. okt. 1885 emer.), 2) Ernst W. Šrybař, * 16. okt. 1828 w Minakale, 1849 pom. wuč. w Bukecach, 1852 wučef w Bošecach, 1858 w Hbjelsku, 1877 w Budystecach, 3) Alwina Pfützec, * 20. apr. 1854 w Cunnersdorfu p. Drježdžan, wot 1875 (serbski naukla), 4) Emíl Krawe, pomocny wučef.

b) W Hornjej Hórey za wsy: 12, 23—25, 27, 28; džéci 211.

Wučerzej: 1) Ernst Hocker, * 4. dec. 1844 w Barće, 1866 wuč. w Małećicach, 1876 tu, 2) Wićaz, pomocny wučeř.

c) W Rozwodecach (założena 1880) za wsy: 18—22; džéci 101.

Wučeř: Karl Krawc, * 17. jan. 1838 w Čornjowje p. Pomore, 1860 wučeř w Jitku, 1867 w Stróži, 1876 w Budystecach 2. wučeř, 1880 tu.

d) Wsy Bónjecy a Lubjeńc stej do Sokolčanskeje šule (Budyška wosada) zašulowanej a Khójnica a Splósk do Rachlowskeje.

We šulach Budysteč. wos. wuči a rěči so cyle po zakonju serbski a němski. Serbske džéci nauknu serbski čitać pak z biblijе pak z bibliskich stawiznow. Wučeřo su wšitcy serbscy.

Wobydleſtvo: Serbske swójby džerža so maćeſneje rěče, we měanych (serbsko-němskich) so měša, němske němcuja, hdyž tež často Němc, předewšěm młodžina, serbski naukunje. Němcy su wot l. 1850 w někotrych wsach přiběrali, bôle pak hišće cuzy lud. We Hajnicach mjenujcy, hdež su wulke přeđenowe fabriki nastale, je so wulka ličba Čechow a Polakow zasydliła; dokelž su tuči zwjetša katholscy, je so za nich katholska kapała w Hajnicach natwariła. Při wobličenju smy tých Njoserbow sobu do Němcow ličili, dokelž njemžachmy nazhonić, kelko jich z cyla je.

Hižo w zaňdženym lětstotku a zwjetša hišće džensa serbscy burja tuteje wosady, kaž tež z džela Ketličanskeje a Husčanskeje (w Mjedžojězu a Brězyšeu), wjele sadu plahowachu a to předewšěm w Bjedrusku, Rozwodecach a Jiłojcach, hdež běchu sebi wobydlerjo ryčeſkublo wotnajeli, tak zo měješe nimale tež kóždy khěžkať wjetšu sadownju, kotař njerědko 100—150 tolef (tehdy!) za lěto wunjese.

Towafšnosć, wustawy etc.: We wosadze čita so 122 Miss. Pósłow. Přazy žane njejsu a tuž so wot młodžiny z cyla njespěwa. — Nimo Budarjoweho wustawa je tu Šewceč-Dejkec wotkazanje, z kotrehož so 14 serbskim žonam a 7 serbskim mužam hodowny dar po 4,50 hr. poskića. — W cyrkwinskej knihowni namaka so jedyn rukopis Michała Frencla.

VII. (12.) Budyšinska wosada.

Wsy: 1) Budyšink (Klein - Bautzen) a 2) Přiwéicy (Preititz).

Cyrkej: Wokoło l. 1848 měješe so němska Boža služba lědma za 6 njejedzel jónkróé, dokelž z cyła wjaey hač 12 Němcow we wosadze njebě. Nětka pak je němska Boža služba kózdej dwě njejedzeli raz, serbska pak kózdu njejedzelu a kóždy swjaty džeń. Serbska spowědž je kózdej dwě njejedzeli, němska štyri króć za lěto, tehdy je tež němski kemš prjedy serbskeho, hewak po serbskim.

Pačeřska wučba je serbska. Su-li mjez pačeřsk. dž. němske, kotrež pak tola serbski móža, tehdy so tež němski rěči. Džěci, kiž serbski njerozumja, dostanu wosebitu (němsku) pačeřsku wučbu.

Fararjo: 14) Adam Bohakhwal Šerach, 1748—1773 (†), 15) Jan Pomhajbóh Mlynk (Müller) z Počkow (Putzkau) 1773—77, potom faraf w Rakecach, † 1820; 16) Jan Mróz, * 1750 w Brězowje, faraf 1778, bu w samsnym lěće faraf w Krjebi, 1782 we Wjelečinje, † 1823 w Čoplicach; 17) Michał Klauser, * 1740 w Šemnicy we Wuhersej, 1778 faraf tu, 1779 substitut w Budystecach, potom faraf tam 1779—99; 18) Křesčan Bohuwěr Klin, prjedy 26 lět faraf w Lejnem p. Wojerec, tu 1779—1809, † 80 lět stary; 19) Samuel Pomhajbóh Klin, syn prjeňšeho, * 1768 w Lejnem, 1804 substitut swojeho nana, faraf 1809—1836 (†); 20) Aug. Herm. Kröhna, * 1805 we Wildenfelsu, 1819 w Mišnu na šuli, 1838—48 faraf tu, 1848 faraf w Delnim Wujedzde, 1861 archidiakon we Wojerecach, † 1877; 21) Aug. Habla (Hauboldt), * 1808 w Čichońcach, 1838 wučer we Wbohowje a Nowej Wsy p. Klukša, wot 1848 faraf tu, 1873 emeritowany; 22) Karl Bohuwěr Rězbař (Röseberg), * 1848 w Belej p. Kamjeńica, far. 1874—79, wumře 1879; 23) Ernst Kurt Krygař, wot 1880 hl. pod Kamjeńic.

Šula: Wosadna šula je w Budyšinku: šulskich džěci je 98; rěči so we woběmaj rěčomaj; serbske džěci nawuknu serbski čitać (z bibl., katech., spěw. a bibl. staw.), nic pak serbski pisać. Wučer je rodž. Serb.

Wučerjo w. l. 1831: 1) Jan Křesčan Babik 1831—68; 2) Jan Khoria Bjarnat (Bernhardt) 1868—73; 3) Pawoł Bjar 1873—75; 4) Jan Suško wot 1876, * 8. okt. 1848 w Tranjach p. D. Wujezda, 1870 wuč. w Boršći, 1872 kantor w Kholmje.

Wobydleſtvo: Jenož swójbje ryćeřkublerjow w Bud. a Přiwé. stej prostoněmskej; měšanych swójbow je 7, we nich pak

so nimale jenož serbski rěči. Tuž je wosada dospołnje serbska. Čita so wokoło 30. Miss. Pósłow.

Wustaw: Wok. 1. 1850 je Budyšinski ryčeřkubleř k. Kind legat wot 240 hr. za khudych wobydlerjow w Budyšinku wustajík. Daú z njeho so patoržicu kózdeho lěta wudželuje.

Knihi: Tu namakaju so stare české knihy wobsahujce profetow z napisom: Biblj Leské Djl čtvrtý, nowé vydanj, Léta **MDLXXXVII** (1587).

Swójbne mjena: Blaža (Blasius), Holan, Hejdyša, Hladki (n. Latke), Kowaſk (n. Kwark), Křižan, Krygař, Matejčk (n. Matteočk), Mlonk, Mjeřwa (Mörbe), Petzold (t. j. Pětro = Pětr), Rohač (Rohatsch), Suško (Suschke), Šéry (Schier), Wičaz (Lehmann).

Ležownostne mjena: w Budyšinku pola: Na Šibjeńcy, Křiwy hat, Konjace luka, Kisały hat, luki: Kuchinski hat, Kowaſka, Hromadnik; Kamjenčka (lēs). — w Přiwěcích pola: Póprjanc, Šapale, luki: Kowaſka, Pleca (leží při hlubokim rěčnym kótlištu z mjenom Žmowa).

VIII. (8a, 8b.) Bukečanska wosada.

Zafarowane wsy (21): 1) Bukecy (Hochkirch), 2) Błęcanы (Plotzen), 3) Čornjow (Zschorna oder Tschorna), z Małym Čornjowem (Klein-Tschorna), 4) Kołwaza (tež Kołwaz, Kohlwesa), 5) Kopercy (Kuppritz), 6) Łusk (Lauske), 7) Něčin (Niethen), 8) Rodecy (Rodewitz), 9) Delany (Döhlen), 10) Lejno (tež Lejn, n. Lehn), 11) Mješicy (Meschwitz), 12) Pomorcy (Pommritz), 13) Rachlow (Rachlau), 14) Šekocy (Scheckwitz), 15) Sowrjedy (Soritz), 16) Trjebjeńca (Steindorfel), 17) Wadecy (Waditz), 18) Wawicy (abo Wajicy, Wawitz), 19) Wuježk (Wuischke), 20) Wysoka (Weissig i. Geb.), 21) Źornosyki (Sornssig).

Cyrkej: Kóždu njedželu a kóždy swjaty dženj je serbski a němski kemš. Serbska Boža služba kaž tež serbska spowěď je přeco prěnja, jenož kóždu 8. njedželu, hdyž maju Němcy spowěď, je tež němski kemš prjedy serbskeho. — Pačeřsku wučbu slyša džěci hromadže we woběmaj rěčomaj. — Miss. Pósłow čita so we wosadze 113.

Fararjo: 13) Jurij Jank, 1759—94; 14) Karl Bohalub Jank (Jancke), syn prěšeho, 1795—1825 (†); 15) Michał Mjeń (Möhn),

* 1793 w Budyšinje, 1826—1868, emer. † 1877 w Drježdānach, A. O. R. I.; 16) Pětr Lahoda, 1868—81, hl. p. Lubij.; 17) Karl Aug. Kubica, * 1842 w Spaloch p. Wojerec, 1870 wokrjesny vikar w Kladsku, 1871 faraf we Lutach p. Zl. Komorowa, 1876—81 far. we Wjelečinje, wot 1881 tu.

Šula: Wosada ma 2 šuli: a) w Bukecach; zašul. wsy 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 21: hrom. 14; džéci 447.

Wučerjo: I. α) Khorla Bjedrich Kyršnař 1831—70, β) Arnošt Hatnik, wot 1871, * 31. dec. 1843 w Hućinje, 1864 vikar na Židowje a pomocny wučer we Wjelečinje, 1866 wučer w Hornim Wjelečinje. II. wuč. α) Jakub Šuca 1837—76, β) Jan Bohuwěr Wojnař 1876—83(†), prjedy 3. wuč. 1866—76, γ) Keňk z Rodec wot 1883, prjedy 3. wuč. III. wuč. Serb(?). IV. pomocny wučer. Němc, dokelž njebě možno, Serba dostač.

b) W Rachlowje: zašul. wsy: 9, 13, 14, 15, 20 a nimo toho Splóšk a Khójnica (Budyst. wos.) a Brězow (Budyšsk. Mich. w.); džéci 137.

Wučer: Gusta Šuca, rodž. 26. aug. 1858 w Klukšu, 1877 vikar, 1880 wučer tu.

c) Nimo toho słušatej wsy Łusk do Kotowskeje a Čornjow do Wujezdžanskeje šule (Ketliska wos.). — Nětčiši wučerjo su wšitcy serbscy nimo jenoho (pomocneho) w Bukecach, kiž je tam wot jutrow 1885.

W šulach so z wjetša serbski rěči; džéci serbski čitač nauknu z biblije, spěvařskich, katech. a Bartk. bibl. stav.

W obydleístwo: Wosada je dobra serbska; hdyž tež tam a sem druhdy jedyn němcowač spyta, so tola žadyn Serb přeněmčil njeje. Němcy su w posledních 10—15 lětech wot časa swobodneho přečahowanja a prawa rozslachtowanja burskich kublów trochu přiběrali, přikhadžujcy z hornich němských tkalskich wsow. Tuči pak, hdyž dlěje we wosadze wostanu, tež serbski nauknu, přede wsěm jich džéci. We wšech wsach, hdež napřečivne njepřispomnju, Serbja mjez sobu domach a wonkach serbski rěča. Džéci hakle z wjetša w šuli němski wuknu; wot starších ludži mnozy běžne němski so zrčeč njemóža a někotři nimale ničo němski njerozumja. W někotrych wsach so młodži hólcy, wosebje hdyž su wot wojakow přišli, z němskim jazykom hordža, po času pak ze staršiskim khlěbom jím tež zaso mačefna rěč

zesłodzi; młode holčata dżerža kručišo na swojej narodnosći tu, kaž wšudze we Serbach. — Měšanych (serbsko-němskich) swójbow je wokoło 40—50 we wosadze: starzej rěčitaj z wjetša němski mjez sobu, z džěćimi jedyn němski, druhí serbski (nimale přeco hdžež je mać serbska a hdźiż nan domach njeje), w někotrych tež wobaj rad němski; džěći tak derje z měšanych kaž z prostoněmskich swójbow powědaju mjez sobu runje tak husto serbski kaž němski. — W korčmach so Serbja mjez sobu stajnje w maćeřnej rěči zabawuje, jenož hdźiż je žadyn Němc pódla, w někotrych wsach jemu k woli němcuja. — W někotrych gmejnskich radaach jedna so serbski (Kołwaza, Wawicy, Koperey, Čornjow, Lejno, Žornosyki, Wuježk, Delany, Wysoka, Sowrjedy, Šekecy, Trjebjeńca, Wadecy), w drugich z wjetša přeco němski (Něčin, Pomorcey, Bukecy, Błocany, Mješicy, Łusk).

We Wawicach jenička rodž. Němcowka a toho runja rodž. Čechowka, kiž tam stej, stajnje serbski rěčitej. — W Čornjowje su 3 němske swójby (jena měšana), kotrež pak su jara płodne, tak zo tam Serbja praja: Serbska woda Němcam tyje. Jena Němcowka, kiž je wot daloka přičahła, zo by wot Serbow wužitk měla, njecha: vón d'n dum'm'n windsch'n G'plappr ništ wiss'n. — Do Žornosyk su Němcy hakle w l. 1883 přičabli, tući pak hižo telko serbski rozumja, zo so „předać njedadža“; na prašenje hač we wsy žani Serbja němcuja, prašany Serb wotmołwi: „Tajki zły kał jow pola nas njeroscē!“ W Mješicach stari ludžo z wjetša němski njerozumja, tež je tam jedyn Słowak, kiž derje serbski rěči. — We Łusku je wjacy Němcow, dokelž je tam wulki knježi dwór hrabje Bresslera. — W Błocanach, kaž so zda, khětrosi němski wětr wěje, n. př. korčmař, rodž. Serb, rady serbski njerěci; za to su někotre druhe wsy, kaž Delany, hišće cyle serbske, hdžež němskeho słowa njezasłyšiš a hdžež Serbja na swoju narodnosć džerža. — Jena žona we Wuježku skoržeše, zo so nětko we šulach skoro wšo němski wuči a zo to prjedy za jeje čas ženje tak bylo njeje.

Hospodařstwo: Ryčerkubla su nimale wšě w rukach němskich wobsedžerjow abo najenkow, burske kubla pak w rukach Serbow. Najwjacy Němcow namaka so mjez rjemjesnikami, kiž su z wjetša khěžkarjo abo podružniczy. — Korčmow je we wo-

sadže na dosć; n. př. w Bukecach 10, Rodecach 3, Lejnu 3 (na 139 wob.), za to pak tola někotre mjeńše wsy žaneje nimaju, kaž n. př. Šekecy a Delany, hdźež prajachu: Korčmarjow Delenjo njetrjebaju, dokelž piwa lačni njejsu a palenca hišće mjenje. Z cyla ma Bukečanska wosada na 21 wsow 35 korčmow a to 22 serbskich a 13 němskich, klamarjow pak, kiž su z džela sobu korčmarjo, 18 a to 13 serbskich a 5 němskich. — Wot tych 21 gmejnskich przedstęjicerjow wosady su jenož 3 němsey (w Něčinje, Błócanach a Mješicach). — Wot kubłów bu rozślachtowanych 12, z nich su cyle zaše 4, wot žiwnosćow rozślachtowanych 8, cyle zaše su z nich 6, do němskich rukow su přeše 4 kubła a 2 žiwnosći.

Towařnosć: Nowiny čitaju so we wosadže mnohe a wšelake, serbske a němske, a towařstwa maš wšelake, kaž ratařské, pjerine, wojeſské, spěwařské; we nich je wjetši džél sobustawow serbski, zarjadowanie a rozwoļjenje pak wjetši džél němske. Najwažniše je Bukečanske serbske towařstwo, kiž wot 1. 1876 wobsteji a přez 80 sobustawow liči. Předsyda je kn. sejmski zapóslanc Kećk, kubleř w Rodecach. Tuto je dospołnje serbske.

Drasta a wašnja: Mužska drasta je wšudże moderna, žónska porědko hišće cyle serbska, z wjetša měšana resp. połserbska, husto tež němska. — Jutrowničku spěwaju so hišće we najwjaczych wsach na wsy serbske jutrowne kěrluše, tež čahaju tu kaž w drubich wosadach tehdy prošerjo z němskich tkalskich wsow po hromadach wokoło a spěwaju sebi tykancy za swjate dny před serbskimi domami. — W někotrych wsach tež je druhdy hišće kusk přazy, tola so we njej njespěwa, čim wjetše wjesele a žiwenje wubudžuju tu a tam póstnicy, kotrež so z cyla wot Serbow, wosobje tež w Delnjej Łužicy a katholskich stronach, hišće we wjetšej měrje hač w susodnych Němcach swjeća; w někotrych wsach, kaž n. př. Lutyjecach (Hodžijsk. wos.), swjeća samo dwójcy póstnicy, mjenujcy najprjedy woprawdžite a potom něšto časa pozdžišo hišće wosebite mužske póstnicy (wot a za mužow). Něšto podobne drje bě w katholskich stronach swjedzeń „kołbasnikow“, kiž do samsneho časa pada.

Wustawy: Wosada ma 4 legaty: 1) Legat njeboh kn. ryčeř-kubl. Wjèle (Serba) nad Něčinom, z kotrehož ma Bukečanski farař

kóžde lěto daň wot 6000 hr. mjez khudych wosadnych rozdželić; 2) legat njeboh kn. ryčeřkublerja z Kindt nad Kopercami: 6000 hr. ze samsnym postajenjom; 3) legat ku. Wjela (př. 1), z kotrehož so kóžde lěto 30 biblijow šulskim džéčom dari; a 4) legat kn. z Kindt (př. 2), z kotrehož khude šulske džéči kóžde lěto šulske knihi dostawaju.

Swójbne mjená: Albert 3, Ackermann (t. j. přeł. za: Worak), Bjenada 3, Bobak, Bartuš, Budaf, Bjarnat, Bibas 2, Bobik (Pobig), Bjedrich 3, Bódlík 3, Běrka (n. skps. Birke) 6, Běla (Biehle), Běbrach 3, Cumsel (?), Česla (přen. Zimmerman) 4, Čemjera (skeps. Zimmer), Dolhi (přen. Lange), Dub 2, Dejka (Doecke) 6, Dalwica, Drôš(a) 2, Dejo (n. Deo, t. j. Tejo), Felfa 5, Farak 2, Hečik (Hetschick), Huzak 5, Hajnk 2, Hrohork, Hórčanski 1, Hobrak 4, Handrik, Hajna (Heine), Hundrak, Halkaš, Hennich (t. j. Hajnik), Homola (n. skeps. Hummel), Hora, Janaš 3, Jurk, Junck (Juntzke), Jenč, Križan 4, Kmoch 3, Kesk (přen. Strauch) 3, Kopta, Kowařík (přen. Quarcke) 2, Krošk 2, Kotwica, Korčmař, Konik, Kulcenc (Kulzenz) 2, Khuta (n. Kutte), Kubaš, Kilian, Klós (n. Kloss) 2, Kilan (Kilan), Kopač (n. Kopatsch), Krawc (Schneider), Kowař, Kejžor, Kreńc(a) 3, Kočor, Krakowski (n. Krakosky), Kubica, Król (n. skeps. Gruhle) 2, Kurjo, Kunč (Kuntsche), Łoka (n. Locke) 8, Lubjenski, Lelanski, Lelanc, Měrcin 10, Mikan 2, Małkš (n. Maucksch) 2, Mitaš 4, Mužik (Muschick), Marćink, Mětrach (Metrač), Mróz, Mutscher (t. j. pak Mučer pak Mlóčer) 2, Mättig (t. j. Matyjk nic Matek), Nedo, Nučan 2, Nikol, Nikš, Ponich 3, Piwař, Polleňk, Pjech 2, Barto, Pilak, Proft, Rabowski 8, Rachlic 3, Ruzla (Rosel, Rusel) 4, Redo 2, Retink (Rötting), Rynč 3, Ryčef 2, Šolta 3, Šleča, Suk (n. Suck), Sođan, Swora 2, Sokol, Symank, Šorš, Šlamat 4, Šlečik (Schletschke), Tóčka, Trjebaf, Wičaz (Lehmann), Wjela 8, Wjeńk, Wojnař (Wagner), (Wrobl Robel), Wjećela (Wetschel), Žur (Sauer).

Mjená kublow: My chcemy tu, kaž tež pola druhich wosadow, jenož te pomjenowanja kublow podać, kiž njeisu horkach hiše jako swójbne mjená mjenowane: Bu kecy: Kublo Kónčec: wobsedzeř Albert, Wujencec: Měrcin, Bahjencec: Jenč; Łusk: Sobic: Schmul (n.), Michałkec: Stercl (Sterzel), Sobic: Ryčef, Kralec: Król; Čornjow: Dónskec: Jenč, Mětec: Serb (přen. Wünsche), Pětrec: Bjenada, Faskec: Krawc (Schneider), Brynlec: Mikaň, Běloc: Stercl, Kašporjec: Hajnak (přen. Förster); Kołwaza: Kuric: Kmoch, Mičkec: Małkš, Ranikec: Šylink (Schilling), Natušec: Čemjera, Sowic: Knježk, Prěnčec: Rabowski, Mjelic: Čemjera, Henčec: Spótka (Spottke); Koprec: Sachariec: Dolhi (přen. Lange), Hobračkec: Herčik (skeps. Herzog), Tobiassec: Petr (znemč. Petermann); Blócaný: Kejčio: Wičaz, Lipkec: Hejna; Wuježk: Bohotec: Janaš, Małksec: Ranik (n. Ranich), Pilopec: Ranik (n. Rajnich); Mješicy: Pawlikec: Albert, Łukašec: Mitaš, Kónčec:

Rynč; Wysoka: Ruzlic: Kubaš, Rakec: Běrka; Sowrjecy: Šoršec: Hórka, Petašec: Lorenz; Wawicy: Setonie: Matyjk, Wumjenkarjec: Sokola, Sodonic: Cumsel; Rodecy: Kantorec: Kunat, Jurjee: Mérčin, Mětec: Kowař, Meltkec: Hurban, Halkec: Pětř; Trjebjěńca: Włochec: Wjela, Wjelic: Bjarnat, Šołćic: Hórka.

Křeńske mјena: Křeńske mјena trjebau so tu serbske a němske, z wjetša pak tajke, kiž maju wosebitu serbsku a němsku twórbu, kaž Handrij, Jan, Gusta (August), Jurij, Pětr, Michał, Haňza, Marija, Hana, Lejna, Madlena.

Ležownostne mјena: 1) w Bukecach: Skopcy, Dželošća, Hajk, Australska, Wěžinki, Złatkuka, Swědomic hat, Mały a Wulkí zahon, Wolace kloki, Móški, Šibjeńca, Khłebowe pola, Šćerkawka, Maleny, Rynčec hrödł, Hozowy kefk, Świsyla, Kopica, Hromadnik, Scěna; 2) we Łuskus: Na słónicy, Na ładach, Stare krjo, Powleńca, Wužlob, Rjekwja, Rynawka, Porleńcy, Różowy, Syp(l)ota, Kłobuk, Łuhoćicy, Młynowe klamorčki, Zybowka, Husańska; 3) w Čornjowje: Jězor, Kliny, Kislica, Wósporska hora, Hórka, Hrihowka, Hrodžišćo, Kuty, Dołki, Podskale, Talešk, Smjetanica, Hačišća, Hajny, Dubina; 4) w Kołwazys: Hórki, Włosančki, Młocki, Sowiny, Kharowy, Bydlina, Bojwujowa hěta, Na wini, Skalizna, Sęćpawka, Kozowske, Mohetel, Hrabowy; 5) w Koprech: Palman, Horný a Delny Garbař, Wowčenja, Zahory, Zadyhajkow, Khmjelska luka, na Štrolach; 6) w Błęcanach: w Polskej, na Hrabšku, na Bódlinje, Jězory, na Pjeňčinje; 7) w Lejnje: Włosniki, Šmręćina, Brězny hatk, Kónčki, Bemcijna, Kamjeńca, Rěčki, Pystowe, Lipiny, na Wódnikach; 8) w Žornosykach: pola: Waršawa, Polska, Swisle, Torant, Zahony; 9) we Wuježku: Kuty, pola Wolacych kefków, na Khměleńcy, pola Macenskeho puća, w hórkach, haťkach, Randaku, Jězory, Ćipceyna hola, Čwisle, Zdzary, Hořbjeńcy (polo); 10) we Wysokej: Pjećica, Horjeńca, Deleńca, Kut, Hórka; 11) we Mješicach: Na Maratkach, Horne Maratki, Nowina, Winica, Harbandska studženka, pola Čornoboha, Dubina, na Kamjentnym, pod Horami, w babowach, w rěčinkach, na rućicach, na lěsowach; 12) w Rachlowje: w Skopcach, lučkach, hajkach, dolach, poslědkach, pječkach, hatach, bukach, faskach; na: pohrjebje, Wóčkec mrokach, prašicy; w mokřinje, Hromadnik, Kinjanske, Džěžowske, Markař, Skopcy (lěsk); 13) w Delanach: w Lěščinach, rěčkach, we Łazu, na Pinach, na Dučmanec; 14) w Sowrjecach: Pod: hajkom, ladkom; na: pyćiščach, nowinach, ladach, khudej, šerokim, bělę, kulojtej, klimach, dolhinje, riščach (?); we: dželošćach, šlobišćach, brézynach, čwislach, rućicach; pórštena, tryby, wumjenske, kamjeńca, samy hatk (luka); 15) we Wadecach: wólsina, studženka, trawnik, jězor, na zapalach, na pěskach, na dalokich, na Podtrjebjeńcy; 16) na Trjebjěńcy: Włosančki, Maratki; na: přehladku, zahorach, Mikawecy, kamjeńčkach, šlinku; pola: strulnjow, Motskec hory; we: hačinach,

ručicy, hlinjancach; 17) w Rodecach: pola: čertoweho kamjenja, khójny, křiža, pušcadla; na: skopcu, šlipach, rynawcy, bukowcu, bojsach, swinjacych pućach; we: rjapeach, šijach, liščich jamach, drohawach, pod lipu, za prečnikom, hoła hórka; 18) w Pomorach: Čahanc, rokočiny, delne smahi; na bětnaczy, za hunami; 19) we Wawicach: we: wachu, ponychu, na: wuparach, rabšku; 20) w Šekecach: majki (polo), na lindach; 21) w Něčinje: Na Kotowskim, na hajdeberku, dolhe wosrjedki.

IX. (15.) Hućinjanska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Hućina (Guttau), 2) Bręzyna (Brösa), 3) Hlina (Gleina), 4) Lemišow (Lemischau), 5) Nowa Wjeska (Huć. džél, Neudörfel), 6) z Bukojny někotre khěže.

Cyrkej: Kóždu njedželu a swaty džeń je najprjedy serbski a potom němski kemš, zeleny štvortk, kermušu a Marje připowědanje pak jenož serbski; serbska spowědž je kóždy dwě njedželi raz, w póstnym a adventskim času pak kóždu njedželu; němska spowědž ma so 4 króć za lěto, tehdy je němska Boža služba prjedy serbskeje; hač před něhdze 15 lětami mějachu Němey jenož 2—3 króć za lěto spowědž. Na serbskich kemšach je w přerězku 220, na němskich 25 poslucharjow, při poslědnišich přeco tež někotři Serbja pódla. — Pačeřska wučha so serbski podawa; su-li hdy žane němske džéći, so te we wosebitých hodžinach němscy rozwučeju.

Fararjo: 16) Ludwik Lieckefett, * 1714 w Gedenstädt p. Hildesheima, † 15. meje 1787; 17) Jan Jurij Hejduša (přen. Grützner), * 19. meje 1755 w Klukšu, najprjedy khwilu substitut preňšeho, 1797—1821 (†); 18) Jan Bohalub Bajér (Beyer), * 21. apr. 1797 w Smilnej, 1822—24, bu za fararja do Wjelećina powolany a wumř tam 30. jan. 1829; 19) Jurij Ernst Mróz, * 14. aug. 1795 we Wjelećinje, syn tamnišeho fararja, 1819 pomocny předař pola swojego nana, 1824 pomocny předař past. prim. Brücknera w Lubiju a 30. meje 1824 farar w Hućinje, 8. okt. 1834 w Malešecach, 1842 w Husce, 1870 emeritowany, † 1872 w Budyšinje; 20) Jan Křesčan Nächster, * 8. jul. 1807 w Budyšinje, 1835—42, potom far. w Malešecach 1842—51 († 24. jul.); 21) Karl Herman Robert Rejda (Räde), 1843—63, hl. Bart.; 22) Jan Sommer, * 1834 w Malešecach, 1862 wyšší wučer w Lubiju, far. 1863—80, wot 1880 far. w Burkersdorf p. Frauenstein; 23) Jan Handrij Matyjk (Mättig), * 19. nov. 1852 we Wujezdze p. Kétlic, 1877 wyšší wučer na realcy w Budyšinje, 18. meje

1879 far. w Schönberg p. Brambach w Voigtlandz̄e, 6. měrca 1881 far. w Hučinje.

Šula: Wosadna šula za všě wsy je w Hučinje, džéci je 140: wučerzej cyrkwiński kaž pomocny staj Serbaj. Wot l. 1876—80 běstaj pomocnaj wučerzej Němcaj, kiž serbski njemóžeštaj. — W šuli so z wjetša w němskej rěči wuči, nabožina pak serbski a němski wukładuje; wuknjenja k nabožinje serbske džéci serbski wuknu, tola z katechisma prénje 3 „hauptštuki“ bjez Lutheroweho wukładowanja a jednoríše a wažniše „špruchi“ z biblike tež němski sobu wuknu. Wšitke serbske džéci nawuknu serbski čitać, ale nic běžne; němski čitać móža lěpjé, serbski pisać pak z cyla njewuknu. Knibi, z kotrychž serbski čitaju, su: biblia, spěwařské, Bartk. bibl. stawizny a Fiedlerjowa spěwna radość.

Wučerjo: a) Cyrkwińscy: 1) 1808—57 Jan Bohalub Rychtar̄, † 13. měrca 1786 we Wjelečinje, wot 1806—8 wučef w Hnašecach, † 23. aug. 1865 jako emer. w Brězynje; 2) Handrij Bajeř, * 23. jul. 1822 w Zdžerju p. Klukša, 1852 wuč. we Łuwoćicach, wot 9. meje 1857 w Hučinje.

Pomocni wučerjo: 1) Pawoł Jurij Pilk z Budyšina (N.) 1. okt. 1876—78; 2) G. R. Schöne z Neundorfa p. Bernstadta (N.) 1878—80; 3) Jan August Grülling (t. j. Królik) z Malešec (S.) 1880, nětko w Zarěču; 4) Ernst Rachlowe z Debsec (S.) 1880—81, nětko w Strži p. Barta; 5) G. Adolf Sommer (Žemr) z Budyšina (S.), * 25. febr. 1862, tu 1881—84, wot 1884 wučef na měšánskich šulach w Budyšinje; 6) Oskar Emil Rothenburg z Poršic wot jutr. 1884.

Wobydlěstwo: Serbjia wosady wužiwaju swoju mačeňu rěč domach a wonkach, tež w přitomnosći Němcow, hdyž tuéi serbski rozumja. Němcy, kiž su w posledních 20 lětech do wosady začahnuli, móža nimale wšitcy serbski. Wot dorosých Serbow njemóža so derje němski zrěčeć w: Hučinje 15, w Brězynje 10, w Hlinje 8, w Lemišowje 2, w N. Wjescy 1, za to pak zaso 9 radži němcuja a so wot druhich Serbow jako Němcy wobhladuju. — We měšanych swójbach — nimale we všech su mužowjo (13) němskeho pokhoda — so wjacy němski hač serbski rěči. Kublerjo a polleňkowjo su wšitcy serbscy; či někotři Němcy wosady slušejú do zahrodníkow a khěžkarjow (9) a do ryčekubl.-najenkov (3). — Wot l. 1840 žane burske kublo ani zašlo ani do němskich rukow přešlo njeje.

Towařšnosé: W Hućinje je woješke towařstwo, kiž ma ca. 30 sobust. a to $\frac{2}{3}$ Serbow; serbski so we nim hdy što praji. — Sobustawow serbsk. ev.-luth. knih. towařstwa je we wosadze 32; Miss. Póslow čita so 27.

Drasta a wašnja: We „swejehach“ a „plachoičkach“, kajkež hišće džensa w susodnej Klętnjanskej wosadze widziš, su hišće před 50 lětami Hućinjanske žony khodžile; wot serbskeje drasty staj jenož wostałoj „Křidłata khapa“ a „kožuch“, kotrajž so hišće wot kmótrow a staršich žonow při spowědzi a swjedčeúskich skladnosćach druhdy, hdyž tež hižo porědko, noša. — Žaruja žónske hišće w bělych „bindkach“. — Přazy su nimale cyle zašle. — Na póstnych njedželach a jutrowníčku so wjacy njespěwa.

Swójbne mjená: Boša (Basche) 3, Běły (Biele), Běmař, Bětnař (Büttner), Česla (přen. Zimmermann), Homola (skeps. n. Hummel) 2, Herc (n. Herz — Musikant), Hejduša (přen. Grützner), Kralík (n. Krah), Kobanja (Koban) 3, Kolík (Kalich), Kujawa (Kujan), Kótwica 2, Kudžela (Kuschel) 2, Khěžník, Matyjk, Měto 3, Mjerwa 3, Pětko (Pietke) 2, Pjetfka, Petawa (Petau), Rjuz (Rose), Rězak (Röseck), Sykora (Sickert), Šěman, Šewc (Schuster) 4, Wółka (n. Wattke), Więz 2, Wojnař, Worjech (Warech), Žid (Schied) 2, Zymny (Simm).

Ležownostne mjená: pola: Sčena, sčěnowske pola, šurbany abo šerbany, srěńca, šibjeńca, Klinic hora. Kefki w Brězynje: Rudele a Homolki; džel wszy Hliny: Kopalina.

X. (24.) Husčanska wosada.

Wsy: 1) Huska (Gaussig), 2) Mała Huska (Kleingaussig), 3) Brězynka (Brösang), 4) Kosarí abo Kosernja (Cossern*), 5) Družkecy (Drauschkowitz), 6) Hunčericy (Günthersdorf*), 7) Holca (Golenz), 8) Kočica (Katschwitz), 9) Nowa Kočica (Neukatschwitz), 10) Mjedžojěz (tež Mjedžojz, Mjedzowz, Mjedzwěz, n. Medewitz), 11) Nowa Wjes (Naundorf*), 12) Póžefski mlýn (Puschermühle), 13) Cokow (Zockau*), 14) Demjany (Diehmen), 15) Nowe Demjany (Neudiehmen) z Póstowej Korčmu (Post-schenke*), 16) Drječin (Dretschen*), 17) Warnoćicy (abo Warnočicy) (Arnsdorf*) z Nowymi Warnoćicami (Neu-Arnsdorf*), 18) Hnašecy (Gnaschwitz*), 19) Slónkecy (Schlungwitz*), 20) Běłe Noslicy (Weissnausslitz), 21) Brězyšće (Birkerde).

Cyrkej: Wokoło l. 1850 bě kóždu 3. njedželu, hdyž bě němska spowědž, tež němska Boža služba předy serbskeje. Hewak bě přeco serbske kemšenje předy němskeho, na połswiaty dnjach a třećich dnjach róčnych časow bě jenož serbski kemš. Tež nětko je hiše kóždu njedželski a swjaty džeń serbska a němska Boža služba, ale wot něhdze 10 lět započina so jenu njedželu ze serbskim a druhu z němskim kemšom. Serbske póstne prědowanje, połswjate a třeće swjate dny róčnych časow buchu za čas fararja Jekela wotstronjene. Němey wosady je hižo dawno wjacy njeswjećachu. Mnozy Serbja tu na němske kemše a k němskej spowědzi khodža. — Pačeřska wučba je za němske a serbske džěći wosebje. Jenož khodži po zestarjenym wašnju wjetší džél serbskich džěci na němske pačerje ze wselakich džiwnych přičinow, přede wšem pak dokelž so we šulach wot starych časow jara němcuje, tak zo je potom na pačeřské wučbje serbskim džěćom čejko serbske bibliske hrónčka, kěrluše atd. wuknuć, hdyž su lědma někak serbski čitać nauukle a hewak wšo němski wukle; tuž nimale jenož serbske džěci z Hnašečanskeje šule na serbske pačerje khodža. Tak wopytowaše před jutrami 1885 serbsku pačeřsku wučbu jeno 12 džěci, němsku pak 60; tola wot poslědníšich bě přez 20 serbskeho rodu wot serbskeju staršeju. Po tajkim by po prawom z najmjeňša połožca pačeřskich džěci na serbske pačerje khodžić dyrbjała.

Fararjo: 13) Handrij Nowak 1744—1780 (†); 14) Bohukhwal Česćimir Nowak, syn přešeho, najprjedy substitut nana, faraf 1780—1810 (†); 15) Pětr Kral, * 1783 w Prěčecach, 1810 subst. tu, faraf 1811—16 (†); 16) Jan Domašk, * 1790 w Zdžarach p. Wojerec, 1812 měšć. wuč. w Budysinje, faraf tu 1817—42 (†); 17) Jan Ernst Mróz, 1842—70, wumře jako emeritus w Budysinje, hl. pod Hućina; 18) Karl Aug. Jekela (Jäckel) 1870—84, nětko emer. w Lipsku, hl. pod Wujezd.; 19) Handrij Měto, wot 1885, hl. pod Bud. Mich. diakon.

Šula: Wosada ma tři šule, w Huscey, Drječinje a Hnašecach; we nich je so hižo wot starych časow husto a wjele němeovalo ke škodze serbskich džěci a serbskeje narodnosće; tež běchu tu hižo dlějše časy mijey serbskimi tež němcy wučerjo. Z časami su tež starši serbskich džěci na to skoržili, zo so jich džěćom po sakskej šulskim zakonju serbski njewuči. Najbóle serbska

je hišće Hnašečanska šula wostała. a) Cyrkwinska šula w Huscy: wsy 1—13 a Demjany z džela; 413 džěci; 3 wučerjo (2 statnej [Serbaj] a 1 pomocny [Němc]); tu hišće te serbske džěci, kotrež so na prašenje wučerjow wo to zamołwjeju, ze serbskeje biblje za tydzeń raz serbski čitaju; hewak je wša wučba, tež w nabožinje, štož je nam wědome, prostoněmska. — b) Pödlanska šula w Drječinje: wsy 15—17 a Demjany z džela; 120 džěci; 1 wučeř. Tu wuči so wot dawnych časow hižo něm-ski a wot l. 1885 je tu nětko tež něm-ski wučeř (vikar) posta-jeny. — c) Pödlanska šula w Hnašecach: wsy 18—20 a k tomu Čechorecy (z Hodžijskeje) a Hrubjelčicy a Dobruša (z Budyšskeje serbskeje wosady); 197 džěci; 1 wučeř; nabožina a čitanje drje so tu serbskim džěcom hišće serbski podawa. Wjes Brězyšćo je do Zemic-Tumie zašnułowana. — W Ramming, Handbuch der Schulstatistik 1885 je Husčanska šula jako „něm-sko-serbska“, Drječinska jako „něm-ska“, a Hnašečanska jako „serbsko-něm-ska“ woznamjenjena.

Wučerjo: I. w Huscy: a) prěni wučeř: 1) Tietze, Němc z Drježdžanskeje strony — 1833; 2) Korla Bžedrich Esbig, rodž. 1800 na Židowje, Němc, 1833 — ?; 3) Pětr Nowak, rodž. 1803 na Sokolcy, Serb, — 1866; tutón so sam z tym khwaleše, zo je wjele za přeněmcowanje Husčanskeje šule a wosady skutkowař a wuskutkowař; 4) wot 1866 kantor Jan Aug. Ludwig, * 24. sept. 1837 w Dobruši, 1857 pomocny wučeř w Barće, 1860 druhi wučeř na Židowje, 1864 wuč. w H. Wjelerinje; — b) druhi wučeř: wot 1874 Jan Bohuwěr Guda, * 12. ang. 1843 w Komorowje p. Klukša, 1865 vikar, 1867 druhi wučeř na Židowje; — c) pomocny wučeř (Němc). — II. W Drje-činje: 1) wot 1844—85 Michał Rostok, * 1821 w Bělšecach; 2) wot 1885 něm-ski vikar. — III. W Hnašecach: wot 1875 Moric Gustav Wolff (Wjelk), * 29. nov. 1844 w Strži p. Rakec, 1865 pomocny wučeř w Krjebi, 1867 wučeř w Wětnicy.

W obydlěřstwo: Njedostawši z tuteje wosady dotal žanych powěści njemóžu ničo drobnišo wo njej pisař, hač štož ze samsneho nazhonjenja wěm. Dokelž wosada k połodniu z džela z němskej Wjazonskej wosadu mjezuje a dokelž so wot dawna w cyrkwi a šuli wjele němcowaše, su so tež někotre wsy nimale zněmčile a druhe naněmčile a tež w hišće serbskich wsach su wšelacy Serbja, předewšěm mjez młodymi, kiz so radšo za Němcow a k Němcam džerža. To pokazuje so wosebje při zjawnych

ludličenjach, hdžež mnohi dobry Serbik wosady mjez Němcami płowa, tak zo su po nich $\frac{2}{3}$ wobydleri wosady němskej a jenož hišće $\frac{1}{3}$ serbska. Wopravdze pak je poměra runje na wopak: $\frac{2}{3}$ Serbow a $\frac{1}{3}$ Němcow. Najbóle naněmčene wsy su: Nowa Wjes, Demjany z Nowymi Demjanami, Brězyšćo a Warnečicy, najbóle serbske pak hišće Hnašecy, Družkecy, Hunčericy, Kočica, Slónkecy, Mjedžožejz a Cokow.

XI. (6.) Ketličanska wosada.

Rentsch, Johannes Georg: Geschichte der Kirche und Kirchfahrt Kittlitz. Bautzen 1884. In Commission bei M. Schmäler. 80 pag. 8°.

Zafarowane wsy: a) serbske 1) Ketlicy (Kittlitz) a Nowe Ketlicy (Neukittlitz), 2) Wujezd (Breitendorf) z Mlynčkom (n. Munschke), 3) Luchow (Laucha), 4) (Wulki) Dažin (Gross-Dehsa), 5) Njeznařowy (Eiserode), 6) Stwěšin (Peschen), 7) Njechań (Nechen), 8) Jawornik (Jauernik, ryčefkubło), 9) Walowy (Wohla, pojoča == Ketl. strona); b) so přeněmčovate: 10) Wujer (Unwürde), 11) Korecy (Georgewitz), 12) Wopaleň (Oppeln), 13) Łuwoćicy (Lautitz), 14) Mučnica (Mauschwitz), 15) Khójnica, Stara a Nowa (Alt- und Neu-Cunnewitz); c) němske resp. přeněmčene wsy: 16) Bělec (Belbitz abo Bellwitz), 17) Małe Radměricy (Klein-Radmeritz) a Budu (Buda) a Frickowem (Fritzkau), 18) Karlsbrunn, 19) Róžan (Rosenhain, pojoča == Ketlič. str.), 20) Serbske Kundraćicy (Wendisch-Kunnersdorf), 21) Serbske Pawłecy (Wendisch-Paulsdorf), 22) Hlušina (Glossen) z Haznberkom (Hasenberg), 23) Sobołsk (Zoblitz).

Stawizny wosady: Křesčanstwo je so tu najskerje hižo w 10. lětstotku wot českich (słowjanskich) mnichow předowało. Počahi Ketličanskeje cyrkwe a wosady k českemu klóštrej Sazawje su wěste; sw. Prokopej, kiž běše přeni abt spomnjeneho klóštra († 1043), bě Ketličanska 1252 natwarjena cyrkej posvjećena. Tež zda so, zo su knježa z Ketlic z wosebneho českého (abo serbskeho) rodu. Ketličska cyrkej bu najskerje na městnje, kiž bě hižo pohanskim Serbam swjate, natwarjena; na to pokazuje wulka stará lipa (słowjanskim Serbam swjaty štom),

kiž podobno kaž w Njeswačidle⁶⁵⁾ na keřchowje před cyrkwju swoje lětstotki stare haļuzy šeročo rozpřesčerajo stoji. W katolském času měješe nimo Ketličanskeje mačeńneje cyrkwe wosada pódłanske kapały w Nosacicach, Hlušinje, hdžež hišće džensa wěstej hórcy „kapała“ rěkaju, a we Wujezdze; posledna stoješe najscherje na wjesnym trawniku, hdžež su nětko hišće 3 lipy; při nich spěwaju Wujezdzenjo (starí a młodží) kóždu jutrowničku popołdnja někotre jutrowne kěrluše. Nosaciška kapała hakle bu 1679 samostatna cyrkej.

Wjes Wujezd pisa so w jenej lisčinje l. 1252 Ugest; němske pomjenovanje Breitendorf je z nowišeho časa; blizko Walowow ležeše hač do 30lětneje wójny wjes Paškecy (Paschkewitz), je pak so tehdy zapusčila a zhubiła; za to bu 1763 nowa wjes „Karlsbrunn“ mjez Ketlicami a Walowami wot tehdysheho Ketličanského knjeza Karl G. z Hund po wašnju herrnhutskich koloniow za českich evangelskich eksulantow założena, kotřiž běchu z džela němcy, z džela so bórzy zněmčichu; w samom času nastachu tež „Nowe Ketlicy“, kiž buchu tež z wjetša wot Němcow wobsadžene. Ketlicy běchu w zastarsku zamožita serbska burska wjes; jako pak w kónc 16. lětstotka nimale wšitcy burscy wobsedžerjo na mór wumréchu a či zbytni wobstać njemôžachu, buchu wšitke burske kubla z ryčefkublomaj zjednočene; tak nastáštaj nětčišej wulkej ryčefkuble w Ketlicach, štož bě tež ze škodu za serbsku narodnosé, dokelž na nimaj sydachu stajnje wosebni Němcy, kiž tež wšelakich němskich zastojnikow, rjemjeslnikow a dželačerjow za sobu do wsy sćezechu. To samo stawaše so we tych druhich 12 wsach wosady, kotrež maju ryčefkubla, kiž nimale wše do najwjetsích našeje Łužicy słušeju. Tuči přikhadzacy Němcy počachu bórzy mjez serbskimi wjesnjenjemi Němcowstwo rozšerjeć a přisporjeć, štož bě čím lóže, dokelž Ketlička wosada hižo přez wjacy hač 3 lětstotki na pomjezach Serbowstwa leži. Wsy, kiž žanoho knjejstwa nimaju, su tež hač do

⁶⁵⁾ Tež we wsy Khořimje (Collm) při Khořimjanské horje (Collmberg) pola Ošaca stoji při jara starej kamjeňtej cyrkwi hišće starča wulka šeroča lipa, wěsće na 1000 lět stara. Wězo je so tež tam na pohanskim serbskim woporniču při tutej lipje křesčijanska cyrkej uatrvariła.

džensa serbske wostałe; přede wšem su hišće wšě wsy serbske, kiž so Nosaćiskej wosadže přidželichu.

Tak mjenowane němske wsy (čč. 16—23) běchu z najmjeňsa hižo před 100—150 lětami tak němske kaž džensa; wsy pod b. (čč. 10—15) ličachu so 1848 hišće do serbskich, hdyž tež běchu tehdy hižo wsy 12—15 (t. j. Ľuwočičanska šulska⁶⁶⁾) wosada a Wopaleń z najmjeňsa połojcu němske; skóněnje wsy Korecy, Wujeř a Ketlicy počachu so hakle wokoło 1. 1850 přeněmčowač, a su we tom Korecy najdale docpěle, z wjetša přez měšane mandželstwa, z džela pak tež přez šulu. Wujezdžanska a Dažinska šulska wosada stej hišće serbskej. (Přir. Rentsch, Geschichte atd. str. 71 sll. a druhdže.)

Cyrkej: Štož Renč we swojich stawiznach Ketlic (str. 75) piše, zo je poměra němskej k serbskeje wosadže w posledních lětstotkach přeco jenajka byla, tak zo bě němska w přewazy ($\frac{2}{3} : \frac{1}{3}$), njezda so mi cyle wěste być a swědči tež Ramming we swojej „Kirchenstatistik“ z 1. 1882 přeciwo tomu prajicy: wendisch-deutsche Parochie, etwa zur Hälften deutsche Parochianen; bjeze wšeho dwěla pak njehodží so to ze zarjadowanja němskich a serbskich Božich službow postajić, dokelž mějachu w starym času Serbja hišće mjenje prawa hač džensa. Z Renčovych stawiznow samych je widčeć, zo bu hižo 1655 wjacy němski hač serbski předowane a zo so Serbja tohodla wobčežowachu (tehdy běchu potajkim wěsće hišće we wulkej přewazy). Na tuto wobčežowanje bu Boža služba tak zarjadowana, zo so kóžde předowanje poł němski a poł serbski džeržeše. W zašlym lětstotku (1776) hakle buštej serbska a němska Boža služba cyle dželenej. Zda so nam, zo na Serbow w nastupanju jich duchownych potřebnosćow a žadanjow w tutej wosadže w zańdzených lětstotkach mało džiwachu, štož tež spodžiwna wójna wo cyrkwienske města 1771—1777 dopokazuje (blad. Rentsch, Geschichte p. 67—69). Na wukaz wyšeho hamta bu skóněnje 26. meje 1777 zwada mjez wosadnymi wujednana a měr scinjeny z postajenjom, „zo njesmě nichto prawo wobsydstwa města, kotrež bě sebi za serbske Bože služby

⁶⁶⁾ Ramming 1882 staja Ľuwočicy a Róžany do wsow, kiž su z mnohimi Němcami měšane, Serbske Kundraćicy a Pawłecy, Sobołsk a Małe Radmęfcy pak do cyle přeněmčených (früher wendische, jetzt insgesamt deutsche Orte).

nabył, tež na němskich kemšach wobkhować a na wopak. A do-
kelž wjele wosadnych Bože služby we woběmaj rěčomaj wopytowaše,
bu, zo by so nowym zwadam zadziewało, wurazuje postajene, zo
ma so narodnosć jednotliwego po tej rěči rozsudzić, w kotrejž
so wón spowěduje. Tak je so tež stało a wostało.

Nowiši porjad Božich službow je džensa hišće tón samy, kaž
w l. 1848 (Jakub, S. H. Ł., str. 28): Kóždu njedželu a swjaty
dženj je němska a serbska Boža služba, wobě jenak dołej; dwě
njedželi za sobu je němska prjedy serbskeje, třeću njedželu pak
serbska prjedy němskeje; prěnjej dwě njedželi je němska a třeću
serbska spowědź. Na cyłych a połswiatyzych dnjach w tydženju
je stajnuje serbska Boža služba a spowědź prěnja. — Serbske pa-
čeřske džěći słyša pačeřsku wučbu wosebiće w serbskej rěci,
jenož škoda, zo jich telko radšo na němske pačeřje khodži, na
čimž je němske rozwučowanje w šuli wina. Konfirmacija serbskich
džěći je, kaž so samo rozumi, wosebję serbska.

Fararjo a diakonjo wot l. 1767: hlad. J. Rentsch, Geschichte,
str. 36 sll.

Šula: We wosadze je 5 šulow (1 cyrkwinska a 4 pôdlanske);
1) cyrkwinska w Ketlicach: wsy 1, 3, 9—12, 16, 18; džěći
311; 3 wučerjo: 1. a 2. dotal stajnje serbski, 3. němski wot
spočatka (1876 założene město); 2) šula w Roženje: wsy 17,
19—21, a Hazenberg; 2 wučerjej; stajnje němskaj; 3) šula
we Łuwoćicach: wsy 13—15 a Hlušina; 1 wučef; 4) šula
w Dažinje: wsy 4—8; džěći 92; 1 wučef; dotal stajnje serbski;
5) šula we Wujedzje: wsy Wujezd a Čornjow (Bukeč. wos.);
džěći 75; 1 wučef, serbski. Šula ma serbske napismo: Pas moje
jehnjata!

We wšech šulach nimo Wujedzanskeje a Dažinskeje
wuči so jenož němski; we Wujedzje a Dažinje pak džěći serbski
čitać ze serbskeje biblije, wuknjenjow, bibl. stawiznow a spě-
wařskich wuknu a nawuknu; tola po jenej powěści tež tu serbska
wučba, samo w nabožinje, te prawo njedostawa, kotrež ji saksi
zakoń dawa. W Ketličanskej šuli drje su hišće serbscy wu-
čerjo a serbske džěći, ale serbski so wot wjele lět wjacy njewuči;
jenož te džěći hišće serbski čitać wuknu, kotrež w cyrkwi na
khorje a při pohrjebach serbski spěwaju. Serbski pisać žane nje-

móža. Hišće w spočátku tutoho lětstotka měješe cyla wulka wosada jenož jenu wopravdžitu šulu w Ketlicach, za to pak nimale w kóždej wsy tak mjenowanu kutnu šulu (Winkelschule), kotrež porjadnej cyrkwinskej šuli, hdyž tež nic hewak, tola w nastupanju dokhodow wučerja wulcy škodžachu a tohodla rad widžane nje-běchu; tola mějachu wšě tute šule a nješule to dobre, zo so serbske džěci serbscy wučachu. Ketličanska měješe wěsty wučenski porjad, z kotrehož je widzeć, zo džěci po narodnosći džělene serbske serbsku a němsku němsku wučbu dostawachu (přir. Rentsch, Geschichte, str. 45).

Łuwoćičanska šulska wosada je so runje kaž Ketličanska přede wšěm přez šulu přeněmcovała wot l. 1830, tak zo tam nětko nimale žane serbske šulske džěci wjacy njejsu. Prěni wopravdžity wučeř we Łuwoćicach Jurij Mlynk, rodž. z Komorowa, wot l. 1827—29 wučeše hišće serbski, jeho 3 naslědnicy Kunath, Schöne, Bartsch 1829—52 běchu Němcy a wšo tak daloko zněmčichu, zo jich serbscy naslědnicy Bajeř, Fröhnel, Kónc wjacy serbski wučić njetrjebachu.

Wučeřjo ze wšěch 5 šulow: hl. Rentsch, Geschichte, str. 47—56.

W o b y d l e f s t w o : 1) Ketličanski šulski wokrjes: a) Ketlicy so wosebje z pomocu němskeje šule přeněmčuja; tola zda so, zo su na tym nic nětčiši, ale přede wšěm předawši wučeřjo wina, dokelž starši nětčišich šulskich džěci rad widža, hdyž tute mjez sobu němcuja, haj we wšelakich swójbach, štož so hewak jeno w najhóršich stronach Delnjeje Łužicy stawa, serbskej staršej ze swojimi džěcimi němski rěčitaj, tak zo te lědma što serbski wjacy rozumja, wjele mjenje powědaju; a zo bychu džěci skerje lěpje němski nawukle a serbski zabyłe, sebi w předawších časach (nětko je mjenje trjeba) serbscy němskeje rěče njemóčni starši prostoněmských služobnych přistajachu a tutym němskim služobnym k woli wšitcy němcowachu, tak zo móžachu hižo małe džěci serbskich staršich po času běžnišo němski bač serbski, a hdyž běchu do šule zastupile, tam skóněnje serbski husto cyle zabychu. To swědčeše gmejnski předstejičeř, kiž (wězo němscy) tak skóněl: „Mi samomu je so tež tak šlo, ja mějach cyle serbskeju staršeju, ale ja sam móžu jenož jara špatnje (gebrochen) serbski.“ Jedyn swěrny stary Ketličan skoržeše:

„Ach na swěće gor wjac dušnje njeje a ja sebi myslu, zo tež ženje wjac wordować njebudže: te naše šulske džéći, te su vam tak lóze, tak bjezbóžne, zo sebi to žadyn žiwy čłowjek myslić njemóže. Mi su cyłe cyhle na trěše z kamjenjem rozbiłe a we płoće wšitke štomiki podlamałe. A štučki vam te spěwaju, tych by so w mojej młodosći kózdy wopiłc hanibował. Wučef je bić njesmě, hewak běža stari do Lubija a jeho wobskorža.“ Jedyn druhí (putník) wo nich swědčeše: „Zo maju so ludžo strowić, wo tym po zdaću tute džéći ničo njewědžachu; ale na zahrodach tam wokoło hanjachu, halekachu a so khlemjachu, zo mi wuši zastupowaſt: Tu widzach, kak wérne su słowa, kotrež mi raz mój Błotowski přečel praješe: z najmjeńša jena generacija je přez přeněmčowanje duchownje do čista zhubbjena.“ Z wjetša pak je jich wjacy generacijow zhubbjenych. Hewak rěča hišće Serbja w Ketlicach a Ketliskej šulskej wosadže mjez sobu serbscy, wopravidlići Němey tež mnozy něšto małke rozumja, ale rěčeć njemóža; či, kotřiž su we wobličenju jako Němey, kiž móža serbski, woznamjenjeni, su w tutej, kaž we Ěluwoččanskej šulskej wosadže z wjetša Serbja, kiž němcuja a so přeněmčuja. — Walowy: Džéći z cyłych Walowow (tež Nosać. džöla) do Ketliskeje šule khodža; serbski móža hišće wšitke, ale mnohe počinaju so serbskeje maćeńje rěče hanibować, dokelž němske na nje woļaju: Windše kawke! atd. Su tu 3 měšane swójby (mužowjo němcy), we nich rěci so z wjetša serbski. — Wujef: Serbsko-němske swójby (3) rěča jenož němcy, tež druzy Serbja rad němcuja; na dworje staj 2 pôlskaj služobnaj. — Luchow: Před 30 lětami bě wjes hišće cyłe serbska, a přeni Něme, kiž tehdy do wsy přičahny, bě korčmař; wón sam wo sebi khwaleše: „Wie ich vör 30 Joren ins Dórf kom, do wor oll's windš, ôch dar Gmejnderôt; wie 'ch ob'r rajng'wählte wurde, do musst'n sā glaj mit ihr'm windšen Zoig ufhěr'n.“ Jeho dla so tež w korčmje wot Serbow najbóle němski rěci; hewak rěča Serbja mjez sobu serbski, šulske džéći mjez sobu duecy do šule a ze šule wšitke němski rěča, tež te, kiž hewak domach ze staršími serbuja. Měšanych swójbow je 7, we nich so němcuje. — Wopaleń: Šulske džéći, tež te, kiž domach serbski ze staršími rěča, powědaju mjez sobu jenož němski, tohorunja dorosćena młodosć, wosebjie w korčmje při

rejach; su pak hišće tu někotre cyle dobre serbske swójby, kaž ta, kotruž mój swědk wopyta. We njej rěči so z džěćimi stajnje serbski. Mać pak skoržeše, zo džěći, hdyž su počałe do šule khodžić, so tež počinaju přeněmčeć, a měješe hrozu wo swoju 7lětnu holčku, kiž prěnje lěto do šule khodžeše. Tuta holčka powědaše jara rjenje serbscy, haj lěpje a čisćišo hač Serbik we wšelakich cyle serbskich stronach. Bywaju pak džěći wjetše, počinaju němcować a so přeněmčeć. Žona podawaše ze wsy wšelake příklady za to. — Karlsbrunn: W nowišim času su so tu někotre serbske džělačeřské swójby zasydliše, tež je tam jena měšana swójba, we njej so němski rěci. Korecy a Bělecy staj přeněmčenej wsy. — 2) Różanski šulske wokrjes: Wsy, kiž do njeho słušej, su dawno němske, z najmjeňša hižo ze spočatka našeho stolěća. — Małe Radměřcy maju wulkı knježi dwór a wjèle džělačeřskich swójbow, z nich su někotre serbske, někotre (9) měšane; džěći su nimale wše němske a njerozumja serbski. — 3) Łuwoćičanski šulske wokrjes: Tež tutón je nimale cyle přeněmčeny a to w našim lětstotku; jenož starší ludžo móža hišće serbski, wot džěći kepa jene. Dorosćeni Serbja husto němcuja; hdyž pak maju sebi što potajneho prajić, džeše jedyn Němc, potom šeptaju sebi serbski do wušow. Němcy pak rěča tu ludžo w zrudnosměšnym jargonu. — 4) Dažinski šulske wokrjes: Tutón je hišće serbski, hdyž tež so němcowstwo z mocu do njeho číšći, při čímž jemu pomha šula, wosebje wot časow noweho šulskeho zakonja (1873). Dažin bě hišće před 50 lětami do społnje serbska wjes, wot toho časa je so přeco wjacy Němcow do njeje začiščalo, či su tež na Serbow skutkowali, tak zo džensa hižo někotři starší ze svojimi džěćimi němcuja, a su so z nimi měšeli; nětko namakaš tam 15 němsko-serbskich swójbow, a jenož jena z nich rěči serbski. Někotři dorosćeni Němcy su tež serbski naukli a němske džěći rozumja nimale wše trochu serbski, zabawuje pak so ze serbskimi na wsy skoro přeco němski, tak zo so či, hdyž to slyšiš, na prěni wokomik zda, jako by Dažin cyle němska wjes była. Zabawa w korčmach je nimale přeco němska. — Su-sodny Dažink (Klein-Dehsa), kiž wot starych časow do Lěwałdskeje němskeje wosady słuša, bě hižo w spočatku našeho stolěća němski, tola něšto Serbow (13 dušow) je tam tež džensa

hišće. — Njeznarowy: Serbja rěča tu serbscy, tež w korčmje, nic pak w gmejnskej radže, dla přitomnych Němcow, hdyž tež wot nich nimale wšitcy serbski rozumja a rěča; serbske šulske džeci z němskimi pak serbski, pak němski rěča; w měšanych swójbach knježi w 2 serbska, w 1 němska rěč; Němey hakle su wot posledních 25 lět z němskich wsow dele přiňahli. — Jawornik je jeničke cyle serbske ryčeřkublo. — Stwěšin a Njechań staj kaž Njeznarowy hišće nimale čisće serbskej wsy, hdzež tež ēi někotři Němcy, kiž tam su, z najmjeňša wšitcy serbski rozumja. W jeničkej měšanej swójbje w Njechanju njeslyši so ničo serbski. 5) W ujezdžanski šulske wokrjes: Serbja rěča a Němcy móža wšitcy serbski; jenož někotři Serbja lubuja němcowanje abo, kaž jedyn praješe, serbscy njerozumja, hdyž su „pijani“. Němcy su z vjetša w měšanych swójbach (6), w kotrychž so wjacy němcuje hač serbuje, tuči Němcy su so hakle w posledních 20 lětech do wsy začísceli (5 žonow, 1 muž).

Hospodafstwo: We Walowach: zašle 2 kuble; w Luchowje: zašlo 1, do němsk. rukow přešlej 2 kubli; w Njechanju: zašlo 1 kubło, kotrež je horliwy Serb k. Nutničanski ze swojim zděnočí; w Dažinje: zašlo 6 kubłów; we Wujerju: do něm. ruk. přešlo 6, zašlo 1 k.; w Njeznarowach: rozšlacht. 3 k.; we Wujedžie: zašle 3, rozšlacht. 3 k.; kublerjo (12), polleńkowjo (4) a khěžkarjo (6) su wšitcy serbsey, jenož mjez zahrodníkami (11) staj 2 N. a mjez (6) podružuikami 1 N.

Towafšnosć, drasta a wašnja: Wšē towafstwa w Ketlicach su němske; w serbskich wsach wosady hewak žane njejsu. Drasta je nimale wšudže po nowej módze; tež wo starých dobrých serbskich wašnjach w najwjacorych wsach wjely wjacy pytnuć njeje.

Wustawy: hl. Rentsch, Geschichte, str. 57 sll.

Swójbne mjená (někotre): Bartuš, Blažij, Běbrach, Cyž, Dub, Halgaš, Hěrcha (Hirche), Hanušk, Hrehofk, Haják, Hórcanski, Kotwica, Knježk (Kneschke) 2, Kumpan, Kilian, Koch, Kalich, Kowark, Knobloch, Kuhjeńc, Kmoch, Kocor, Lukas 2, Lelanski, Łoko (Locke), Mitaš 3, Mučink 4, Měrčink, Michałk, Muž (Musch), Mikan, Nutničanski 2, Natuš, Pětrk, Pjech, Pětř (Pietsch), Panach, Penther, Petrik (Petzig), Pjezach, Rjeńč, Sušk, Smola, Smolka, Więcz (Lehm.) 3.

Ležownostne mjená (někotre): W Ketlicach: Lišk (maly lěs), Rybakec hórká (polo), hórki (n. Horken), popica h. (sluša cyrkwi),

lug, hajk; we Wujerju: jězor (der Iser), Bubnik (haj), Lyte (rěčka), der Kurin, Lehde, Lindgt; we Walowach: pola mlynčkow, pola lipy, duba, na rakowach, w kamjeňku; w Njechanju: mlonišča, na ladach, skałka; w Njeznarowach: na zahoncu, w džedonkach, na pěstowach, na lipinach, w rěčkach, na mjerašku, w čertowym kuče; we Wujezdze: na Byčinje (hora), w sowinach (polo).

XII. (17.) Klukšanska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Klukš (Klix), 2) Załhow (Salga), 3) Lichań (Leichnam), 4) Zdžary (tež Zdžař, Särchen, lisé. Sariss?), 5) Zdžer (tež Zdeř, Sdier, lisé, tež Czsder), 6) Brěmjo (Brehmen, lisé. Brehmon), 7) Čelchow (Zschillichau), 8) Komorow (Commerau), 9) Kobjelń (Göbeln, lisé. Cobeln), 10) Kupoj (Kauppa), 11) Jatřob (Jetscheba, lisé. Iterseba?), 12) Nowa Wjes (Neudorf), 13) Wotpočink (Ruhethal), 14) Połpica (Halbendorf), 15) Kislica (Geisslitz), 16) Lěska (Lieske, pruska wjes).

Cyrkej: Kóždu njedželu a kóždy swjaty džeň je serbski a němski kemš, serbska spowědž⁶⁷⁾) je kóždu njedželu, jenož na kóždu 6. njedželu ma so němska; tehdy je tež němske kemšenje prjedy serbskeho. Pačeřska wučba za serbske džěci je serbska, za němske němska.

Fararjo: 9) Michał Bjedrich Franz z Hamburga 1764—70; 10) Jan Bjenad, * 1715 w Budyšinje, 1741 faraf w D. Wujezdze, 1744—70 w Minakale, 1770 w Klukšu, † 1800; 11) Jurij Hajník (Hennig), 1800—1834, hl. pod diak.; 12) Karl Bohuwěr Koník (Kanig), * 1804 w Bukecach, 1829 faraf we D. Wujezdze, tu 1834—79 (†); 13) Božidar Běrník (Birnich), wot 1879, hl. diak.

Diakonjo: 6) Křesčan Bohulub May, 1764—72 (†), 7) Jan Bjedrich Bjenad, syn horkach mjenowanego fararja, 1773—78, potom z fararjom we Wulkich Zdžarach; 8) Jan Křesčan Abram Krygar, * w Góronowje D.-Ł., faraf w Bukowje (Gross-Buckow) p. Khoćebuza 1779—80, potom faraf w Barče, 1788 faraf w Hrodišeu, † 1824; 9) Karl Sigismund Tzschachmann, 1780—92 (†); 10) Jurij Hajník (Hennig), * 1765 we Wjelećinje, 1800 faraf tu, † 1832; 11) Jan Jeremias, * 1767 w Rodecach, 1800—1830 (†); 12) Hendrich Aug. Krygar, syn Jana Krygarja, * 1804 w Hrodišeu, 1831—32, potom diak. při cyrk. sv. Michała w Budyšinje, 1840 faraf w Poršicach, † 1858; 13) Handrij Zejler, * 1. febr. 1804

⁶⁷⁾ L. 1885 bě 3309 s. a 433 n., hrom. 3742 spowědnych.

w Slonej Boršći, 1832—35, potom faraf we Łazu, † 1872; 14) 1835 —40 vacat; 15) Jan Rudolph Rychtař, * 1809 w Hučinje, 1835 rektor we Wósporku, 1840—59 diakon tu, 1859 faraf w Kotecach, 1876 emeritowany a někotre lěta jastwowy duchowny w Budyšinje; 16) Ernst Hendrich Mróz, * 1829 w Hučinje, 1860—63 diak. tu, w l. 1863 substit. a 1864 woprawdžity faraf we Wahrenje p. Lipska, † 1870; 17) 1863—65 vacat; 18) Móric Hermann Albert Ebert, * 1832 w Drježdžanach, nan bibliothekar, 1858 pomocny předář we Wučančicach, 1860 faraf w Debsku p. Khoćebuza, 1865—67 kapłan tu, 1867 faraf w Hrodzišču, † 1877; 19) Hendrich Adolf Urban, * 1837 w Psowjach, 1867—77 diak. tu, wot 1877 faraf w Rautenkranzu w Voigtl.; 20) Božidar Bérnik, * 1850 w Šćenycy, najprije pomocny předář w Huscy a diakonatski zastupnik tu, diakon 1877—79, potom faraf tu; 21) Jan Maximilian Hermann Wjacka, * 1855 w Barće, 1880 vikar tu, 1881 kapłan tu, 1882 faraf we H. Wujedzje; 22) wot 1882 vacat.

Šula: 1) w Klukšu; wsy 1—7; džéci 209; jedyn cyrkwiński a jedyn pomocny wučeř; 2) w Komorowje: wsy 8—11; džéci 143; 1 wučeř; 3) w Nowej Wsy: wsy 12—15; džéci 82; 1 wučeř. Tu ma wučeř za lěto 12 serbskich předowani šulskej wosadze čitać. — Wšitcy 4 wučeřjo su Serbja. — W nižších rjadownjach rozwučeuje so z wjetša z pomocu serbskeje rěče, we wyšších z pomocu němskeje; nabožina a bibliske stawizny wukładaļa so we woběmaj rěčomaj. Serbske džéci čitaju serbski a to z biblige w Klukšu a Komorowje dwójcy, w Nowej Wsy 4 króć za tydžen. Tež w tuthy šulach je so z časami sama nabožina němski wučila a wukładowała.

Wučeřjo: 1) w Klukšu: a) Cyrkwiński wučeř Gustav Bruno Šewc (Schuster), wot 1882, * 19. nov. 1842 w Kohlmje p. Nizkeje, 1865 wučeř w Delnjej Hórcy; b) pomocny wučeř Serb; 2) w Komorowje: Theod. Alw. Knobloch, wot 1878, * 2. okt. 1848 w Złyčinje p. Łaza, 1868 pomocny wučeř w Slepom, 1869 w Kobjelni, 1870 wučeř w Šćenycy, 1875 w Psowjach; 3) w N. Wsy: pomocník.

Wobydleſtwo: Wosada je serbska, a Serbja powědaju domach a wonkach serbski, jenož w němskich korčmach někotři rad němcuja, přede wšem hdyž su Němcy pódla a to wosebje w Klukšu; tuči němcowarjo so rad do Němcow liča, hdyž tež domach w swójbje stajnje serbski rěča. W cyjej wosadze je 18 němskich a nimale telko měšanych swójbow, Němcy pak móža a rěča z wjetša tež serbski, wosebje wšitke we wosadze rodžene

dzéci. — Miss. Póslow čita so 50 a tež wjetša ličba Serbskich Nowin.

Wustaw: Wičazowy (Lehmannowy) legat w Klukšu: 72 hr.

Swójbne mjená (někotre): Bjenada, Bubnař, Běrka, Bukaň, Budař, Doržan, Gronik, Hajnik (Heinick), Jaršk, Křižan, Kněžnař, Khěžník, Kowař, Korčmař, Krawc, Měto, Mjedak, Michałk, Mudař, Nětšk (Netschke, t. j. Natusius-k), Polan, Pohońč, Połdrak, Šćepan, Smola, Šolta, Šurk, Wjack, Wukowski, Zar (n. Sahr), Zahrodník, Zmij, Žid.

XIII. (7. 4.) Kotowska wosada a Malećicy.

Do Kotowskeje wosady slušatej wsy: 1) Kotecy (Kotitz) z Delnimi a Małymi Kotecami (Nieder- und Klein-Kotitz) a 2) Žarki (Särka).

Cyrkej: Wšitke njedžele a cyłe swjate dny je najprjedy serbska a potom němska Boža služba; na 3. a połswjatyh dnjach je jenož serbski kemš. Serbska spowědž je za lěto 22, němska pak 7 króć; hdyž je němska spowědž, tehdy je tež němska Boža služba předy serbskeje. — Pačeńska wučba serbskich dzéci je serbska.

Fararjo: 24) Matij Herman z Woreyna, 1766—71, † 34 lět stary; 25) Jakub Hejdan (Heydann) z Wotrowa p. H. Wujezda, nan: mlýnk, 1771—81, † 57 l. st.; 26) Karl Bohuwěr Brac (Brahtz), syn Ketličansk. far., 1782—88, bu potom faraf w Dubcu; 27) Handrij Panach z Boboč p. Bud., 1788—93, potom faraf w Krjebi, 1795 substit. a 1797 woprawdž. faraf w Ketlicach, † 1849, 86 l. st.; 28) Aug. Theod. Rudolf Mejn (Möhn), * 1767 w Njeswačidle, syn fararja, tu far. 1798—1808, potom archidiakon w Lubiju, 1832 substit. tamnišeho primaria Brücknera, 1835 sam past. prim. tam, † 1841; 29) Michał Kilian, * 1775 w Delanach p. Bukec, 1809—36 (†); 30) Jan Kilian, * 1811 w Delanach p. B., wnuč swojeho předownika, zloži zastojnistwo 1848 a wučahny z wjacorymi staroluther-skimi wučahowarjemi do Ameriki a bě tam jich faraf w Serbinje (Lee County Texas) při serbskoluth. cyrkwi sw. Pawoła, † 1884; 31) Jurij Ernst Wanak (Wannack), * 1817 w Njeswačidle, 1843 měščanski wučef w Budyšinje, 1848—50 faraf tu, 1850 vicedirektař při krajnostawskim wuč. seminariju w Budyšinje, hl. čo. 33; 32) Karl Bjedr. Aug. Hilbrig, * 1821 w Porsicach, 1847 měščanski wučef w Budyšinje, 1850—58 faraf tu, 1858 faraf w Rakocach, 1861 w Hrodišču, † 1866; 33) Jurij Ernst Wanak, zaso 1858, je wot 1859 faraf we Wóslinku; 34) Jan Rudolf Rychtař, 1859—76, hl. pod

Klukš. diak.; 35) Jan Erwin Garbař (Gärber), * 1851 w Minakale, syn kantora, wot l. 1876.

Šula: Wosada ma jeničku šulu w Kotecach; do njeje słuša tež Łusk (Bukeč. wos.); šulskich džéci je 153; 1 cyrk-winski a 1 pomocny wučeř, wobaj Serbaj. — Tu je so z časami w šuli khětro němcowało. Nětko so tam nabožina serbski wuči po žadanju šulskeho zakonja a w nižszej rjadowni němski z pomocu serbštiny; we wyšszej rjadowni rozwučuje so němski; serbske džéci serbski čitać wuknu z biblije, bibl. staw., katech. a spěwańskich. — W času pačeřskeje wučby so na to džiwa, zo džéci, štož su sebi wot předowanja pomjatkowale, do knižkow serbski zapisuja.

Wučerjo: 1. a) Jan Bohuwěr Michałk, 1837—77; b) Wylem Ludwik Gräfa, * 14. jul. 1852 w Budyšinje, 1872 z 2. wučerjom w Rakęcach, wot 1877; 2. pomocny wučeř: Gusta Kefk z Čor-njowa, wot 1885.

Přisp. Tu w Kotecach je празna šula, křiž bu 1849 wot k. ryčekublerja z Haynitz nad Kotecami założena; wona bě 1884 wot 15 džéci (8 mužs., 7 žon.) wopytana a празny wučeř bě Handrij Šlamar (Schlemmer), * 5. jan. 1821 w Něčinje.

Wobydlefstwo: Wosada je serbska; němskich resp. měšanych swýbow je tu 13, w přeňsich rěci so stajnje, w poslednišich z wjetša němski, tola móža a rěča při skladnosći džéci ze všech (nimo 3) a wot starších wjetší džél tež serbski; w 2 měšan. swýb. rěci so wšednje serbski, za to pak mař we wosadze 6 němcowarjow. W Žarkach před 10 lětami hiše žadyn Němc njebě, do Kotec pak su so hižo před 50 lětami počeli dobywać. W korémach a při zjawnych naležnosćach, tež w gmejnské radže, knježi serbska rěč; němcy drje z wjetša wšitey Serbia rozumja, tola rěča mało a njeradži. — Miss. Pósłow čita so 25.

Hospodarfstwo: Kóžda wjes ma wjetše ryčeřkublo, ale žanych burow; Kotecy: zahrodnikow 12, połzahrodnikow 12 (3 n.), khěžkarjow 39 (3 n.), podružnikow 2 (n.); 4 korčmy (1 n.); gmejn. předst. Serb. Žarki: zahrodn. 6, khěžk. 20, podružn. 8 (2 n.); 1 korčm. a 1 klam. (Serbaj); gmejn. předst. Serb; jeničkej 2 kuble, kotrejž běštaj we wsys, je ryčeřkubleř Rychtař pokupil.

Swýbne jména (něk.): Dyrlik (Dürlich) abo Tyrlik, Dub(a), Janec (Janetz), Kózleř, Kurjo, Kulpa, Kubjeńc, Michalk, Pěříka,

Rychtař, Šolta, Wičaz (Lehmann). — Kubla maju swoje mjená, n. př. w Žarkach: Bětnarjec, Rjedžic, Bělic živnost atd.

Malećicy: Do Malećanskeje wjesneje gmejny słušeju: 1) Wjes Malećicy (Maltitz, w star. lisć. tež Brigitz), 2) wjeska: Wodowa (scil. korčma, Wasserkretscham) a 3) wjeska Ćetowk (tež Cytowk, Kleintetta). — Zafarowana je tale gmejna do Křišowskeje (pruskeje) wosady, šulu pak ma wosebitu w Malećicach wot l. 1864. Wučerjo běchu: 1864—66 Jan Aug. Pohonč, * 13. jul. 1841; 2) 1866—76 Jan Ernst Hoker, * 4. dec. 1844 w Barće, nětka w Hornjej Hórcy; 3) 1876—79 Karl Traugott Aust (Serb), * 2. měrca 1843 w Ćetowje, † 1882 w Korzymje; 4) 1879—84 Jan Bartko z Nosaćic (Serb), † 1884; 5) nětka je tam prosty Němc z wučerjom; z tym je serbska wučba, kíž so hižo předy rědko nałożowaše, samo w nabožinje cyle zastała, runjež su džéci (hrom. 51) z najmjeňša hišče po mjeňší połojej serbske. W zymskim połlěće ma wučer w šulskej jstwě staršim ludžom z wosady kóždu 3. njedželu prědowanje (serbske?) čitaé. Serbja mjez sobu a we swójbach serbski rěča; jenož w korčmje a gmejnsc. radže dla přitomnych Němcow so z wjetša němcuje. Němcy su hakle wot posledních 50 lět tak přiběrali přez kupje a ženťwy; hdyž tež su so džéci w někotrych měšanych swójbach wot woneho časa zněmčile, su tola hewak Serbja serbsey wostali; wot rodzených Němcow móža někotři tež serbski; nětcole je tam 7 měšanych swójbow, a w dwěmaj wot nich so nimale stajnje tež z džéčimi serbuje.

Hospodařstwo: 1 ryčeřkublef (N.), 4 kubl. (1 N.), 1 najeńk, 2 połeńk. (N.), 12 zahr. (6 N.), 24 khěžk. (3 N.), 4 podružn. (1 N.), 28 dželač. (4 N.), 2 korčm. (N.), 2 klam. (N.); gmejn. předst. němski.

Ležownostne mjená: Jězor, na khójnje, Winaki (dólček z keřkami), Bronowy (polo), Hromadník (hórka); w Křišowje: Bachholza (drje Bukowc), Wutschelteich; w Ćetowje: Duchenau (Tuchenjow), bě pječa wjes, kotruž Husiči zapuscicu, Haļuš-luka (Halswiese).

XIV. (18.) Malešanska wosada.

Wsy: 1) Malešecy (Malschwitz), 2) Plusnikecy (Pliesskowitz), 3) Delnja Hórka (Niedergurig) z Lubozom (Lubass), 4) Brězynka (Briesing), 5) Dobrašecy (Doberschütz), 6) Mała

Dubrawa (Klein-Dubrau), 7) Khwaćicy (Quatitz), 8) Ješicy (Jeschütz), 9) Křiwa Boršé (Kronförstchen), 10) Wulka Dubrawa (evang. wobyl.) su přifarowani.

Cyrkej: Kóždu njedželu je serbska a němska Boža služba, kóždu štvrto njedželu němska spowěď a tehdy tež němske kemšenje prjedy serbskoho; druhe tři njedžele měsaca džerži so serbska spowěď a tuž tež serbski kemš prjedy němskoho. Spowědných je Serbow 2560 a Němcow 180; pačeřskich džeci je 40 serbskich, 5 němskich; němske móža z wuwzačom jednoho tež serbski; wone rozučuju so serbski a kłowne wěcy so němcy wospjetuju. Miss. Póslow džerži so 48.

Fararjo: 14) Pětr Panach, 1759—86; 15) Sam. Bohuwér Panach, syn preňšeho, * 1745 w němskich Jeńkecach p. Nizkeje, 1778 faraf we Wochozach, 1780 w Jabłońcu, 1786 tu, † 1798; 16) Jurij Nowak, * 1768 we Woslinku, 1799—1823 (†) faraf tu; 17) Michał Mejń (Möhn), * 1793 w Budyšinje, 1823—26 faraf tu, 1826 faraf w Bukecach, A. O. R. I., 1868 emeritowany, † 1875 w Drježdžanach; 18) Handrij Brósk, * 1802 w Rakojdach, 1826 faraf tu, 1834 w Budystecach, 1874 emerit, A. O. R. I., † 1877; 19) Jurij Ernst Mróz, 1834—42, hl. Hućina; 20) Jan Křesčan Nächster, 1842—52, hl. Hućina; 21) Gust. Ferdin. Trautmann, * 1811 w Barće, 1852—74 (†); 22) Ernst Osw. Mrózak, * 1845 w Zdžarach p. Wojer., 1872 faraf w Kholmje, 1874 tu, 1877 w Hrodžišeu; 23) Handrij Bohuwér Handrik, * 1850 w Kubšicach, 1877 diakon w Ketlicach, 1878 faraf tu.

Šula: 1) cyrkw. šula w Malešecach; zašul. Plusnikeey; šulske džeci 136; 1 wuč.; 2) šula w Delnjej Hórcy: wsy 3—6; džeci 137; 1 wuč.; w šulskej jstwě maju so čělne předowanja; 3) šula w Khwaćicach: wsy 7—10 a evangelske džeci a) z Měrkowa, Lutoviča a Boranec (Radwoř. wos.) a b) z Dalic (Budyš. kath. wos.); šul. džeci 207. — W Khwaćicach maju so w šulskej jstwě tež čělne předowanja a na keřchowje je 1881 wěža za 1 zwón natwarjena. Wot 1881 ma Khwaćičanski wučer při pohrjebach na keřchowje a při čělnych předowanjach w šulskej jstwě kantorié. — Wsítko džeci wuknu serbske čitanje z biblje. Wučerjo su Serbjia.

Wučerjo: 1) w Malešecach: cyrkw. wučer wot l. 1844 Jan Bohuwér Pech; wot 1881 Handrij Bohuwér Smoła, * 9. dec. 1858 w Bošecach, 1878 pom. wuč. w Klukšu, 1880 vikar w Strži, 1885

cyrk. wuč. w Budystecach; wot 1885 cyrkw. wuč. Kefk z Rodec; 2) w D. Hórecy: 1883 Jan Bohuwér Wrobel (Sperling), * 28. nov. 1859 w Małej Boršći, 1880 vikar w Nowej Wsy p. Klukša; 3) w Khwaćicach: 1857 Karl Aug. Wičaz (Lehmann), * 8. febr. 1831 w Krakecach, 1853 pom. wuč. při Mich. šuli w Budyšinje, 1855 domjacy wučer w Lutoviču.

Wobydleſtwo: Wsy Małešanskeje wosady su podobno kaž wsy susodnych wosadow hišće dobre serbske, a serbscy wobydlerjo wužiwaju a lubuju swoju mačeſnu rěč runje kaž jich susodža. Rodženych Němcow je w cylej wosadze jenož 116, wot kotrychž jenož něhdže 30 serbscy njemόža; wulecy wjetši džel tych Němcow (83) bydli w 3 wsach: w cyrkwinskej wsi Malešecach, w nadrōznej wsi Delnjej Hórcy a we přemysłownej wsi Khwaćicach. — Někotři zdželani Serbja lubowachu abo lubuju tu po zastarjenym wašnju němcować. Tuž tež je spěwanske towarzstwo w Malešecach němske a spěvaju so jeno němske spěwy, runjež su wšitke sobustawy serbske. Snadž so to nětko porjedži.

Khwaćicy běchu tak mjenowana „swobodna wjes“, kiž je na 100 lět (1661—1759) wo swoju swobodu wojować dyrbjała; hakle 1759 dosta wjes wuswobodenje wot roboćenja, za čož bě hižo 1661 połne 4000 tolef płaćila, při čimž pod škitanje Budyskeho tachantstwa stupi.

Wustawy: Legat H. K. z Metzrad z l. 1753 na 420 tolef, z kotrehož danje kóždolětnje faraf 1 tolef a 4 najkhudše syroty šulski pjenjez a šulske knihi a při konfirmaciji serbske spěwarske dostawaju. — Legat ministra hrabje Riaucourta z l. 1794, daň wot 320 tolef za serbskich poddanow wsi Malešec.

XV. (19.) Minakańska wosada.

Wsy: 1) Minakał (Milkel, lisé. Milakel) z Nowym Minakałom, 2) Hatk (Teicha), 3) Wjesel (Wessel), 4) Lipič (Lippitsch), 5) Droby (Droben) z Bukowku (tež Bukowc, n. Boka, tež Bocka, nětko jenička hajnikownja, do 30-lětn. wójny wjes), 6) Khróst (Crosta, lisé. tež Cronhora), 7) Łomsk (Lomske) z korēmu w Haju (Grünbuschschenke), 8) Psowje (Oppitz, w star. lisé. Optaw) z Nowymi Psowjami (tež Njeradk, Neu-Oppitz).

Cyrkej: Kóždy njedželny a swjaty dženj je najprjedy serbski a potom němski kemš; jenož hdyž je němska spowědž, štož je

za lěto 5 króć, tehdy je tež němski kemš přjedy serbskeho; serbska spowěď pak měwa so wob lěto 42 króć. Pačeřske džěci (serbske a němske) dostawaju hromadže serbsku a němsku pačeřsku wučbu. Tuto zarjadowanje wobsteji hižo wot stareho časa. — Filialna cyrkej we Łupoj, natwarjena 1878 za evangelskich wobydlerjow we wsach Radwoſskeje katholskeje wosady: 1) Łupoj, 2) Měrkow, 3) Lutovič, 4) Łupjanska Dubrawa, 5) Radwoſ, 6) Kamjenna, 7) Brónjo (Brohne). — Pređuje so tu tak husto hač móžno serbski a němski.

Fararjo: 21) Jan Bjenad z Budyšina, 1744—1770, † 1800 jako faraf w Klukšu; 22) Jan Bohakhwal Contius (Kóne), z D. Lužicy, 1744 farski substit w Zdžarach p. Wojerec, 1748—70 faraf w Hauswalde (Němcach), 1770—73 w Minakale, 1773 past. prim. we Wojerecach; 23) Jan Nowak, * na Zdžeri (Sohra), 1771 pomocny prědaf w Taubenheim, 1774 faraf tu, † 1823; 24) Pětr Guda, * 1792 w Kózlač, 1820—23 diakon w Njeswačidle, 1823 faraf w Minakale, 1861 emerit, † 1865 w Barlinu; 25) Josef Prawoſław Kordina, * 1819 w Chwalkowicach w Českéj, najprjedy dwórski prědaf we Winje, 1855 archidiakon we Wojerecach, faraf tu wot 1861.

Šula: 1) cyrkwińska šula w Minakale: wsy 1—6; šulsk. džěci 333, mjezy 9 němskich; wučerjo běchu a su Serbja: a) cyrkwiński 1830—1883 August Garbař, * z Kislicy; wot 1883 G. Herman Haemš, * 17. měrca 1861 w Poršicach, 1880 pomocny wučer w Klukšu; b) pomocni wučerjo su wot nowišeho časa a so husto wotměnjeju; — 2) šula w Psowjach za Staré a Nowe Psowje: džěci 91, mjezy 3 němske; wučer Serb: Strela (vikar); — 3) šula we Łupoj: za evangelske džěci horjeka mjenowanych 7 wsow Radw. wos. a k tomu za Łomsk z Bunkowku (Minak. wos.) z 42 samo serbskimi dž. — **Wučer:** Jan Aug. Wrobel, wot 1884, * 18. jul. 1861 w Bošecach, 1879 pomocny wučer we Worcynje atd. W šulach wuči so w serbskej a němskej rěci; we všech je so z časami, samo we najnowišej dobje, khětro němcowało, hdyž tež bjez wuspěcha, tola ke škodze šulskich džěci; w jenej je so sama nabožina němski wučila; němske šulske džěci wosady móža z wuwzačom knježskich z dworow wšitke lépje serbski hač němski dla stajneho wobkhadu ze serbskimi džěćimi, kž jeno serbski rěča. — W šuli nauknu džěci serbski čitać z biblijie, pisać nic.

Wobydlefstwo: Wosada je serbska; Serbja rěča serbski, rozumja z wjetša tež němski, tola powědać mnozy bězne njemóža. Němcy nawuknu a rěča bórzy serbski, jich džéci powědaju radšo serbski hač němski; němskich swójbow, kotrež su w poslědnich 15—20 lětach do wosady začahle, je 15, a měšanych (němko-serbskich) tež 15, němskich džéci we nich 16, wot kotrychž 8 domach ze staršími němski rěči; džéci měšanych swójbow powědaju serbski. Němey su w Drobach jeničcy hajnik (2 wos.), w Lipicu ryčefkubleť, jedyn khěžkař a nježenjeny hajnik a we Łomsku jeno 2 wosobje na ryčefkuble. Při zabawach w korčmach a při wuradžowanjach w gmejn. radach knježi serbska rěč, jeničcy jedyn gmejn. předst. je němskeho rodu (w Psowjach).

Hospodafstwo: Nimo ryčefkubłów a fórbarkow ma wosada: 14 kubl. (5 n.), 50 zahrodn. (1 n.), 6 žiwnosć. (1 n.), 118 khěžn. a khěžk. (5 n.), 403 džělač. a podružn. (6 měš. resp. něm. swójb.), 3 młyńkow (1 n.), 1 pjekarja, 3 šewcow, 2 krawcow, 9 murerjow (1 n.), 5 česlow a blidarjow, 2 překupcow, 11 korěm. (2 n.), 4 kowarjow, 3 hajnikow (n.), 1 lěkarja, 7 gmejn. předst. (1 n.); 8 kubłów bu wot 1. 1850 rozšlachtowanych, 1 přeňdže do němskich rukow.

Towařnosć, drasta a wašnja etc.: Towařstwa tu žane njejsu. — Miss. Póslow čita so 30. — Sobustawow ev.-luth. knih. towafstwa je 29. Žónska drasta je hišće serbska, mužska po nowej módze (billig und schlecht). — Hižo před dlějším časom su młode holcy w přazach (štučki) a na wsy (póstne kěr-luše) spěvać přestale; žandarmowje su pječa te serbske holčki, kiz̄ su so zwažile spěvać, wobskoržili, a je kóžda $4\frac{1}{2}$ hriwny khłostanja płacić dyrbjała.⁶⁸⁾

Swójbne mjen a:⁶⁹⁾ Altnaf, Bomsdorf, Bartko 4, Běza abo Pjeza (n. Pehse), Bałcař, Bornak 2, Biesold, Biskop, Błaža, Broda 3, Běrka (Bierke), Bjenat (Benati) 3, Bartelk, Bart, Bróska (Proske), Bukan, Bar abo Bér (Bähr) 2, Bělk (Belch), Cawnik 2, Čech, Cuška (Zuschke, drje == Suško), Džedžik (abo Scedžik, n. Dschedschig),

⁶⁸⁾ Tež w pruskich Hornich Łužicach su so w nowišim času přazy tam a sem wot knježetskich zastojníkow zakazowale; jedyn wukaz n. př. příkazuje, zo njesmě vjacy hač 4 předličow hromadze khodzić, dokelž bewař „palenc tutkaja“.

⁶⁹⁾ Nimo něčišich swójbnych sym tu hnydom tež najzajimawše mjená kubłów (starše swójbne mjená) podař.

Dica (Dietze, Tietze) 2, Domaš 2, Domašk, Domka (n. Donke) 2, Dudak, Furchel (abo Forgel) 2, Fryča, Franko (Franke), Frencel 2, Gerš, Graf, Garbař, Haják (Heinke), Hejtmank 4, Hanuš 2, Hajnik (Hennig, Henig) 2, Hentšk (Hentschke, t. j. Hantušk = Antonius), Herc (Herz, t. j. Geiger), Hoza (Hase), Hadank (= Adamek), Handrik, Howak, Holfeld (najskerje skepsane mjeno abo zesarběcena swójba) 2, Hendrik (Heimrich), Jirušk(a), Jenko (Jenke), Jons, Jejko (n. Aj), Juro, Kruža, Korch (př. čes. Krch), Knot (Knothe), Kowaf (přeném. Schmidt) 4, Krawc 4, Kordina, Konik (Kanig), Khěžník 3, Klótka abo Klotka (Klutke) 3, Kětan (n. Ketta), Koč, Klós (Kloss) 2, Ko-wařk (Koarc), Kašpor, Klimka (t. j. Klimank, n. Klimpke), Koch (traš za: Korch), Kubica, Klečka, Karich, Kobaň, Kliman 2, Kóžkař (Koschker), Lange (přeném. za Dolhi), Lipeř (Lippert), Lorc (t. j. Lorenz), Lorenc, Linašk, Ludík, Lódný abo Łodnja, Lódník 2, Lukaš, Linatski, Laser (skeps., Lažef?), Liška 3, Mjerwa (Mörbe), Muder (t. j. Mudry) 5, Makáč 3, Mite (t. j. Méto), Mikela (Mikel, t. j. Nicolaus) 2, Melcher (t. j. Melchior), Mechelk, Měto (n. Mito), Majchaf (t. j. Melchior), Mrózk, Matej (n. Mattej), Mazula (n. Masul), Mulanski, Mauke (t. j. Muka), Mikliš (Miklisch, t. j. Nicolaus), Mjertyn (n. Martin), Mětrach (Mitrach), Matern, Měřš (n. Miersch, t. j. Měřiš = Měrislaw) 2, Michałk 2, Matejsk (Matteisk), Měřcink, Nowak (Noack) 12, Nowotnik 2, Nowak (n. Nowke, Nocke) 2, Nowak (přen. Neumann), Němc, Nopper (traš Nopat), Polan 3, Pětř (Petsch), Pičman (t. j. Pětř), Preca, Puscín, Połdrak, Pumpak, Pilc, Pape (t. j. Pöp), Pawlik 2, Pětka (Pötké), Petrik (t. j. Pětrk) 2, Petřík (Petschik), Petřel (Betschel), Rjek (Reck) 3, Rězyk (Resik) 5, Robšink, Rjelka 2, Raduš (t. j. Radysław), Rychtař 2, Róla (Rolle), Rabowski, Rozmij (něm. skeps. Rosmühl), Rösler (t. j. přen. Rožička), Sikor, Symank (Simmank), Stok (Stocke), Suchi 2, Smoka (Schmole), Strela, Salman (t. j. Salomo), Šiman 2, Šloc (Schlotze) 2, Štrympa 2, Šolta 5, Šat (Schate), Šewc (Schuster), Schpittel (Spytal?), Šala, Schönfeld (skeps. mjeno abo zesarběcena swójba), Schönberg (tohorunja), Šuba (n. Schubert) 2, Šwórák (Schwurack), Taſla, Teč, Urban, Vorkert, Vogt 2, Wakaf (Waker), Wedel, Wawer, Winkler (t. j. Nuhlik), Wičaz (Lehmann) 2, Wowčet (přen. Schäfer), Wylem (Wilhelm) 3, Wjenk, Wer-gač, Wanc (Wanz) 2, Wobst (t. j. Wob(u)za abo Jobst), Zahrodník (n. Sahrodník), Ženich (Schönich). — Serbske mjena zněmčených swójbow: 1) Pitsch (t. j. Pětř), 2) Ziesche (t. j. Cyž), 3) Socke (Sok?), 4) Ritschel, 5) Blaesche (Blažij).

Ležownostne mjena (někotre): Wulki a malý Hajk, Křivoj, Šlobanca, Jězorc, Brodki, Kezowač, Lužk, Dolhače (p.), Kaponki (p.), Šćerniče (hola), Šipy.

XVI. (21.) Njeswačidlska wosada.

Wsy: 1) Njeswačidło (Neschwitz), 2) Nowa Wjes (Nendorf b. N.), 3) Holešow (Holscha), 4) Holešowska Dubrawa (Holschdubrau), 5) Šešow (Zescha), 6) Łomsk (Lomske b. N., lisé. Lumbska), 7) Liša Hora (Lissahora), 8) Dobrošecy (Dober-schütz), 9) Koslow (Casslau), 10) Łuh (Luga), 11) Nowy Łuh (Neu-Luga oder Posthorn), 12) Khasow (Quoos, w star. lisé. Quassaw), 13) Zaręć (Saritsch), 14) Łahow (Loga), 15) Wu-tołęcicy (Weidlitz), 16) Banecy (Pannewitz b. N., lisé. Bohanowitz), 17) Haslow (Dreikretscham), 18) Króńca (Krienitz), 19) Wbohow (Uebigau), 20) Bóšicy (Puschwitz), 21) Nowe Bóšicy (Neupuschwitz), 22) Łusč (tež Łusc, Lauske), 23) Nowy Łusč (Neu-Lauske), 24) Jaseńca (Jessnitz, lisé. Jasentz), 25) Nowa Jaseńca (Neu-Jessnitz), 26) Hora (Guhra), 27) Nowa Hora (Neu-Guhra), 28) Wětrow (Wetro), 29) Miłkeczy (Milkwitz), 30) Wulki Přezdrén (Gross-Brösern), 31) Mały Přez-drén (Klein-Brösern).

Cyrkej: Kóždu njedželu a kóždy swjaty dzeń róčnych časow je serbski a němski kemš; kóždu 6. njedželu, hdyž je němska spowěď, je němski kemš do serbskeho, hewak přeco serbski do němskeho; na połswijatych dnjach (3 Marijne dny, Michała, Jana, wšich japoštołów, zeleny štvortk) a při póstnych nutrnostech wotbywa so jenož serbska Boža služba. — Serbska spowěď měwa so kóždy 1. a 2. dzeń róčnych časow, kóždy (cyły) swjaty dzeń a kóždu njedželu (nimo kóždeje šesteje), dale na Marijnych dnjach, na Jana a Michała a zeleny štvortk. — Kóžda (6.) njedžela so wot wosadnych „němska njedžela“ mjenuje, dokelž je tehdy nimo němskeje spowěďe tež němska Boža služba prjedy serbskeje. Hdy bě němska njedžela raz runje na róčny čas padnuła, so wona wo tydzeń wotstorči. Tuž je w přerězku wob lěto 56—57 serbskich a 8—9 němskich spowěďow. — W lěće 1872 buchu z Njeswačidlskeje wosady do Rakečanskeje wufarovane tři bliže k Rakecam ležace wsy Komorow, Jitk a Niža Wjes, přez čož je so ličba serbskich spowědných wo 1000 za lěto pomjeněšila, ličba němskich spowědných pak wosta njepřeměnjena, dokelž su wufarovane wsy do čista serbske. — Pačeńska

wučba podawa so serbskim džéćom wosebje serbska a němskim wosebje němska a to wobojim za tydzeń dwójcy.

Fararjo: 15) Jurij Mejú (Möhn) z Hruboćic 1760—1785; 16) Jurij Kaplef (Kaeppler) z Hnašec 1786—1795; 17) Křesčan Bohukhwal Hajnik (Haenich) z Rólan 1795—1831; 18) Karl Benjamin Hatas z Luča 1832—40; 19) Herman Julius Rychtař z Nosaćic 1840—73; 20) Ernst Jan Jurij Jakub z Budyšina wot 1873, hl. Kam. diak.

Diakonjo: 7) 1764—70 Jan Bžedrich Lange (Dolni) 1770 (†); 8) 1771—86 Jurij Kaplef, * 1730 w Hnašecach, 1786 faraf tu, † 1795; 9) 1786—95 Křesčan Bohukhwal Hajnik (Haenich), * 1762 w Rólanach (Ruhland), 1795 faraf tu, † 1831; 10) 1795—1803 Pětr Gedan, * 1760 w Cyžecach p. Budyšina, 1793 farfski zastupník tu, 1803 faraf w Palowje, † 1840; 11) 1803—1807 Karl Bohulub Marloth, * 1772 w Budyšinje, 1807 faraf w Budystecach, † 1833; 12) 1808—1820 Jan Wičaz (Lehmann), * 1775 w Hlupońcy, † 1820; 13) 1820—23 Petr Guda, * 1792 w Kózlach, 1823 faraf w Minakale, 1861 emer., † 1865 w Barlinju; 14) 1824—27 Ernst Bohuwér Jakub, * 1800 w Budyšinje, 1827 diak. a 1832 faraf při serbské cyrkwi Sw. Michala w Budyšinje, † 1854; 15) 1827—30 Jan Wičaz (Lehmann), * 1803 w Trélanach p. Budyšina, 1830 faraf we Wjelećinje, 1875 emer., † 1883; 16) 1830—32 Karl Benjamin Hatas, * 1806 we Luču, 1832 faraf tu, † 1839; 17) 1832—33 Adolf Moric Thieme, * 1805 w Hornich Otaćicach, 1833 faraf w Barće, † 1862; 18) 1834 Handrij Kaplef, * 1802 w Njeradecach, 1835 faraf we Wósporku, wotstupi wot zastojnistwa 1849 a wučahny z črjodu Serbow do Australije; 19) 1835—40 Herman Julius Rychtař, * 1810 w Nosaćicach, 1831 pomocny prědar w Ketlicach, 1840 faraf tu, † 1873; 20) 1840—75 Handrij Tafla (Taffel), * 1805 w Delmnej Hórcy, 1835 pomocny prědar w Ketlicach, 1875 emer., † 1884 w Budyšinje. Wot 1875 diakonatstwo njewobsadžene.

Šula: Do jednotliwych (4) šulow wosady słuselu wsy: 1) do Njeswačidlskeje (cyrkwinskeje) šule: 1—9; džéći 247; I. wuč. Křesčan Wylem Herčik (Herzog) z Hrodzišća 1838—76, emeritus; Bohukhwal Ernst Frenzel wot 1876, * 11. jun. 1824 w Małych Debsecach, 1847 wučer w Zarěču; II. wučer wot 1860 Karl Bohabój Hilbrig; 2) do Łuhowskeje š.: 10—12; džéći 88; Jurij Mihan wot 1854; * 12. měrca 1830 w Komorowje p. Klukša, 1852 pom. wuč. w Njeswač.; 3) do Zarěčanskeje š.: 13—19; džéći 96; Bohukhwal Ernst Frenzel 1847—76, Herman Babik 1876—78, Jan Aug. Kessleř, 1878—80 (†), Jan Aug. Herm.

Królik (Grillig) wot 1880, * 8. dec. 1860, předy pomocny wučef w Hućinje; 4) do Bóšičanskeje š.: 20—28; džéci 86; Karl Otto Běr (Bähr) wot 1847, * 1. jan. 1824 w Barće, 1845 pomocnik při Michał. šuli w Budyšinje. Wsy 29—31 su do Wulkeho Wjelkowa zašulowane. — W tutych šulach wuči so po zakonju serbski: w 1. rjadowni podawa so nabožina (tež při zjawnym pruhowanju) serbski, a z němskimi džéćimi wučef němski wospjetuje; w 2. rjad. wuči so nimale wšo z pomocu serbskeje rěče. Džéci serbski čitać nawuknu; tež při zjawnym pruhowanju so serbski čita; serbski pisać so njewuči. Serbske knihi we wšitkých šulach su: Biblija, spěwařské, Jakubowe wuknjenja a wukładowanja katechisma, Bartkowe bibliske stawizny, Bartkowa čitanka; jenož w Bóšičanskej šuli naložuje so město Bartkoweje serbsko-němskeje prostoněmska čitanka. — Wučerjo su wšitcy serbscy.

Wobydlefstwo: Wosada je dobra serbska, a Serbia sebi swoju narodnosć waža, we wšěch serbskich swójbach rěci so jeno serbski a we serbsko-němskich tež nimale bjez wuwzaća, přede wšěm wot wšitkých džéci, jenož na němskich ryćefkublach rěci so wot wobsedžerow a jich zastojnikow němcy, nimale wšitcy pak tež derje serbski rozumja (swojeho wužitka dla). Měšanych swójbow, hdjež je pak nan pak mać němskeho rodu, ma cyła wosada 34; we 26 wot nich pak rěci so stajne serbski a móhle so tuž runje tak derje do serbskich ličić, jenož we 8 rěca z wjetša starší němski, džéci pak lěpje serbski, hač němski. Cyle němskich swójbow we wosadze je jara mało; wone móža a rěča pak tež nimale wšitke serbski, a to čim lěpje, čim dlěje we wosadze bywaju. We wšěch wsach rěci so tež při zjawnych naležnosćach, kaž w korčmach a gmejnskich radach, jeno serbski; jenož w korčmomaj w Bóšicach, kotrejž stej w němskich rukach, so busto němcuje. Wokoło połojcy Serbow běžne němski powědać njemože, nimo małych džéci wokoło 20—25 starších ludzi němski ani njerozumi.

Towafšnosć: 1) Zarěčanske serbske towarzystwo: do čista serbske; 32 samych serbskich sobustawow; skhadžuje so za měsac raz we Łahowje. — 2) Ratafske towafstwo w Njeswaciidle: zarjadnistwo němske; 35 sobust. (14 S., 21 N.). — 3) Wo-

jefske towarzstwo w Njeswačidle: 78 sobust. (72 S., 6 N.). — 4) Spěwanske towafstwo w Njeswačidle: 14 sobust. (8 S., 6 N.). W posledních třech rěci so jenož němski. — Přazy su we wosadze cyle zastałe. — W póstnym času so hižo dawno wjacy njespěwa. — Miss. Pósłow woteběra so 185 čistow, Serbskich Nowin, přez 100, Hospodarjow (něsto mjenje), Čužicy 10 atd.

Wašnja a drasta: Při powołanju gmejnskich radow so hišće „heja“ nałożuje. — Póstne paćerje so hišće wotdzeržuja: duchowny dže w póstnym času do kóždeje wsy na postajenym dnju a přesłyšuje doroséemu młodziniu a šulske džěći z katechisma. (Dary, kotrež faraf při tym prjedy dostawaše, buchu w nowišim času wotwiazane.) — W drasće je so tež tu „móda“ začišała wućišćawši přistojne serbske drasćenje; jenož někotre holiča přikhadźeju na Bože služby hišće w bělych ličkatych khapičkach. — Je tu hrabinski legat a wšelake druhe wustawy za Serbow a Němcow.

Hospodařstwo: Nimo ryčefkublów a fórbarkow je we wosadze: 28 kublerjow (3 n.), 3 polleńkowje (s.), 50 žiwnoścerjow (s.), 175 zahrodnikow (10 n.), 331 khěžkarjow (24 n.), 69 podružnikow (13 n.), 128 rjemjeslnikow (25 n.), 150 dželačeńskich swójbow (10 n.), 21 korčmarjow (5 n.), 12 klamarjow (3 n.), 6 młynkow (2 n.), 1 wětrnikař (n.), 1 hajnik (s.), 1 lěkař (s.), 1 žandarm (s.), 21 gmejnskich předstejićerjow (3 n.); rozslachutowanych abo pokupjenych wot ryčefkublerjow kublów a žiwnosćow 9.

Swojbne mjená Serbow (někotre): Anders(s), Brězan, Berlich 2, Buk 2, Broda, Biskop, Batuška, Blaža, Bažant, Berger (přelož. z Hórník), Bobik (n. Bobich), Cyž 2, Cunka abo Cunk (Zunke), Cypiel (Zippel), Čornak, Čech, (Zschech) 5, Čepic (Zschepitz), Čapan (Zschapan, t. j. Ščapan = Stefan) 2, Čumpjel(a), Dučman 3, Domašk(a), Domanja, Deleńčka, Deleńkt, Domjel (Domla, n. Dumel), Dejk(a), (Döcke), Freudenberg (s. Wjesela?), Furch, Fella(s), Gano, Hendrich, Harnap, Hurban 2, Hansky 2, Hetaš, Hila, Hicka, Handrik, Hanuš, Hajník, Hobrak, Halka, Heš(a), Hubač, Hanja, Héblak, Herčík (n. Herzog), Hórbank, Jack (Jatzke), Jurš 2, Jaurich (t. j. Jurík), Janc(a) 2, Jack(a) 2, Jančk, Jank(a), Jordan, Janš, Jenč, Jérmutus (Jermiss), Ješk(a), Kupk(a), Koplanski, Kurjenk 2, Kušk, Kral 3, Kobanja, Kučaš 2, Kokla, Kilank 2, Kowař (Schmidt), Kruža, Klingst, Kliman, Kráwe (Krautz), Knawk (Gnauck), Krawčik (Krautsiek), Klimant, Knježk (Kneschk), Krošk, Křiženčk, Koker (Kokot?), Krempk(a), Kóč,

Knebl, Khěžník, Kubáňk, Łahoda, Lebza 2, Leňš 2, Lubka (Lubke) 2, Lawkus 3, Libš(a) 2, Lónjer (Leinert) 2, Lukaš, Lešawa, Marčínk, Mark, Mětrach, Mlynk 3, Mišnář, Mitaš, Měrčínk 2, Mučínk, Michałk, Mihan (Mijan), Manjok (tež Manjowka), Manica, Manja, Mětk (Mjetk), Makač, Mikel, Mičk(a) 2, Mrózak, Nowak 6, Njemóty (n. Nemuth), Nowotny 2, Pětr (Pietsch), Pachert (t. j. Pacher), Popjel(a), Pohońč, Parjeńc, Pašk(a) 5, Polan 2, Pózeř (Poscher), Pawluš, Pičola (Pitschula), Palef, Pójčka (Bójčk?), Patok, Piwarc, Pětrk (Petrik), Petřík, Palas (Pallas), Pětrka 2, Rynč 2, Rjebiš, Rejda (Raede), Rynčík, Rječk(a) 3, Rozjat, Roš, Ruzel, Rössler (Serb, přen. z Róžička), Ryčef (Ritter) 2, Rachel, Sykš, Smočk, Sušk(a) 2, Suchi, Sykor, Sykora, Skop (Skoppe), Säuberlich (přen. Pyšny), Šćepan, Šolta, Šérak (Schierak), Šanda 2, Šimank, Šwejda, Šmidel (je přen. Kowask), Šihak (Schiebak), Šatola, Šiman, Valten, Wrobel (Robel) 3, Wjesela, Wanak 2, Wojnař (Wagner), Wjefik 3, Wawrik, Wjerab, Wobza (Wobst), Wičaz (Witschas), Zarjeńk (t. j. Zahrodník) 2, Zmij, Zynda (Sende) 4, Zahrodník 2, Ziegenbalg, Žur, Žid (Schied).

Ležownostne mjená: 1) Přezdrěň: Češki; 2) Dobrašecy: Zahon, Sciny, Jasno, Krušwiny, na Babach; 3) Haslow: Bródowy, Sławčiny, Sibjeńca, na Skalkach; 4) Hora: Syporšća, Lada, Bręzynki, Parjeńcy; 5) Holešow: Włosanka, Pasowka, Stare Blóta; 6) Hol. Dubrawka: Dżalošća, Kosywomod, Blótolada; 7) Koslow: Zahuny hat, Kosyhrjejha, Dżelošća, Dubrawy, Slówčiny; 8) Króńca: pola: Rudzina, Sekera, Smažki; 9) Łahow: Lešawy, Celchow, Němc, Jězor, Hrodziško; 10) Łuh: Wińca, Křemjefi, Łózko, Sróćidlo, Kudżefki, Šitki, Klipk, na Dolach; 11) Nowa Wjes: Kadłoby, Brylawki, Stare Blóto; 12) Banecy: Smohi, Łukajcy, Mjetlčan-hat (Mädelteich), na Rakowskim; 13) Wbohow: Škrabawy (hat), Křemjenje (skała), Babica (fuka); 14) Wutołčicy: Kobanski młyn, Tepjeńki, [Wjelhora, Kótło, Hajki; 15) Wětrow: Dżelošća, Jabłońki, Wrjosowki, Hromadna hora, Modlišća; 16) Šešow: Wjelkownja, Krušwy, Włohi, Sedlišća, Smohi, Wumjeńki, Brylowka, Fijany, Kóćowski hat.

XVII. (5.) Nosaćicaska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Nosaćicy (Nostitz), 2) Trusecy (Trauschwitz), 3) Jama (Grube), 4) Krapow (Krappe), 5) Špikały (Spittel), 6) Walowy (Nosać. dž., Wohla, Nostitzer Antheil).

Cyrkej: Serbski kemš je kóždu njedželu a kóždy svjaty dženj prjedy němskeho, němski prjedy serbskeho pak za lěto na 9 njedželach a druhí džen hodow; na polswjatych dnjach je jenož serbski kemš. Serbska spowěď ma so kóždej dwě njedželi, němska

za lěto 8 króć njedželu a nimo toho zeleny štvortk, na kotrymž je jenož němski kemš. Tuto zarjadowanje je wot l. 1866, prjedy toho bě němska Boža služba jenož 6 króć do serbskeje. Serbskich kemšerjow je w přerězku 230, němskich 35. — Pačeška wučba je za serbske džéci serbska.

Farárjo: 18) Jan Rychtař, * 1732 w Klukšu, 1756—60 inspektor realki a syrotownje w Wittenbergu, faraf 1760—† 14. jan. 1802; 19) Ernst Bohakhwal Bjedrich Rychtař, * 1767 w Nosačicach, syn prjedownika, 24. sept. 1801 pastor substit, faraf 1802—† 10. dec. 1848; 20) Michal Domašk, * 23. jun. 1820 w Komorowje, 1845 pomocny předaf w Delnim Wujezdze, faraf tu wot 19. aug. 1849 hač dotal.

Šula za wosadu (wsy 1—5) w Trusecach (Walowy su do Ketlic zašulowane); džéci je 82. Nabožina wuči so z wulkeho džela serbski, tež w druhich wučbach so wšelake wěcy serbski wukłada. Wšitke džéci nawuknu serbski čitaé a k nuzy pisać. Němska pismowska rěč ma přewahu.

Wučerjo: 1) Ernst Rychtař z Nosačic, syn far. E. B. B. Rychtarja, —1856; 2) wot 1857 Jan Bartko, * 1821 w Drobach, 1842 vikar w Delnej Hórey, 1843 w Khwačicach, 1845 statny wučef tam.

Wobydlěstwo: Serbja rěča wšitecy młodži a stari serbski, tež wšelacy Němcy rozumja a rěča serbski, přede wšem wšitey w měšanych swójbach, kotrychž je we wosadze 5; we třoch z nich powěda so serbski. Při zjawných zabawach knježi z wjetša serbska rěč. — Přez předawanje ležownosćow su w nowišim času či Němcy do wosady začahli.

Towařnosć atd.: Towařstwa tu žane nimaš, ani serbske ani němske. Čita so 10 Serbskich Nowin, 3 Žužicy a 50 Miss. Pósłow; ev.-luth. knihowne towařstwo ma 15 sobustawow. — Přazy žane njejsu a tež žane spěwanja młodych holcow na wsy. — Drasta serbskich wobydléri je mjenje bóle po nowej módze; tola widziš tež hišće hdys a hdys čistu narodnu drastu.

Hospodařstwo: 1 ryčekublo (najeňk), 18 kublerjo, 1 poł- leňk, 26 zahrodnicy, 56 khěžkarjo, 10 podružnicy (a to 85 serbskich a 23 serbskoněmskich resp. němskich hospodařstw), dale 1 mlynk, 8 rjemjeslnicy (5 s., 3 n.), 3 gmejn. předst. (serbsci); wot l. 1840 su 4 burske kubla do němskich rukow přešle.

Swojbne mjena (wšěch serbskich swojbow wosady): Domašk(a), Bartko, Bartk 2, Bartuš 5, Běly, Bryča (Fritsche), Benjowski, Bosak, Běbrach 2, Dub 4, Dyrlich 3, Telfa 3, Freund (zněmčene z „Přečel“?), Farak 4, Halgaš, Hajnca, Hilsberk (serbska swojba), Horčec, Hrabowski, Hórčanski, Husak, Hobrak, Hašk(a) (přeněmč. swojba), Hoker (s. sw.), Jurk, Klos, Kowař 4, Krečmař, Krawc 2, Kudžela, Kridel (s. sw.), Kótwnica, Kalich (t. j. Kolik) 2, Kral, Kopt(a), Łowka, Lukas, Mětrach, Michałk, Muž 2, Njeradk 3, Sinkwica, Sobe (t. j. Sowa), Symank, Šiller, Šoebl(a) 2, Štercel, Šober, Šlamaf, Witk (n. Wittig, 1 s., 1 n.), Wünsche (zněmč. ze: Serb) 10, Žid.

XVIII. (26.) Palowska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Palow (Pohla), 2) Stachow (Stacha) a 3) němska wjes Šumborn⁷⁰⁾ (Schönbrunn, luž. a mišon. džél).

K stawiznam: Stachow słušeše hač do 1811 do Hodžíjskeje wosady a bu hakle tehdy cyle do Palowa zafarowany. I. 1748 wotpali so nimale cyła ta wjes; po aktach wo tutym wóhnju, kotrež so w Palowskim farskim archivje khowaju, měješe wona tehdy 4 kublerjow, 3 podleňkow, 9 zahrodnikow, 3 khěžkarjow a mjez nimi ani jenož Němc. Tehdy bě tež hišće Palow čista serbska wjes.⁷¹⁾ Šumborn pak bě wot wšeho započatka němske sydlišćo (němska kolonija), tola džeržachu so w zařízeném lětstotíku tež tam někotre kubla a žiwnosće w serbskich rukach, n. př. Mučinkec a Lejderec. Tele swójby wostachu na 100 lět serbske a jich potomnicy khowaju hišće po nimi stare serbske knihi, su pak sami nětko prosći Němcy.

Cyrkej: Serbska kemš je jenu njedželu do němskeje a druhu po němskej hižo wot časow fararja Jurja Jenča († 1779). Prjedy toho běstej serbska a němska Boža služba změšanej, a stoji w starých cyrkwiných knihach: 1720 bu němska a serbska Boža služba přeni króć džélena. Po tym měješe so serbska kemš husečišo do němskeje, wot I. 1760 pak so wotměňuje z němskej, kaž hišće džensa. — Něspory a póstne prědowanja su jónkróć němske a druhí króć serbske. Serbskich kemšerjow je w pře-

⁷⁰⁾ Rammig w I. 1882 mjenuje Palowsku wosadu „z wjele Němcami měšanu“, ličo Šumborn do cyle němskich, a tež hižo Palow a Stachow do naněmčených wsow.

⁷¹⁾ Blizko tutoho němskeho sydlišća ležeše w starym času serbska wjeska „Teupitz“ (Tupicy).

rézku 40, němských 150—200, serbských spowědnych wob lěto něhdze 160, němských něhdze 900. Serbska spowěď je za lěto 9 króć, trójcy wokoło jutrow, trójcy na žnjach, trójcy w adventském času. Před 25 lětami ličeše so tu hišće kóžde lěto na 300 serbských spowědnych; tehdy pak wjacy Serbow z blízkich wsow Hodžiskeje wosady na Palowske kemše khodžeše, kiž so nětko zaso bôle do Hodžija džerža. Pačefska wučba a konfirmacija je wot 1. 1846 jenož němska. — W prěnich cyrkwińskich knihach, kiž se z lětom 1667 započinaju, stoji wjely serbských mjenow a tež sadow, n. př. Madlena, Michael Brittzens s Kanetz douka (džowka); Hapula Wawoſchichts Stachowa douka (= Hapula, Lahodžic ze Stachowa džowka).⁷²⁾

Fararjo: 14) Jurij Jenč ze Zemic 1745—79 (†); 15) Jurij Němček (Niemitzschke) z Kotec, 1780—1802, † 55 lět starý; 16) Petr Gědan z Cyžec, 1802—40 (†), hl. Njeswač. diak.; 17) Jan Bohuwér Berthold, * 1803 we Wóslinku, 1841—55, emer. † 1859 w Budyšinje; 18) Khorla Aug. Jenč, * 1828 w Čornjowje p. Bukec, wot 1855 dotal.

Šula w Palowje: Hižo z najmjeňša wot 1838 so jenož němcy rěči a wuči; nětko je tam přeco mjez 160—70 džěćimi lědma 15 serbských, kiž pak tež němski derje dosé rozumja. W l. 1885 khodžeše do šule 178 džěći, mjez nimi 18 wot serbských starších a 4 wot němských starších, kiž su z nimi w serbských stronach prjedy přebywawši derje serbski nauukle, hrom. 22 džěći; wot nich pak lědma 4 rad serbski powědaju, wše druhe radšo němski. Zajimawe su šulske akty z l. 1822. Tehdy wustupi při jenym sudnískim jednanju (Gerichtstag?) herbski rychtař Pan (Pahn) z Palowa a praješe, zo ma wot Serbow z Palowa poručnosé žadać, zo by so w šuli wjacy serbskeho wučilo, hač dotal, zo dyrbi so jedyn měsac wšo serbski, druhi němski wučić. Při dalším jednanju pokaza so, zo su so hižo dotal džěći němcy a serbscy rozwučowałe (kak?), a tuž wosta tež dale tak. —

Wot 1878 je prěni wučef zaso Serb, druhi bě stajnje Němc, kotrehož město pak hišće wjely lět njewobstojí.

⁷²⁾ Wěsće bychu naši kk. fararjo ze starých cyrkwińskich knihow wšelake za Serbowstwa zajimawe spomnjenki zezběrać a do našeho časopisa podávać mohli. — —

Wučer: Karl August Zieschang (Křižank), Němc ze Smilneje, 1878 emer. w Biskopicach; Handrij Nowak z Bukojny, wot 1878, prjedy w Němeach.

Wobydleństwo: Po najnowišim ludličenju 1. dec. 1885 ma Palowska wosada 976 wob. a to Palow 198 (144 Němcow, 54 Serbow), Stachow 307 (229 N., 78 S.), Šumborn, lužiski džel 399 (383 N., 16 S.) a Šumborn, mišnjanski džel 72 (68 N. 4 S.). Nimo toho rozumi w Stachowje 12 Němcow serbscy, w Palowje 5. Serbskich swójbów je w Stachowje 14, w Palowje 7, w mišnjanskim Šumbornje 1, kotaž stajnje na serbski kemš khodži; wše drube mandželstwa su pak němske, pak měšane; k tomu namakaš hišće mjez wudowcami a wudowami někotrych Serbow. Serbjia rozumja wšitcy tež němski, snadno 10 njemόža spěšnje němski powědać. Rodzonych Serbow, kiž serbscy lědma kusk rozumja, je tu wjacy; wot džéci, kiž su domach wot staršich serbski naukli, skoro žane rad serbski njerěči, a wjele staršich ma swoju lubu nuzu, džéci trochu serbski naučić; wone wotmowljeju jím na serbske prašenja radšo němscy. Měšanych mandželstwów je wjele, w žanym so serbski njerěči. W zjawności knježi němska rěč, dokelž Serbjia ženje sami njejsu, ale wšudže je wjacy Němcow pódla. Wosada so přeněmčuje přez měšane mandželstwa a přez to, zo su Serbjia njewědžo dosć wutraé a lěpje hospodarié swoje namrěte statoki Němečam předawali. Wot burskich kublów je wot 1840 w Palowje jene a w Stachowje tež jene do němskich rukow přešlo.

Towařnosć, drasta atd. Serbske knihowne towařstwo ma w Palowje 4 sobustawy. — Stej tu „Militärverein“ a „Gesangverein“, wobě towařstwje cyle němskej, Serbow je tež mało pódla. — Swójbne mjena so přeco bóle přeněmčuja, n. př. w Stachowje piše so serbska swójba officialnje „König“, ludžo pak hišće praja wšitcy „bei Krali“. — Před 20 lětami mějachu někotre kubla hišće swoje wosebite mjena, n. př. bei Brodels (pola Brodec), bei Puschers (pola Póžerjec), po starych serbskich hospodarjach, nětko pak je to wšo zabyte. — Ležownostne serbske mjena znaje kn. faraf jenož jeničke: Die Dolken (dôłki) w Stachowje. — Drasta je němska. Před 20 lětami mějachu serbske žónske při pohrjebach hišće běle rubiška na hlowje a běle

„bindki“ wokoło čoła a při spowědžach kleprate kapy abo čepcy. Wšo to je zašlo. Tola serbske žony nětčiša čelowa žona hišće z bělej načolnej bindku a čepcom do kašća kladže, hdyž jej w zawostajenstwie namaka.

XIX. (16.) Poršiska wosada.

Wsy: 1) Poršicy (Purschwitz, w star. lisé. Porsitz), z Nowymi Poršicami (Neu-Purschwitz), 2) Krakecy (Kreckwitz), 3) Konjecy (Canitz-Christina, lisé. Canabitz-Cristana), 4) Kumšicy (Kumschütz), 5) Lěton (Litten, w lisé. tež Gerschore), 6) Bošecy (Baschütz, lisé. Boschitz), 7) Kubšicy (Kubschütz, wjes běše w 16. lětst. na khwilu němske pomjenjowanje „Wilmsdorf“ dostala).

Cyrkej: Němska Boža služba je kóždu druhu njedželu a to po serbské. Je pak němska spowěď, tehdy je tež němske kemšenje předy serbského (přir. Mały Budyšink).

Fararjo: 17) Ejedrich Rudolf Pětrík (Petschke) z Křišowa 1765, † tu 1798; 18) Jan Ejedrich Mička, * 1757 w Kupoj, 1779 faraf w Jězorje p. Nizkeje, 1782 w Rychwałdze, 1797 substitut w Poršicach, 1799 faraf tu, † tu 1825; 19) Ejedr. Wyl. Mička, syn prjedownika 1827—40, hl. Budyšin Michał. diak. 1814; 20) Hendrich Aug. Krygar 1840—58, hl. Klukš diak. 1831; 21) Herm. Jul. Trautmann, wot 1858 — dotal, hl. Budyšin Mich. diak. 1854.

Šula: 1) Cyrkwinska w Poršicach: zašul. wsy 1—5; džěci 168; wuč. wobaj rodž. Serbaj. — 2) Pódlanska šula w Bošecach: zašul. wsy 6, 7 a z Budyškeje serbskeje (Michałskeje) wosady Jeńcecy a Cyžecy, džěci 130; wučeř Serb. Džěci su we woběmaj nimale wšitke serbske. W tymaj šulomaj je so z časami khětro němcowało; kak tam nětko je, njemóžachmy zhonić.

Wučerjo: W Poršicach: 1) Kantor Ernst Eduard Rothenburg, wot 1850, * 3. dec. 1826 w Přiwćicach, 1844 vikar w Psowjach, 1848 statny wučeř w Jitku; 2) druhí wučeř Jan Aug. Tempel, wot 1879, * 9. dec. 1852 w Zahorju, vikar 1875 w Nowej Wsy, 1876 w Komorowje p. Rakoc., 1878 w Poršicach. — W Bošecach: Karl Aug. Wrobel, wot 1858, * 2. nov. 1826 w Nadžanecach, 1857 wučeř w Bělej p. Kam.

W obydleſtvo: Wosada je eyle serbska, sam ryčeřkubleř z Döring nad Poršicami a jeho přiwuzni móža a rěča derje serbski; ludzi, kiž serbscy njemóža a njerěča, je lědma 10 a éi su

hakle w posledniach létach do wosady začahli; jeno 3 swójby su měšane, we nich rěci so woboje serbski a němski; w korčmach a při zjawnych skladnoséach powěda so serbski.

Hospodařstwo: 31 kublerjow (28 s., 3 n.), 29 połleńkow (28 s., 1 n.), 45 zahrodnikow (s.), 59 khěžkarjow (2 n.), 30 podružnikow (s.), 13 rjemjesnikow (4 n.), 6 korčm. (2 n.), 7 gm. předst. (1 n.)

Swójbne mjena (někotre): Albinus, Ackermann (t. j. Worak), Bart 2, Brósk, Broda, Donat, Domašk(a), Feister (s.), Freund (s. == Přečel?), Gědan, Guda 4, Garbař (Gärber), Holbjan (n. Hobian), Hanuš 2, Hašk(a), Hartstein (zněmč.) 2, Hetman (n. Hetman) 2, Hantuš 2, Hübnar, Handrik, Hilbrik (Hilbrich), Jokuf, Janaš, Krawe (n. Schneider) 4, Krygař, Kašpor (Kasper), Kobaní (Koban), Kokuška (Kokuschke), Kejžor, Kruwjacy (n. Kruwiatz), Kujaw, Lange (t. j. Dolhi) 2, Łahoda (Lahode), Měto, Mlynk (n. Müller), Michalk, Mičk(a), Mužík (Muschick), Mětaš (Mittasch) 3, Mikel, Marćink, Panach, Pětrk(a) (Poetschke) 2, Pühlau (t. j. Bělan), Piech, Pietschmann (t. j. Pětr) 3, Rachlowe (Rachlitz) 3, Roscher (t. j. Róš), Rejda (Raede), Rót (n. Rothe), Simon (Šyman) 2, Smola (Schmole) 3, Swora (Zwahr), Symank, Špótk 2, Šolta 3, Šér (Schier), Ščepan (Stephan), Šram, Vogel (t. j. Ptačk) 2, Wrobl (n. Sperling), Wjela 3, Wičaz (Lehmann) 7, Wujanc, Wjeňk.

Ležownostne mjena: 1) Poršicy: Smołowy hat, Běla woda, Běla hora, Zapaly, Prašiva Hrabowka (hora), Zla luža, Šeroki puć, na Zahonach, Bukowina; 2) Krakocy: Khopač, Podolki, Hory, Lišči hajk; 3) Lětoní: Winica ²³⁾, Hadraske, Česak, Jamy, Wolszina, Wódnik, Ladko, Nowiny, w Khójekach (polo), Hatki; Łuki: Zastawo, Kruwjace Ł, Klobok, Wulke a Małe, za Rěku.

XX. (20.) Rakečanska wosada.

Zafarowane wsy: A. sakske: a. wot zastarska: 1) Rakocy (Königswartha) z Nadróznymi Khěžemi (Strassenhäuser) a Hamorskim Młynom (Hammermühle), 2) Kamjennej (tež Kamjenna, Caminau), 3) Trupin (Truppen), 4) Jeňsecy (Johnsdorf), 5) Nowa Wjes (Neudorf); b. wot I. 1872 přifarowane

²³⁾ W 17. lětstotku hiše međachu Serbja we Hornjej a Delnjej Łužicy mnohe winicy abo winowe hory, kaž hiše džensa wjacore pomjenowanja hórkow po Serbach wobswěděju, a plahowachu z wuspěchom wine; tola w 18. lětstotku počachu tute winicy zakhadzowač, z najposlědy te pola Hliny, Dobrašec a Khasowa a w D. Łuž. pola Wjerbna, hdzež hiše džensa winicafraja stoji; w Khoňje p. Nizkeje međachu burja hiše po spočatku tutoho lětstotka swoju winicu, nátko je tež zašla.

wsy: 6) Jitk (Eutrich), 7) Komorow (Commerau b. K., lisé. Commorau), 8) Niža Wjes (Niesendorf); B. pruske wsy: 9) Wysoka (Weissig), 10) Stróža (Wartha b. K.), 11) Hermanccy (Hermsdorf), 12) Šćenica (Steinitz) [hl. Pruske Hornje Łuž. čo. X].

Stawizny wosady: Rakecy běchu, kaž so powěda a piše, w starych časach wjetše dyžli džensa a wupřesčerachu so hač k „Nadróznym Rakecam“ abo „ke Kačeji Korčmje“, kiž při puēu z Njeswačidla do Nižeje Wsy leži. Dokelž buchu wokoło l. 1000 jako „stróža“ (tohodla němski „Königswartha“) přeciwo Serbam abo Polakam wot dobywacych Němcow założene, dostachu tež wobtwjerdzenja. Mócný nasyp so wot Rjelkec srjedź Fajstarjec a Mjelic statokomaj přez tak mjenowanu „wysoku ławu“ hač ke „Kačeji Korčmje“ čehnješe; na jeje měsće čehnje so nětko puć. Rakecy běchu dołhi čas město, doniž je Husyći l. 1429 njezapuscichu. Na rozpadankach wjetšeho města so z časom mjeňše městačko pozběhnu, kiž měješe pozdžišo w 30lětnej wojnje z nowa wjèle wot njepřečelow a předewšem wot mora přečerpić, tak zo nimale wšitcy wobydlery wuzemrěchu, a z městačka zbu „hermanske městno“. K tomu bě hišće 1636 Boži woheń nimale cyłe městno zničil. Tež 1788 bě wulkí woheń a wotpali so při nim połnocno-wječorný dzěl Rakec. Tež při bitwje p. Budyšina (19. meje 1813), kiž so hač do hole dele wupřesčeraše, škodowachu Rakecy wjèle; dale zniči woheń 7. okt. 1856 33 a 4. aug. 1879 zaso 18 statokow. Hišće kónč zašleho lětstotka měješe městačko kóždu wutoru swoje wiki a wob lěto 3 wulke hermanki; pozdžišo pak tydženske wiki spadnuchu a za to so skótne wiki (wob měsac raz) zarjadowachu, tola tež te so zaso wekoło 1868 dla snadnego wopыта zastajichu, a město třoch hermankow wotbyvatej so jenož hišće dwaj. Městačko Rakecy zbu wjes, předewšem sobu z tym, zo so 1875 sudnistwo, kotrež tu bě, zhěhnu a z Budyšskim zjednoěi. Do prózdneho sudníského twarjenja bu wustaw za epileptiskich khorych położeny; wot l. 1883 pak přebywachu tu na jich měsće krajni slepi.

Hač do l. 1875 bě w Rakecach wjetša ličba němskich za-stojnikow, kiž přez swój wobkhad a přez mnogotu swojich džěci mjez serbskimi Rakečanami Němcowstwo prisporjowachu. Po

jich wotkhadźe maju Serbja zaso wjednistwo, hdyž tež su tam Němcy abo Němcowarjo hišće wšelake wjesne zastojnistwa a přednosće ze zamóžnosću na słabych Serbow zakhowali: gmejnski předstejičeř je Němc, kiž drje serbski móže; we wjesnej radže sedža jenož 3 Serbja, mjez korčmarjemi a klamarjemi je jenički Serb, kiž pak so za Němca dzerži. Z rjemjesnikow su skoro wšitey němcy a němcowarſcy. Jenož ratarjo su nimale wšitey serbscy a tohorunja mnozy podružnicy (82 swójbow), kiž na wulkim knježim dworje roboća. Wobsedžer wobšérneho Rakečanskeho ryčeřkubla, wulki bohačk, je tu před něšto lětami mnohe serbske statoki pokupil a z tym džělawy lud (roboćanow) sylne přisporił, tak zo su nětko ležownosće knjejstwa wo wjele wobšerniše, hač ležownosće wšitkich Rakečanow hromadže. W starym času mějachu Rakecy dwě ryčeřkuble, kotrejž buštej 1626 do jenoho zjednoćenej. — Mjez tym zo su potajkim Rakecy z džela přez cuznistwo trochu nanémčene, sedži we wšech druhich wsach Rakečanskeje wosady hišće dospołnje serbske wobydlefstwo. Z toho wukhadža, zo je cyrkwienske předstejičeřstwo do cyla serbske a zo w šulskich předstejičeřstwach jenički Němc (městopředsyda w Rakečanskim) syda.

Runje kaž w Rakecach, je tež we wosadnych wsach Rakečanske knjejstwo w nowišim času pak ryčeřkubla pak burske ležownosće pokupowało a z nich pak haty pak holu džěloło. To je za tamne wobydlefstwo z wulkej škodu, přetož přez to su jeni z wótcenego kraja do wukraju wušli, druzy z wobsydni-kow na roboćanow spadli. (Dalše wo stawiznach Rakečanskeje wosady namakaš w nastawku J. Gölča: Łužica, lětn. 1882, str. 84.)

Cyrkej: Kóždu njedželu a kóždy swjaty džeū je serbski a němski kemš, na poł swjatych dnjach a při póstnych nutrnostach jenož serbski. Kóždu 4. njedželu dzerži so němska spowědž, a tehdy ma so tež němska Boža služba předy serbskeje; serbskich kemšerjow je na 1200, němskich na 100 kóždu njedželu. Pačeřska wučba serbskich džeci je serbska. W l. 1885 bě jich 80 (60 serb. a 20 něm.), a spowědných 4783 (4210 serb. a 573 něm.).

Fararjo: 11) Bohuměr Leska (Leske) z Rastenburga, 1757—1776, wotsadženy, potom pućowarski prědar w Pôlskej, 1783 farar w Nowom Dworje p. Waršawy † 1796; 12) Jan Pomhajbóh Mlynk

(Müller), * 29. sept. 1743 w Póckowach, 1773—77 faraf w Budyšinku, tu 1777—1820, † 31. jul.; 13) Jan Křesčan Körnig, * 10. junija 1791 w Krobnicy p. Rychbacha (Krobnitz bei Reichenbach O.-L.), 1817—20 pomocny prědar tu, 1820—1858 faraf; 14) Karl Bjedr. Aug. Hilbrig 1858—62, hl. Kotecy far. 1850; 15) Julius Herman Golč (Goltzsch), * 1831 w Dubom (Dauban), 1857 wučef při syrotowni w Lipsku, 1859 měščanski wučef a wučef serbskeje rěče při gymnasiju w Budyšinje, faraf tu wot 1862.

Šula: 1) Cyrkwinska w Rakęcach: wsy 1—6; džéci 283; 1. wučef: Kantor Hein. Aug. Rada, * 1. apr. 1813 w Huscy, tu wot 1839—dotal; 2. wučef: Rjelka ze Słoneje Boršće. 2) Šula w Komorowje: wsy 7, 8; džéci 86; wučef: Jan Jul. Jaroměr Horlica, wot 1878, * 17. apr. 1854 w Bělém Khořmu p. Łaza, vikar 1874 w Krjebi, 1875 w Hermanecach, 1878 w Zarědu. — Wšitey 3 serbscy. Wučba: Wukladuje so w serbskej a němskej rěči; džéci nauknu serbski čitać z biblijie, bibliskich stawiznow a čitanki.

Wobydleſtvo: Wosadne wsy su z wuwzaćom Rakec, hdźež je wokoło 150 Němcow, dospołnje serbske; jenož něšto přez 50 N. njemože serbski. Serbja rěča serbski domach a wonkach. W Jeňsecach je naješk zbytka ryčekubla Němc, jeho džéci pak rěča serbski. — W Nowej Wsy su wšitey wobydlerjo z wuwzaćom korčmarja serbscy; w dwěmaj swójbomaj, w kotrejuž jenej nan wot němskeje mačerje pokhadža, pak radži němcuja, runjež džéci kaž starší džesać kró lepje serbski, hač němski rěča. K tej powěści přizamka mój powěstnik próstwu na serbskich staršich, kiž z kajkeježkuli přičiny ze swojimi džéćimi němcuja, zo chyli tola rozuma wužiwać a so njeparać do wučenja němskeje rěče swojim džéćom, ale to zdobnje wučerjam za-wostajić. Přetož němčina wot staršich džéćom wučena je tak skepsana a hubjena, zo maju wučerjo doho torhać a porjedžeć, prjedy hač móža wopačnosće wukorjeniwi z nowym rozwočowanjom započeć. To zadžeržuje jenož wučerjow a hišće bôle džéci! — W Kamjenunej bydlitej nimo jenoho jednotliwego Němca (šewe a herc) dwě němskej swójbje: 1 kublef, hdźež su tež džéci němske, a 1 khěžkař, kotrehož džéci pak móža serbski. — W Komorowje su wšitey wobydlerjo serbscy; jedyn kublef je po rodu deňnołužiski Serb; wón džerži so k Němcam, jeho

žona pak k Serbam; z čeledžu rěčitaj serbski, ze swojimi džěćimi pak němski a dataj je tež we šuli němski rozwučować, tola džěći same mjez sobu, z čeledžu a ze wšitkimi druhimi ludžimi we wsy serbski powědaju. Jedyn drubi kubleř je so z němskej žonu woženil, kiž pak je so z časom cyle přeserbščila; jejú džěći su serbske. — Trupinjenjo slušeju tohorunja wšitcy do Serbow. — W Jitku maš 2 prosteju Němcow, kotrejuž džěći pak su serbskeje rěče dospołnje mócene. W jenej měšanej swójbje so němcuje, džěći pak mjez sobu serbuja. — W Niżej W sy sydla sami Serbia; ale jena swójbja tam němcuje a žada za swoje džěći němske rozwučowanje we šuli. — W Rakecach samych je mjez 243 swójbami 159 čistoserbskich, 31 měšanych (serbsko-němskich) a 53 němskich (abo kiž so jako němske wobhlađuju). Z čistoserbskich swójbów džerži so 11 rad k Němeam a da swoje džěći w šuli němski wučić; w měšanych mandźelstwach je 19 hospodarjow a 12 hospozow němskich, serbski pak móža wšitcy; wot němskich swójbów rozumi 24 tež serbski, a jich stavý ze Serbami, hdyž tež njerad, serbski powědaju. Potajkim namakaš w Rakecach 29 (po druhim swěđenju lědma 15) swójbów, kiž serbski njemčza. Mjez tymi nětko němskimi swójbami so, štož móžeš z jich mjenow sudžić, z najmjeňša 18 přeněmčených naděndźe. Stajnje serbski pak rěci so jeno w 148 swójbach, a w 95 swójbach so mjenje bóle němcuje. To slěduje ze sylneje zamóžnosće wulkeho němskeho knjejstwa ze swojimi němskimi zastojnikami a ze wliwa prjedawšich knježefskich zastojników při nětko zběhnjenym sudnistwje.

Hospodařstwo: 1) Rakecy maju: 1 wulke ryčeřkublo z paleńju a piwařnu, ze sobu najwobšernišim rybařtwom w cyłych Němcach a 2 hosćencomaj; nimo toho su tu hišće 3 druhe hosćency a 1 korčma, 8 klamařnjow, 3 předawafnje sukna atđ., 5 pjekarjo, 3 rěznicy, 3 kowarjo, 2 kołodžej, 2 mlynaj, 1 haptika, 1 cyrkej, 1 fara, 2 šuli a 1 wustaw; 2 połleňkowjo, 13 žiwnosérjo, 130—140 khěžkarjow z polemi, mjez nimi mniozy mulerjo a česlowjo, 6 šewey, 5 krawcy, 1 póstna stacija. — 2) Jeńšecy: hrom. 17 hospodařstwów; z wjetša stare twarjenja po jenym šosu poskićeju při wsém přečelný na-

pohlad: 1 najeńk na wuręzanym ryćeřkuble, žadyn kubleř, 6 zahrodnicy, 11 khěžkarjo a 1 podružnik. — 3) Nowa Wjes: 15 hospodařstwów: 5 kubl. (z kónimi), 4 wulecy zahrodn. (z wołami), 3 zahrodn. (z 3—4 kruwami), 3 khěžk., 1 podružn. Tójšto wjesneje hole je Njeswačidlske knjejstwo pokupilo, Rakečenjo pak tójšto polow. — 4) Kamjennej: 32 hosp.: 5 kubl., 3 pořeňk., 9 žiwnosć., 10 khěžk. z polom, 3 khěžk. bjez pola, 3 podružn., 1 korbyplečeř, 1 twarožkař. — 5) Komorow: 67 statokow: 12 kubl., 11 pořeňk. po 2 konjomaj, 3 žiwnosć. po 1 konju, 30 khěžk. z polom a 2—4 kruwami, 4 khěžk. bjez pola, 3 podružnicy, 2 korčmje (mjedy 1 najeńk), 1 wučeř, 1 kowař, 1 klamař, 1 blidař, 1 krawc, 1 wětrníkař. — 6) Trupin: 17 hosp.: 2 kubl. po 2 konj., 6 žiwn. po 1 konju, 8 zahrodn. po 3—5 kruw., 1 zahr. po 2 kruw., 3 podružn.; wšo ratarjo, jenož 1 krawc a 1 murjeř. — 7) Niža Wjes: 13 hospod. ze samymi rjanimi massivnymi twarjenjemi z l. 1876 (přez woheň): 1 kubl., 4 žiwn. po 1 konj., 3 zahrodn. po 3—4 kruw., 5 khěžk. z polom. — Jitk: 28 čisłow z pastyńju: 4 kubl., 7 wulecy zahrodn. z kónimi, 8 mali zahrodn., 6 khěžk. z polemi, 1 žiwn.-hosćencař (S.) a 1 hajnik, 1 podružnik; z wjetša stare twarjenja. Gmejnscy předstejíerjo su we wšech wsach nimo Rakac serbscy. — Rakečanske knjejstwo je w nowišim času w Kamjennej, Komorowje a Rakecach wšelake burske ležownosće, kaž tež někotre cyłe burske kubla pokupilo a z nich pak haty pak holu sciniło; tohorunja je tež wjetší džel honow swojich fórbarkow w Jeňsecach, hdzež bě w starym času samostatne ryćeřkublo, do hole a w Kamjennej a Trupinje do rybjacych hatow přewobročilo, tak zo stej wsy Kamjennej a Komorow nimale wot samych hatow wobdatej. Přez to je lud z džela wokhudnuł a je nuzowany, na knježim dworje roboći a sebi wot knjejstwa pola wotnajimać, kaž to Rakečenjo, Kamjenčenjo, Trupinjenjo a Jitčenjo činja.

Towafšnosć atd.: W Rakecach je 1) serbske towafstwo „Lipa“, kiž ma mnoho sobustawow, dale 2) wojeńske towafstwo, w kotrymž so tež serbski rěči, a k tomu 3) turňarske a 4) spěwanske towafstwo, w kotrymajž so jeno němski rěči. — Nimo mnohich Serbskich Nowin čita so we wosadze 160 Miss. Pósłow, a je tu 141 sobustawow serbskeho knihow-

nebo tówarfstwa. — Drasta je z wjetša hišće serbska, tola přiběra němska abo nowomódná, wosebje pola žónskich w Rakecach. — Přazy maju so z wjetša hišće po starym wašnju w Komorowje, Stróži a někotrych druhich wsach, a spěwa so we nich serbski. — Póstne spěwanja na wsy wotbywaju so hišće w Komorowje, Trupinje a Stróži.

Swójbne mjená (Serbow): a) Ze všech saskich wsow nimo Rakec: Bómsdorf, Biesold, Buša, Branci 2, Bjek, Běluš 2, Blažij, Baltyn, Bochman, Bartušk, Bul, Bergan, Calta, Cyhank (n. Zihang), Čeč 2, Čornak, Česla (přen. Zimmermann), Dónč, Dwórnik (přen. Hofmann), Diznař, Wulki Domašk(a), Mały Domašk(a), Domašk (přim. Lawko), Domašk (přim. Lubko), Domašk (přim. Betrom), Domašk 6, Ditrich, Ela, Falan, Gano 3, Gězik (přim. Pawlik), Hlódny (n. Wodni), Hajúca 2, Herman (bratřa) 3, Hurban, Hobrak, Hetaš, Hendruš, Hrehork, Hanso, Hartstein, Hejdan, Hatař, Jatzold (t. j. Jacslawk), Jack, Janaš, Jańca, Juř, Knipa, Krystop, Křižan, Krečel, Klos 2, Kral 2, Krawc, Kruža 3, Křižan, Křiženku 2, Křižank (př. Klimant), Křiženk (př. Nowak), Klemjer, Kučank, Kurjenk, Kocor, Khěžka, Krošk, Koban, Klimant, Klaws, Lónjer (př. Šurak), Lawško, Lange (t. j. Dolhi), Lorenz 2, Lubnjer, Leopold, Lipič (př. Sykora), Lawko, Łażer (n. Laser), Łukaš (n. Wukasch) 2, Míkl 7, Mjeń (Mohn) 2, Młóúk (n. Müller), Mark 2, Mařška, Mráz, Měšer (př. Pink), Mječ, Nyča, Němc, Nowak, Nakóúc, Nowotny, Polan, Pohle (t. j. Polak), Pawlik (př. Hawšic), Pawlik (Sčepank), Pawlik 4, Pjetrach, Pjelch (přim. Elis), Pjelcha, Pjetřík, Rosmij, Rynč (př. Pačio) 2, Rochow, Ryčef (n. Ritter), Ramš, Róla (přim. Cyhlink), Rychtař (př. Kobjel), Rachl, Rječk(a), Spěšny (Sbeschni), Sigismund (př. Khěžník), Skop, Sciba, Suchi, Šolta 8, Šurak, Šerbíl (přim. Melda), Šerbíl, Šelčík (n. Schelzig) 2, Šiman 2, Sibak 4, Štrus, Šudak 2, Šmid (t. j. Kowař), Šuba (n. Schubert), Šturm (S.), Tawš (přim. Homolic), Tylk (n. Tillich), Tušmo, Willenberg (S.), Wieder (S.) 2, Wawrik, Wowsnik, Wornař 2, Wjeńk 2, Wójto, Wrobl, Winča (přen. ze: Serb abo Serbin) 2, Więz 2, Zoka; b) z Rakec:
a) serbske swójby resp. swójby ze serbskim hospodarjom: Šolta 9 (Schnlze etc., 1 Šolta-Holbjer, 1 Šolta-Pěsač), Klimant 8 (1 Klimant-Cyhlink, 1 Klimant-Cawta), Krawc 5 (Schneider 4, Krautz 1), Mička 5, Lónjer (Leinert) 5, Rjelka (Rölke) 5, Hašk 4, Nowak (Noack 4, Neumann 1) 5, Pjetřka 4, Spěšny 3, Więz 4 (Lehmann 3, Witschas 1), Křiženk 2 (n. Kschischenk), Měřš 2, Mlyňk 2 (1 Mlynk-Wank, 1 Zlotoy Mlyňk), Domaš (Thomas) 2, Melda 2, Winkler (t. j. Nuhlef) 2, Łoboda (n. Wobad) 2, Němc (Niemz) 2, Šurak 2, Kruža 2, Wornař, Čemjer (n. Zimmermann), Domšk(a) (Thomschke 1, Domschke 1) 2, Budat 2, Hantuš, Hidias, Hohlfeld (S.), Hybnar (S.), Makač, Próca, Hajník, Libš, Pětrk (Petrick) 2, Vogt, Pawlik, Koban (n. Kabon),

Měšer (n. Menger), Wencel, Dresler (S.), Rosjat (n. Rasiat), Imiš (t. j. Imišlaw), Hólk (n. Holschke), Čech (Zschech), Hawfa (S.), Zoka (Socke), Mjela (Mele, přím. Zoric), Hawšnik, Wownnik, Pohonč, Schieber (S., Šuba?), Bul, David, Křižank (Zieschank), Ščepank (Zschiepank), Běluš, Wjack (Jatzke), Pohle (S., Polak?), Tafia (n. Taffelt), Wawda (t. j. Lahoda, n. Waude), Streiter (S., drje přen. ze: Zwadník), Wičežk (n. Witscheschk), Pumpak, Bačcar, Hrěšny (n. Rieschni), Wólman (S.), Zmij (n. Smy), Šibak, Kokla, Lukaš, Rada, Hawšnik (n. Hausding), Bambor, Gólc, Wuhleř (n. Wuhler, z přím. Beser), Jones, Helas, Kašpor, Koch (S.), Zijac (n. Sijatz, hač Zajac?), Hanuš, Bóš (n. Busche, drje Bohusław), Nowotnik, Matyjk (n. Mahtick), Hurban, Feister (S.), Hejduška (n. Heduschke), Donat, Franka (S.), Neumüller (S., t. j. Nowy Młyńk), Pjech, Zahrodník-Šolta (Sarodník), Probst, Polan, Kral (Krahel), Handrik, Pěti (Pitsch), Dučman, Kubica, Wirth (S., drje z: Hospodar), Rychtař, Hórlica, Měto (Miete), Bomsdorf (S.), Graf (prjedy Čiplak), Brüdermann (S., drje Bratrowc?), Štrympa, Lippert (S.), Hajna (Heine), Bjenad-Zoric (dokelž je žona doho pola Žoric služila), Šuba (n. Schubert), Pelc, Rosmij, Eliďny (n. Łodny), Marko, Weissbach (S.), Guda (n. Guder), Fryča, Hatař (n. Hater); β) přeněměněné swójby (po wupokazu mjenow): Dobrica (Dobritz) 2, Witaš (n. Witasch), Jenč, Kač, Pawluš, Pitschmann (t. j. Pětro), Kelling, Renč, Dunč, Libík (Liebig), Kolik (n. Kalich).

Městnostne mjena: 1) Rakocy: Dubrawy, Winica (wulke na park podobne městno z pôhanskim pohrjebnišcom⁷⁴⁾ [mnohe pojehnicy], Šibjeňne Khójki, Prěne mjezy, Mała Hola (polo), Wulka hrjebja, Cyhelnica (bě tam prjedy), Dubič (t. a p., prjedy duby), Lěski, Hrabiny, Přede wsu, Hantšec kefki, Bjez rěkami, Mlónišča, Hamor (prjedy železny hamor, nětko mlýn „Hamorski mlýn“); haty: Farski, Drózny, Piščan, Cyhliniske (3), Pólny; hrjebje: Cyhliniska, Farska, Stara rěka. 2) Komorow: a) haty: Pjenkačaj, Jakowcaj, Bělače (3), Kažiměr, Kutlankaj, Cympl, Zdžark, Kači, Žahjacy, Wólšank, Łuh, Róžkowy; b) Hrjebje: Dalša, Bližša, Slówča, Zelena; c) pôlne zahony: Hórki, Swaćiny, Wrjóski, Traney, Zahonček, Dubc, pod Dubcom, Haćicy, Kroćicy, Wotrowcocy, Hliny, Zahutow, Hutowa, Lěski, Nuhlo, Zahoncy, Šibač, Lěsy, Podlěsy, Wičežtwo, Pušeńca, za Pušeńcu, Bjarnač, Kupa, Hajny, Truhi, Pastwišča, Ławy, Bětl, Čewjeny z, Hajk; d) ťuki: Małe, Wulke. 3) Jeňsecy: zahony: Pola Psowej Hrjebje (hrjebja blizko Psowjow), Huški (Łužki?), Dzělošča, pola Swječęga, p. Wólšičkow, na nowinach. 4) Nowa Wjes: Hromadník (dwaj), Wumjeńki (dwaj), Wólšički, Hela, Kroćicy, Tři wosrjedki, Zahoncy, na Duhrawach, na Pěskach, Dzělošča. 5) Jitk: zahony: Cuzoby, Doły, Ščeńcy, Stara Wjes (powěda so, zo tam stary

⁷⁴⁾ Wo nim je so kniha písala: „Königswarthia subterranea“.

Jitk stoješe), Stara Dróha abo Tři Korčmy (stojaču tam pječa tři korčmy), Kročicy, Wopuš (pola z kóncom do hole), pola lada, Křížki (w pôhanskich časach bě tam pohrjebniščo, kaž nopaški pokazuja, a tež zaso w času mora tu zemrětých hrjebachu); Luhi (tuki při hatach), Běle lado (hola), Ptačina (hola), Kosy (hrjebja). 6) Kamjennej: Na Hlinach, w Brodzi, Łučnišća, Kišery, pod Hatom, Khadomnik, za Förbarkom, za Ławku, w Truhach, na Horje, mjez Horami (w nalěču 1885 tu při bielu hole spody kóždeje khójey hornyk z kamjenjom přikryty namakachu; hornyki běchu tolste a trochu malo palene, někotre tež rjenje karbikowane), Ručica (hola); haty: Khěžník, Žónski, Róžkowcay, Domaš, Nikul, Stary hat. 7) Trupin: Dozdžark, Pozdžar, Zatrugi, Zandow, Čorne Wólše, Dračownja, Kuši dub, Hatki, Zatuhí, Khójnica, na štucy, Kónc, Kobły, Bělač (hat). 8) Niža Wjes: Zahony, na drózy, Huški (drje Łužki), w rokotowym kefku, Studnički (tu pak žane njejsu), Jězory, Džělošća, Kročicy, Łuki, Močidlo, na bělom kamjenju, na dolach (tu pak žane njejsu), na starej wsy (hdžež prjedy Niža Wjes stoješe; před krótkim tu cylu hromadu starych hornykow ze snadnymi debjenkami wurychu, kiz so přez tolstosé wuznamjenjeju).

XXI. (13.) Hrodžišánska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Hrodžišeo (Gröditz), 2) Kortnica (Cortnitz), 3) Wichowy (Weicha), 4) Wuježk (Wuischke), 5) Rakojdy abo Rakojědy (Rakel), 6) Brězecy (Briesnitz), 7) Skaneecy (Cannewitz), 8) Worecy (Wurschen), 9) Běla Hora (Belgern, lisć. tež Birckowe), 10) Droždžij (Drehsa), 11) Njechorń (Nechern).

Cyrkej: W l. 1848 hišće bě serbski kemš kóždu njedželu a kóždy swjaty džen prjedy němskeho. Nětko pak je 8 króć za lěto, tehdy hdyž je němska spowěď, němska Boža služba do serbskeje. Tuto zarjadowanje wobstoji wot lěta 1860; prjedy měješe so jenož 4 króć za lěto němska spowěď. Serbske Bože blido wudžela so kóždu njedželu nimo tych 8 njedžel, hdyž ma so němske. Serbskich kemšerjow zejdze so w přerězku 500—600, němskich 60—80. — Pačeńska wučba podawa so serbskim džědom serbska.

Fararjo: 10) Jan Wičaz (Lehmann) 1753—72; 11) Křesčan Benjamin Wičaz, syn prjedawšeho, * 1737 w Ketlicach, 1759 farar w Kotecach, 1766 we Łazu, 1772 w Hrodź., † 1788; 12) Jan Křesčan Abraham Krygař, 1788—1824, hl. Klukš diak.; 13) Handrij Voigt,

* 1794 w Rakojědach, 1820 substitut, 1824 farař, † 1860; 14) Karl Bjedrich Aug. Hilbrig 1861—66, hl. Kotecy, far.; 15) Moric Herman Albert Ebert, rodž. Něme, kž bě serbski nauknuł, 1867—77, hl. Klukš diak.; 16) Ernst Oswald Mrózak wot 1877, * 1845 w Zdžarach, 1872 farař w Kohmje, 1874 w Malešecach.

Šula: 1) cyrkwinska šula w Hrodzišću: wsy 1—4; džeci 130; 1 wuč.; — 2) pôdl. šula w Rakojědach: wsy 5—7; džeci 76; 1 wuč.; — 3) pôdl. šula we Worcynje: wsy 8—11; džeci 160; 2 wuč. Tu so w 1. šulskej jstwě 4 króć za lěto serbske Bože blido za starších ludži wudžela. — W nižšich rjadownjach wuči so wšitko, we wyšszej rjadowni pak jenož hišće nabožina serbski a němski; serbski čitač nauknu džeci z Bartkowych bibliskich stawiznow a z biblije; serbski pisać so njewuči. Wučerjo běchu přeco wšitecy Serbja.

Wučerjo: 1) w Hrodzišću: Jan Ernst Bohuwér Hattas 1828—74; Jurij Zarjenk (Säring) wot 1874, * 18. apr. 1842 w Jitku, 1864 wučer w Bělej p. Kam., 1866 holci wučer w Sohlandze při Sprjewi; 2) w Rakojědach: Striecel — 1861; Ernst Aug. Bětnař (Büttner), wot 1862, * 4. měrca 1841 w Hučinje, 1860 pom. w. w Barče, 1861 vikar w Rakojědach; 3) we Worcynje: Pětr Förster (Hajnik) — 1876; Korla Aug. Kejžor, wot 1876, * 1. dec. 1830 w Hrodzišću, 1852 pom. w. w Schönau a. E., 1853 vikar w Psowjach, 1854 druhí wučer w Hodži. — Pomocny wučer w tu khwilu Jan Matyjčk z Přiwic.

Wobydleſtvo: Wšitcy rodženi Serbja, stari a młodži, domach a wonkach serbski rěča; wot Němcow wosady powěda z najmjeňša tež połojca serbski. Serbstwo tu njeje woteběrało. Towarſtwa tu žanoho nimaju. Sobustawow evang.-luth. serbsk. knihowneho towarſtwa ma wosada 70. — Miss. Póslow čita so 106. — Drasta je z džela hišće serbska, z džela moderna. — Přazy so žane wjacy njedžerža a na wsy so wot młodych holcow njespěwa.

Swójbne mjena (někotre): Albinus, Biskop, Běmař (Böhmer), Bac (Petzold), Bjar (Bähr), Bałcař, Bosak, Bibas, Bětnař, Bohot, Diznař, Dučman, Domš, Domašk(a), Dyrlich, Gincel, Grolmus, Greilich (t. j. Krölik), Herčik (Herzog), Horńčef (Töpfer), Jenki, Jermis, Jochmann, Jurak, Junker (t. j. Pachol), Juršik, Janaš, Kolich (t. j. Kolik), Knježk (Kneschke), Kmoch, Kerčk, Krakowski, Khežnik, Luchač, Lowka, Lukaš, Mráz, Měrcin, Matejčk, Měr(i)š, Nejdo (Nedo)

Nowak, Pětř, Peschel (t. j. Pětřel), Pilak, Poldrak, Pentaf, Pinkaw, Prochno, Połtaf, Renč, Rjek, Relka, Šumbark (t. j. traš Šubak), Šleć (Schletze), Šolta, Smola, Symank, Šewc (Schuster), Tupak, Trida, Valant (t. j. Valentinus), Vogt.

XXII. (25.) Smilnjanska wosada.

Wsy: 1) Smilna (tež Smilnja, Schmölln), 2) Nowa Smilna (Neu-Schmölln), 3) Trjechowy (tež Trjechow, n. Tröbigau, prjedy „Trebchen“ pisane), 4) Zemicy (Demitz), 5) Tumicy (Thumitz).

Tale wosada je so w běhu našeho lětstotka nimale cyle přeněmčila. W l. 1848 běchu hižo přeněmčene resp. němske wsy Smilna, Nowa Smilna a Trjechowy, serbske pak hišće Zemicy a Tumicy. — Susodna Wjazońska wosada (Neukirch) je wot němskich kolonistow założena a tuž wot wšeho spočatka němska byla. Serbja, kž tam su, přibychu ze serbskich stron a se z wjetša najpozdžišo w 2. generaciji zněmča.

Cyrkej: W l. 1848 hišće bě kóždy njedželski a swjaty džen němski a serbski kemš a to po rjadu pak němski pak serbski prjedy. Pozdžišo hač do l. 1884 džeržeše so jeno kóždu 2. njedželu (mjenujcy 1. a 4. njedželu měsaca) serbska Boža služba a to prjedy němskeje a přikhadžeše na nju 13—25 kemšerjow, mjez tym zo su němske kemše wot 400—500 dušow wopytane. Wot spočatka 1885 prěduje so serbski jenož hišće kóždu 1. njedželu měsaca do němskich kemšow a kóždu 3. njedželu po nich, jeli-zo žani Serbja kemši příndu; hewak wuspěwa farař čichi wótčenaš a dže swoju stronu. Hewak měwa so hišće kóždy 2. swjaty džen róčnych časow serbski kemš. — Serbska spowědž je wob lěto 3 króć, němska 20 króć. Spowědných bě 1885 mjez 1664 serbskich 83 (8 wjacy hač 1883). — Pačeńska wučba podawa so hižo dawno jeno němska. Jutry 1884 bě mjez 40 pač. džěćimi 1 serbske ze Zemičanskeje šule, 1850 běchu hišće 3 serbske.

Fararjo (dotal wšitcy serbscy): 13) Křesčan Bohusław Zymor (Sommer), * 1726 w Hornym Wujezdze, farař tu 1752—1813 († 19. aug. 1813); 14) Jan Karl Aug. Rejda (Räde), * 1786 w Kanecach p. Hodžija, 1811 substitut tu, 1813 farař, 1817 diak. w Hodžiju, 1836 farař tam, † 28. nov. 1858; 15) Handrij Palman (Pallmer), * 1788 w Bjedrusku p. Budystec, 1813 pomocny prědar

w Hrodišču, faraf tu 1817—1862 († 8. sept. 1862), 16) Jan Aug. Sykora (Sickert), * 17. sept. 1835 w Malešecach, faraf tu wot 10. meje 1863.

Šula: 1) Cyrkwinska w Smilnej: wsy 1—3. — 2) Šula w Zemicach, założena 1845: wsy 4, 5, a Brězyše (Birkerode), wjes Husčanskeje wos. — We woběmaj 2 wučerjej; přenjej běstaj dotal přeco serbskeho, druhé pak němskeho rodu. — We woběmaj šulomaj wuči so jenož němski, w Smilnjanskéj je serbska wučba drje hižo před 50 lětami abo prjedy přestała, jeli je tam z cyla hdy byla, w Zemičanskéj pak hakle w posledních 10 lětech.

Wučerjo: 1) w Smilnej: 1) Jan Rybak 1744—65, 2) Han-drij Rychtař 1765—67, 3) Jan Jurij Fryča z Wjelećina, najprjedy w Palowje, tu 1767—1804, 4) Jan Wičaz (Lehmann), * 1783 w Korzymju, 1804—51, † tu jako emer. 8. jan. 1857, 5) Karl Aug. Cybla (Zwiefel), * 1 aug. 1818 na Židowje, 1839 tam pomocny wučer, 1842 druhí wučer w Budystecach, wot 1851 tu wučer a kantor; — 2) w Zemicach: Jan Bohuwěr Mučink, * 1821 w Njechanju p. Lubija, 1843 vikar w Klukšu, Barče a Bolboreach, 1844 pomocny wučer w Njeswačidle, tu wot 1845—dotal, wobsedzér 2 ratafsk. medaillow, znaty serbski a němski spisowačel.

Wobydleſtvo: Po swědčenju Smilnjanského fararja su wsy Smilna, Nowa Smilna a Trjehowy stajnje němske byłe (to rěka w našim lětstotku); tola bydleše tam 1884 přeco hišće na 50 Serbow (z wjetša słužobnicy a džělačerjo abo do wsy přez ženitwu přibyli ludžo); Zemicy a Tumicy pak, prjedy mjenějše serbskej ratařskéj wjescy, su hakle so počale spřeněmčovač wot założenja saksko-šlezyskeje železnicy (wokoło 1850), přestworjejo so po času do přemysłowneju wsow a powjetšujo so přez přibyće mnichich cuzych Němcow, Włochow a Čechow; tuči džělajou we blízkich granitowych skałach a we wulkej Zemičanskéj škleň-černi. Wot woneho časa měšachu so mandželstwa, we nich rěčeše so němski a džěci serbski njenawuknuchu; přez to a přez stajny wobkhad z tymi Němcami su so Serbia w Zemicach přeco bóle zněmčeli, runjež tam hišće přez 80 dorosčených Serbow nadejdžeš; tež džěci serbskich swójbach so nimale wše zněmča, hižo prjedy hač do šule zastupja. Za serbske swójby maju so w Zemicach hišće: Jan Jenč (młyńk), Łowka, Kejžor, wudowa Žurowa na Žurec kuble (jeje mandželski pak rěkaše Jurij Rječk),

Harnap sen., Biermann (t. j. Běr). W Tumicach maš drje někotre staroserbske swójby, ale mjez nimi njeje žadyn nahladny bur a žiwnosćeř; jeno w 3 swójbach rěči so stajnje serbski (jena nima džéći). Tež w Smilnej knježi hišće w 3 swójbach serbska rěč. Hewak Serbja Smilnjanskeje wosady jeno serbscy rěča mjez sobu a hdyž do serbskich stronow přídu. Knjes faraf skónča swoju powěsc: „Fuit Ilion, fuimus Troes!“

Hospodařstwo: W Zemicach je wulka škleńčeřnia z přez 100 dželačerjemi, dale 6 kubla, 7 žiwnosćow, 3 mlyny, 2 ko-wařni, 1 korčma, 1 restauracija, 3 klamaňne, 3 blidarjo, 23 khěžnikow a wulka črjoda skalnych dželačerjow. — W Tumicach: 1 ryéérkublo, 1 burske kublo z hosćencom, 1 mlyn, 1 ko-wař, 1 korčmař a rěznik, 12 žiwnosć. a 11 khěžnikow.

Towaršnosć: We wosadze je 7 towarzstw: Spěwanske, wojeřske a za powšitkownu zdželanosć w Smilnej, turnařske a spěwanske w Zemicach. We nich je hdys a hdys tež Serb, tola zabawa dospołnje němska. — Dale je w Zemicach ratafske tow. z 75 sob. (mjezy 10 Serbja) a w Tumicach pěolašske tow. z 30 sob. (mjezy 9 Serbja). W tymaj zasłyšiš druhdy tež serbske słowčko.

Wustaw: Pořlankec wustaw: 1) z njeho so khudym Zemičanskim a Smilnjanskim džécom kóžde hody wobradža; — 2) kóžde lěto khuda njewěsta ze Zemic rjane wuhotowanje do stanje; — 3) legat wot hrom. 25,000 hr. za khudych wobydleri tych 4 wosadnych wsow. — Pořlankec swójba bě serbska a wob-sedžeše nukničnu korčmu we Zemicach.

Swójbne mjen a Serbow (nimo hižo mjenowanych ze Zemic): Lahoda, Smók, Hantuš, Pětř, Mučink, Handrik, Piwarc.

Ležownostne mjená: Sředž Smilneje a Zemic žórło a studzeń „Klonowka“ na smilnjo-zeinčanskim hrodiščeu, kotrež bě něhdy wopornišćo, nětko pak wulkotna skała, w kotrejž na 150 ludzi zorniwe žama a česa. Tuto hrodišče Němecy „Rödschken“ a po nimi Serbja z wjetša Hročka abo Hrodžki město Hrodiško mjenuju. — „Drehhahn“ rěka kruch lěsa pola Noweje Smilneje, t. j. serbske „Drjewjan“. — Pola Wjelkow je zahon z mjenom „Lupno“ (n. Laupe), před něšto lětami hišće kefki. — Smolica a Trjechowka, mjenje rěčkow, kotrejž ze Zemičanskich hór wukhadzacej so pola Spytec zjednočitej a potom „Čornica“ (Schwarzwasser) rěkatej; předy jeju zjednočenja přítowafší so jimaž niže Wjelkow hišće rěčka

„Slěbornička“, při kotrejž wyše Wjelkow k Biskopicam „Slěborničanski mlyn“ (n. Schliefermühle) leži. — „Lusche“ (t. j. luža) praji so wot Němcow lužickam, kotrež po dešču na puću stojā.

XXIII. (27a, 27b.) Hornjo-Wujezdžanska wosada.

Wsy: 1) Horný Wujezd (Uhyst am Taucher, w lisé. Henichen opitz bey Taucher, w star. lisé. Vgest, Vgezd), 2) Ledzbořcy (Taschendorf), 3) Wulki Wosyk lužiski a mišnianski džél (Grosshänchen, Lausitzer und Meissner Seits), 4) Panjedy (Pannewitz), 5) Wučecy (Autschkowitz, lisé. Utzschkowitz), 6) Mały Wosyk (Kleinhančen), 7) Njeradecy (Neraditz), 8) Nowy Dwór ev. džél (Neuhof, ev. Theil), 9) Jědlica abo Jělca (Jiedlitz, w star. lisé. Gedelitz, Gedalitz), 10) Bukow (Bocka) z Bukowskim mlynom (Buchholzmühle), 11) Hlupoúca (Glaubnitz, lisé. Glaubitz). — Dale evangelscy wobydlerjo 12) w Kašecach (Kaschwitz), 10 zahrodnicy, po połojey němscy, 13) Lejnom (Lehndorf), 6 čislow: 2 ryčeřkuble, 1 knbl., 3 khěžk. a 14) w Nowym Městku (Neustädteil), rýceřkublo a mlyn, a skónjenje rozpróšeni evang. Serbja Khrósćicanskeje a Wotrowskeje wosady.

Cyrkej: Serbska a němska Boža služba džerži so kóždu njedželu a kóždy swjaty džeń. Bože služby na połswjatych dnjach a při póstnych pobožnosćach, kiž běchu, doniž běchu, jeno serbske (Němcy te dny ženje njeswiećachu, khiba-li někotre póstne pjatki po serbském kemšenju), wotstronicu so wokoło l. 1860—70, tola wostajichu so hišće serbske pobožnosće póstnicy, zeleny štvortk a třeće swjaty dny róčnych časow; tež te pak buchu w zašlém lětdzesatku zběhnjene; tuž wostachu jeno hišće kemše na njedželach a (połnych) swjatych dnjach, kaž je to hewak w němskich wosadach. — Podobne přeměnjenja stachu so w porjedze serbskich a němskich Božich službow. Hišće w přenich lětdzesatkach fararja Šoły (1818—51) běchu wšitke serbske Bože služby prjedy němskich, jenož něsto króć za lěto, hdyž bě němska spowěď (4—5), bě tež němski kemš před serbskim. Wokoło l. 1840 pak wudobychu sebi Němcy kóždu 1. njedželu měsaca němski kemš prjedy serbskeho a němskich spowěđow bu nětko tež 12 wob lěto. Tak wosta hać do přikhada fararja Wjacki. Lědma

bě tón swoje město nastupił, žadachu němsey zastupnicy w cyrk-winskim předstejičerstwje wjacy prěnich němskich kemšow, serbscy zastupnicy běchu jim k woli, runjež serbscy hospodarjo wosady přečiwo tutomu započinjanu pisomne protestowachu a protest z mnohimi podpisami swojemu cyrkwienskemu zastupjerstwu přepodacbu. Tuž je tam nětko wot kónca l. 1883 wob lěto serbska Boža služba 44 króć prjedy němskeje a němska (město 12) hižo 23 króć prjedy serbskeje; serbske kenišenje je prěnje na 36 njedželach, 7 cyłych swyatych dnjach a 2 polswyatymaj dnjomaj (póstnicy a zeleny štvortk, jeničkej, kiž so hišće swjećitej). Němska Boža služba džerži so potajkim prjedy serbskeje kóždu 1. njedželu měsaca a k tomu hišće 1. njedželu za štvorélěto, na 3 kralach, na 1. pokutnym pjatku, 1. dž. jutrow, 2. dž. swjatkow a hodow. Tutón nowy porjad je khětro zašmjatana wěc, tak zo dyrbi farař němsku njedželu kóždu raz tydžeń prjedy z klětki připowědać. Tak so Serbam tu, kaž druhdže, přeco jene prawo po druhim bjerje přez jich a jich zastupnikow narodnu liwkość a jich susodow přinarodženu khroblość! — Serbska spowědź wobywa so 32 króć, němska 13—14 króć za lěto. — Zo a kak je tu Němcowstwo resp. němcowanje přiběralo, widzi so hižo z ličbow spowědných: 1783 bě 1615 S., 161 N., 1850: 1399 S., 590 N., 1883: 1310 S., 774 N.: potajkim so hižo třetina wobydleri za Němcow džerži, hdyež tež je woprawdze hakle pjećina wobydleri němska. — Pačefska wučba podawa so serbskim a němskim džéecom hromadže, štož so nam runje w namjeznych wosadach, hdzež je nimale telko němskich kaž serbskich džéci, přihlđne njezda, dokelž pódla lohko serbske džéci škoduja při tutym najwažnišim skutku čłowjeskeho žiwjenja. Jutry 1884 bu wot pačefskich džéci 13 serbski a 17 němski konfirmowanych, štož so z toho wujasni, zo wšelake serbske džéci z njerozuma němsku konfirmaciju žadachu samo přečiwo woli swojich starsich a duchowneho!

Fararjo: 15) Jan Bohuwěr Faber (t. j. Kowař) z Klukša 1745—79; 16) Bohuwěr Ehrenreich Lange (t. j. Dolhi), * 1746 w Bukecach, syn fararja, 1779—94 (†); 17) Mag. Kresčan August Kubaš, * 1769 w Tzschirna (Čornow?) pola Lubanja (Lauban), 1794—1817, potom faraf w Hodžiju, † tam 1835; 18) Karl Friedr. Immanuel Šolta (Schulze), * 1784 w Lejnom p. Wojerec, 1811

farař w Kholmje z Hóznicu, faraf tu 1818—1851 (†); 19) Karl Aug. Jäckel, * 1814 w Budyšinje, 1844 wučer při měščanské šuli tam, 1851—70 faraf tu, 1870 faraf w Huscey —1884, nětko emeritus w Lipsku; 20) Karl Aug. Kalich, dr. phil., * 1844 w Lutyjecach p. Hodžíja, faraf tu 1871—81, potom diakon při Michałské cyrkwi w Budyšinje, wot 1882 faraf tam; 21) Jan Maximilian Herman Wjacka, wot 1. febr. 1882, hl. Klukš. diak.

Šula: za cylu wosadu we Wujezdźe. Šulskich džěci je 264. Hižo wot 1. 1840 je so tu khětro němcowało, tak zo so tež w nowišim času hdys a hdys ani nabožina serbski njewučeše. To je tež sobu přičina, zo so wšelake džěci serbskeje maćeńeje rěče počinachu hanibować a němsku konfirmaciju žadachu. Tak jutry 1885 wot hólcow žadyn jenički, runjež bě mjez nimi wjacy serbskich, na serbsku konfirmaciju njeńdžeše, ale wšitcy na němsku, tuž bu jeno 11 holčatow serbski konfirmowanych. Džiwnie wobstejnosće! Po swěđenju duchowneho bě 1884 we Wujezdź. šuli 104 serbskich džěci, kotrymž so we wšech rjadownjach nabožina serbski wukładuje a w 5.—3. rjadowni so tež hewak serbscy rozwučuje. Serbski čitać wuknu džěci z Bartkowych biblijskich stawiznow.

Wučerjo (dotal serbscy): Michał Krawec (Schneider) z Džiwodic, 1842—74, wumrě jako emeritus 1880 na swojim ryceřkuble w Pôlskej; Paweł Bär (Bér) z Bôsic p. Njesw. 1875—83 (†); nětko I. wuč. a kantor Jan Kubica, wot 1883, * 27. jan. 1845 w Bujknje p. Barta, předy 1868 wučer w Budestecach a 1872 w Bolborcach; II. wučer: Herman Alwin Babik wot 1878, * 4. apr. 1855 w Budyšinku, wot 1875 wučer w Komorowje a Zarču.

Wobydlěſtwo: Nimo hižo mjenowanych přičinow so wosada němčuje přez přepředawanje serbskich statokow Němcam, kiž so do wosady ze wsow wokoło Biskopic čišća, a přez měšane mandželstwa, přede wšem w namjeznych wsach kaž Wujezdźe a Ledžbofcach; zda so tam wšelakim młodym hólcam, zo na nahladnosći a wosobje dobudu, hdýz sebi němsku žonu wozmu; wosobje w posledních 10—15 lětach je so tam tuta „nowa móda“ zahnězdziła.

Do němskich rukow su wot 1. 1840 přešle tele kubla a žiwnosće: a. We Wujezdźe: 1) Nowakc kublo (Fritsche) wok. 1840, 2) Panec žiwnosć (Wetzlich) wok. 1850, 3) grychty (Erbgericht) wok. 1840, 4) Hanušec kublo (Schramm) wok. 1840;

b. w Ledzbořcach: 5) Dučmanec žiwnosć (Hauffe) wok. 1850, 6) Janec poľenstwo (Winkler) wok. 1870, 7) Försterec žiwnosć (Müller) wok. 1850, 8) Rjekec kublo (Gräfe) 1867, 9) Bisoltec khěžka (Schramm) wok. 1865; c. w Jědlicy: 10) Jaurichec kublo (Leuner) wok. 1860, 11) Pšyceec khěžka (Förster) wok. 1875; d. w Panjescach: 12) Helasec žiwnosć (Hesse) wok. 1870, 13) korčma wok. 1840, 14) Schaeferc khěžka; e. w Bukowcu: 15) Ryéerjec mlyn (Huste) wok. 8 lét, 16) Kaplerjec khěžka (doňho); f. we Wulkim Wosyku: 17) Cawkec khěžka (Gnauck) wok. 1880, 18) Królikec khěžka (Hucke) wok. 1875, 19) Kaplerjec žiwnosć (Berger) wok. 1860, 20) Kralec žiwnosć (Hippe) wok 1840; g. w Bukowcu: 20) Nyčec žiwnosć; h. w Hlučońcy: 21) Leskec žiwnosć, 22) Bukowski mlyn (Wähner).

Měšaných svýbow ma wosada 42: a) Wujezd 16 mjez 57 svýb., b) Ledžb. 7 mjez 21, c) Jělca 3 mjez 22, d) Wulki Wosyk 6 mjez 38, e) w tych druhich 7 wsach 10.

We čistých serbských svýbach rěci so z někotrymi snadnymi⁷⁵⁾ wuwzaćemi serbski, we někotrych měšanych tež, w najwjacorych z nich pak němski, hdyž tež z wjetša wšitecy, wosebje džéći, kiž su we wosadze wotrostše, serbski rozumja a při trěbnosći rěča; we čistoněmských svýbach može tež hdys a hdys jedyn serbski. Serbske šulske džéći powědaju mjez sobu z wjetša serbski, z němskimi němski; na wsy zabawjeju so w Ledzbořcach přeco, we Wujezdze busto němski, dokelž su nimale stajnje tež němske pódla. Před 25 lětami rěčachu w Ledzbořcach džéći na wsy hišče serbski a před 15 we Wujezdze stajnje; tež we Hlučońcy započinaju džéći mjez sobu němcować.

Dorošených slyšiš w korčmach husto tež němske rěčeć, wosebje hdyž santorja a bamborja, a to nimale přeco we Wujezdze a Ledzbořcy a Panjescach, hdež je němski korčmař. W druhich korčmach, n. př. Wosyčanskich, serbski a němski powědaju.

Hospodařstwo: Nimo ryčeřkublů (2 s.): 32 kubl. (6 n.), 13 polleňk. (3 n.), 73 žiwnosć. (7 n.), 34 zahrodn. (12 n.), 64

⁷⁵⁾ Nam su 3 serbske svýby jako wuwzaća znate, wone němcuja ze wšelakich wumyslenych příčinow, a to w dwémaj staršej z džéimi a w jenej džéco ze staršimaj.

khěžk. (19 n.), 33 podružn. (10 n.), 41 rjemjesln. (17 n.), 6 mlynk. (3 n.), 1 hajnik (n.), 10 korém. (5 n.) a 4 klam. (s.).

Towařšnosé atd.: We Wujezdze stej dwě towařstwje: 1) Wojeſſke towařſtvo: ca. 100 sobust. (wjacy Serbow hač Němcow), předsyda serbski, zabawa z wjetša němska; 2) Ratafske towařſtvo: ca. 100 sobust. a to wjacy Němcow hač Serbow, dokelž su burjo z němskich susodnych wsow Porchowa, Šumborna atd., haj sami někotři němcy překupyce [!] z Biskopie pódla; předsyda je Němc z Porchowa; 5 posedzenjow za lěto a hlowna wěc bal resp. koncert w zymje. Wšo němske. — Miss. Pósłow čita so 26. — Přazy njejsu. — Na wsy so njeſpěwa. — Drasta je po nowej modze, busto směšnje gravočiwa. — Za khudych Serbow staj tu dwě wotkazani: a) Jaurichowy wustaw 4500 hr. (hl. Ěužičan 1870, str. 174) a b) Lěskowy wustaw 300 hr. (Poslědniši so hišće njewuplaća, doniž je wudowa žiwa.)

Swójbne mjena (wšeh serbskich swójbow): Abraham, Berger (t. j. Běrka?) 3, Besser (snadž Bědzeř?), Babik, Biesold, Bamž (Bamsch), Bähr (t. j. Běr) 2, Bórk (Burg), Budaf (Buder), Běbrach, Cyž (Ziesche) 5, Cornak, Čech 2, Čech (přen. Böhme), Döring (Dornik?), Dornich (t. j. Dornik), Dučman, Dojt(a) (Doite), Donat, Eisolt (t. j. přen. Železník), Fidler 2, Glau, Gneuss (Knjez?) 2, Gretschel (hač Kředzel?), Gnawk (Gnauck), Glormus (t. j. Hieronymus), Hartmann (zeserbšć. sw.), Hager (přen. ze Sušk), Handrik 2, Hajník (Heinke), Hetaš (Hättasch) 2, Hirsch (přeněmč. za Jeleň) 2, Hejdan (Cajetanus?), Hejna (Heime), Hantuš, Hobland (drje Holan), Holan (n. Holland), Herguth 3, Helas 10, Hozař (Haser), Jenč, Jórdan, Jaurich 2, Kowaf (n. Schmidt) 2, Kmoch 2, Kocor (Katzer) 9, Kubica 3, Kral 5, Kruža 2, Kowařk (přen. Schmidtgen), Kobań, Kowařk (přen. Schmiedel), Kapleť 6, Kalich (serbski Kolch, t. j. Kolik) 5, Knježk, König (zněmč. Kral) 2, Kühne (zněmč. pak Kón, pak Khrobly), Linka, Lisak, Lěska (Leske u. Láschke, přen. sw.) 2, Lužčanski, Muka 4, Mlynk (přen. Müller) 2, Mróz, Mühlbach (zeserbšć. sw.), Mitaš, Měškan (skeps. Müssiggang), Mütterlein (zněmč. z Matejšk), Nyča (Nitzsche) 2, Nowak (Noack) 2, Njemoty (Nemuth), Neumann (zněmč. Nowak), Petřík(a) 7, Póžer (n. Puscher a Buscher) 2, Pjech 3, Paul, Pan, Petřel (Petschel), Paulik, Ritschel (zněmč. sw.), Radca (Rätze), Ryzvk (Rösick) 2, Rynč (Rentsch) 3, Rězykar (n. Rösiger), Stange (drje Staňk), Statník (Statnick), Sobe (t. j. Sowa), Spěšny (n. Spischne), Šatola (n. Schattel), Schröter (drje zněmč. Krupaf), Schwarze (zněmč. Čornak abo Čorny), Šolta (Schulze) 3, Schaefer

(zněmč. Wowčerf), Šlenkař (Schlencker), Šileř (Schiller) 2, Teich-owa (t. j. Tejk), Wawer, Wojnař (Wagner), Wetzlich (př. česki Vaclík, zněmč. sw.) 3, Wrobel (přen. Sperling) 2, Wičaz (n. Lehmann) 9, Wjackson(a), Weitzmann (přeserbšć. sw.), Wanak 2, Wornař (Warnatsch) 2, Winklef (přen. Nuhlef?), Willenberg (přeserbšć. sw.), Wjela, Wroblik (Roblick), Ziegenbalk-owa, Zymor (n. Sommer), Žur (přen. Sauer).

Mjena kublów a khěžow, kiž so hišće džensa zwjetša město swójbnych nałožuja: Bracharjecy, Běmarjecy, Cygelecy, Cawkecy, Donatecy, Hurbanecy, Hantušecy, Harnapcy, Jurecocy, Kučanecy, Kowafkecy, Kuškecy, Krupicy, Kubicy, Lejderecy, Locheцы (t. j. Wlochecy, Wloch), Mateškecy, Miklawškecy, Michałkecy, Šubicy, Šokicy, Ščedzilkecy, Šišinjecy, Smokecy, Šosikecy (Schossigs), Tylicy (Thieles), Žurecy.

Ležownostne mjena: a) Wujezd: Wóslink, Jězor, Tuchof (Taucher-wald); b) Wulkí Wosyk: Praskow (luž. džel wsy), Bolbofcey (Kralec kublo), na Syčinkach, Hrodziško, Džilošča, na Hórkach, w Křižnikach, Nowina, Dubinki, Zeleny Doł.

XXIV. (34.) Wósličanska wosada.

Wsy: 1) Wóslink (Ossling) z Pisanim Dolom (Scheckthal, škleňčenja atd., 1842 wot Němcow założena), 2) Lěska (tež Lěskej, Lieske), 3) Tradow (Trado, lisé. Trode), 4) Skaskow (Skaska) a Nowy Skaskow (Nenskaska), 5) Čisowa abo Čisow (Zeissholz, pruska wjes), 6) Wysoka abo Wusoka (Weissig), 7) Jitro (Milstrich), 8) Debricy (tež Debrey, skeps. Debrc, Doebra). — Do Wóslinka ad sacra připokazani su evang. wobydlerjo z katholskich wsow: a) Sakskeje: 9) Šunow (Schönau) a 10) Smjerdžaca (Schmerlitz) a b) Pruskeje: 11) Lubhosé (Liebegast) a 12) Kulow (městačko, Wittichenau). — A dobrowólne ad sacra džerža so a khodža kemši do Wóslinka Serbja z Njezdžichowa (Bernsdorf, hl. II. dž. čo. XIV).

Cyrkej: Serbska a němska Boža služba je kóždu njedželu a kóždy swjaty džen; kóždu 1. njedželu měsaca, čichi pjatk a na pokutnymaj pjatkomaj je němski kemš předy serbskeho a tehdy je tež kóždy króč předy němskich kemšow němska spowěď; hewak woþbywa so přeco serbska Boža služba do němskeje a serbska spowěď ma so kóždy měsac trójcy a to předy serbskich kemšow. — Němcsey spowědni su za 100 lět wo ca. 400 (274 : 656), serbscy wo ca. 500 (2124 : 2658) přiběrali. — Pačeřsku wučbu

dostawaju, kaž je zdobne, serbske džěći wosebje serbsku a němske wosebje němsku.

Fararjo: 9) Křesćan Bohusław Schmidt (Kowat) z Buķec, 1744—72 (†), hl. Hodžij. diak.; 10) Jan Wičaz (Lehmann) z Jědlicy 1772—90 (†); 11) Kašpor Róla (Rolle), * 1762 w Njeswačidle, měješe njezbože z kónimi a † 6. apr. 1793; 12) Karl Heinr. Fuhrmann (Wóznik), * 1767 we Wormułaze (Wormlage) p. Kalawy, 1793—1846 (†); 13) Handrij Nowak, 1847—51, hl. Ketl. diak. 1824; 14) Bředrich Hendrich Imiš, 1851—59, * 16. dec. 1819 w Bukojnje p. Barta, 1846 měsc. wuč. w Budysinje, 1851 faraf tu, 1859 faraf w Hodžiju, 1881 V. O. R. I., 1876, 1881 a 1886 sobustaw ev.-luth. krajneje synody atd.; 15) Jurij Ernst Wanak z Njeswačidla, wot 1859— dotal, hl. Koteč. far.

Šula: 1) cyrkwinska we Wóslinku: Wsy 1—6 a 11; džěći 235; 2 wuč. (Serbaj); 2) šula w Jitru: wsy 7, 8; džěći 87; 1 wuč. (Serb); 3) šula we Wysokej: (7); džěći 38; 1 wuč. (Němc). Posledniši njemóže serbski, a tuž wuči wšo němcy, či druzi třo wuča po příkazni saksk. šulsk. zakonja serbski, a nauknu pola nich serbske džěći serbski čitać a spěvać; serbske knihi w jich šulach nałożowane su: biblij, spěvačke, katechismus, Jakubowe wuknjenja a Bartkowa čítanka.

Wučerjo: 1) we Wóslinku: a) Jan Ryčer, * 1799 w Hodžiju, 1820—65, † 18. okt. 1869 jako emer.; Ernst Bohuwér Fryča, wot 1865, * 15. dec. 1833 w Lichanju, 1855 vikar a 1857 statny wučer w Delnjej Hórcy; b) druhe město założ. 1870 z nowej šulu, wučerjo: Gustav Kranza (nětko w Ketlicach 2. wuč.); Pawoł Běr (Bähr), † we Wujezdze; August Krečmař (nětko w Lubiju); August Domášk (nětko w Bolborcach); Korla Opic; — 2) w Jitru: Käppler, wot 1831—?, rodž. Němc wot Freiberga, kž drje bě serbski nauknuł; Korla Krawe; Jan Wylem Rošer wot 1867, * 22. febr. 1839 w Droždžiju, 1859 wučer w Bejerecach, 1861 w Zietschu; — 3) we Wysokej: wot 1850 Serbaj Ernst Lehmann (Wičaz) a Jan Kónc (Kunze), potom wot 1876 za sobu 5 Němcy, dokelž pjeća móžno njebě, Serba dostać;⁷⁶⁾ Němcam pak so njechaše serbski nauknuć a tuž bórzy zaso při dobrej skladnosći čeknuchu; hač nětciši serbski wuknje, njewěmy.

Wobydlefstwo: Wosada je we wulkim cyłku hišće derje serbska; wjetša ličba Němcow a czuozemcůw je so hakle do njeje začiščala ze założenjom a powiętšenjom fabrikow w Pisany Dole

⁷⁶⁾ Po druhé powěsti šulská wosada wot někoho narěčana z cyła žanho serbskeho wučerja měć njechaše.

a Skaskowje a wot toho časa tež přiběra ličba měšanych mandželstwów. Tola nawuknuchu z wjetša Němcy, hdyž dlěje we wsadze wostachu (přede wšem we měšanych mandželstwach) a jich džěci nimale bjez wuwzača serbski. Serbja wostachu dotal z mało wuwzačemi swojej narodnosći swěrni, jenož w Debrcach je 8 swójbow pak přeněmčenych, pak němcowatych. Wulki džěl džělácerjow w fabrikach so husto přečahuje; w Pisanym Dole džěla tež wokoło 20 Čechow, kžiž pak serbski njerěča a w Skaskowje bydlia samo 3 Židža. Měšanych swójbow maš 18—20 we wsadze; tutych domjaca rěč drje je z wjetša němska, hdyž tež móža serbski a při potřebnosti rěča. Serbja wužiwaju domach swoju maćerňu rěč, wonkach rěča pak serbski pak němski, za tym hač je skladnosć; tež šulske džěci zabawjeju so we woběmaj rěčomaj, we Wysoké hižo bôle němski wot toho časa, zo maju prostoněmskich wučerjow (1876); nawopak rozmołwjeju so džěci Jitřan šule najbóle serbski a podobno Jitřenjo w korčmje a při zjawných skladnosćach.

Hospodarstwo: 36 kubł. (5 n.), 3 połleňk. (s.), 48 zahrodn. (4 n.), 187 khěžk. (45 n.), 21 podružn. (17 n. a českich), 21 rjemj. (8 n.), 1 młyń, 11 korč. (4 n.), 3 klam. (s.), 7 gm. předst. (2 n.). — Rozšlachtow. kubł. 8.

Towařnosć atd.: We Wóslinku je wojeſke towařstwo: ca. 60 sob.; zabawa měšana, bórzy serbska, bórzy němska. — Přazy hotuja sebi młode holcy nimale we wšech wsach, spěwaju serbski, druhdy tež němski. — Wot jutrownički hač do młodych jiťrow spěwa so wot nich na wsy kóždy vječor serbski we wšech wsach. — Miss. Pósłow čita so 28. — Žónska drasta nosy so hišće z džela serbska.

Swójbne mjena (z Wóslinka, Lěskeje, Jitra a Wysokeje): Bauer (t. j. Bar abo Bawjer) 2, Bilke (t. j. Bělk), Bačouk (n. Storch) 3, Bódlík (n. Potleng) 2, Cuń (Zuhn), Čornak (přen. Schwarze), Dubrawa (Dubrau), Donat, Domašk(a), Eberhard, Fryča 3, Graf (Grafe), Garbinski (z rodu Polak), Hontsch (t. j. Hant[u]š) 2, Hetmank 7, Hejna (Heine), Handrik, Hul (n. Huhle), Horn (?), Hähnig (pak Honik pak Hajnik), Hermaat 5, Hajnik (Heinke), Hašk (Haschke) 2, Hejnák (Henak), Herzog (t. j. Herčik), Haňč (n. Hantzsch, t. j. Hantuš), Hensel 2, Hejduška (n. Heduschke), Hantuš, Jenč, Juršík, Janaš 2, Jurš 3, Jurk 2, Krawc (Krautz), Kürstand (t. j. Křesčan), Komor (n.

Kummer) 2, Krawe (n. Schneider) 3, Kašpork (n. Kasperch) 2, Klediš 2, Kléžkaf, Kocht (Gochte), Kubasch, Köhler a Keller (t. j. Wuhlef), Kowar (Schmidt) 6, Libš 4, Lawko (n. Laucke), Matešk(a) 3, Mériš (Miersch), Madlenča, Matuška, Mrózk (Mrosk), Mering (t. j. Mérik), Manica (Mohnitz), Mička (Metschke), Melda, Nowak (Noack) 5, Nyčka, Nowotnik, Opic, Pěto (Pöthe), Pjetraš 3, Polak, Paulow, Pětřk(a) 3, Pjetraš 4, Rychtař 3, Ryčer 2, Rješk (n. Röschke), Róla (Rolle) 3, Rühle (Róla?), Rehork (t. j. Hrehork == Gregork), Stoss (Stl6š?), Symank, Sušk (Suschke), Senaschke (pak Synaček abo Synašk za Synk), Smorž, Šuba (Schubert), Šolta 6, Šloc (Scholze), Schütze (t. j. Pšyca) 2, Šewc (n. Schuster), Šwórčák (n. Schwartzsack), Šćepank (Schippang), Šimank (Schimmang), Tillig (Tyhlik?) 2, Wanak, Wonmon, Wobza (n. Wobser), Worjeňko, Wičaz (Witschas).

Ležownostne mjena: 1) Wóslink: pola: Humjeński, Ka-
mjeński, Klincy, Łužki, Milowske; luki: Dańskie, Wólšne; hola: Lišča
hora, Smoržowa hórka, Łučnišća, Wosna, Łužki, pod Skalku. 2) De-
brcy: pola Humjenki, Zasnička, niže dróhi, za dróhu, Winica, Ši-
bjeneca, Čertowe nuhlo, Kamjenje; luki: Boršć, pod lěskom, Lada (?).
3) Wysoka: pola: Humjeński, Srénje khójny, Truhi, Želne, Kitry,
Hownecy, za horu; luki: Rokonca, Łučki. 4) Skaskow: Kliny,
Čerwjenci, Mroki, na hórkach, Zamosty, pola kamjenja, Čorny Móst,
Wólšniki, Humjeński, za ławku.

XXV. (22.) Hodžijska wosada.

Knothe, H., Geschichte der Pfarrei Göda bei Budissin bis zur Einführung der Reformation. Leipzig 1866. (Abgedruckt im Archiv für sächs. Geschichte p. 77–110.)

Liška, P., kantor: K stawiznam Hodžija a hodžijskeje wosady. W komisji J. E. Smolerja w Budyšinje 1876. — Str. 46. Tež němski wudawk.)

NB. Štož so w tutymaj lohko přistupnymaj spisomaj namaka, to tu nje-
wospjetujemy, njech so tam číta.

Wsy: 1) Hodžij (Göda*, w star. lisé. Godowo a Godow),
2) Bóšericy (tež Bušericy, n. Buscheritz*), 3) Brěza (Birkau*),
4) Darin (Dahren*), 5) Debrikecy (vulgo Debrkety, Döber-
kitz), 6) Debiškow (Döbschke), 7) Nowe Błowašecy (abo
Błohašecy, Neu-Bloaschütz), 8) Praha (tež Mała Praha, n. Klein-
praga, w starých lisčinach Podmoklicy*), 9) Semichow (tež
Seńchow, Semmichau*), 10) Žičeň (Grossseitschen, 1225: Sycene),
11) Džiwoćicy (Siebitz), 12) Praskow (mišnjanski a Łužiski,
Presske Meissn. und Laus. Seits), 13) Hornja Boršć (Ober-
förstchen), 14) Mała Boršć (Kleinförstchen), 15) Žičeňk (Klein-

seitschen), 16) Kanecy (Cannowitz b. Bischofswerda*, lisé. Canitz super.), 17) Spytecy a Skała (Spittwitz mit Skalmühle), 18) Nowe Spytecy a Čorna Woda (Neu-Spittwitz mit Schwarzwasser), 19) Lutyjcy (Leutewitz), 20) Póčaplicy a Nowe Póčaplicy (Potschaplitz*), 21) Čefwjene Noslicy (Rothnauslitz, 1225: Nussedlitz), 22) Karlicy (Karlsdorf), 23) Ptačkecy (Vogelgesang), 24) Wjelkowy (Wölkau*, tale wjes ma 3 džěle [gmejny]: a) Wjelkowski [Wölkaner Antheil], b) Póčaplowski [Potschaplitzer A.], c) Noslowski [Rothnauslitzer A.]), 25) Koblicy (Coblenz*, lisé. Cobelitz), 26) Dobranecy (Dobranitz*), 27) Njezdášecy (Nedaschütz*), 28) Bědicy (Pietschwitz*, 1225: Pizhewiz), 29) Čěškecy abo Čěžkecy (Zischkowitz, w star. lisé. Tessakowitz), 30) Myšecy⁷⁷⁾ (tež Móšecy, n. Meuselwitz, Meisselwitz, Muschelwitz*), 31) Prěčecy (Prischwitz, w star. lisé. Prezez), 32) Sulšecy (tež Sóļžecy, n. Sollschwitz, lisé. Solssowiskohlo), 33) Bolborecy (Bolbritz), 34) Lešawa (Löschau), 35) Janecy (Jannowitz), 36) Horni Hunjow (Ober-Uhna), 37) Delni Hunjow (Nieder-Uhna, lisé. Unova), 38) Blowašeey (tež Blohašeey, Bloaschütz), 39) Smochéicey (Schmochtitz), 40) Čěchorecy (vulgo Džěchorecy, Techritz).

Cyrkej: Wšě njedžele a swjate dny je prjedy serbska a potom němska Boža služba, na połswiatykh dnjach jenož serbska. Kóždu prěnju njedželu měsaca pak je němska spowěď a tehdy je tež němski kemš do serbskeho. — Serbske pačeſke džěci dostawaju wosebiče serbsku, němske němsku pačeſku wučbu.

Fararjo: 9) Wičaz (Lehmann) 1750—80; 10) Šlinčk 1780—1815; 11) Klauss 1816; 12) Kubaš 1817—35; 13) Rejda 1836—58; 14) Imiš, wot 1858. (Nadrobniše hl. Liška, str. 25 sl.)

Diakonjo: 12) Kittel (t. j. Kito) 1744—82; 13) Klauss 1780—82 Kitlowy substitut, 1782—1816; 14) Šlinčk, 1816; 15) Rejda 1817—36; 16) Voigt 1836—82, nětko emeritus w

⁷⁷⁾ Myšecy běchu w spočatku jeno ryčeřkublo, mišnjanskemu biskopstwu služace, kotrež so pozdžišo do 9 burskich kubłów rozdželi; ryčeřstwo na tuthych kublach zhromadnje wotpočuje, bu z jenej žuku blízko Hodžíja Ratarjowskemu knjejstwu předate, a tuž dyrbjachu Myšečenjo hač do 1836 do Ratarjec roboćic. Tri khěže, nětko na spomnjenej žuci pola Hodžíja ležace, maju hišće džensa rentu do Myšec ptaći.

Biskopicach; 17) Jan Pawoł Křižan, * 1854 w Sójecach p. Budyšina, 1881 diak. a serbski prědař w Kamjencu, wot 1882. (Přir. Liška, str. 30 sl.)

Šula: 1) Cyrkwinska w Hodžiju: wsy 1—10, džéci 241, 2 wučerjej; 2) pôdlanska w Dživoćicach: wsy 11—15, džéci 108, 1 wuč.; 3) pôdl. w Kanecach: wsy 16—24, džéci 183, 1 wuč.; 4) pôdl. w Koblicach: wsy 25—29, džéci 72, 1 wuč.; 5) pôdl. w Myšecach: założena 1884, wsy 30—32, džéci 45, 1 wuč.; 6) pôdl. w Bolborcach: wsy 33—39 a Słona Boršć (Bud. kath. wos. Sw. Marije), džéci 120, 1 wuč.; 7) Čechorecy su do Hnašec (čo. X) zašulowane. — Šulska wučba podawa so we wszech 6 šulach po saksk. šulsk. zakonju serbski a němski, kaž w Njeswač. wos. (přir. čo. XX), jeno w Kanecach je so z časami ke škodze Serbow přejara němcowało.

Wučerjo: Hl. Liška, str. 33 sl., Dodawk k 1) 2. wuč.: Gustav Kocor, * 6. jul. 1857 w Kettlicach, 1878 vikar, 1881 statny wučeř w Hodžiju. K 3) Wot 1878—83 Jan Šolta z Tradowa, nětko w Harće (Hartau), wot 1883 Wylem Šolta z Tradowa, přeněsho mlodší bratr. K 4) Wot 1877—84 Jan Borš z Bórka, nětko w Gottleuba (w Němcach); wot 1884 Aug. Kocor z Trjebjeńcy. K 5) Hanuš Knjez z Budyšina. K 6) Wot 1884 Krystof Aug. Domašk, * 17. měrca 1858 w Komorowje p. Klukša, 1877 vikar a 1880 statny wučeř we Wóslinku.

Wobydleństwo: Serbja rěča domach wšudze mjez sobu a z džéćimi serbski z wuwzaćom Wjelkowow, hdžež so serbske swójby z džéla přeněmčuja z džéla hižo přeněmčichu. W zjawnosći, kaž w korćmach atd. rěci so tež z wjetša serbski, jenož w Kanečanskim šulskim wokrjesu, w Hodžiju a Žičeňku so jara měša, štož z toho wukhadža, zo je so do tych stronow wjetša ličba Němcow začiščala. Tuči Němey z džéla trochu serbscy rozumja, mjez tym zo w tych zbytnych wsach nimale wšitcy Němcy nimo ryčekublefskich a najeňkowskich swójbow serbscy móža. Měšanych swójbow je we tejle wobšérnej wosadže cyła kopica (něsto přez 60), wone w přeněší strонje bôle němsku, w poslědníšej bôle serbsku rěč wužiwaju; němske džéci nawuknu nimale wšitke tež serbski, khiba nic we Wjelkowach.

Towafšnosć: Nimo wjacorych towafstrow z němskim zarjadowanjom (Spěwanske t., Wojefske t., Čitafske t., 2 ratař-

skej t. atd.) je tu jako serbske nabožne towarzstwo hižo wot wjèle lět Dživočicanske serbske ev.-luth. missionske towarzstwo, kotrehož wjednik je naš wšudze znaty ludowy basnik Pětr Mlonk w Dživočicach a kotrehož posedženja maju so měsačnje raz w domje kublerja Ěonjerja (Lehnerta) w Cokowje Husčanskeje wosady.

Wašnja: Pěołkam so připowědži, hdyž je hospodař wumrěl („Pěołki stawajće, waš hospodař je so minyl!“) a skót so wubudži, hdyž čělo z dwora wjezu. Doniž je čělo w domje, ma so wšitko po možnosći scícha a to tež pola bližších susodow: tehdy so njemlöci, drjewo so njeruba atd. Kaše z čělom, hdyž so z domu přez průh njese, tři króć k zemi pokhila. — Sywarjej praji so wot nimo ducych: „Daj Bóh zbožel!“ Wón wotmoľwja: „Daj to Bóh!“ To samo praji, štóż z hospodarjom a hospozu do hródze stupi.

Wustawy: W Smochćicach: Legat hrabinki z Riesch, 100 toleř, z kotrychž danje maju so khudym serbskim dzěćom serbske biblije a spěvaſke darjeć. — Frödec legat za starych khudych Serbow Kanečanského šulskeho wokrjesa. — W Žičeňku šulski legat za serbske a němske šulske dzěći.

Swójbne mjena (někotre z někotrych wsow): Bamš, Bórš, Běhar (n. Biehar), Barš (Barsch), Budař, Bartušk, Bartuš, Broda, Cyž (Ziesche) 4, Čitar (n. Tschieter), Čornak (Zscharnak), Čoch (Tschoch), Donat 2, Debik (Döbik) 2, Domašk(a) 2, Dučman, Grafa, Holan 4, Handrik 3, Hejna 4, Hurban 3, Hašk(a), Hurbank, Hapač (Happatsch) 2, Helas, Hórčan, Jórdan 2, Janaš (Jannasch), Kocor 3, Krenica (Krenitz) 2, Khróstak (Krostag), Kral (přen. König), Kral (Krahel) 3, Kruža, Knoch, Kola (Kohle), Krawe (Schneider) 2, Kruwjacy (n. Kruwjaz) 2, Kětan, Křižan (Zieschang) 2, Kwač (n. Quaitsch), Kopš (Kobisch), Kudžela (Kuschel), Libš 3, Liška, Lětař (Litter), Lipič (Lippitsch), Lehnert (t. j. Ěonjer) 2, Łahoda (Wahode), Lukaš, Lange (t. j. Doňhi), Muka 2, Milauk (n. Milauk), Mětrach (Mietrach), Manjok 2, Mlónk (Müller) 3, Marko, Mičko, Mětowski, Nowak 5, Nowač (Noatschk), Němc (Niemz), Nowotny, Pjetaš, Pjetřka (Petschke) 2, Pětř (Pietsch), Pjech 5, Pjetašk (Peteschke), Ryčer (Rietscher), Rječka (Rötschke), Rzyk (Rysik), Rynč (n. Rentsch, drje z Renatus, přir. franc. René, ital. Renato, potajkim popraw. Renč), Smok (n. Schmuck) 3, Smola 2, Smočk (Schmotschke), Soppe (t. j. Sowa), Sykora (Sickert) 2, Smoleř (Schmaler), Šiman 2, Škoda (Skade), Šimank, Šram, Valtyn, Wičaz

10, Wjergač, Wróblík (Roblick), Wjenk, Wóšik (Wuschick), Wrobl (n. Sperling), Zynda (Sende), Zahrodník (Sarodnick), Ziegenbalg, Žur 3.

Mjena kubłow (namakaju so hišće we wšich wsach): n. př. Kružic (Lahoda), Hermanec (Khróstak), Matkec (Cyž); w Koblicach: Lešawkec (König), Wroblec (Kral); w Njezdašecach: Pjetřík (Valtyn), Wojnarjec (Kral), Póric (Kmoch), Lukaškec (Kruža), Wičežkec (Ziegenbalg); w Běšicach: Lešawic (Rzyk), Bandžic (Donat); w Českéecach: Wičazec (Jórdan), Handrikec (Pjech), Jursec (Kola), Wroblec (Wičaz), Khěžkec (Pjech); w Myšecach, Prěčečecach a Sulšecach: Butřík kublo (Wičaz), Jurcec (Křižan), Matkec (Zynda), Klóric (Cyž), Rynčec (Haška), Pjetřík (Sowa), Měřšík (Lónjer), Čěslík (Žur), Zyndžic (Kwač), Lawkusec (Žur), Žurec (Hurbank), Čecheč (Šimank), Hemšec (Jórdan); w Bolborčan šulsk. w okr.: Lukašec (Marko), Ženichec (Hapač), Zejlerjeo (Bartušk), Hejníc (Smola zwonkowny), Šluncuchec (Smola znutřkomny), Smolic (Libš), Želic (Pjetaš), Wičežkec (Kudžela), Halkec (Šolta), Wawrjec (Grafa), Koklic (Handrik), Wjacławkec (Hejna), Bjarnatec (Mlynk).

Serbske krčéńske mjena: Miklawš, Michał, Handrij, Jurij, Pětr, Jan, Jakub, Matej, Bohuwér, Bohuměr; Hana, Marja, Hanža, Lejna, Ruza (Rosa), Gerša, Mar(u)ša, Madlena, Krysta.

Ležownostne mjena: 1) Hodžíj: Stara zemja, Sternik, Kašańca, Kranjene. Pastwiane wičežne keřki, wowči, konjacy hat. 10) Žičení: Korbawa (doł), Rab (hat). 12) Praskow: Bahniščo (keřki při mlynskim hače). 14) M. Boršć: Haj, Korbawy (polo), Butřanki (polo), Winica (khójnowy lěs), Pjelcowski hat (luka). 15) Žičenk: Póžerjec mlyn, Stronje (dolina mjez Žičenjom a Žičeňkom), Hrodziško (při tej dolinje). 16) Kanecy: pola: Babina, po křízach, Nu(h)la (luka), hory: Blowa (drje Płowa). 17) Spytecy: Slěborna hora, Ulanska h., Hrodziščo, Podležanka, Skalanski mlyn. 19) Lutjency: Nowina, Čepjelca, Trowolnja (luka), Slěborna jama. 21) Noslicy: Šibjeňčna hora, Ptači doł. 25) Koblicy: Hrodziško, pola Khójnički, Kamjeńca, Dželošča, Jězor, Wjelči doł. 26) Dobranecy: Mały Hinč, Liščina, Hačizny. 27) Njezdašecy: Pola brézycey, Šibjeňčna hora, Blóšk, Lisanje, Zahon (n. Sauhahn), Kalońca, Winowa hora, Wotryw, pola lawki, Zahórki, Wulki klin, Mała lučka, Sucha luka, Čepjelca, Nowina. 28) Běšicy: Lada, Lišča hora, Tórkla, Jězor, Dubrawka, Bjezlada. 29) Čěškecy: Wišeńca, Lipofica, Hrabšinki, Sucha luka. 30) Myšecy: pola: Butřanki, Rajchi, Jězor, Strony, Smohi, na hajku, Ratkowy (přiboh Ratko?), Khrósty; luki: Sławčiny, Syćinki, Močidla, Žele (gmejnska hora před M., hdžež so předy kholodjty palachu), Wapiny (prjedawši gmejn. zahon, z wjefbani wobsadzeny). 33) Belbořecy atd.: pola: Sazonki, Lešawske khrosty, na Wódniku, Haj, Klony, Wólkinki, Dželošča, Kosmač, Truhi, Brězynka, Radworný, Za jědz, Hajki, na Šimanach, na Stolpikach; luki: Na

kałońcy, Kapalcy, Haty, Lešowki, na dołach, Močidla, Sycizny, pod Wiwalec; kefki a hórki: Parla, Wosyčki, Winica, Wólšina, Češki, Duborka, na skałkach, na Bréznach.

XXVI. (23.) Wjelećanska wosada.

Wsy: 1) Wjelećin Horni a Delni (Ober- und Nieder-Wilthen*), 2) Wostašeey (Irgersdorf*), 3) Bójsweocy (też Bójswoczy, t. j. Bohusławicy, Kleinpostwitz, w star. lisc. Boslawitz), 4) Zdžaf (Sohra*, lisć. Sorau abo Sorpolka), 5) Tućicy (Tautewalde*), 6) Korzym (Kirschau), 7) Hornja Hórka (Obergurig*, połojca w star. lisć. Gorik super.), 8) Evangelcy wobydlarjo z Nowego Šerachowa (Neu-Schirgiswalde).

Cyrkej: Kózdu njedželu je serbska a němska Boža służba, jenu njedželu němska, drugu serbska prjedy; hdyž je serbski kemš prěni, wotbywa so do njeho tež serbska spowědž, hdyž němski, němska; dale dzerži so kózdy 1. swjaty dzeń róčnych časow a wšitke wurjadne swjate dny serbski, druhi swjaty dzeń pak němski kemš prěni; jenož serbski wosebję za Serbow wotbywaju so: a) na žnjach 4 žnjowe předowanja (štěrkt rano šesćich), b) 4 adventske Bože służby a c) póstne předowanja. — Pačeńska wučba je němska; su pak serbske džéci pódla, so serbsey z nimi katechisuje.

Fararjo: 10) Jakub Spank (Spancke) 1769—81 (†); 11) Jan Mróz z Brézowa 1781—1823, hl. Budyšink far.; 12) Jan Bohumil Bajef (Beyer), * 1797 w Smilnej, 1822 faraf w Hućinje, tu 1824—29 (†), kruty muž, za njeho buchu nětčiša klětka, woltař, dupa a piščele z nowa natwarjene; 13) Jan Wićaz (Lehmann), * 1803 w Tręlanach, burski syn, 1827 diakon w Njeswačidle, 1830 far. we Wjel., 1875 emerit, R. S. A. O. I., † 1883 w Budyšinje, we Wjelećinje khowany; 14) Korla Aug. Kubica, * 1842 w Spaloch, 1870 krajski vikar w Kladsku (Glatz) na Ślezsku, 1871 faraf we Łutach, 1876 faraf tu, 1881 w Bukecach; 15) Karl Marcin Renč, dr. phil., * 11. nov. 1853 w Ketlicach, syn diakona, 1878 faraf w Klětnom, 1882 tu.

Šula: 1) w Delnim Wjelećinje (cyrkwinska) z nowa natwarjena 1878 wsy: 2—4 a cyły Delni a wjetši džél Hornjeho Wjelećina; džéci 417; wučerjo: kantor (Serb) a 3 pomocnicy (Němcy); — 2) w Hornim Wjelećinje, wsy: zbytny džél H. Wjel. a Tućicy; džéci 120; 1 wuč. (Němc); — 3) w Korzymje za Korzym, założ. 1873, džéci 108; 1 wuč. (Němc). We wšech

3 šulach rěči a wuči so nětkole jenož němski; w Delnjo-Wjelečanskej nauknu serbske džéći wyšsich rjadownjow, kiž chcedža, z najmjeaša z biblije serbski čitać. Při poslědnjej wólbe (1883) wuzwoli Korzym'ske šulske předstejićefstwo přečiwo namjetej, zo by serbskemu kandidatę přihłosowało, runje němskeho.

Wučerjo: Při 1) Jan Marčka, * 1778 w Lichanju, 1790—98 na gymnasiju w Budyšinje, 1821 wučef a organist we Wjel., † 1838 tu; Jan Ernst Marčka, syn prjedown., * 1807 we Wulkim Wjelkowje, z wučerjom we Worcynje a Rachlowje, 1838—63 we Wjelečinje; Pětr Rječka, * 1825 w Malešecach, wučef w Bukecach, na Sokoley, w Hornim Wjelečinje, wot 1863 w Delním Wjel., 1878 kantor. Při 2) 1852 Rječka (nětko kantor); 1864 Jan Aug. Ludwik, nětko cyrkw. wuč. w Huscey; 1866 Jan Bohuwěr Ernst Hatnik, nětko kantor w Bukecach; 1871 Handrij Bohuměr Benš, nětko wučef při měšć. šuli w Lubiju — dotal wšitcy Serbja; 1878 H. A. Riedrich, přeni Němc. Při 3) 1874 G. W. Neumann (Němc); 1879 K. Tr. Aust (běše Serb, ale njewučeše serbski), † 1882; 1883 G. L. Waurich (Němc).

Wobydlefstwo: Wjelečanska wosada běše před 60 lětami hišće cyle serbska, ale na wobydlerjach wjels mjeaša hač džensa, a haješe jenož ratařstwo. Před něhdze 50 lětami počachu ludžo tkać a z tym sta so započatk k přeněmčowanju: Němcy so do wsow čiščachu, serbscy mužowje bjerjechu sebi němske žony a na wopak; měšane swójby němcowachu a přeněmčichu so z wjetša; Wjelečenjo čahachu jako handlerjo po němskich hermantkach. Tak jako přeni wopor Tućicy, kiž najblíže wulkej němskej tkalskej wsy Wjazońcy leža, padžechu; hižo wot Jakuba (S. H. Ě. 1848) mjenuja so z wjetša „němska wjes“; nětko je tam rozsudžite Serbowstwo jeno hišće w jenym čłowjeku zastupjene: je to stary 70-lětny cyrkwjenc Železnik (přen. Eissler), sprawna serbska duša!! Či druzy (21) Serbja móža drje, ale vjerěča z wjetša serbski. — Z Wjelečinom ma so podobno, jeno zo tam tón process hišće tak daloko dočpět njeje. W korčmach a nimale wšech swójbach so němcuje, šulske džéći su něnske, mlody lud njemóže abo njelubuje staru mačeńnu rěč; stari a srědni ludžo powědaju serbski, tola jedyn Serb po druhim wotemrěwa. — Korzym bě hišće před 20 lětami serbska wjes, ale wot toho časa, zo tam wšelake fabrikske wustawy nastachu, kaž n. př. wulki papjernik, je Německostwo tak přiwažo a so změnilo, zo

tež tam jeno hišće mała črjódka swójbow serbski rěci. Nowy Šérachow (před němskim městačkom Šérachowom) bě wot wšeho spočatka němska wjeska. — Zbytne tři wjeski Zdžaf, Bójswecy a Wostašecy, kaž Hornja Hórka (Wjelećanski džél), su hišće serbske. Jenož počinaju na Zdžerju měšane mandželstwa přiběrač a we Bójswecach a Wostašecach su so w nowišim času někotři němcy zasydlili: wobuje ke škodže Serbowstwa.

Mój powěstnik piše dale: z cyła dyrbi so prajieć: naša młodosć njecha ćežke burske džélo, ale radšo tkaje, dokelž je to lózo, abo khodži do fabrikow, dokelž je tam wyša mzda a wjetša čélna swoboda; a fabriki tu nastawaju kaž hriby přez noc! Hdyž w delnich abo holanskich wsach Serbja tola Serbja wostanu, runjež je cyrkej a šula přećiwo Serbowstwu, ma so tu na wopak: industrija mori Serbowstwo! Přez te fabriki mamy tu tež dosć cuzeho luda, mjez nim něhdže 5 českich swójbow, kotrež drje tež něšto serbski rozumja, we wšednym wobkhadze z tukrajnimi pak němcy rěča.

Towařšnosć atd.: Towařšnosć, zjawny wobkhad, wašnja, drasta, wšo je němske, wothladujemy-li wot tych małkich wsow a Hórki, kiž maju hromadže jeno něšto mało wjacy wobydleri, hač Tučicy same. — Miss. Póstow čita so we wosadze 22, Serbskich Nowin jara mało.

Swójbne mjena: a) Tajke, kotrež so tu hižo na wjele lětstotkow namakaju a kotrež hišće džensa wjele swójbow tudy nosy: Benak (před 200 lětami jara husto, nětko hišće jena swójba), Budaf, Bjenad(a), Broda, Brězowski, Bělza (w nowišim času z džela přeněmene do Weise, přir. pôlsk. Beiza), Dučman, Eyssler abo Eissler, tež Eissner (to je přeněmč. ze Železník), Grolmus (n. Grollmuss, t. j. Hieronymus), Hantuš (jara wjele swójbow we wosadze, t. j. Antonius), Jokuf (n. Jokuff), Jurš, Krenc, Kaplef, Kriedel (Kridoł?), Kocor, Kubica, Libuš, Liška, Pjech (husto, t. j. Pětrk), Pan (n. Pahn), Pětr (n. Pietsch), Póžef (n. Buscher), Ryčef (Ritscher), Renč (5 swójbow), Rječk (Rötschke), Strela (Strehle), Šorš (n. Sorsch, drje George), Stacha abo Stach (n. Stache, drje z Eustachius). b) Mjena tajkich, kotriž su so tu w nowišim času zasydlili: Hólnik a Sedlik (z Turja), Janec (z Jamnoho), Mérčink (Mirtschink), Mässling, Panach, Pittke (t. j. Pětk = Peterchen). c) Samo we Wjelećinje maju přeco hišće někotre burske kubla swoje stare serbske pomjenowanja, kaž Pawlec, Kujawec, Rokelec, Strelic, Hudžakec.

B. Serbske katholske wosady.

Přir.: Jakub Kral (Lehrer in Radibor): Die katholischen Kirchen und Schulen im Königreich Sachsen. Nach älteren und neueren Nachrichten bearbeitet. Dresden 1876. Im Selbstverlage des Verfassers.

Jakub-Kućank: Serbske Horne Lužicey. Budyšin 1848. Str. 54 sl.

NB. Štož cyrkwińsku a šulske wyšność, mjenia fararjow při jednotliwych cyrkwiach, stawizny wosadow, cyrkwińskie a šulske wustawy atd. nastupa, tu njepodawamy, dokelž je to wšo nadrobno w spomnijenej Kralowej knižey zapisane.

I. (28.) Budyška serbska wosada sw. Marije.

Zafarowane wsy: 1) Hraboćicy (Grubtitz), 2) Bělsecy (vulgo Bělčecy, Ebendorfel, hiše w zańdz. lětst. Belschwitz, prjedy Bilsswitz), 3) Mnisone (mišnjanski a lužiski džél, Mönchswalde Meissn. und Laus. Seits), 4) Džěžnikecy (Sinkwitz*), 5) Słona Boršć (Salzenforst), 6) Hrubjelčicy (Grubschütz), 7) Čemjefcy abo Čemjericy (Temritz, w lisénach: Temmeritz), 8) Hněwsecy (Nimschütz, w star. lisć. Gnewtitz), 9) Dalicy (Dahlowitz), 10) Khelno (Cölln, lisć. Vorst Klix oder Kelne), 11) Stróžišćo (Strobschütz). — Ad sacra připokazani su wsítcy katholcocy Serbja, kiž w měsće Budyšinje a w evangelskich wsach Michałskeje wosady bydla, kaž tež z Hornjeho Hunjowa a Čechorec Hodžiskeje wosady.

Cyrkej: W farskej cyrkwi su kemše, mejske a druhe po-božnosće stajnje serbske, dokelž maju či někotři Němey ze wsow z němskimi měščanami tachantsku cyrkej. Při njej skutkuja 1 faraf a 2 kapłanaj, Serbja. — Na kemšach spěva so z Wałdowych serbskich spěwáskich. — Kemšerjow je stajnje na 500.

Šula: Za katholikow wobstoji w Budyšinje „tachantska šula“ z dwěmaj wotdželenjomaj: a) cyłodnjowska měščanska a b) połdnjowska wjesna šula. Najprjedy bě tudy wosebita farska šula, potom wjesna serbska šula (blizko cyrkwije sw. Marije), a nětko je połdnjowska šula po šulskim zakonju žadana sobu za serbske džěći serbskeje wosady; we njej podawa so nabožina serbskim džěćom wot kapłana serbski. Nimo toho dawa jim kapłan Skala wosebje serbske hodžiny, kotrež tež serbske džěći z „měščan-

ského wotdžela" wopytuja. We šuli nawuknu serbski čitać, a to ze swojich nabožnych knihow.

Wučer: Wučer a organist Jakub Kral, * 16. měrca 1836 w Radworju, 1856 pomocny wučer we Wotrowje, 1859 substitut tam, 1860 cyrkwiński wučer tam, 1868 wučer w Čornecach.

Wobydleſtvo: Wšitey katholsey Serbja wosady rěčadomach a wonkach serbski, Němcow je mjez nimi jara mało; měšanych swójbow hišće mjenje: přetož Němcy a měšane mandželstwa w horjeka spomnjených 11 zafarowanych wsach słušeju nimale wše do evangelskich wobydléri, wot nich pak móža nimale wšitcy tež serbski. — 1) Hruboćicy: 1 měš. swójba. — 2) Bělšeocy: jenož 20 katholikowje a wšitcy serbscy; 2 němskej (zahrodnikaj) a pjeć měšanych mandželstwów (podružnicy), we nich rěči so serbski. — 3) Mnisonec: evangelska młodosć trochu němcuje (šula?) — 4) Džěžnikecy: jenož 33 katholikow, wšitey serbscy; 4 němsko-serbske swójby. — 5) Słona Boršć: 164 evang., 41 kath. a 8 japoštołskich; 2 cyle němskej a 3 měšane swójby. — 6) Hrubjelčicy: 131 evang. a 19 kath. wob., 4 němsko-serbske swójby. — 7) Ćemjefcy: 52 evang., 32 kath. wob.; wše swójby serbske; zajimawe je, zo tu jena swójba Ćemjer (n. Tschemer) rěka, z čehož ma sama wjes mjeno. Snadź je to najstarša swójba wsy. — 8) Hněwsecy: 29 swójbow, mjezy 3 němske (1 kubl., 2 połleňk.), z 16 wosob.; 4 kath. swójby a 1 ev.-kath. z 20 dušemi, wše serbske. — 9) Dalicy: 13 swójb., mjezy 1 měšana, 3 kath. z 14 duš. — 10) Khelno: 161 ev., 111 kath. wob.; 4 němsko-serbske swójby. — 11) Stróžišćo: 17 kath., 6 ev. wob., wšo serbske. — Kublerjo a połleňkowje wosady, kotrychž je wjele, słušeju nimale wšitcy do Serbow.

Towarſnosé: Při zjawnych naležnosćach a w korēmach knježi serbska rěč. — Na póstnych njedželach atd. spěva so serbski. — Přazy njejsu. — Serbske Nowiny a časopisy so mnohe čitaju, ale tež někotre němske. — Drasta je powšitkownje katholisko-serbska.

Swójbne mjená: Ackermann (přen. Worak), Bart, Bartuš, Brězowski (Briesofsky), Bjars (Bärsch) 2, Brind, Budaf, Buda, Balcar (Balzer), Běrk (Behrk), Buk, Buš (drje z Póšny, Pyšny), Benad 2, Bürger (s. Byrgaf, drje je Běrka), Běbrach, Blažij (n. Blaesche = Blasius), Brösel (traš Brězula?), Biesold, Běr (Beer) 2, Brězynk (Briesing)

2, Cyž 3, Cetwic (Zetwitz), Car, Čunka, Čech, Čěsla (přen. Zimmermann), Čemjef (Tschemer), Čemjef (n. Zimmer), Dučman (Deutschmann) 2, Doršan, Dornik(g), Domašk, Domš, Flak, Filip, Fryč (Fritsche), Franck, Freund (s.), Graf, Grohmann, Grollmuss 2, Gróša, Guda, Helm (Halma) 2, Horka, Helbik (Helbig), Henč (Hentsch, t. j. Johannes), Horn, Handrik 2, Hejna (Heine u. Höhne) 3, Halk(a), Harnap, Helas, Hantuš, Hólček (Holtschke), Holfeld (s.), Hübnar (s.) 3, Hejduš, Jenč, Janak, Jank (n. Jächen, Jok[u]š), Krawc (n. Schneider), Kapleč, Křižank, Kolik (Kalich) 2, Kolach, Kindermann (s.), Kašpor, Krasa, Kroš (n. Grösche) 2, Kmoch, Kliman, Kobaň, Krečmař, Kudžela (Kuschel), Komor (přen. Kummer), Klimant (Kliemand), Kral (Krahl u. Grahl) 6, Kocor 2, Kral (přen. König), Klos (Kloss), Kołodzij (Koloschie), Kubank, Lisak, Ludwik, Lange (přen. Dolhi) 2, Lipk (Lipke) 2, Lubic, Laras, Lorenc, Lehnert (t. j. Lónjef), Libš, Lešaw (Löschau), Linak, Lukaš, Ledžhor, Mejní (Mohn) 4, Mučeř (abo Mlóčeř, n. Muttscher), Mjertyn (Mertin), Mlynk (Müller) 7, Mětowski (Mitowsky), Mjerwa, Měřš, Měřčink 4, Nowak (Noack) 4, Natuš, Pěť (Pietsch), Pjech, Pětk (n. Pöthig), Pjetraš, Pětyrk (Petrich, Petrik) 2, Probst 2, Pjekar (Becker), Pjetaš 2, Pelc, Polter, Pawlik (Paulick), Pójka, Pjenčk (Penzig) 2, Peterka (t. j. Pětrk), Pietschmann (t. j. Pětr), Pětrka (n. Peitschke u. Pötschke) 2, Pětr (Peter), Rychtař 3, Rječk (Retschke) 3, Rybak (přen. Fischer), Röthig (?), Radoń (Radon), Riedel 7, Ryčef (Ritscher), Rjenč, Rjek (Reck) 2, Rězak 2, Rachlowe (Rachlitz), Rostok, Rjela, Spótk (n. Spottke), Sommer (skeps. Žemr) 2, Swora (n. Zwahr) 2, Sämisch, Span, Seifert, Siebef (t. j. Syjef), Sušk (Zuschke) 2, Sykora (Sicora u. Sickert) 3, Säuberlich (t. j. přen. Pyšny), Sóršik, Šewc (n. Schuster), Šwórak, Šolta 3, Schäfer (přen. Wowčeř[k]), Šlec (Schletze) 2, Schmiedt (přen. Kowat) 2, Šer (n. Schier), Šerc (Schierz), Šwoj (Schwoj), Šram, Šmys (Schmiess), Šuba, Ulbrich, Ungař, Urban, Vicki (Vitzky), Wičaz (Lehmann) 9, Wunderlich (s.), Weber (přen. Tkalc), Wojnar, Wencel, Winkler (drje přen. Nuher), Wobza (Wobst) 2, Wejzař (Weser), Welde, Wjenk, Welc (Wels) 2, Wošik, Wanak, Wirth (t. j. přen. Hospodar), Wjerab, Wjerzař 2, Weigert a Weikert (s.), Wornač, Žur (n. Sauer).

H. (29.) Radwońska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Radwof z Čornym Hodlerjom (Wórlom) a Radwońskim Hajom (Radibor mit Schwarzadler [hoséenc a wjeska při Rakečan. drózy] und Radiborer Grünbusch), 2) Kamjenna (też Kamjenej) z Kamjeńcanskim Hajom (Camina resp. Kamina mit Caminaer Grünbusch), 3) Měrkow (Mirka resp. Merka), 4) Boranecy z Nowymi Boranecami

(Bornitz mit Neubornitz, lisć. Boranowitz), 5) Lutowič (tež Lutowč, Lutobč, n: Luttowitz, lisć. Lottowitz), 6) Bronjo z Nowym Bronjom (Brohna mit Neu-Brohna, prjedy Bronau), 7) Łupoj (Luppa), 8) Łupjanska Dubrawka (tež Ł.-Dubrawa, n. Luppe-Dubrau resp. Luppsch-Dubrau). — Přifarowane wsy: 9) Khelno ze Šibjeńczej korčmu (Cölln mit der Galgenschenke), 10) Stróžišćo (Strohschütz, w star. lisć. Strosenitz), 11) Wulka Dubrawa z Marušinej hětu (Gross-Dubrau mit Margarethenhütte). Khelno a Stróžišćo stej po prawem do Budýsina zaferowanej; dokelž pak je Radwońska cyrkej bliže, stej hižo dawno z křčenjemi, pohrjebami a z duchownymi zastaranjemi k Radwońskiej wosadze připokazanej. — We Wulkej Dubrawie je mjez 227 wobyl. jenož 17 katholikow; evangelscy wobyljerjo su do Klukša přifarowani, khodža pak tež z džela do Malešec kemši. — Ad sacra do Radworja připokazani su katholscy wobyljerjo wsow⁷⁸⁾: A. Klukšanskeje wosady: 1) Zdžer(f): 212 wosow, 92 kath., 120 luth., 2) Brěmjo (tež mylnje Brěmjenjo, n. Brehmen): 122 wos., 65 kath. a 57 luth. B. Njeswadličanskeje wosady: 3) Khasow: 33, 4) Łuh z Nowym Łuhom: 28, 5) Holešow z Holešowskej Dubrawku: 13, 6) Miłkocy: 12, 7) Nowa Wjes: 5, 8) Łahow: 9 katholikow. C. Minakałskeje wosady: 9) Minakał 6, 10) Khróst 2, 11) Psowje 5 katholikow. D. Malešečanskeje wosady: 12) Křiwa Boršć 6 katholikow.

Cyrkej: Cyrkwi stej tu 2, jena farska, druga sw. křiža při pohrjebnišeu (do reformacije samostatna putnikańska cyrkej); w prěnjej džerža so porjadne Božje služby, w poslednjej jenož čelne předowanja a pohrjebne swjatočnosće, před něšto létami pak hišće wob lěto 4 króć hłowna Božja služba. Cyrkwinske zwady po reformaciji su nadrobno wopisane pola Krala: str. 12 sl. — Radwońska je jenička katholska wosada w Sakskej ze swětým patronatstwom (ryčéřkubleř w Radworju), z toho tež te 100lětne cyrkwinske zwady nastachu. — Radwońska wos. měješe w zaferowanych wsach l. 1871: 1439 wob., 852 kathol. a 587 luth.;

⁷⁸⁾ Slědujce ličby podawam po ludličenju 1. dec. 1885.

l. 1885: 1452 wob., 917 kath. a 535 luth.⁷⁹⁾ — W přifarowanych a připokazanych wsach bě l. 1871: 401 kath. a l. 1885: 424 kath. Po tajkim slušachu do Radw. wos. do hromadze l. 1871: 1253 kath. a 1885: 1324 kath. — Su tu stajnje jenož serbske kemše. — Farař: Handrij Dučman z Boranec wot 1876 (přebywa w Drježdžanach); kaplán: Jakub Bart z Kukowa wot 1883 (nětko farski administrator wot 1885).

Šula: Farska šula w Radworju za katholske džéči všitkých zafarowanych, přifarowanych a wjacorych připokazanych wsow wosady. — Wuči so w 4 rjadownjach po zakonju serbski ze serbskich knihow. — Nabožinu podawa kaplán serbski. — Džéči bě 1871 brom. 199, l. 1885 pak jenož 173, mjez kotrymiž su 30 z měšanych (luthersko-katholskich) mandželstwów a 3 lutherske. 11 katholskich džéči wosady khodži do susodnych lutherskich šulow.

Wučerjo: 1) dirigowacy wučef Jakub Kral, wot 1876, * 23. jul. 1828 w Khróscicach, 1849 pomocny w. w Khróscicach, 1850 w Kukowje, 1851 w Radworju, 1855 druhí statwy wučef tam; 2) cyrkwiński wučef Benno Pětr Solta, wot 1872, * 29. hapr. 1851 we Wotrowje, 1870 vikar w Radworju.

Missionska stacija w Zdžeri, założ. 1721. K njej slušej katholikowje ze Zdžerje a Brěmjenja a někotrych bližsich wsow Klukšanskeje wosady. Je tu kapała na tachantskim hrodze, we njej džeržeše wot 1862—76 Radwoński kaplán, wot 1876 pak serbski duchowny z Budyšina, z wjetša serbski katechet při tachantstwje, za měsac raz Bože služby a to stajnje serbske. — Dale je tu wot l. 1834 katholska šula z 1 wučerjom (nětko Rězak z Bělšec) za katholske džéči spomnjenych wsow, kotrychž bě 1871: 30, nětko 1885 pak 28 a to 2 z měšaneho (kath.-ev.) mandželstwa. W šuli wučiwa so serbska rěč runje kaž w Radwońskiej. Nabožinsku wučbu wudžela Radwoński kaplán serbski.

Wobydleſtvo: Katholscy wobydlerjo wosady su wšityc serbscy a rěča domach a wonkach serbski; tohorunja tež lutherscy,

⁷⁹⁾ 1) Radwoř: 476 kath., 99 luth. a 1 reform. — 2) Kamjenna: 105 kath. a 57 luth. — 3) Měrkow: 80 kath. a 82 luth. — 4) Boranec: 80 kath. a 24 luth. — 5) Lutovič: 41 kath. a 68 luth. — 6) Bronjo: 86 kath. a 28 luth. — 7) Łupoja a Łupj. Dubrawka: 10 kath. a 214 luth. — 8) Khelno: 94 kath. a 176 luth. — 9) Stróżišće: 20 kath. a 4 luth.

jeno zo so při ludličenjach někotři tu kaž druhdze radži za Serbow njewuznaju. Tež wot tych 121 Němcow wosady powěda wjetši džél serbski. 1) Radwoř ma w 88 domach 95 swójbów, mjez nimi 5 němskich (ryčeřkubleř a 4 rjemjesnicy) z 2 džesćomaj; k tomu 3 serbsko-němske mandželstwa (podružnicy) bjez džéci. — W Čornym Hodlerju (9 domow z 10 swójb.) a Radw. Hajku (9 dom. a swójb.) su sami Serbja. — 2) W Kamjennej je w 25 domach 34 swójbów, mjezy 1 němska a 4 měšane (lutherske, podružnicy resp. rjemjesnicy), kotrež wšitke serbski rěča. — 3) Měrkow ma 42 domow, 29 swójbów, mjezy 3 němske; džéci su wše serbske. — 4) Boraneey liča 25 domow a 26 swójbów a 2 němskej (lutherskej, ryčeřkubleř a dželačer); ryčeřkubl džéci rěča tež serbski. — 5) Lutovič ma 18 dom. a 17 sw., mjezy 2 němskej (ryčeřkubleř a jeho pisar). — 6) Bronjo liči 24 domow a swójbów, 2 měšanej (luth., podružn. a korčmař.). — 7) Łupoj ma 26 dom. a swójb., mjezy 2 němskej (ryčeřk. najeňk a zahrodník) a 1 měš. sw. (khěžkař). — 8) Łupj. Dubrawka liči w 13 dom. a swójbach 2 němskej (1 kubl. a 1 zahrodn.) a 1 měšanu (zahrodn.).

Hospodarstwo: W tutech 8 wsach sydli: 21 kubl. (2 n.), 7 połleń. (s.), 41 žiwnosć. (s.), 29 zahrodn. (3 n.), 112 khěžk. (6 n.), 54 podružn. (4 n.), 31 rjemjesl. (4 n.), 12 korčm. (2 n.), 4 klam. (1 českého), 1 hajnika, 7 gmejn. předstej. (s.); 4 kubla su rozšlachtowane; Měrkow ma na 69 dorosćených wobydlerjow 3 korčmy!

Towařnosé atd.: W Radworju je: 1) Serbska katholska bjesada (kasino) z něhdze 40 sobust: towarzystwo je čisto-serbske. — 2) Wojejske towafstwo z 67 sobust., wšitcy su Serbja, předsyda k. Čech; zabawa je nimale přeco serbske. — We Wulkej Dubrawje maju: 3) Towařstwo za podpjemu khorych. Towafstrowa rěč a zabawa je serbska. Pismar k. Hatas, póslnik serbskeho knihowneho towarzystwa w Budyšinje. — Čita so we wosadze na 70 exempl. Kath. Pósla; l. 1884 rozpředa so ta 120 exempl. serbsko-katholskeje protyki „Krajana“. — Žónska drasta je katholska-serbska; lutherske Serbowki noša so kaž wšudze po „nowej modže“.

Wašnja: We katholskich wsach tuteje kaž slědujeych wosadow je so wjely wjacy serbskich wašnjow zdžeržalo, hač w lutherskich sakskeje Łužicy. Sobi najwažniša je serbska reja; mjez tym zo su so serbske dudy, serbska tarakawa jenož w holi wokoło Mužakowa a Hródku wukhowałe, wobkhowachu sebi serbsku narodnu reju jeno naši katholscy Serbja; serbske třitrunate husle pódla nałożowane pak namakaš tež hišće w tamnej holi.⁸⁰⁾

Swojbne mјena (ze wsow 1—8): Andrecki, Buš 2, Brankack, Běrk, Benš (t. j. Beniš resp. Bjenješ = Benediktus), Bjarš, Brycka (Britzke), Bart 3, Bibrach, Bórš 2 (z Bartš, Bartuš = Bartholomaeus), Cyž 3, Cawnik (Zaunick), Čislawk, Čemjera (n. Tschemer), Čech (Tzschech) 2, Čech (přen. Böhmer) 2, Čörlich, Disnaf (rodž. Čech), Delank 2, Delan 4, Donat 4, Domaš, Domšk(a), Dučman 2, Dunč (skeps. z Donatus), Dornik (t. j. Dwórnik), Domanja (n. Domann a Dormann) 2, Eisselt (t. j. zněmč. Železník), Fulk, Freund, Franc, Faltynk (zněmč. svójba), Grolmus 3, Grubert (s.) 3, Glücklich (s.) 2, Greilich (t. j. Królík), Garbaš, Haša, Hantuš 3, Hanto 2, Hórník (Hornig), Heš (n. Hesse), Hensel (s.), Hicka (Hitzke) 2, Hajník (Henke, Heinke) 4, Hajdan, Hampel, Holbík (Howbík), Hendrich 4, Hase (t. j. zněmč. Zajac), Helas, Handrik 2, Hejtmanek, Hoffmann (zněmč. Dwórník), Fórmann (t. j. Wózniak), Jenk, Jenč, Ješka 2, Jäkel, Jirch (s. Jěrk abo Jurijk?), Krawc (n. Schneider), Knobloch (s.), Kralík (n. Kralich), Kmječ, Kasper 4, Kubáňk 4, Khěžník, Kurjo⁸¹⁾, Kilian 3, Kórjeňk, Kral (Krahel) 3, Konik (n. Konicht!), Křižánk, Krawčík (Krautschick), Krošk (Kroschke), Koč (Kotsch), Kopš, Kubel (t. j. Kuba), Korch, Kiš 2, Kunat, Lisak, Lisnaf 2, Libš, Lorenc 2, Lukaš, Lebza, Lešawa (Löschau) 2, Lónjef (n. Lehnert), Mikl, Měrcík 3, Mejn (Mohn) 3, Mróz (t. j. Ambrosius runje kaž Brósk(a), abo Prósk(a)

⁸⁰⁾ W nowišim času bu serbska reja do salona přinjesena a při po-slědnich serbskich spěwanskich swjedženjach wot 1. 1878 a při balach Budýnskeje Serbskeje Bjesady z wulkej zahoritosé rejowana. Němska knjeni z Lipska widziwiš ju w Budýsinje při serbskim spěwanskim swjedženju 1. okt. 1878 rejować piše wo njej do „Bautzener Nachrichten“ takle: „Selten hat mir ein Tanz so gefallen, wie jener wendische, und noch immer sehe ich vor meinen Augen die sich um ihren Tänzer drehenden Elfen. Ich zweifle nicht, dass sich dieser Tanz, wenn er bekannter werden würde, auch in deutschen Kreisen ebenso leicht einbürgern würde, wie Polka und Française und andere fremdländische Tänze.“

⁸¹⁾ W Křišowské wosadze su w cyrkwińskich knihach w spočatku našeho stolěća: Kurjo do „Hünicher“ a Čisty (nam. Ziste) do Reinhardt přeložili a Broidki do Brody, Brode a Brady, Brade, Honík do Höning, Höhnich, Hennig, Zymny do Symne, Symm, Simm.

— Ambrosius-k), Mišnaf, Mlónčk, Mlynk (Müller), Mička, Manja, Měto (Mito), Moršnaf (s.), Měšer (Mescher) 2, Naucke (skeps. Nowak), Nowak 2, Natušk (Natuschke t. j. Natusius-k), Pjetaš 6, Polleňk (Pohlenk) 2, Pawlik 2, Polak 2, Pik, Pawluš 2, Pjech, Pilk, Pjetraš, Polan, Petzold (t. j. Pětro), Pachaf (Pacher), Pinsel, Rječk (Rötschke) 7, Ryčef (Ritscher) 2, Rostok 2, Rehork (t. j. Hrehork) 3, Rychtař, Rynč 4, Rižnaf (s.), Rjek, Rámš (t. j. Ramuš), Raf (n. Rafe), Steirich (s.), Suchi, Symank, Smola, Sušk (Zuschke), Steglich (s., Sčíhlík?), Sommer (s.) 2, Strela, Šolta 7, Šnajder (přen. Krawc), Šprigoda, Šram 4, Šimank, Spittang (Spytank?), Schmidt (přen. Kowaf) 2, Ščapan, Špilhel (s.), Šwejda, Šofk(a) (t. j. Josephk), Šobel (s.), Šenk (t. j. Ženík) 2, Šewe (n. Schuster) 2, Schütze (t. j. Pšyca — Mücke) 2, Trigler (s.), Wowčerk (přen. Schäfer), Wowčerk (n. Wotscherk), Wičaz (Lehmann) 6, Wrobel (n. Robel) 3, Winaf (s.) 4, Wokač, Winicaf (Winzer), Winkler (s.) 2, Wünsche (zněmč. Serbin), Wencel, Wjerab, Zynda (Sende) 3, Zmij (n. Smyj), Žur (Sauer) 3, Ženík (n. Schönich).

Ležownostne jména: Strážiščo: pola: Přečink, Česki, Khapica; ūčki: Bělka, Mišonki. Khelno: pola: Dwójnca, Džiwiny, Kamieńcy, Ztoboršče, Krušwicy, Mjezdrohi, Rěchty, Załuki. Radwoř: Hózdz (p.), Lučina (p.), Lišone (l. a lěs), Popowka (hórka), Pórizny (p.), Winčki. Kamjenia: Hronowy (priedy wjes), Zamjeňki (tam pječa něhdy hród stoješe), Jazowy, Póžefnja. Bronjo: Łaznja (p.), Lipjeňka (Zörlo).

III. (39a, b.) Khrósćičanska wosada.

K stawiznam Khrósé. wosady přir.: Lužica 1883, str. 36.

Zafarowane wsy: 1) Khrósćicy (Krostwitz), 2) Pra-woćicy (Prautitz, priedy Prauschwitz), 3) Nuknica (Nuknitz, rěkaše w 16. lětst. khwilu němski w přełožku „Vorwerk“), 4) Kopšin (tež Kopšino, Kopschin), 5) Lejno (Lehdorf), 6) Časecy (Tschaschwitz), 7) Zywicy abo Zyjicy (Siebitz), 8) Ko-zarczy (Kaseritz), 9) Hórka (Horka), 10) Wudwoř (Höflein), 11) Čornecy (Zscharnitz), 12) Baćoń (Storeha, w star. lisć-Baten), 13) Liboň (Libon), 14) Pozdecy (Pasditz, lisé Postetz), 15) Worklecy (Räckelwitz), 16) Haty (Teicha) a Tři Khěže (Dreihäuser), 17) Nowa Wjeska (Neudörfel), 18) Smječkecy (Schmeckwitz), 19) Marijna kupjel (Bad Marienborn), 20) Ku-kow (Kukau), 21) Swinafnja (Schweinerden), 22) Jawora (tež Jawor, Jauer), 23) Nowa Cyhelnica (Neue Ziegelscheune), 24) Miłoćicy (Miltitz), 25) Pančicy (Panschwitz), 26) Stara Cyhelnica (Alte Ziegelscheune), 27) Łuh (n. Sommerluga resp.

Sauerluga), 28) Marijna Hwězda (Marienstern, Kloster), 29) Kanecy (Cannowitz, lisé. Canitz parva), 30) Wěteńca (Dürrwicknitz), 31) Hrańca abo Hranica (Gränze, lisé. Grainitz), 32) Hora (Guhra) z džela. — Ad sacra připokazani su katholikowje ze wsow: A. Wujezdžanskeje wosady: 1) Njeradecy (Neraditz), 2) Wučecy (Autschkowitz); B. Hodžijskeje wosady: 3) Češkecy (Zischkowitz), 4) Sulšecy (Sollschwitz); C. Njeswadičanskeje wosady: 5) Haslow (Dreikretscham), 6) Banecy (Pannowitz), 7) Wutołcicy (Weidlitz), 8) Nowy Łusč (Neu-Lauske).

Cyrkej: a) Farska cyrkej w Khrósćicach: Bože služby su jeno serbske. Duchowni (3) su Serbja: 1) faraf Jakub Wornař wot 1880, 2) 1. kapłan Jan Šołta, 3) 2. kapłan Filip Rězak. b) Filiala (pozdzišo samostatna farska) cyrkej w Baćonju, wuszczęena kóne 1885: Boża služba kóždu 2. njedželu a jeno serbska. c) Klóšterska cyrkej w Marijnej Hwězdzie: wopytana wot wokolnych Serbow; Boża služba — bohužel — jenož němska! Klóšter pak měl tola samsnoho interessa dla příslušnosć, Serbowstwo pěšćia a škitac.⁸²⁾ d) Hrodowska kapała we Worklečach: 1 hrodowski kapłan (Němc); Boże služby a wjetorne pobožnoće smědza so tež wot Serbow ze wsys a wokolnoće wopytować, su pak jenož němske.

W nastupanju klóštra čit.: Knothe, Urkundl. Geschichte d. Jungfrauenklosters Marienstern bis z. 16. Jahrh. Dresden 1871. — Cyła Khrósćianska wosada mješe 1885 brom. 28 675 spowiednych a to w Khrósć. cyrkwi a Worklečanskej kapalni 14 500 serbskich a w klóštrskej cyrkwi Marijnej Hwězdy 14 175, mjez tutymi na 100 němskich spowiednych.

Šula: 1) Farska šula w Khrósćicach; zašulowane wsys 1—10, 31 a katholske džéci z Njeradec a Wučec, džéci 184, wše serbske, 2 wuč. 2) Šula w Čornecach, założ. 1858; zašul. wsys 11—14 a katholske džéci ze wsow pod B. a C., džéci 45, wše serbske, 1 wučeř. 3) Šula we Worklečach; wsys 15—19,

⁸²⁾ Wokoło 1850 bě tež hišće šulska wučba w Kukowskej šuli, kiž pod dohľadom klóštra stoji, němska, samo w nabožinje; nětko pak je po zakonju serbska; tak ma so z nabožinskej wučbu, kotruž klóšterski kapłan dawa, njeje mi znate.

džéci 119, 1 wučer. 4) Šula w Kukowje; wsy 20—27, 1 wučer; wopytana jenož wot hóleow (55). 5) Klóšterska holča šula w klóštrje Marijnej Hwězdze, wopytana wot serbskich holičow spomnjenych wsow, jich je přez 100; wučeřki su serbske knježny z klóštra, šulsku wučbu a šulske knihy dostawaju holčki darmo. — Wučba we wšech pjećoch šulach je serbska, tak daloko hač je wot sakskeho šulskeho zakonja dopušćene. Wučerjo su wšitey rodženi Serbia. Serbsku nabožinsku wučbu wudžela w Khrósćicanskej šuli přeni, we Worklečan a Čornečan šuli pak druhí káplan. — We Čornečan šuli wuči so w 1. rjad. němsey, w 2. rjad. serbsey. Nabožina podawa so we woběmaj serbsey. Džéci móža serbsey čitać, serbsey pisać drje wuknu, ale njedowuknu, dokelž je po šulskim zakonju k tomu jenož w 2. rjad. čas. Čitá so serbsey po Hórnikowych bibliskich stawiznach a po jeho serbskej čítance.

Wučerjo: a) w Khrósćicach: 1) cyrkw. wuč. a) Jakub Pjetaš, hač do 1883, † 1885 jako emer.; b) Pětr Jurij Hila, wot 1883, * 31. jul. 1860 w Šunowje, 1879 pomocny wučer w Šerachowje, 1881 vikar w Khrósćicach, 1882 druhí statny wučer tam; 2) Jurij Šewčík, vikar. b) W Čornecach: Jenč (nětka we Wotrowjje), Jakub Krał (nětka w Budyšinje), Kubaňk (nětka klamař w Khrósćicach), Mikl. Hila (nětka w Šerachowje), wot 1881 Miklawš Haša, a wot 1886 Jan Symank. c) We Worklečach: Jurij Herm. Jurk, wot 1866, * 10. aug. 1840 we Wysokej p. Kamjeńca, 1862 pomocny wučer w Grunawje p. Wóstrowca. d) W Kukowje: Handrij Aug. Brojer (Bräuer), wot 1856, * 9. okt. 1828 w Budyšinje, pomocny wučer 1850 w Radworju, 1851 tudy, † 1884. Po nim šulski zastupník: Bjarnat Brojer, syn přešeho, † 14. jun. 1885; Jurij Šewčík z Baćonja; Miklawš Haša, wot spočatka 1886.

Wobydlérstwo: Khrósćicanska wosada je biše dospoљne serbska z wuwzaćom klóštra Marijneje Hwězdy, hdžež su mnohe němske knježny z Čech a němsey duchowni, a nimo Pančic, hdžež je so přez klóšter wjacy němskich rjemjeslnikow zasydliło; tež Worklecy maju dla wulkého knježeho dwora něsto Němcow (17) a Lejno dla ryceríkubłów a dróhi; nimo tutych namakaš we wosadze jara mało Němcow; nimale wšitey su pak rjemjeslnicy pak korčmarjo; wsón druhí wobsydny lud je prostoserbski, a serbska rěč ma tu domach a wonkach same knjejstwo. W kupjelach Marijnej Studni p. Smječkem zejdzie so w kóždym

naléče a lěče wjele cuzych hosći, přede wšem Němcow, kiž pak na serbsku wokolnoś źanoho druheho wuliwa nimaju, hač zo so w kupjelach samych — wězo jich dla a z nimi — němski rěči.

Hospodařstwo: Khrósćicamska wosada ma wjele bohatych serbskich kublerjow, dokelž tam nimale wšudze jara płodnu zemju naděndžeš. Nimo dweju we njej žane němske ryćeřkubla njejsu, wjele bôle namakatej so samo dwě serbské ryćeřkuble (w Lejnje a w Baćonju). — W Khrósćicach ličiš n. př. mjez 85 wo-bydlenymi statokami 20 burskich dworow a wjele žiwnosćow. — Same burske kubla naděndžeš 1) w Kopšinje 3, 2) w Li-bonju 2. — Čornecy maju: w 5 čislach 3 kubl., 1 zahrodnika, kowarja a wučeřnu. — Pozdecy: 4 kubla, 4 žiwn. a 1 khěžka, hrom. 9 čisłow. — Časecy: 5 kublow (korčma pódla), 3 žiwn. a 3 zahrodn., hrom. 11 č.; 1 kubło je wurězane. — Zyjicy: 4 kubla (jene wurězane), 3 zahrodn., 1 korčma, hrom. 8 č. — Nuknica: 5 kubl., 1 žiwn., 1 korčma, hrom. 7 č. — Baćoń: 1 ryćeřkubło (serbske), 4 kubla, 1 połleńk., 1 zahr., 2 khěžk., 1 korčm., hrom. 10 č. — Kanecy: 7 kubl., 4 khěžk., 1 młyn (kubło), 1 korčma (kubło), hrom. 13 č. — Jawora z Nowej Cyhelniciu, štož je jena gmejna: 8 kubl., 2 žiwn., 10 khěžk., hrom. 20 č.; 1 kubło roszlacht. — Swinařnia: 4 kubl., 9 žiwn., 6 khěžk., 1 młyn, 1 kowař, 1 korčm., hrom. 22 č. — Jeničcy we Worklecaх, hdžež je wulke hrabinske ryćeřkubło, je mało kublerjow a wjele khěžkarjow, kiž na dworje džělaju: 1 ryćeř-kubło (němske), 5 kublerjo abo burjo, 27 zahrodn. (1 n.), 42 khěžk. (1 němsko-serbski), 1 wučeřnja, 1 khěžka prözdna; hrom. 77 č. — Mjez khěžkarjemi su: 2 krawcay, 1 šewe, 1 kowař, 1 pjekař, 1 blidař, 1 kołodžij, 1 česla; mjez zahrodnikami: 1 korčmař a 1 młynk. Worklecy, Nowa Wjeska, Haty a Tři Khěže (ča. 15—17) tworja jenu wjesnu gmejnu a podobno Smječkcy z Łuhom (27) a Marijnej Kupjelu (19). — W Lejnje buštej 2 burske kuble wurězanej, tak zo je tam nimo serbskeho a němskeho ryćeřkubla jenož hišće 1 burske kubło, 1 žiwnosć a 11 khěžow. — Serbja w klóšterskéj stronje, a z džela tež druhdže, maju wašnje wjele koni a hus plahować.

Towafšnosć atd.: 1) Serbske towařstwa: a. Spě-wanske towařstwo „Jednota“ w Khrósćicach, założ. 1873;

přez 40 sobust.; předsyda sejmski zapósłane a kubleř Michał Kokla-Lisak; hudźbny wodźeř k. kantor a wučeř Hila, jeho pomocnik k. druhi wučeř Šewčik. — b. Serbska katholska bjesada (kasino) w Jaseńcy, założ. 24. měrca 1874, ma přez 40 sobust. — c. Serbska katholska bjesada (kasino) w Kukowje, zał. w febr. 1872, přez 70 sobust. W tuthy 3 towarzstwach, do kotrychž maju jeno Serbja přistup, knježi serbska zabawa a serbska rěč. — 2) Němsko-serbske towarzstwa: a. Ratafske towarzstwo w Lejnje; — b. Towarstwo wóhnjowej wobory w Pančicach; — c. Wojeřske towarzstwo w Kukowje. W tuthy je wjely wjacy serbskich hač němskich sobustawow, rěci pak so wjely wjacy němski hač serbski. — Serbskich nowin a časopisow čita drje so w tutej wosadze najwjacy ze wšich serbskich wosadow, tak zo móže wona druhim so komdžacym wosadam z dobrým příkladem być. Katholski Posoł dzerži so nimale w kóždym katholskim domje, n. př. w Swinařni w 22 domach 20, w Baćonju w 10 domach 10 ex., dale mnohe: Serbske Nowiny, Serbski Hospodař, Łužica, Łužiski Serb a Časopis M. S.

Drasta, wašnja: Młodsi mužsocy khodža z wjetša po nět-čišej nowej „módze“; stari z džela hišće w dołhich kabatach a płaszcach. — Žónske noša wšitke wot młodosće znatu katholsko-serbku drasta. — Serbske přazy drje wšudze bóle a bóle z módy přídu, dokelž kaž so praji z předzenjom žana warba wjacy njeje. Wězo su tež ta fabriki ručne dželo moriłe. Tola hdyž tež so w přazach wjacy spěwać njehodži, spěwaju sebi młodzi hólcy a młode holcy serbski na rejach a kwasach, při džele na polach a w domach; tajki a hinajki němski spěw (z wjetša gassenhauery) přinjesu drje hólcy wot wojakow sobu, tajke exotiske rostliny pak tam hišće tak prawje njetyja a tuž bórzy zaso spróchnu. — Tež „serbska meja“ so hišće staja w Čornecach, Baćonju, Nuknicy, Khróścicach, Swinařni a někotrych druhich wsach. Tónle swjedežn je z džela w nowišim času zaso wožiwił z džela na wabjenje serbskich spěwanskich swjedženjow.

Swójbne mjená (z Worklec, Baćonja, Čornec, Libonja, Pozdec, Zyjic, Kopšina, Nuknicy, Lejna, Swinařnie, Kanec, Jawory): Andrecki, Bödlan, Bisold, Bödlink (Budling), Budaf 2, Brojer (n. Bräuer) 3, Běr (Beer) 3, Buk, Bałcar, Brankač, Běbrach, Bryl (Brühl), Cyž 6,

Čörlich, Čěsla, Čumpjela, Delank (Delang), Domš 2, Delenk, Donat 2, Domašk(a) 2, Dzisławek (n. Tschiswack), Dójta, Eiselt (t. j. zněmč. Železník), Ella (s., Elle) 2, Fremelt (s.), Filop, Grons (s.) 2, Grós (s.), Hanuš, Herman, Handrik 2, Holka, Hejduška, Henčel 2, Haša, Hajniš (Hainsch, t. j. Johannes), Hetaš, Hanski, Hawštynk (n. Hausding), Hila (přirun. delnjoserbske Gila a dem. Gilka t. j. Daniel), Jurk^{ss}, Janc (n. Jantze), Jenk(a), Ješka, Jawork, Jakubaš, Kral (Krahil) 3, Kašpor, Kokel (Kokla) 3, Klawš (Glausch) 4, Krawčik (Grautschick) 2, Kurjo, Kubaš (t. j. Jakobus), Kušk (t. j. Kubšk = Kubašk = Jakobus-k), Krawc 2, Kubjela, Khilank, Kocor, Kósk (drje Klósk), Kitl, Kowař, Kmječ, Laras 2, Lipič 2, Ledžbor, Lebza, Lipš (t. j. Libuš), Mark 3, Mlynk (n. Müller), Matejk (Mattek) 2, Mikl, Mots, Mar (Mahr), Neumann (s., zněmč. Nowak), Nagel (s., hač Nahula?), Nowak, Nuza, Opic (Opitz), Pjech, Pětk(a) (n. Bitke), Pisnak, Pjekar (n. Becker) 3, Pan, Pašk(a), Pětranc, Pječák, Pjetfk(a) 2, Rebiš, Rajniš, Rjelka 2, Ryčer (Ritscher) 3, Rer (n. Röhr) (s.), Rejda (Rehde), Rachel, Rynč 4, Reda 2, Rjek, Rab (n. Rabe), Smola 2, Salowski, Swinjarski, Šewčik (Schewtschick), Šewc (Schewz) 2, Schmidel (t. j. přen. Konwask), Šofka (t. j. Josefk) 2, Šanda, Špitank, Šneider (přen. Krawc), Šolta 2, Šliž 2, Šěrc, Tkalc (Kaltz), Wolenk 2, Wornač 3, Wojnař (n. Wagner), Wjaclik (n. Wetzlich), Wrobel (Robel) 2, Wuješ, Wowčerčk (přen. Schäfer) 2, Wóski 2, Wawrik 5, Wjeńk, Wičaz (Lehmann) 3, Walda (Walde) 2, Winicar (Winzer), Wólman (s.), Wobza, Zynda (Sende) 2, Zmij, Zarjeńk 2, Žur 4, Žeń (n. Schöne).

IV. (35.) Ralbičanska wosada.

K stawiznam: P. Jac. Tieinus, Epitome Historiae Rosenthalensis.
Pragae 1692.

Zafarowane wsy: 1) Ralbiccy (starša twórba Radlubicy, Ralbitz, prjedy Ralwitz), 2) Nowoslicy (Nausslitz), 3) Šunow (Schönau), 4) Konjecy (Cunnewitz), 5) Nowa Smjerdzaca (Neu-Schmerlitz), 6) Smjerdzaca (Schmerlitz), 7) Łazk (Laske), 8) Sernjany (Zerna), 9) Różant (Rosenthal). Tele wsy maju něhdźe 1825 katholikow. — Přifarowani su katholikowje w luther-skich wsach: A. Rakečanskeje wosady: a) Rakecy, b) Trupin, c) Jitk, d) Niža wjes; B. Njeswadličanskeje wosady: e) Šešow, f) Koslow, g) Dobrošicy; C. Wóslíčanskeje wosady: h) přede wšem Pisany Doł, hdźež je na 80 cuzych katholikow z Čech, Włoch atd. Tutych přifarowanych kath. je na 240. — Po tajkim je wšech katholikow Ralb. wos. něhdźe 1565.

^{ss}) We wšelakich stronach je Jurk do Görke naučené.

Cyrkej: I. Farska cyrkej w Ralbicach: Bože služby su jeno serbske. Duchownaj: 1) faraf, 2) kapłan staj stajnje serbskaj byloj.

Fararjo: 1) Jakub Delenka 1754—70 (†); 2) Mag. Pětr Měrk (n. Merk), baccal., 1770—92 (†); 3) Handrij Šolta, 1792, bu 1795 do Kulowa přesadženy; 4) Jakub Naréik z Hóska p. Kulowa, 1795—1832 (†); 5) Pětr Brézan, * 29. jun. 1790 w Delnich Sulšecach, 1832—62 († 25. měrca); 6) Jakub Bjeňš, kanonik, * 31. januara 1808, faraf wot 1862.

Kapłanoj: 1) Jakub Skala z Khróscic, 2) Jurij Kumer z Łazka, 3) Jakub Bart z Kukowa, 4) Jurij Libš z Miłoćic, 5) Michał Biedrich ze Smjerdzaceje.

II. Pödlanska cyrkej w Róžené, hnađowne město sw. Marije. Bože služby su porjadne, kaž druhdže, a wopytane wot wokolnych Serbow. Hišće wokoło 1848 předowaše so jenu nje-dželu serbski, druhu němski, runjež běchu poslucharjo kaž džensa sami Serbia; nětko předuje so jenož serbski, kaž je zdobne.

Duchowni resp. administratorjo (wšitcy z cisterciensiskeho rjada): 1) P. Bjarnat Pjetřík z klóštra Oseka w Čechach 1739—50; 2) P. Floridus (klóšt. jméno) z Noweje Cale 1750—54; 3) P. Bjarnat Pjetřík z Oseka 1754—65; 4) Albrík Metzner z Noweje Cale (Němc) 1765—67; 5) Prokop Seifert z Oseka (N.) 1767—70; 6) Anton Buč z N. Cale, rodž ze Swinafnje, 1770—93; 7) Eugenius Hauptmann z N. Cale, rodž. Serb z Kukowa, 1793—1817; 8) P. Tecelin Mět z N. Cale, rodž. z Kukowa, 1816—22, slawny serbski wótčinc a spisačel (přir. Łužicou 1885, str. 83); 9) Polykarp Schön z Oseka (N.) 1822—35; 10) P. Albrík Šrybař ze Šrybarjce mlýna p. Kukowa 1835; 11) P. Thaddaeus Pacák, rodž. Čech z Miletina w Čechach 1835—38; 12) P. Albrík Šrybař (přir. 10) 1838—42; 13) Benno Kral z Čemjeric 1842—69; 14) Ludwik Angermann, rodž. Němc z Čech, 1869—73, bě derje serbski nauknuł a derje serbski pisaše; 15) Innocenc Jawork z Miłoćic 1873—81; 16) P. Thaddaeus Natuš z Kukowa, wot 1881.

Šula: 1) Cyrkwinska šula w Ralbicach: wsy 1, 2; a—e; džéci 76; 1 wučef (Serb); 2) šula w Šunowje, założ. 1857: wsy 3—5; džéci 74; 1 wučef (Serb); 3) šula w Róžené: wsy 6—9, f, g, a wjes Hrańca — Gränze (Khrósc. wos.); džéci 99; 1 wučef (Serb). — We tutych šulach wuči so w nižzej rjadowni serbski, we wyšszej němski a serbski. Nabožinska wučba so wot kapłana we woběmaj serbski podawa. — Džéci nauknuł dospołnie serbski čitač, pisač mjenje. — K tomu je hišće 4) fabrikska šula

(katholska) w Pisanym Dole, założ. 1867: wučer tu wučer ze Sulšec p. Kulowa a to jenož němski.

Wučerjo: A. w Ralbicach: 1) 1685—1710 Měrćin Wawrik z Čech, prjedy služobnik w klóštrje M. Hwězdze; 2) 1710—42 Jan Hala; 3) 1742—64 Wjacław Bräuer z Čech; 4) 1764—85 Mikławš Hempel (wotefidze do Radworja); 5) 1785—1808 Handrij Bräuer z Ralbic, † tu; 6) Jakub Bräuer z Ralbic, † tu 7. sept. 44; 7) 1845—dotal Mikławš Hicka, * 13.jan. 1821 w Hórkach p. Khrósć., 1841 pomocnik na tachantskej šuli w Bud., 1842 wučer w Spitalu. B. w Šunowje: 1) Franc Kleiber 1857—74; 2) Franc Hermann Brauner, wot 1875, * 3. okt. 1855 w Kulowie. C. w Róženće: 1) —1781 N. Kron z Čech; 2) 1781—1819 Gottfried Sieber z Čech; 3) 1819—37 Krystof Pičman z Čech⁸⁴⁾; 4) 1837—40 Jakub Pjetas z Njebjelčic, wotefidze do Khrósćic, † 1885; 5) 1840—41 Mich. Jenč ze Židowa; 6) 1841—46 Handrij Bräuer z Ralbic, † 30. jul. 1846; 7) 1846—74 Augustin Hauffe z Budyšina; 8) 1874—80 Franc Kleiber z Mnišonca, † 2. apr. 1880; 9) 1880 — dotal Karl Wjeńk, * 30. apr. 1858 we Wysokę p. Kam., 1877 vikar a 1880 druhí wučer w Khrósćicach.

Wobydlefstwo: Ralbičanska je jena najlepších a najčisćišich serbskich wosadow. Tu je wšo serbske. Běžice němski rěčeć móža mało ludži; mnozy starši lědma němski rozumja. Němcy su jeničey w Šunowje 1 piwarz a 1 horňčef z pomocníkami, kiz pak tež serbski powědaju. W korčmach a při zaba-wach trjeba so jenož serbska rěč. Lud je — exceptis perpaucis — dobry ponižny serbski a moraliscy jara derje zakhowaný. Bóh dał, zo by to wšudźe tak bylo! Ale — Bohužel! — runje we tym naše něčiše šule z jich „weltbildungu!“ přeco a bóle kaža!

Hospodafstwo: We wosadze su 4 knježe dwory, kotrež pak žanoho knježka ani naijenka nimaju, ale klóštrej słušeju, na jenym (we Łazku) bydli hajnik, na drubim (w Šunowje) piware. W Ralbicach maš: 15 kubłów nimo mnichich žiwnosć., zahrodn. a khěžk., w Konjecach: 21 kubłów, 4 zahrodn., 9 khěžkow, w Róženće: 13 kubł., 1 žiwn., 16 zahrodn. a khěžk., w Sernjanach: 1 bur., 8 žiwn., 1 młyn., 20 zahr. a khěžk., w Nowoslicach: 12 kubł., 1 młyn., 8 khěžk., w Smjerdzacej: 1 knježi

⁸⁴⁾ Wokoło l. 1880—50 mějachu w mnichich katholskich serbskich šulach němskich wučerjow, n. p. w Khrósćicach a Kukowje (hl. skóržbu w Jak. S. H. Łuž. str. 61). Nětko je to bóle w lutherskich šulach wašuje (přir. Malecicy, Židow, Drječin, Wysoka).

dwór, 26 zahr. a khěžk., we Łazku: 1 knježi dwór, 1 młyn, 5 zahr., 8 khěžk. — Gmejnscy předstejičerjo su wšitey dobrí Serbja.

Towafšnosé atd.: Němske towafstwa tu njejsu, ale 3 serbske: 1) Serbska katholska bjesada (kasino) we Łazku, założ. 28. okt. 1871, ma přez 40 sob. — 2) Serbske spěwanske towafstwo „Róža“ w Konjecach; hudźbny wodzef k. wučeř Brauner w Šunowje. Po zdaću wotpočuje. — 3) Serbske mužske spěwanske towafstwo „Bratrowstwo“ w Róžené; hudźbny wučeř k. wučeř Wjenk. Čitaju so Katholski Posoł, Serbske Nowiny, Serbski Hospodař, Łužica. — Drasta je serbska. Přazy po prawym zmyslu njejsu, dokelž su zakazane, ale bjesady w zymje popołdnju; tehdy młode holey so zabawjeju a spěwaju serbski runje kaž w posće na wsy. — Serbske wašnja a wjesela su: Jułowni křižerjo, serbske kwasy (družki, njewesta), kermuše, meje. —

Křećenske mjena⁸⁵⁾: Michał, Miklawš, Jakub, Jurij, Pětr, Handrij, Bosći (Sebastian); Marja, Madlena, Hańża, Hana, Khata, Wórsa (Ursula).

Swójbne mjena (z domow, kotrež nimaju wosebiteho mjena): Bjarš, Bisold, Benš 4, Bjedrich, Brězan 2, Blažik (Blaschik), Brauner (drje Brunak), Bur, Čemjera (Tschemer u. Temmer) 2, Čošk (Zschoschke), Čornak (Zschornak) 2, Franc (Frenzel) 2, Glaus (Glausch) 2, Henč, Hicka 2, Haška, Hejduška (Heiduschke), Ješk(a) 2, Jane 2, Jurjanc, Jacslawk (Jatzwauck), Jurk, Jakubaš, Kummer (t. j. Komor = Mücke), Kućan(k) 4, Konik (n. Konecht, Konicht), Kubaš, Knop (Knopf), Kózlef (Kosler), Khowe, Krawža (Krause, drje Krawe), Koplanski, Kašpork (Kasper), Klimant, Knecht, Kral, Kokla (Kokel), Kocor, Křižank, Kušk, Kórjeňk (Koring) 2, Lipič, Lebza (Lebsa) 2, Libš 2, Manjok, Mróz, Małč (Mautsch), Miklawšk (Meikwawschke), Pičman (t. j. Pětr), Pornač (n. Pornatsch), Pólk, Pjetřák (Petschak), Pětk(a) (Pitke), Pětřka (Pötschke), Pašk(a) (Paschke), Rehor (Hrehor), Rachel 2, Rajnef, Rocho, Rjelka (Relke), Suchi (Suchi), Šipšík (Schipischik), Smajař (s.), Sołta 3, Śwejda (Schweda u. Scheda) 3, Schlosser (zněmč. Zamkař), Šelc (Schelz) 2, Wawrij, Wjenk(a) 2, Woko, Wetzlau (t. j. Wjacław), Wińcař (Winzer) 2, Wowčeř(k) (přen. Schäfer), Wičaz (Lehmann), Wnuk (Nuck) 2, Waclik (Wetzlich), Zarjeňk (Saring) 2, Žurk (n. Schurk), Žurik (n. Schurig), Žur (Sauer), Žení (Schön).

⁸⁵⁾ W 11. lětstotku namakaju so w lisčinach Mišnjanského biskopstwa často tele křećenske mjena ludži serbskeho rodu: Bor, Bolibor, Rotas, Pri-bizlau (Pribysław), Borizlau (Borisław), Zulizlau a Znezlau, Tamo, Appo, Mojko.

Pomjenovanja domow z mjenom nětčišeje swójby:

a) Domowe mjená po starých wobsedžerjach: 1) Ralbicy: Kubanečci (Manjok), Wičazecy (Brojef, Bräuer), Nekecy t. j. Wnukocy (Čornak), Šipšikecy (Žeň), Konichtecy t. j. Konikecy (Žur), Zejlerjecy (Rachel), Lubkecy (Rachel), Khěžkecy (Hrehork), Symanečci (Brězan), Handrijecy (Wjaclik, Wetzlich), Rohačkecy (Brojef), Studničkecy (Hrehork), Šołćicey (Wałda), Ledžboricy (Blažik), Miklawškecy (Žur), Kinkecy (König = Kral), Pólkocy (Kurjat), Rěpkocy (Wowček, Wowtscherk); 2) Nowoslicy: Hantušecy (Lebza), Jancocy (Lebza), Faltynkecy (Jacslawk), Lejderecy (Čornak), Žurkecy (Kral), Kowačkecy (Kral), Grousecy (Manjok), Korčecy (Hejna), Bukecy (Čornak), Hórničecy (Kara), Jurasecy (Serbin); 3) Šunow: Jankecy (Cyž), Jenkecy (Manjok), Kašporecy (Hrehor), Hořbíkecy (Kocor), Miklawškecy (Kurjat), Jancecy (Mróz), Pornačecy (Brojef), Kurjeticy (Narčík), Šimanecy (Rjelka), Křižanecy (Brusk), Zemjankecy (Brojef), Mitašecy (Šrybař), Soloricy (Spytank, Spittang), Khowcecy (Krawc = Schneider), Tawzyntecy (Woko), Lumpecy (Pertzgal, Pjerskal?), Mišnarjecy (Narčík), Nabokecy (Pašk), Hejdanecy (Hentš); 4) Konjecy: Pječecy (Buk), Šrybarjecy (Cyž), Bulankecy (Rjelka), Rachelecy (Čornak), Suchecy (Wowček), Domaškecy (Kral), Kašporkecy (Ješka), Domaškecy (Čornak), Ryčerjecy (Rjelka), Michalkecy (Pólk), Michałkecy (Čornak), Zarjenkecy (Šolta); 5, 6) Smjerďzaca: Wóčkecy (Bjedrich), Bjedrichecy (Wičaz), Zarjeńkecy (Dučman), Šimanecy (Matk[a]), Konichtecy t. j. Konikecy (Šejda), Wjecheljecy (Jacslawk), Ledžborecy (Mětaš), Serbinecy (Wnuk), Donatecy (Kral), Hopjelicy (Bjedrich), Budarjecy (Domašk), Worclecy (Domašk), Wjenkecy (Krawc, n. Krawz), Jaršlecy (Kubaš), Čemjerecy (Mlynk = Müller), Žuricy (Wińcat); 7) Łazk: Wobzecy (Horjeň), Tawzyntecy (Rachel), Miklawškecy (Klimant), Bjedrichecy (Suchi), Hantušecy (Kral), Dórničecy (Šolta), Šelcecy (Glawš), Waldžicy (Brankač); 8) Sernjanj: Koforecy (Handrik), Pětrakecy (Jenko), Dobíšecy (Rychtař), Zymlakecy (Herman), Křižankecy (Buk), Kilankecy (Heša), Skalicy (Čornak), Peškecy (Neck, drje Wnuk), Kašporkecy (Lubk), Česlakecy (Rjenč), Kučanecy (Šwejda), Manjokecy (Herman), Šelcecy (Rychtař), Piwarcecy (Žur), Šrybarjecy (Reňš), Bartlkecy (Kilank), Bindrichecy (Matk[a]), Lejderecy (Janc[a]); 9) Róžant: Kralecy (Klimant), Suchecy (Mechela), Delnijecy (Suchi), Kilankecy (Wičaz), Blaž(i)kecy (Šolta), Pjetrušecy (Jurk), Horjenicy (Domašk). — b) Domowe mjená po rjemjeslu nětčišeho abo něhdušeho wobsedžerja: 1) Ralbicy: Kowarjecy (Rachel), Tyšerjecy (Bräuer), Pjekarjecy (Bräuer), Bětnarjecy (Wowček), Zwóñkocy (Bräuer); 2) Nowoslicy: Šlajfarjecy (Maršner), Piwačecy (Kilank); 3) Šunow: Šołćicy (Wałda), Horńčeř (Měřš), Mlynkocy (Hila), Dolhi kowaf (Narčík), Korčmarjecy (Šolta), Šewcecy (Šolta), Pjekarjecy (Šolta), Kowarjecy

(Rachel), Wowčerjocy (Handrik); 6) Smjerdžaca: Krawcecy (Čornak), Šewcecy (Libš); 7) Łazk: Šołcicy (Bornac), Hajnk (Bulank); 8) Sernjany: Fórmanccy (Frenzel), Kowarjocy (Siml); 9) Róžant: Bětnarjocy (Šwejda), Šulmejstrecy (Wjeńk).

Leżownostne mjena: *A. Pola*: pręcne, dżelne, šeroke 3, wuzke 2, Pjetrušec; — wumjeńki 4; — zahony: zahony 2, zahoncy, wulki z.; — wulka a mała štuka; — wólśina: wólšiny 2, za wólšinkami; — łaż: łazy 2, we łazech; — jězor 2: pod jězoram, jězorčk, Kilanec j., jězorey; — hat: pola stareho h., pola šibjeńčnego h., hatki 2, w hatku, w hače, w kobielhače abo w kobjeli, w hatach; — luž: na lužach, lužk 2, lužicy; — kamjeń: maly 2, wulki 2; — kut: kuty, w kutnach; — puć: pola hornjoh' p., Trapinjan, Nowosčan p., mjezpuća, mjez pućom; — lawa: lawki, niže a wyše lawy; — lěs: w lěsku, w delnim 1, za 1.; — mroka 3: w mrokach; — žornja: žornje — poštyrja, pošescia — wery — bród; — černi: černiki — jablonka — ječnišča — rune wsy; — lučiny 3 — za lučkami — žibowc; — dub: w dubach, dubrawka(i), w dwěmaj dubičkomaj; — khójna: khójny 2, pręcne kh., pod khójnami, khójnički, zakhójki; — brěza: brězniki, za brězniki, za brězynku, w brěžkach; — hora: na horach, hórš, stary hórš, nad hóršom, podhórce; — doł: dołk, na dołach; — rěka: pola rěki, za rěčku, — česak, za mošćikom 2, za mlynom — tóčki, w točiščach, dolha(e), hrjeba(e) 2, močidla, hwózdź, pjeswišča — worješinčka — šoltostwo — kudželki 2 — turje, pěsnica, wopłowki, rudawki, předows; hlowy: na hlowach, k Rakem, pěski, klumpa, špundowanje, we fijownjach, w hajiščach, dalši wosyčk; kupa: kupy, w kupach, pola Jurasa, za Jurasom; — zahroda: za zahrodami, w zahrožkach — za hunami, we jamach, syćinki, kruš(w)iny, hole, šibjeńca; — křiž: w křižku 2, w křižikach — wuhowny, w kolbach, bliny, na mokřibach, kročica, pola Konjec, w sypoščach, małe sčehňčka, wrótlica, lada, hnojny, na sčehnach, za kowaſnju, liški. — *B. Łuki*: wowča, šeroka, čelaca 2, wulka luka, lučki, dolhe, małe, delnje, hornje; — jězory: maly, wulki, pod jězoram, w jězorach, — mjezerki, wumjeńki, łazy 2, hwózdź, bród, žibowc, kozency, rune wsy, zajamy; kuty: w kutach, na kutach, lawki, pola lawki; — doł: dołk, w dołach; — hat: pola stareho h., hatki — wólśina, turje, pola brězynki, hlinki, wósciny, howjadk 2, zahroda, zbótki, čornaki, žornja, wičežki, na brjohach, dubrawa, za hajom, na mokřinach, podboršć. — *C. Lěsy*: hole: pręcne 2, srěnje, Ralbičan, luhowskie, gmejske, přestorkowane; — zahony (1): dolhe, gmejske, dolhe, — lužk: lužki, lužicy, lužiny, luki, pjeswišča, šipja, hwózdź, jězor, na jězorcach, w jězorach, łazy parcele; — hat (1): pola stareho h., pola šibjeńčnego h., wyše hata, za hatom; — khójny: pod khójnami, Handrijowe khójnički, brězynka, pasča (drje pastwišča), wopuš, wopuški, turja, na horje, slě-

borna hórká, hóřš, šwjerčiki, pola Smjerdžéčan mjezy, zbytki, zdžarki, na kupach, srjedz wody, klumpa, rančík, wosowa młodzina, wosyčk, haj, lěski, w lěsku, we fijownjach, syčinki, w čefwjenkach, kamjenje, pola Koslowa, hnójny, mroki, w třoch korčmach.

V. (37.) Njebjelčińska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Njebjelčicy (Nebelschitz), 2) Serbske Pazlicy (Wendisch-Baselitz), 3) Pěskocy (Pieskowitz). — Přifarowani su hiše katholikowje luth. wsow: 4) Němske Pazlicy (Deutsch-Baselitz) a 5) Černow (Zschornau).

Cyrkej: Wše Bože služby (kěrlušowanje kaž předowanje) su serbske, dokelž su wšitcy katholikowje wosady (ca. 600 dušow) serbscy. Serbskich předowanji je wob lěto na 110—120, kemšerjow na ujedželach něhdze 500.

Duchownaj: 1) Farač Mikławš Smola, rodž. 1818 we Wotrowje, wot 1865; 2) kaplan Gustav Jurij Kubaš, * 1845 w Šunowje, wot 1876, prjedy w Königshainje 1870—75 a Ralbicach 1876, redaktor „Serbskeho Hospodarja“.

Šula: Wosadna šula za wšitke wsy je we Njebjelčicach; do njeje khodža tež holcy z Wěteńcy (Khrósć. wos.), mjez tym zo holčata do klóšterskeje holčeje šule khodža. Šulskich džéci je 61. — Nabožinska kaž spowědna wučba, podawana wot kaplana, je serbska; druhe wědy pak wuča so z přewahu němski, maćeńna rěč džéci nałožuje so jenož pódla. Za tydžen čita so jónu serbski z bibl. stawiznow a přełožuje so pódla do němčiny. Ze serbskim pisanjom šeri (kaž wšudźe), z čitanjom so čini. Dotalni wučerjo běchu Serbjia.

Wučerjo: Wučerjo, wot njepomnitych časow hač do l. 1840 ze swójby Pjetašow, běchu po prawom zwóńcy a wodžachu jeno pódla wučefske bjerlo; wottud: Bosćij Nowak, * 13. nov. 1814 w Kukowje, 1838 pomocny wuč. na tach. šuli w Bud., 1839 wučer w Spitalu.

Wobydleſtvo: Katholocy wobydlerjo, wšitcy serbscy, rěča domach a wonkach serbski; wot tych 37 lutherskich su jenož 17 serbskeho rodu a serbuja, mjez tym zo wot tych 30 Němcow — w Pěskecach na a při ryčekuble, w Njebjelčicach čeladnicy — tež połojca serbski móže. Serbski wšitcy Němey nawuknu, kž díleje we wosadze wostanu. Tež bydl tam jedyn Polak, kž

serbski po pólsku powěda. Na kubłach a žiwnosćach sedźa wšo čistoserbske swójby, jeničcy na khěžkach někotre měšane (serbsko-němske), wot tutych knježi w dwěmaj w Pěskecach a w jenej w Njebjelčicach němska rozmołwa, hdyž tež džěći hewak po maćeri serbski powědaju. Bobużel pak tu wšelacy Serbia a to sami nahladni burja, runjež su derje serbscy zmysleni — bóle hač druhdźe, kaž sym so sam přeswědčić skladnosć měl — swoju serbštinu z němskimi wurazami kaž z połcowymi śwjerčkami wutyskuja, zo je éi złe, tajkej jich zrudnosměsnej rozmołwje připosłuchać. Tole přiněmcowanje su so ludzo naučili wot lěta 1830—60, hdyž so z njerozumom jara Kamjeńca dzeržachu, štož je jim we wšelakim nastupanju bjez wužitka bylo; wot l. 1860 pak su so trochu polěpšowali a z džela zaso čisćišo serbski powědaju a by tu kaž druhdźe hišće lépje bylo, hdy by so w šuli serbska rěč bóle nałożowała a bajila. Jow by po našim zdaću serbske burske towařstwo, kaž we Wojerecach, abo serbska bjesada, kaž w Jaseńcy, k polěpšenju wulcyšnje spomóžała.

Hospodařstwo: Wosada ma jeničke ryćefkubło w Pěskecach, kotrež bě w starym času jeno přilopk (förwark) Němskich Pazlic; po času pak su so buram burske kubla wotebrałe a z komassaciju zahonow k cyłemu 300 hektarow wobsahujcemu kubłu zjednočile. Při tym je wjes wjele z knjejstwom skoržila a pódla wokhudžila; najlepše časće z wuręzanych burskich kubłów su so při dobrej skladnosći wot něhdušeho knježka k ryćefkublē přikupiłe. — Burskich kubłów je w Njebjelčicach 14 z faru a to: po $1\frac{1}{2}$ lejna (150—200 kórcow): Marec, Roblec, Koklic, Kralec; po lejnu (100—150 kórcow): Hostakec, Libšec, Ródlec, Hajnišec, Grósec, Strancec, Bjenšec, Nowakec, Knjezec (fara), Šibšec (Pstruchi słušachu hač do l. 1840 ke Kralec kublē); žiwnosće 4: Rajskec, Bryckec, Ławrjenčkec, Ledžborec; k tomu 24 khěžnikow a khěžkarjow z kruchom pola; hrom. 42 samostatnych hospodařstwow. Rozrězane je Glawšec abo Grósec a přestało Suchich Žurec kubło, kotrež jako žiwnosć dale wobstoji. — Serbske Pazlicy maju: 10 kubłów: Kocorec, Glawšec, Zmijec, Hórbaneč, Haškec (wuręzane), Brancec (přepředate hona), Běrec (z něhdušim Rynčec, wobej wuręzanej), Wjenkec (wuręzane), Korčmarjec; zbytne žiwnosće 4; zbytni su zahrodnicy a khěžkarjo

z polom; hrom. 38 hospodarstwow. — Pěskecy su najbóle roz-
šlachtowane: maju bišće 2 njezranjene kuble; rězane su Duč-
manec, Miklišec, Hórbaneč kublo (poslednje poměchu němcsey
šlachtarjo); traž 6 bóle a mjenje škodowanych pořeňstwów, něsto
mało žiwnosćow; zbytne su khěžki z polom; hrom. 40 hospo-
darstwów. — Njebjelčicy maju 20 000, S. Pazlicy 10 000,
Pěskecy 9500 dawkowych jednotkow. — Podružnikow je we wo-
sadze jara mało: něsto skalarjow. — W němskich rukach nětko
žane hospodarstwo wosady wjacry njeje, pobyla je jich wjacry.
Kubla su starodawne mjena wobkhowałe, hospodarjo maju naj-
bóle druhe.

Towařšnosć, drasta atd.: Towařstwa we wosadze žanoho
nimaš. Čita so nimale 50 Kath. Pósłow, 20 Serb. Hospodarjow
a 10 Serb. Nowin a k tomu wšelake němsko-katholske a někotre
Kamjeánske němske nowiny. — Žónske drasća su katholsko-serbscy,
kaž druhdže. — Přazy maju so w zymje wot $2 - \frac{1}{2} / 6$ popołdnju,
wsědnie po rjedu pola burow, rěči so we nich wjele, spěwa pak
mało — wězo wšo serbski. — Wjesne młode holec spěwaju na
keřchowje, druhdže wokoło wjesnego sw. křiža w posče, martrowny
tydzień a puste wječory serbske kěrluše a pokěrluški. — Wašnja
knježa tu kaž pola druhich katholskich Serbow, mnogo khmanych
je zašlo kultury (!) dla. — W cyrkwińskich knihach z l. 1676
— 1700 zapisowachu so krčeńske mjena po serbsku a je jich na-
dobna zběrka;^{se)} hewak je w farskej knibowni tójsto starych
knihow hač do l. 1490 dele, z wjetša laćonske a nabožneho wobsaha.

Ležownostne mjena: W Njebjelč.: Lindaš (tež Lindy, w Lin-
dach), Boršć, Pstruchi, Grósowc, Lišče jamy, hela. — W Pěsk:
Hózdž, Jězenca.

VI. (36.) Wotrowska wosada.

Zafarowane wsy: 1) Wotrow (Ostro), 2) Žuricy (Säuritz,
1225: Suruzic), 3) Nowe Městko (tež Nowe Město, Nowo-
město, Neustädtel), 4) Nowy Dwór, kath. dzěl (Neuhof, kath.
Antheil). — Přifarowanej wsy: 5) Kašecy (Kaschwitz) a 6)
Krjepedy (tež Krěpecy, Kriepitz).

^{se)} Dyrbjała so wupisać a w Časopisu M. S. wočišćeć.

Přisp. Z posledneju wsow su Kašecy po prawom do Hornjeho Wujezda (hl. čo. XXIII) a Krjepecy do Halštrowa (susodna němska wosada) zafarowane; dokelž pak su we woběmaj katholscy wobydlerjo we wjetšinje a nimale jeno woni a to wšitcy serbscy, mjez tym zo su evangelsecy z wjetša němsecy, smy jej we wobličenju pod Wotrowsku wosadu stajili; za to smy zaso wuruanja dla cyku wjes Nowy Dwór (tež Nowodwór, Neuhof), kotraž politisci jenu gmejnu twori, we wobličenju pod Wujezdžansku wosady rjadowali.

Cyrkej: Prěduje a kěrlušuje so, kaž we druhich serbskich katholscich wosadach, jeno serbscy. Farař je wot 1871 Jakub Herman, šedry serbski wótčinc. Kapłan tu njeje. — Po ludlič. 1. dec. 1885 měješe Wotrowska farska wosada 463 katholscich wosobow a to: Wotrow 251, Žuricy 84, Kašecy 52, Nowe Městko 15, Krjepecy 25, Nowy Dwór 32 a Jědlica 4. (W Krjepečach je po mojich wěstych nazhonjenjach 38 katholscich Serbow, tež je so tam najskerje přez někajki zmylk 10—15 katholikow po wěrywuznaću njezapisało.)

Šula: Šula za cylu wosadu (1—6) je we Wotrowje; do njeje pak su tež Kanecy, blizka wjes Khróscicanskeje wosady, a katholske džěci z Njeradec a Jědlicy (hl. čo. XXIII) zašulowane; šulskich džěci 68. Serbscy so tu wuči kaž we druhich serbsko-katholscich wjesnych šulach; nabožinsku wučbu wudželuje farař sam serbski.

Wučerjo: Michał Brojeń, Jakub Kral — 1868, Handrij Michał Jenč wot 1868, * 29. sept. 1820 na Židowje, 1840 vikar w Róženice, 1841 wučer w Čornecach.

Wobydlěstwo — hospodařstwo: Wšitke katholscke swójby wosady su serbske a haja a džerža Serbowstwo; jenož luthersey wobydlerjo su z wjetšeho džěla němsecy a to w Krjepečach wot starodawnych časow wšitcy, w Žuricach wšitey⁸⁷⁾ hač na jeničku Wičazec swójbu, kiž bě před 25 lětami čisto-serbska, nětko pak je serbskoněmska. Wotrow nima žancho Němca, je tam 17 kublerjow, 16 žiwnoscerjow, 12 khěžkarjow, 1 mlynk, 2 korčmje; 3 kubla su rozšlachtowane do žiwnosćow. Žuricy maju 7 serbskich, 2 serbsko-němskeje a 4 němskich

⁸⁷⁾ Su do Porchowa (Burkau) zafarowane, štož je wot wšeho započatka němska wosada byla, założena wot němskich tkalcow we statokach wot Serbow wopušcanych.

kubl., a 5 serbskich a 3 němskich žiwn. a 7 serbskich khěžk., po tajkim 17 serbskich, 2 serbsko-němskej a jenož 7 němskich hospodafstwow; wysoka ličbu Němcow we wsy pak wukhadža z toho, zo je tam wjacy němskich (33) hač serbskich (17) čeladnych. W tymaj serbsko-němskimaj swójbomaj pokhadžataj hospodarjej wot serbskich staršich a móžetaj serbski, hewak staj jeju swójbje němskej. Jene kublo je po 1850, te druhe su předy do němskich rukow přeše. Kašeey maju 2 serbskeju kubl., 5 serbskich a 7 němskich zahrodn. a 4 serbskich khěžk., potajkim 11 serbskich a 7 němskich hospod., mjez tymi němskimi swójbami su po prawom 3 měšane (2 n. mužej, 1 n. žona), w kótrychž pak džéci a nan resp. mać serbski njerěča, hdyž tež rozumja, kaž tež hišće někotři druzy starši Němcy. Před 60 létami bě wjes hač do jeničkeho zahrodnika hišće čistoserbska, posledni Němc je před 5 létami přícahnut; Němcy su so tu zasydlili, dokelž ležownosće lěpje płaća hač Serbja (to smy bohužel tež we wselakich druhich stronach Serbowstwa wobkedžbować dyrbjeli). Krjepocy maju: 1 klóšterske ryčeckublo, na kótrymž je serbski naienk, 1 serb. a 6 něm. kubl., 4 serb. a 7 něm. žiwn., 1 serb. a 3 něm. khěžk., 1 něm. mlynka. Před 40 létami je so poslednja němska swójba na serbskim kuble zasydliła, zbytne němske swójby bywaju tu hižo wot wjele dlějšich časow; měšana swójba žana njeje, za to pak tež pječa žadyn Němč serbski njerozumi. W Krjep. a Kaš. staj němskaj, we Wotr. a Žur. serbskaj gmejn. předstejicerzej. Serbja we wosadže, stari a młodži, wsítey mjez sobu serbuja, jenož z Němcami rěča po němsku.

Towařnosć atd. Towařstwa njejsu; čita so mnoho „Kath. Póstow“, něsto „Serb. Nowin“ a „Łuž. Serbow“, hewak němske nowiny. — Katholscy Serbja drasca so po serbsku, Luthersey po „nowej modze“. Přazy a póstne resp. jutrowne spěwanja njejsu. Serbska meja so we Wotrowje kóžde lěto staja.

Swójbne mjena (ze wsow 1, 2, 5, 6): a) Serbskich swójbow: Bałcař, Buk, Bulank, Brojer (Bräuer), Böhme (přen. Čech) 2, Bobik, Cyž 6, Čemjer (Tschemer), Čumpjela 2, Čornak (Zschornack), Dornik, Dzislawk, Grolmus (t. j. Hieronymus), Hejdan 2, Herman, Hanuš, Hergut, Hašk(a), Jurš 3, Jenč, Koch (s.), Knježk (Kneschke), Kudžel (Kuschel), Krawc (n. Schneider), Kokla, Kral, Krawčík (Krautschick), Lebza 2, Łusčanski (n. Wuschan sky) 2, Mětk(a) (Metke),

Mička, Nowak 4, Nowotny (n. Neubaur), Pjetřka 2, Pjech 2, Pjetaš, Rycer (Ritscher) 2, Rychtař 2, Rachel, Rejda (Rehde) 3, Rynčk (Rentsch), Rab, Symank 2, Smoła, Stranc, Šware (přen. Čornak) 2, Šolta 3, Wróbi (Robel) 2, Wjacslawk (n. Wetzlich) 2, Wičaz (Lehmann), Wornač (n. Warnatsch); b) serbske mjená němskich (přeněmčených) swójbow: a) w Kašecach: Rynč; β) Žuricach: Cyž — Ziesche, Rachel; γ) w Krjepecach: Šérak (Schierack), Golč (Goltsche). (Wśe druhe němske swójby maju němske mjená.)

Mjená domow: a) w Kašecach: Korčmarjecy (Smola, njeje korčmar), Jacsławkecy (Cyž), Bězoltecy (Hanuš), Kunatęcy (Nowak), Kijankecy (Šolta), Hěblakecy (Kral), Šiškecy (Rynčk); — b) w Žuricach: Lójnerecy (t. j. Łonjerecy, Pjech), Měršecy (Stranc), Juršecy (Gneuss, n.), Šołćicy (Hoelne, n.), Zuricy (Fichte, n.), Jakubaškecy (Cyž), Hajnecy (Cyž).

Ležomnostne mjená: a) w Kašecach: Zahončk, Hajk, Dubiny, Mała lipica, Pôdrjeńcy; b) w Žuricach: Zahuny, Wumjeńki, Lazy, Załuki, Podhórki, Hory, Móska (t. j. Móstki), Zamóski (Zamóstki), Močidla, Zamočidla, Mroka, Šrenki.

VII. (38.) Spitalska wosada.

Spitalsko - Kamjeńska katholska wosadka z cyrkwi sw. Madleny w przedměstku Spitalu (też Špital, n. Spittel) byla 1871 założena; prjedy běchu w tamnej cyrkvi jeno wurdajne katholske Bože služby a to wot reformacie za léto raz na swjedzenju sw. Madleny ze serbskim předowanjom, kotrež pak jedyn serbski duchowny z klóštra Mar. Hvězdy pak Njebjelčanski farať dízeržeše, přetož jenož mała črjódka Serbow bě tam katholska wostała; pozdžišo wokoło l. 1845 byla 8-króenna a hiše pozdžišo 10-króenna Boža služba w tej cyrkvi zarjadowana, předowanja pak zbuchu němske a to — za džiw — wśe; nětko su tam porjadne Bože služby, ale tež jenož němske, runjež běchu a su tam Serbja z duchownymi a runjež je ličba serbskich katholikow nimale tak wulká kaž němskich a runjež Serbja tam njewoteběraju, ale skerje přiběraju. W Kamjeńcu je ca. 200 katholikow (kelko serbskich, njeje znate); w Spitalu pak bě 1871: 24 kath. (a to serbskich), 1875: 24 kath. (a to serbskich), 1880: 70 kath. (a 51 serbskich); w blízkim Brunowje (Brauna), hdzež je wot l. 1835 dwórska kapala, bě 1871: 32 kath. (4 serbacy), 1875: 38 kath. (4 serb.), 1880: 34 kath. (17 serb.). Potajkim liči Spitalska wosada na 180 němskich a z Brunowskimi na 100.

serbskich dušow. Tutym Serbam, kotříž so serbscy spowědaju, dyrbjała so serbska Boža služba a jich džéćom serbska nabožinska wučba dostać.

Farař (administrator): Nowak (Serb); wučer: Hendrich Lübeck z Kulowa (Němc).

C. Drježdžanskej serbskej wosadecy.

Evang.-luth. wosada w Drježdžanach bu 18. sept. 1848 założena (hl. nadrobniše wo tym Čas. M. S. 1848, str. 248 sl.). Jeje Bože služby wotbywaju so wot započatka w křižnej cyrkwi 4 króć wob lěto [1) njedželu laetare; 2) 3. njedž. po sw. trojicy; 3) 19. njedž. po sw. trojicy; 4) 2. njedželu adventa], wozjewujej so kóžde lěto wot lužiskeho krajnega hetmanstwa w „Bautzener Nachrichten“ a připowědaju so stajnje tydzeńe předy w Drježdžanach a wokolnosći, hdźež Serbja su, z klětkow. Porjad božich službow je: najprjedy $\frac{1}{3}$ 11 hodž. serbska spowědž, potom 11 hodž. serbski kemš a skónčne wudželenje Božeho wotkazanja. Serbske kěrluše, při tym spěwane, so kóždy króć wosebiče ze spěwařskich wočišća a mjez kemšerjow při zastupje do cyrkwy wudžela. Bože služby wodži hižo wot wjele lět farař ryčeř H. Imiš z Hodžija; wón džerži stajnje spowědnú rěč a wudžela sw. wotkazanje, z předowanjemi pak wotměnjeju so po dobrowólnej přimołówje jeho serbscy zastojnicy bratřa ze sakskeje Žužicy. Serbske spěwanje nawjeduje hižo wjaey lět jako organist wučeř emer. Michałk z Kotec, kiž nětko w Drježdžanach wotpočinkuje.

Katholska serbska wosadka bu 1849 założena; jako spowědnika je tam přeco Serba měla, wot l. 1854 k. J. Buka; jeje Bože služby měwaju so w hrodowskej cyrkwi tež wob lěto 4 króć. — Prědowanja a z časami tež kěrlušowanja su serbske. Hač do kónca lěta 1884 wobstarachu serbske Bože služby duchowni z Budyšina, najdlěje k. Kućank, poslědne 10 lět k. Hórnik, nětko pak je z nowa w Drježdžanach serbski kapłan: k. Jurij Libš.

Bože služby a spowědze wobeju wosadkow su stajnje bohaće wopytane; na ev.-lutherske zefidže so kóždy króć něhdže 500—800, na katholske 300—400 kemšerjow. Zo bě jich w spočatku we wobojich něšto wjac, pokhadža z toho, zo wokoło l. 1850 hišće wjac serbskeje čeledže w Drježdžanach a wokolnosći služeše

(ev.-luth. wosada měješe l. 1849: 1110; l. 1850: 1077; l. 1883: 860 spowědných). Tejle serbskej wosadze mjenujcy tworja z mjeńšeho dźela Serbja, kiž su so w Drježdžanach a wokolnych stronach Drježdžanskeju, Pirnaiskebo a Mišnjanskeho hamtskeho hetmanstwa zasydlili, z wjetšego dźela pak serbcey čeladni, kiž we sakskim hłownym měsće a jeho wokolnosći służą a so po dlějšim abo krótsim času zaso do wótneho kraja wróća. Mjez přeňimi je jich jara mało, kotriž swoju serbsku narodnosć na dalše generacie překhowaju; poslědiňsich bywa w nowišim času lěto a mjenje, dokelž tež naši serbcey čeladnicy bohudźak spóznawać počinaju, zo za Drježdžanami mudrość z kórcami njeměrja a zo, hdyž tam wjetšu mzdú płaća, za to tež wjetše čelne napinanja žadaju. Tuž maju tak mjenowane „serbske čeladne wiki“ (wendische Gesindemarkte), kiž so kóždolětnje 2. januara w Drježdžanach dźerža, přeco mjenje přiwisowarjow mjez serbskej čeledžu, štož je jej za česć. Přetož hdyž tele wiki widžiš, pomysliš sebi nimowólnje na podobne hermanki w Carihradze a drubich naranišich městach.

Wot wjacorych lět maju Drježdžanscy katholscy Serbja serbske towarstwo „Jednotu“, zo bychu mjez swojimi sobustawami swoju katholsku wěru a serbsku narodnosć hajili; w najnowišim času su so někotre sobustawy wot „Jednoty“ wotdželiše a nowe zjednočenstwo pod mjenom „Towaršnistwo“ założile, štož ma so dla rozšćěpjenja wobzarować.

Kaž wšitko, štož je serbske, maju tež Drježdžanske serbske Bože služby swojich přeciwnikow, kiž bychu je radší wotstronjene widželi. Před něšto lětami n. př. jene Drježdžanske nowiny wěstemu Dr. W., kiž bě so na nje huntorił, we swojej listařni wotmołwichu: Die wendischen Predigten in Dresden sind eine alte Sache und gar nicht unzweckmässig, da sich zu denselben gewöhnlich sehr viele der in Dresden und Umgegend wohnenden, namentlich dem Dienstbotenstande angehörigen Wenden einzufinden pflegen.

Přidawk I.

Serbske wosady w Australiji a Americy.

Serbja při swojej přinarodżonej lubosći k wótcnemu kraju porědko swoju namrětu zemju wopušćęju. Tola pak je jich w

staršim a nowišim času druhdy nuza honiła, zo su swojej serbskej zemi božemje prajili a z wonka njeje sebi nowe sydlišča pytali.

Prěnja nam znata serbska kolonija bě wjes Chwalim w Poznańskej, kotaž bu najskerje w nuzach 30lětneje wójny wot delnjołužiskich Serbow (snadž z wokoliny Žarowa) při rěcy Obrzycy njedaloko Kargowa-Unruhstadt założena. W l. 1853 běše tam 860 wobydler; nětko je jich skerje wjacý hač mjenje, su pak wsitcy bižo dawno spólsčeni (nadrobniše wopisanje Chwalima a jeho wobydlerow namakaš we Łužicy 1884, str. 25 sl.).

Wokoło l. 1846 zajě do pruskich Serbow w nastupanju wěry njeměr, tak zo mnozy z krajneje (unitskeje) cyrkwe wustupiwiši so nastawacej starolutherskej cyrkwi přizamkachu; přez to nastachu starolutherske wosady we Wukrančieach, Klětnom a Debsku. Dokelž pak mějachu tući starolutherscy Serbjia swojeje wěry dla wšelake njespodobnosće přečeřpić, přińdzechu na mysl, wótceny kraj wopušćić a sebi za morjom w Australiji abo Americy nowu wótčinu pytać.

Tež do Ruskeje tehdy črjóda serbskich swójbow z Rychwałdskeje wosady a wokoliny wučahny; wo nich pak ničo wjacý slyšeć bylo njeje, runje kaž wo tej malej horstey katholskich Serbow, kiž so w samsnym času z Łužicy do Haliča přesydlichu.

A. Serbske wosady w Australiji.

Njespokojnosć a mučenje, kiž mjez pruskimi Serbami knježeše, přenjese so w njeměrných časach ll. 1848/49 tež do saskich Serbow, wosebja wokoło Wósporka, Hrodžišća a Bukec. Wjetša ličba serbskich swójbow w l. 1849 pod nawjedowanjom Wósporskeho fararja Kaplerja wótčinu wopušćiwiši do južneje Australije čehnješe a zasydli so hromadže z Němcami samsneho wuznaća w Angarsparku p. Adelaidy a wokoło Bethanije p. Melbournu. Serbjia, kiž pozdžišo, samo hač do l. 1880, z časami za nimi čabachu, přizamknuchu so zwjetša nowej koloniji Ebenezer srjedž Melbournu a Adelaidy. Tak nastachu dwě abo tři serbske wosady, kiž pak běchu wot wšoho započatka jara z Němcami měšane. Serbske předowanja a kemše drje we žanej ženje měli njejsu, dokelž so hnydom po přikhadže do Australije ze svojim

duchownym Kaplerjom rozkorichu, kiž potom wšelakim němskim wosadam předowaše. Serbow budže tam nětko wšo hrom. přez 1000 dušow. Zo pak woni hišće džensa swoju serbsku rěč spuščili a swoju serbsku narodnosć zabyli ujejsu, spóznawamy z toho, zo nimo serbskich biblijow a nabožinskich knihow kóžde lěto někotre čišta Serbskich Nowin a Miss. Pósłow do Australije žadaju a zo z časami serbske listy domoj séelu, kiž su so z džela w S. N. wočiščowałe. Poslědni wopokaz swojeje serbskeje narodneje myслe dachu, štož je nam znate, Serbja ze strony Melbournia w l. 1882, jako čitawši w Serbsk. Now. wo założenju „Towafstwa Pomocy“ hrom. 270 hr. pjenjez do Budyšina domoj pôslachu, zo bychu to nastawace spomóžne towarzstwo ze skutkom podpjerali.

B. Serbske wosady w Americy (Texasu).

Serbskich wosadow je w Texasu nětko pjeć: 1) Serbin z přez 550 dušemi; 2) Giddingswenden; 3) West Yewa; 4) Warda; 5) Burleson. Serbin twori srjedžišće wšitkých tych wosadow, kiž su wot njeho a wot sebje 5—15 mil zdalene; wone leža w 5 susodnych wokrjesach (county): 1) cou. Bastrop (Serbin); — 2) cou. Lee (Giddingswenden); — 3) cou. Burleson (Burleson); — 4) cou. Fayette (Warda); — 5) cou. Austin (West-Yewa). Wšich Serbow (hornich a delnich) we nich liči so z najmeňša na 3000—3500 dušow. Hewak sydla Serbja hišće we wšelakich stronach sewjerneje Ameriki rozprošeni, jako w New-Ulmje atd.

K stawiznamasta a wobstaća tych wosadow: Dla nabožinskich mučenjow wučeže w l. 1853 přez 30 starolutherskich Serbow z Pruskeje a w l. 1854 pod wjedzenjem far. Jana Kiliana přez 500 Serbow z Pruskeje a Sakskeje do Texasa, pozdžišo ča-hachu za nimi hač do džensa mjeňša črjódžički z Hornich a Delnich Łužic a tak nasta tam dotal pjeć serbskich wosadow. [Nadrobniše powěsće a rozprawy wo nich namakaš rozpróšene w lětníkach Serbskich Nowin wot 1853 (n. př. 1855, str. 163 sll.), Bramborského Casnika, Mission. Pósła (n. př. 1872 čo. 8; 1885, čo. 3), Łužičana (n. př. 1872, čo. 12) a Łužicy (1884, s'r. 69).]

Cyrkej: Wšitke 5 wosady maju swoje cyrkwe a rozkazuja same we nich; w trosz pak jenož maju serbskich duchownych a serbske bože služby ze serbskimi przedowanjemi: 1. w Serbinje: far. a) Jan Kilian z Delan 1854—82 (jeho žiwjenjoběh čitaj w Miss. Pósle 1885, čo. 3; přir. 1884, čo. 12); b) Herman Kilian, syn, wot 1883; — 2) we West Yewa: far. Jan Palman z Bjedruska wot 1870; — 3) we Burlesonje: far. Jan Proft z Malećic wot 1871. Wšitcy třo duchowni su w duchownskim seminariju w St. Louis w Americey studowali. W tych druhich wosadach, w kotrychž tež wjacory Němcy mjez Serbami sydla, maju němskich duchownych dla njedostatka serbskich. Jedyn z nich, Timotheus Stiemke (we Warda?), pak wuknješe 1880 z luboséu k swojim serbskim wosadnym pilnje serbski a daše we swojej cyrkwi a šuli serbski čitać (snadž nětko hižo serbski předuje). Hewak skutkuje wot l. 1885 hišće jedyn młody serbski duchowny w Americey, ale w němcko-frisiskej wosadze (Wellsburgh, Jowa): je to naš wobdarjeny delnjoserbski basnik Mato Kósyk z Wjerbna.

Šula: W Serbinje je serbska šula. Wučer wot 1872 Gerhard August Kilian.⁸⁸⁾ Wuči so wšo w mačeřnej rěci; pôlla wuknu džeci němski a jendželski; wone nauuknu mačeřnu rěč dospołnje a němsku a jendželsku lěpje, hač we wótcnym kraju we wšelakich němcowařskich šulach jeničku němsku. Přede wšem haji so tam tež serbski spěw (cyrkwinski a narodny). — Kak ma so ze serbskej wučbu w šulach druhich 4 wosadow, nje-móžachmy zhonić. Maju-li pak tam, kaž so nam zda, serbskich wučerjow, či tež wěsće serbski wuča.

Amerikanscy Serbja česća a waža swoju mačeřnu rěč jako drohi poklad a wužiwaju ju wšědne domach a wonkach; jenož někotři tež tam radži němcuja, je pak tajkich zeličkow po-

⁸⁸⁾ Jana Kilianowa swójba: a) mandželska Marja rodž. Krečeles (Gröschel), Serbowka ze Žarkow; — b) džecí: 1) Gerhard August, * 6. hapr. 1852, wot 1872 organist a wučer w Serbinje, ze texaskej Serbowku ženjeny, ma 2 džowčicy. 2) Theresia Martha, mandželska serbskeho parneho mlynka njedaloko Serbina. 3) Bernhard Robert, pomocník w mlynje swojego swaka. 4) Hermann Theodor, faraf w Serbinje wot l. 1883. 5) Hulda Dorothea, * 27. nov. 1861.

měrnje wjèle mjenje, hač we wótenym kraju. Nimo toho móža wšitey tež němcy a jendželscy, haj mnozy samo mexikansey. Serbski spěw lubuja pře wšo. — Swoje stare serbske nabožne wašnja a serbske bjesadowanja su wobkhowali a tež nowe wašnja (kaž jěchanje, lasso-číškanje atd.) su přiwukli. Přir. nastawk we Lužicy 1884, str. 69 sl.

Přidawk II.

I. Wšelake zajimawki.

1) Zo maš tež w sakskej Žužicy hišće serbske šule, w kotrejž so telko serbski njewuči, kelkož šulski zakoń žada, sym w předstojacym wopisanju tu a tam sobu naspomnił. Tu hišće někotre příklady! Wučerja -u-, kiž we swojej šuli pječa wšo němski wučeše, wopýta raz w jeho šuli sprečeleny kollega a džiwaše so skónčenje, zo w jeho dospołinje serbskej šuli žanoho serbskeho słowčka slyšał njeje. Tamny jemu to tak wujasni: „Pola mje so jenož němski wuči; hač džéči rozumja abo njerozumja, to je mi wšo jene!“ — Druhi wučer bě před ludžimi swojeje serbskeje šule prajił, zo by serbsku rěč, hdy by móhl, najradšo zaničit. — Zaso druhí bě so před svojim němskim šulskim patronom khwalił: Ich bin froh, dass ich die wendische Sprache nun endlich glücklich aus meiner Schule verbannt habe! Tuž drje ma we wšelakich padach zdžélany Serb prawje, kiž mi powšitkownje w nastupanju serbskich šulow pisaše: Serbscy wučerjo žalostnje němeuja, wokrjesnym dohladowarjam k woli, jenož zo bychu jich džéči skerje lěpje němski rěčale. A jedyn serbski burik mi we swojej jednorosći praješe: „Ta wjedrowa šula, zo tak jara serbske džéči kazy.“

2) Tež fararjo druhdy na mačefnu rěč swojich pačeřskich džéči mało džiwachu. Před njedoňhim rozwučowaše jedyn faraf swoje serbske pačeřske džéči jeno němski a wše pominanja jenoho wosadneho běchu tehdy podarmo (bě to w lěće, jako Serbow přeščebachu). Druhi faraf měješe serbskich a němskich pačeřskich džéči nimale jenak wjèle a rozwučowaše je wšitke hromadže jenož němski, prajicy serbskim džécom, zo móža, jeli chcedža, jemu na jeho němske prašenja serbski wotmołwjeć.

3) Hdyž serbski farař abo wučeř, kaž so přeco hišće w tej abo tamnej wosadže stawa, němcujetaj, to wšelacy našich burikow, kiž so we wěcach zdžělanosće radži a lobcy po jeju příkladže zložuja, bjez dživa po nimaj činja. Tak n. př. w jenej wosadže cyle serbskej staršej ze swojimi džěčimi němski rěčitaj a je jenož němski wučić dataj, dokelž to „šulmejstrecy“ tež tak činja a šulmejstrecy su tola tež rodženi Serbia a knjeni mejsterka k tomu ze serbskeho burskeho domu rodžena sama hišće tak prawje němski njemóže. — Dale dokelž knjeni farařka na němske kemše khodži, tež serbska ryčeřkubleřka, kiž tola tež ničo niže stač njecha, jenož němske kemše wopytuje, runjež so hewak domach serbscy rěči. A tuto wopíče wašnje wupřesćera so hač na džěci. Jenički 13lětny hólcec dobreju serbskeju staršeu wobkhadžuje wjely z hólcom němskeho twarožkarja abo „šwajcara“ na knježim dworje a je přez to tak naduty, zo ze swojimaj staršimaj hinak hač němski ujerěči a jímaj samo němski wotmołwja, hdyž so jeho što serbski prašataj. — W namjeznej wsy je serbski młody hospodař ze swojim němskim susodom spřečeleny — a to je khwalobne —, ale tón Němc njemóže Serbow čuć a po možnosći na nich swari, tuž tež jeho serbski přečel njemóže Serbow wjacý čuć a, hdzež móže, sobu na nich swari. Mjenje džiwnie hač to, hdyž tež runje tak njeprawe, je, hdyž serbski rjemjesnik, štož so husčišo stawa, němskemu knježkej, za kotrehož džěla, k woli swoju maćerštinu zapřeva a swoju narodnosć nje-podpěra, hdzež by dyrbaļ.

4) Hdyž zdžělani a po nich njezdžělani Serbia sebi swoju narodnosć a rěč přeco hišće husto tak mało waža, što za džiw, zo potom Němey ju za hódź nimaju. Před něšto lětami žadaše němska žona, kotraž žanych sámsnych šulskich džěci wjacý nje-mješe, za wjesnu serbsku šulu wot šulskeho dohladnistwa přez nauwěstk w němskich nowinach němskeho wučerja, „damit unsrenen Söhnen das Fortkommen auf höheren Schulen nicht länger erschwert oder gar unmöglich gemacht wird“! — Na jenu serbsko-němsku šulu běchu w času khorosće dotalneho wučerja němskeho zastupnika pósłali; po smjerći tamnoho, kiž bě po samsnej woli tež hižo z wjetša němski wučil, krótkosće dla město z cyła nje-wupisachu, ale tam Němca hnydom wobkhowachu; mój powěstnik

přistaji: „Serbja su tam tohodla zrudni, ale ničo njeslyšu, zo bychu žane kročelete činili.“ — W cyle serbskej katholskej wsy bu nowa rejowanska īubja poswjećena; bě k tomu tež zdželany Serb z blizkosće přeprošeny a dokelž běchu we cyłej wulkej zhromadźizne lědma někotri Němcy, džeržeše wón za Serbow serbsku poswjećeńsku rěč a chcyše ju potom, Němcam k woli, tež němski wospjetować, tola tu přetorhnychu jeho wołanja: zo je njehańbitosé, serbski rěčeć. Wón jako zdželany čłowjek njechaše so wadzić, womjelkny a džeše swoje dróhu. — Na īužiskich horach, hdźež su wěže za wuhlad, skhadžuju so tež husto zdželani Serbja a zapisuja swoje začuća wo rjanosći božeje stwórby kaž Jendželčenjo jendželscy a Němcy němcy, tak woni jako Serbja serbscy. Tute serbske zapisy pak namakaju, hdźy zaso příndu, z wjetša wumazane a přešmórane a husto připisk, kaž na Sokołowej horje: „Kennt ihr nicht deutsch?“ W l. 1884 so na Bělym Bozy, hdźež běchu před krótkim wuhladnu wěżu a restauraciju natwarili a tohodla, zo bychu něsto zasłużili, hosći wabjachu, tež někotri wjeseli Serbja zeńdzechu a powědachu mjez sobu serbski; tuž přistupi k nim němski krawčik z Kumwalda a hrimeše na nich: „Wenn ihr hier rauf kummt, do brāngt ein dajtsches Maul mit!“ — Štó pak móže to tajkemu Kumwałdzanej za zło měć, hdźy tola wśelake němske nowiny husto ničo něžnišo z nami njewobkhadžuju! — W H. na knježim dworje bě němski inspektor serbskeho hetmana naręčał, zo by swoju serbsku holčku na němsku paćersku wučbu słał. — A we tej samej wosadze po starym waśniu baba fararzej přikazowaše, kaž maju so džěći krčić, tež při serbskich z wjetša prajicy: Herr Pastor, wir wollen deutsch taufen!³⁹⁾

5) Wusud jenoho mojich powěstnikow wo serbskim burstwje. W našej stronje dla wysokeho hypothekarneho doňha buram skoro wjaczy móžno njeje wobstać. Knježerstwo je z dawkami a wosebje indirektnymi na sudnistwach po cyłym kejzorstwie burski lud tak do wuzkosćow zahnało, zo móža bórzy

³⁹⁾ Wjaczy tajkich a podobnych wěckow namakať tež zapisanych we čas. īužičanu 1864, str. 158; 1867, str. 154; 1868, str. 63; 1870, str. 190; 1873, str. 47; 1874, str. 141; 1879, str. 24; dale w Lipje Serbskej 1876, str. 46 a we īužicy wot l. 1882 huscišo.

wobstejnosćeastać, hdžež jenička dejna kruwa w njeměrnych a špatnych časach — samo burstwo zaprají. Luda sameho je so z džela hižo tajka lethargija zmocowała, zo prawy pué: buro, pomhaj sebi sam! wjaey njenamaka. Mjerzanje a starosć storka burow wšednje wjacý do palencaſtwa. Z druheje strony je so lud w lěpých 25 poslědnich lětach mnohim škodnym nałożkam podał (piče, pychaſtvo, konje, korejty, hoſciny na koſbasach, kermuſach atd.), přeciwo kotrymž dyrbjało so w burškim towaſtwje wustupować a rozumna zlutniwoſć předować. Tola wo to hiſće nichtó njerodži: koſla hiſće runje do kolen dosaba! Hač so na džecišto dójdže, to džě mnohim wjacý na starosći njeje!

II. Někotre starše wusudy a powěſće wo Serbach.

We wšelakich starších a nowiſich, z wjetſa němskich knihach a ſpisach podawaju so wšelake pak ſpodobniſe pak njespodobniſe powěſće wo Serbach, jich sydliſach, ličbje, narodnosći, rěci a waſnjach. Najwažniſej knizy zdatej so mi dwě być, jena starša z kónca zańdzenego a ſpočatka tutoho lětſtotka (Merkel-Engelhardt, Erdbeschreibung Kursachsens, zwjazk 9) a druhá nowiſa z 1. 1861 (Mischke, das Markgraſthum Oberlausitz). Štož so we nimaj přede wšěm wo serbskich waſnjach wohšernje a z wjetſa wěrnje piše, je wobkeďbowanja hódne. Dokelž pak ſtej knizy we wšěch wjetſich knihownjach dostać, njetrjebamy jeju wopisanje tu wospjetować. Mnohe druhe nastawki wo Serbach w knihach a nowinach pak njeſtu hódne, zo so na nje spomina. My chcemy tuž w slědujcyim jeno z někotrych starších a mjenje přistupnych ſpisow tu podać, ſtož so wažne we nich wo Serbach powěda.

- 1) Zeller we: Topographia Saxoniae, Lusatiae etc. 1650 piše wo Serbach: p. 17. Wobydlerjo Łužicow maju wot přirody „feine Ingenia“, ale so rědko prawje wočabnu, a zeškodža sebi z wjetſa z přečasnymi žeňtwami, su hewak ſkupi (karg), a trochu njedowěrliwi (misstrauisch) po waſnju Serbow (žadyn džiwig!), kotrychž rěč tež na najwjacorych měſtnach pódla němskeje hiſće wužiwaju, kaž na kraju, přede wšěm w Delnej Łužicy, pódla Němcow hiſće wjele Słowjanow abo Serbow (Wenden) je, ale we měſtach jeno Němcy bydla.

2) Ramming, Prediger- und Schullehrerverzeichniss vom Königreich Sachsen; 1. Aufl. 1828. W tutej knizy podawa powěsće wo sakskej Hornjej Łužicy cyrkwinski a šulski radzičel G. S. Schulze w Budyšinje a piše wo serbskej stronje: Němskich wobydlerjow namakaš nimale w kóždej serbskej wsy, čohožda so tež w kóždej serbskej cyrkwi we woběmaj rěčomaj Boža služba wukonja, jakož so tež wšudže, samo w najmjeńšej serbskej wjescy, nimo sudniskich wosobow (Gerichtspersonen) jednotliwi wosadnicy namakaju, kotřiž su němskeje rěče tak daloko móčni, kaž je to za wšedny wobkhad trjeba. W někotrych serbskich wsach su nětka němscy wučerjo postajeni, ale tež tam, hdzež to tak njeje, abo hišće być njemóže, so serbska młodosc po najwyšší přikazni w němskej rěci rozwučuje, we mnohich šulach su we tom hižo khětro daloko pokročili (bat man es hierin bereits ziemlich weit gebrac̄ht).

3) Kak mało móžeš so samo na powěsće nowišich wudawkow tuthy znatych Rammingowych statistickich knihow w nastupanju Serbowstwa spušćeć, widzi so z jich 9. naklada z l. 1868: tam liči so do serbskich wosadow jeno 14: Hućina, Bukecy, Kotecy, Malešecy, Minakał, Nosaćicy, Wóslink, Budystecy, Poršicy — Khrósticy, Njebjelčicy, Wotrow, Radwoł a Ralbicy; a wot šulow mjenuja so: 1) jako serbske jeno: w Budyšinje: Prentzelsche Stiftsschule, wend. Abtheil. seit 1865, Michałska šula, Bórk, Sokolca, Židow, Wulki Wjelkow, Běla, Němske Pazlicy, Čornow, Wolešnica, Komorow p. Njeswačidła. (Wot tuthy pak mějachu hižo dawno N. Pazlicy ryzy němskeho wučerja a lědma połoju serbskich džěci a we Wolešnicy a Bělej běchu wězo serbske džěci, ale jara mało serbskeje wučby, wěsće mjene hač we wšelakich druhich tu mjenowanych.) — 2) Jako nimale cyle abo z wjetša serbske: Zarěč, Łuh, Bóšicy p. Njesw., Wulki Dažin. — 3) Jako serbsko-němske: Khwaćicy, Drječin, Zemicy, Malešicy, Horni Wjelećin, Hnašecy, Hornja Hórka, Bolborcy, Dživoćicy, Kanecy. (To pak běchu abo su z wjetša runje tak derje serbske šule, kaž te pod 1, hdźi tež so traš w tej a tamnej khětro němcowaše.) — 4) Wše druhe liča so tam po zdaču do němskich. — W najnowišim wudawku Rammingoweje šulskeje statistiki z l. 1885 mjenuja so: 1) jako serbske šule: w Budyšinje Mi-

chańska, Bórk, Komorow p. Rakec, Budyšink, Łuh, Łupoj, Nje-swačidło, Delnja Hórka, Psowje, Rachlow, Rakojdy, Zdzień, Stróża, Čornecy — Khrósćicy, Kukow, Worklecy, Ralbicey, Šunow, Ró-žant, Wotrow, Njehjelčicy, Jitk — Nosaćicy, Bukecy; — 2) jako serbsko-němske: w Budyśinje tachantska šula, Hornja Hórka, Budystecy, Poršicy, Bošicy, Khwaćicy, Radwoř, Rozwodecy, Zarěč, Židow, Dživoćicy, Sokolnica, Horni Wujezd p. Tuch., Worcyn, Bart, Bošecy, Bolborcy, Koblicy, Komorow p. Bud., Hnašecy, Hodžij, Hrodžišeo, Hućina, Malešecy, Minakał, Myšecy, Nowa Wjes p. Klukša, Wulki Wjelkow — Wóslink — Wulki Dažin, Kotecy, Malećicy; — 3) jako němsko-serbske: Huska, Kanecy, Klukš, Rakecy — Komorow; — 4) ničo njeje přispomnjene, po takim so hižo do němskich šulow liča: Drječin, Palow, Smilnja, Zemicy-Tumicy, Wjelećin, Horni Wjelećin — Běla, Němske Pazlicy, Spital, Wysoka — Stary Lubij (resp. Wolešnica), Wujezd p. Ketlic, Ketlicy, Łuwoćicy, Wóspork.

4) Budyšska krajna direkcija w l. 1844 Drježdžanskemu starožitnstnemu towarzstwu na jeho naprašowanje wo Serbowstwu takle wotmołwi: Před sudnistwom a při wšech druhich jednanjach z wyšnosću nałożowanje serbskeje rěče wašnje njeje a móže so jeno z wuwzaćom stać, tohodla k rozsudej narodnostneje příslušnosće wobydlerow wsy žadyn druhi kriterij njeje, hač zjawnia Boža służba a pódla nałożowana rěč. — Němska rěč prjedy rědko w šulach serbskich wsow trjebana nałožuje so nětko powšitkownje a je wotpohlad Serbam ertne a pisne nałożowanje němskeje rěče přiwucić. — Serbska rěč knježi nimale bjez wuwzaća w: Poršiskej, Mało-Budyšinskej, Hućinjanskej a Malešanskej wosadze; w niektórych wjetśich wosadach, kaž w Huscy, Njeswačidle, Rakęcach, Barće, Wujezdze, Hodžiju, Wjelećinje je Němcowstwo khětře (beträchtlich) přirosto; bižo w přewazy su Němcy w Ketličanskej, Palowskej a Smilnianskej wosadze. (Mittheilungen d. k. s. Alterthumsvereins, Dresden 1846, Heft 3.)

5) Dr. Engel piše w „Jahrbuch der Statistik des Königreichs Sachsen, Dresden 1853, str. 113, wo Serbach: Njehodži so prajić, kajke wobstejnoscie wjetšu přewahu žónskeho splaha mjez Serbami wuskutkuja, kotaž je přeciwo tej zbytnego sakskeho wobydleſtwa woprawdze wurjadna (abnorm). Trochu hodži pak so to z toho

wujasnić, zo wulki dżel mužskeje młodziny za wojakow abo służobnych na čas zwonkach domowiny přebywa. Serbja su, runjež srjedź Němcow bydla, swoju narodnosé a swoje wašnja we wysokiej měrje zakhowali. Woni su powšitkownje jara pobožni (religiōs), přede wšem katholscy Serbja; woni žiwja so nimale wšitcy wot ratafstwa, a serbscy wotročcy su w Němcach jara pytani.⁹⁰⁾

6) Přistawk. Hdyž cheyše w l. 1588 Ławrijenc Horb (n. Harbe), Serb na Židowje pola Budyšina, khěžu kupić, wobčežowachu so susodni rjemjesinicy pola hamtskeho hetmanstwa na tuto předewzaće, dokelž je Horb serbski burski člowjek a dokelž móhle jim přez to, zo wón pódla a mjez nimi sydli, wšelake wobčežnosće při jich rjemjesle a njerozum (Unverstand) nastać! Horb, stary, pobožny, zjesliwy muž, bě so na Židow podał, zo by cyrkaj bliže měł a zo by stajnje kemši khodzic móhl. Po tym zo bě hamtske hetmanstwo tu naležnosć přeptało, susodža drje přizwolichu, zo by sebi Horb khěžu kupił, tola postaji so, zo ma so khěža, hdyž ju Horb zaso předa, jenož z wědzenjom hamtskeho hetmanstwa a tak předać, zo so susodam žana škoda njestanje! (Přir. Bautzener Nachrichten 1871, str. 2893.)

III. Zapis duchownych serbskeho rodu, kiž mějachu 1884 němske zastojnistwa w sakskim kraestwje.

1) Budyšin: P. Herman Wjacka, archidiakonus (nětko pastor secundarius) při cyrkwi sw. Pětra, * 1845 w Budyšinje, 1873 diakon w Possendorf (Dippoldiswalde); 2) Bergen p. Falkenstein: 1882 farař E. Gustav Kuba, * 1845 w Klukšu p. Budyšina, 1873 d.⁹¹⁾ w Elsterberg, 1874 f. w Theuma; 3) Burkersdorf p. Frauenstein: 1880 f. Jan Sommer, * 1834 w Malešecach, 1862 wučer na měš. Šuli w Lubiju, 1863 f. w Hučinje; 4) Hennersdorf p. Schmiedeberg: 1880 f. Friedr. Rob. Lehmann (Wičaz), * 1840 we Wjelečinje, 1869 vikar w Adorf atd., 1877 f. w Schellerhau; 5) Breitenbrunn p. Schneeberg: 1879 f. Martin Rud. Herčik (Herzog), * 1845 w

⁹⁰⁾ Mi před krótkim jena němska wjeřchowka praji: Serbskich čeladnych man ja najradšo; woni drje so céže bać němcsey do něčoho namakaju, ale hdyž su naukli a přiwukli, su jara swědomliwi a swěrni.

⁹¹⁾ f. = farař; d. = diakonus; p. = pola; w. = wučer; w. w. = wyšší wučer.

Njeswačidle, 1874 d., 1876 archid. w Elsterberg; 6) Halštrow: 1877 f. Moric Mička, * 1844 w Minakale, 1874 d. a serbski předář w Kamjeńcu; 7) Glashütte p. Dippold.: 1872 f. Kresc. Mor. Nächster, * 1841 w Hucinje, 1869 vikar w Radeburg, 1870 pomocny předář w Döhlen; 8) Hartmannsdorf p. Frauenstein: 1879 f. E. Wyl. Matyjk (Mättig), * 1844 we Wujezdze p. Ketlic, 1877 w. w. při realce w Doblinje (Döbeln); 9) Lipsk: f. při cyrkwi sw. Mikława: 1882 J. Th. Oskar Pank, * 1838 w Dešnu D.-Ł., syn serbskeho f., sam 1863 serbski f. w Lutolu, 1868 f. a superintendent w Barlinje, 1884 superint. w Lipsku; 10) Lommatzsch: d. 1876 J. Reinh. Voigt, * 1844 w Hodžiju, syn d. tam, 1872 d. w Ketlicach; 11) Terpitz p. Oschatz: 1879 f. L. Alwin Ryćer, * 1840 we Woslinku, 1869 f. w Oelsen p. Pirna; 12) Plauen i. V. (Plawno): 1872 d. Paul Rob. Liška (nětko archidiakonus w Drježdánach), * 1844 w Łuzy, 1871 katechet při sw. Pětrje w Lipsku; 13) Possendorf p. Dippold.: 1880 d. Hugo Kowal, * 1852 we Łojejcu D.-Ł.; 14) Rautenkranz p. Oelsnitz: 1877 f. Hendr. Ad. Hurban, * 1837 w Psowjach, 1867 d. w Klukšu; 15) Ruppersdorf p. Herrnhut: 1878 f. Franc Jos. Mišnař, * 1850 w Radšovje, 1875 w. w. při gymn. w Cwikawje; 16) Oschatz: 1884 d. Paweł Wjacka, * 1855 w Barće, syn kantora, 1879 w. w. při gymn. w Freibergu; 17) Wittendorf p. Žitawy: 1873 f. Herm. Ed. Grundmann, * 1842 w Hodžiju, 1867 w. w. Mišnu, 1868 na gymn. a real. w Žitawje, 1869 f. w Oberfriedersdorf.

IV. Zapis wučerjow serbskeho rodu, kiž mějachu 1884 němske zastojnistwa w sakskim kraestwje.

A) Na gymnasijach.

- a) W Budyšinje: Prof. K. J. Otto Kanig (Konik), 3. w. w. a 1. nabožinski w., wot 1878, * 23. jan. 1845 na farje w Klukšu.
- b) W Kamjenicy: 1) Dr. ph. K. Ernst Muka, w. w. 11b wot 1883, * 10. měrca 1854 na ryčefkule we Wulkim Wosyku, 1879 vikar a probandus w Johanneu w Žitawje, 1880 provisoriski a potom statny w. w. při gymn. w Budyšinje; 2) W. turnowanski w. Jan Mička, KDM. 1870/71 f. N. C., wot 1876, * 21. nov. 1849 w Malešecach, 1870 pomocny w. w Minakale, 1872 statny w. w Bělej p. Kam., 1873 w Trachau p. Drježdān.
- c) W Drježdānach na kralowskim gymn. w Nowym Měscē: 1882 w. w. 5a, prěni nabožinski w., dwórski radzičel dr. ph. Jan Jakub, Cand. rev. min., * 28. jul. 1849 w Budyšinje.
- d) We Worcynje (Wurzen): 1883, 9. w. w. J. Mikł. Mich. Hanski, 1873 probandus při lyceu w Metz, 1874 w. w. Drježdānach, 1876 gymn. w. w. Pětrohrodze, 1882 prov. w. w. we Worcynje, * 10. hapr. 1846 w Budyšinje.
- e) W Žitawje: 1880 turnowanski

w. J. Bohuwěr Rychtař, 1870 pomocny w. w Klukšu, 1871 w Oberkunnersdorf p. Lubija, 1872 při měščanskej šuli w Žitawje, 1873 statny w. tam, * 16. sept. 1849 we Wuricach. f) W Cwikawje: 1884: 4a w. w. dr. ph. Fr. Otto Wünsche, 1860 w. při 1. měšč. šuli w Žitawje, 1867 gymn. w. w Cwikawje, 1869 w. w. tam, * 19. měrca 1839 w Minakale.

B) Na realkach.

a) W Žitawje: 1) 1866 3. w. w. K. Fr. Robert Imiš, 1862 prov. w. w Annabergu, * 12. jul. 1836 we Wbohowje p. Klukša; 2) 1870 4. w. w. J. Herman Baldeweg, * 20. aug. 1841 w Budyšinje. b) W Mišnu: 1884 vikar Felix Schöne (Žeň), * 19. jan. 1856 w Lichanju.

C) Na seminarijach.

a) W Budyšinje na krajnostawskim: 1) 1870 3. w. w. J. E. Leberecht Schmidt, 1850 statny měšč. w. w Budyšinje, * 27. nov. 1832 w Droždžiu; 2) 1884 5. w. w. K. A. Fiedleř, 1858 pom. w. a 1864 statny w. při semin. w Bud., * 15. nov. 1835 w Njezdašecach.

b) W Budyšinje na katholskim sem.: 1876 w. w. dr. ph. Jan Grolmus, 1872 pomocny w. w Drježdžanach, 1873 šulski vikar w Annabergu, * 23. dec. 1851 w Radworju.

D) Na měščanskich šulach.

I. We Łužicy:

1. W Budyšinje: a) na wyšej měščanskej šuli: 1) 1868 dirigowacy w. w. Gottl. Aug. Krečmař, w. tu wot 1855, * 17. aug. 1822 w Barće; 2) 1868 w. E. Bjedr. Helm, wot 1862, * 1. apr. 1842 we Wujedzde p. Ketlic; 3) 1875 w. K. A. Wojnaf (Wagner), wot 1869, * 17. nov. 1848 w Žornosykach; 4) 1884 pomocny w. J. Bohuw. Lukas, wot 1882, * 5. febr. 1860 w Njechanju; b) při Prentzelowym wustawje: 5) 1865 w. Fr. G. Ad. Dučman, wot 1865, * 22. aug. 1843 w Małsecach; 6) 1884 pomocny w. G. Adolf Sommer (Žemr), 1881 pom. w. w Hućinje, * 25. febr. 1862 w Budyšinje; c) při syrotowniskej šuli: 7) 1884 dirigowacy w. w. Jan Jeremias, wot 1865 w. tu, * 16. febr. 1842 w Delnej Kinje; 8) 1883 pomocny w. A. Pawlik, 1880 pom. w. w Minakale, * 29. jan. 1861 w Jitku. 2. W Lubiju: 1) Herman Schütza, wot 1875, * 15. jan. 1835 we Wochozach; 2) Jan Schuster (Šewc), wot 1863, * 19. nov. 1840 w Khasowje; 3) Handrij Bohuwěr Bjenš, wot 1877, * 27. sept. 1846 w Jenkecach; 4) K. A. Krečmař, wot 1867, * 3. jan. 1854 w Barće; 5) K. A. Kruža, wot 1877, * 27. sept. 1855 na Židowje. 3. W Kamjeńcu: 1875 Jan Runaf, 1871 w. w Koblicach, * 5. sept. 1848 w Barće. 4. W Biskopicach: 1) 1866 w. a kantor A.

Fryča (Fritsch), * 23. sept. 1840 na Židowje; 2) 1865 w. A. Duďak, * 21. měrca 1833 w Minakale; 3) 1877 w. Al. P. Ryčef, * 10. měrca 1846 w Budystecach. 5. W Bjarnačicach: 1875 3. w. J. Jurij Dučman, 1873 vikar we Wóslinku, * 17. nov. 1852 we Wjelećinje; 1881 4. w. Bj. Arno Junghänel (Kokoška), 1866 pom. w. w Khróstawje, * 24. měrca 1844 we Wósporku. 6. W Półčnicy: 1884 8. w. K. Otto Bartuš, 1881 pom. w. tu, * 5. jun. 1861 w Hermancach p. Rakec. 7. W Žitawje: 1) 1856 4. w. W. G. Herm. Seeliger (Zbóžny?), 1854 pom. w. w Kamjeńcu, * 7. dec. 1832 w Barče; 2) 1868 9. w. G. Alw. Harnap, 1866 pom. w. w Półčnicy, * 26. měrca 1846 w Hodžíju; 3) 1873 16. w. J. Boh. Schmidt (Kowaf), 1867 vikar w Komorowje, 1869 statny w. tam, 1871 pom. w. w Žitawje, * 1. febr. 1847 na Židowje; 4) 1883 43. w. K. E. Pile, 1880 vikar w Dittelsdorf, * 14. apr. 1860 w Hodžíju. 8. W Šerachowje: 1881 w. Mikl. Hila, 1878 tu, 1880 w Čornecach, * 27. aug. 1856 w Kukowje.

II. W zbytnej Sakskej.

1. w Drježdānach: a) na wyssich měščanskich šulach:
 1) 1877 4. w. a organist Jan Łodny (Hłodny), 1855 pomocny w. w Barče, 1858 w. w Drježdānach, * 12. febr. 1834 w Kupoj; 2) 1866 6. w. J. E. Müller (Mlynk), * 16. jan. 1843 w Bukecach; 3) 1880 w. Jur. Arth. P. Pilk, 1876 pomocny w. w Hućinje, * 22. meje 1858 w Hodžíju (wot němskeju staršeu, móže serbski); b) na srjedznych měšč. šulach: 4) 1880 w. Božidar Bjedr. Golč, 1870 pom. w. we Wopakej, 1877 w Drježdānach, * 2. okt. 1846 w Barče; 5) 1871 w. Kresć. Jul. Babik, 1859 domjacy w. w Budyšinje, 1862 w. w Drježdānach, * 6. měrca 1839 w Budyšinku; 6) 1876 w. J. A. Měrčin, 1868 vikar we Bělej a Budyšinku, 1869 pomocny w. w Minakale, 1874 w Drježdānach, * 11. měrca 1848 w Rodecach; 7) 1871 w. J. Nowak, 1870 vikar w Nowej Wsy, 1862 statny w. we Worcynje, 1865 w Borna, 1866 w Drježdānach, * 24. jan. 1840 w Nowej Wsy p. Klukša; 8) 1878 w. J. A. Jenč, 1856 pom. w. w Königshain, 1857 w Khrósticach, 1861 statny w. tam, 1870 privatny w. w Drježdānach, * 10. měrca 1836 w Budyšinje; 9) 1867 w. K. O. Imiš, 1854 pom. w. při Michalskej šuli w Bud, 1855 vikar, 1856 w. w Stróži p. Barta, * 19. jun. 1833 w Bukejnje p. Barta; 10) 1874 w. Handrij Jenko, 1866 vikar w Klukšu, 1868 privatny w. w Drježdānach, 1871 pomocny w. tam, * 29. okt. 1845 w Minakale; 11) 1881 w. H. F. Osk. Parč, 1877 vikar we Wjazoficy, 1878 w. w Porchowje, * 5. aug. 1858 w Trupinje; c) na kath. wyss. měšč. šuli:
 12) 1879 w. Mikl. Pjech, 1859 pom. w. w Grunawje, 1862 w. w Spitale, 1877 w Drježdž., * 7. meje 1840 w Smječkecach; 13) 1883 pomocny w. Franc Mička, wot 1882 w Drježdž., * 28. apr. 1862 w

Kukowje; d) při wustawskich šulach: a) Ehrlichowa swobodna šula: 14) 1884 druhí předář a katechet Hugo Kowal, 1879 diakonatski vikar w Possendorf, 1880 diakon tam, * 20. apr. 1852 w Łojejcu; b) Blochmannowy wustaw: 15) 1883 w. K. A. Bjarnat Krawc (Schneider), 1880 w. w Rakecach, * 5. febr. 1861 w Jitku. 2. w Lipsku: 1) 1875 w. Kř. E. Nächster, 1865 w. w Kinsbórk, 1867 w Drježdánach, 1871 w Lipsku, * 16. jul. 1845 w Malešecach; 2) 1867 w. Jan Palman, 1859 w. w Porchowje, 1863 w Lipsku, * 14. dec. 1837 w Malečicach; 3) 1875 w. G. H. Thiema, 1858 w. w Halštrowje, 1861 w Lipsku, * 29. měrca 1838 w Barče. 3. w Grimmje: 1877 w. Křesčan Mayar (D.-Luž.), 1872 w. w Bramje p. Wjerbna, 1876 w Khočebuzu, * 27. meje 1852 w Lěšcach. 4. w Mišnu: 1866 w. Fr. A. Pawlik (Paulig), 1864 pom. w. tam, * 20. aug. 1842 w Smochčicach. 5. w Döblinje (Döbeln): 1881 w. J. A. Lukas, 1878 vikar w Stróži, * 3. jan. 1857 w Njechanju. 6. w Riesa: 1875 w. J. Muder (Mudry), 1860 vikar we Wbohowje, 1865 w. w Riesa, * 7. okt. 1840 w Minakale; 1865 w. J. Fr. Kurt Förster, * 23. nov. 1841 we Worcynje. 7. Lichtenstein: 1869 kantor Bohuw. Pjech, 1859 pom. w. w Neugersdorf, * 5. apr. 1838 w Tiřlanach.

E) We wjesnych abo ludowych šulach.

I. We Lužicy:

a) Budyšska wokr. šul. inspekcija: 1) w Harče 1883 cyrk. w. J. Šolta, 1877 w. w Kanecach, * 7. jan. 1857 w Tadowje; 2) w Delních Póckowach: 1854 cyrkw. w. a kantor E. Th. Neumann (Nowak), 1848 vikar we Wbohowje p. Klukša, 1849 statny w. tam, 1852 w Stróži, * 9. jul. 1827 we Wósporku.

b) Lubjska wokr. šul. inspekcija: 1) Altgersdorf: 1883 cyrkw. w. a organist E. Bjedr. Mjeřwa, 1875 vikar w Porchowje, * 11. febr. 1854 w Hrodišču; 2) Oberfriedersdorf: 1878 cyrk. w. Handrij Janaš, 1869 pom. w. w Barče, * 1. febr. 1848 w Ratjercach; 3) Oberoderwitz: 1858 w. K. H. Hejna (Höhne), 1852 pom. w. w Hauswalde, * 27. nov. 1829 we Wulkim Wjelkowje; 4) Walddorf: 1870 cyrk. w. J. A. Šolta, 1859 pom. w. w Sohlendze, * 9. aug. 1838 w Žičenju.

c) Kamjeńska wokr. šul. insp.: 1) Brunow: 1869 w. K. E. Lehmann (Wičaz), 1859 vikar, 1861 w. we Wysoké p. Kam., * 21. jul. 1838 w Delnim Wujezdze; 2) Brettnig: 1861 w. w. J. Bóš (Busche), 1852 druhí w. w Mohornje, 1856 w. Brettnigu, * 22. sept. 1828 w Komorowje p. Klukša; 3) Jelenjow: 1877 w. J. Nowak, 1848 pom. w. w Njeswačidle, 1852 w. w Nowej Wsy p. Klukša, 1853 we Luzy, 1854 w Komorowje p. Rakec, * 17. jan. 1825 w Špičkách; 4) Protecy: 1863 kantor K. A. Bartuš, 1851 pom. w. w

Rakecach, 1853 w. w Hermanecach, * 2. dec. 1828 w Koblicach p. Hodžija; 5) Brěznja (Wiesa): 1877 w. K. P. Šolta, 1870 w. w Čikecach, 1874 w Hlincy p. Kam., * 15. sept. 1850 w Lipinach p. Łaza.

d) Žitawska wokr. šul. insp.: 1) Kleinschönau: 1869 cyrk. w. Handrij Šala (Schaue), 1865 pom. w. w Oberleutersdorf, * 4. okt. 1843 w Minakale; 2) Königshain: 1874 cyrk. w. Mikl. Jur. Bur., 1860 pom. w. tu, * 11. febr. 1840 w Kukowje; 3) klóštrska holča šula w Marijnym Dole: 1881 katechet a 1. nabož. w. Innocenc Pětr Jawork, * 17. meje 1836 w Miločicach; 4) Delnja Wódreńca (Niederoderwitz): 1856 cyrk. w. kantor Bjedr. E. Rychtař, 1848 cyrk. w. w Nosáčicach, * 13. okt. 1824 w Nosáčicach; 5) Schönfeld: 1881 w. M. M. Čoch, 1878 vikar w Zdžeri, * 20. hapr. 1858 w Porchowje; 6) Wittgendorf: 1866 cyrk. w. Jan B. A. Knot (Knothe), 1856 pom. w. w Bejerecach, * 4. okt. 1835 w Minakale.

II. W zbytnej Sakskej:

a) Drježdánska wokr. šul. insp. 2: 1) Kötzschenbroda: 1878 druhi w. J. Reinh. G. Bartuš, 1864 pom. w. we Wjescy p. Mužakowa, 1869 w. w Džewinje, 1876 w Komorowje p. Kl., * 14. jun. 1843 we Łucu; 2) Pieschen: 1870 w. w. (1.) K. Makač, 1864 pom. w. w Klukšu, 1869 w. w Biskopicach, * 8. jul. 1843 w Drobach; 3) Striesen: 1881 7. w. A. Běbrach, 1876 pom. w. w Kötzschenbroda, 27. jul. 1854 we Walowach.

b) Pirnaiska wokr. šul. insp.: 1) Krippen: 1867 cyrk. w. K. G. Kanig (Konik), 1860 pom. w. w Kamjeńcu, * 19. meje 1840 w Stróži p. Rakec.

c) Lipsčanska wokr. šul. insp.: 1) Konjedy (Connewitz): 1877 7. w. Fr. O. P. Pjatař, 1875 w. w Khoćebuzu, * 27. hapr. 1852 w Bukowje p. Grodka; 2) Lindenau: 1859 w. w. Fr. A. M. Kokla, 1854 pom. w. w Reichenbach p. Kinsbórka, * 28. dec. 1832 w Čornojwe p. Kamjeńca.

F) Na drugich sakskich wustawach.

1) W Drježdānach na hlownym wustawje za hluchich a němych: 1828 direktor J. Fr. Jenko (Jencke), kral. sak. dwórski radžícel, ryčeř, * 27. jun. 1812 w Džězach wot serbskich starších.

2) Na kral. konservatoriju w Drježdānach: 1863 specjalny w. za klavier Jurij Smoła (Schmole), 2. hapr. 1841 w Klukšu.

Dodawki.

A. K statisticy Delnjołužiskich Serbow.

1) Wo wobstěnoséch Delních Łužic. jedna a) spis A. J. Parczewskeho: Kilka zarysów i wspomnień z dolnych Łužyc.

Warsz. 1881. b) nastawk: Tyraństwo, Łužičan 1866 str. 9.
c) Bramborske Nowiny 1881, čo. 13: Wo němskim swjeděnju před serbskimi ludžimi.

2) W Delnjej Łužicy běše faraf z rodu Němc a z Němcowku ženjeny, kij pak bě z lubosou k swojej prostoserbskej wosadze serbski nauknuł. Husčišo, hdyz wón z pačeřskeje wučby přišedší do jstwy stupi, postrowi jeho luba žónka ze slowami: „Mann, geh' raus, du stinkst ganz nach wendischen Kindern!“ Wona bě tež wina, zo wón přeco mjenje ze swojimi serbskimi wosadnikami wobkhadzowaše, so jim přeco bóle wocuzbi a skónčenje na němske farske město čehnješe.

Swójbne mjenia (někotre): a) Ze Skjarbošea: Wón: Carniš, wona: Carniška, swójba: Carnišoje; Kœur, Kœurka, Kœuroje; Głowian, Głowanka, Głowanojo; Nugliš, Nugliška, Nuglišoje; Nagora, Nagorina, Nagorie; Hanšo, Hanšina, Hanšoje; Chyla (Njechyla), Chylina, Chylic; Gomola, Gomolina, Gomolic; Nuglišk, Nuglišcyna, Nugliškoje; Rak, Racyna, Rakoje; Šoba, Šobina, Šobic; Petř, Petřina, Petřic; Kobus, Kobusyna, Kobusoje; Tkalc, Tkalcyna, Tkalcuje; Zelka, Zelkowa, Zeloje; Petřík, Petřikowa, Petřikoje. b) Z Husokeje p. Baršča: Ławrišk, Budych, Worješk, Pawlik, Kokot, Kokrich, Bělka, Robeš, Zažuwak, Zawal, Starik, Kliman, Murkeš, Nowak, Kamjeňk, Koložej, Piskor, Šejc, Mulaš, Bylak, Kowalik, Ugor, Žaroba, Dubrawa, Sulžog, Golink, Hatk. c) Z Kałkojskeje wosady (w němskej offic. formje): Schultka (Šoltka), Kuscherka (Kužerka), Radochla, Nowka, Lowka (Głowka), Kamenka, Mattika, Rulla, Joppa, Figola, Bayka (Bajka), Kinza, Kuba, Gomula, Henska, Gulla, Kuttula, Wotta, Zocha, Duschka, Sala, Socha, Zerna, Jurischka, Zernick (Cernik), Patzigm (Pacyk), Lehnigm, Grogorick, Koalick, Kullick, Handrick, Petrick, Roblick, Krollig (Krolík), Paulick, Wewenick, Kasprick, Ramick, Muschik (Mužyk), Juhran, Wittan, Buchan, Kschewan, Weihlan, Urban, Bogola. d) Z Popoje z lěta 1602: Šolta Kašpor, Bałcar Grabija, Hanso Grot, Hanso Lejchař, Juro Glinsk, Kašpor Nowotny, Juro Handres, Wjeliki Krygař, Mało Golbink, Hanso Nowak, Meto Powal, Kašpor Meršeńc, Juro Pešeńc, Hanso mały Krygař, Kašpor Schmit, Mertyn Korcyk, Petřík, Pilank, Nosak, Duška, Koñeak, Bałcar Šejc, Baal, Petř, Badak, Blas, Popst, Hanšk, Hejba Gnilowka.

B. K statistice Hornjołužiskich Serbow pruskeho kralestwa.

1) Wo wobstejnoscach Serbowstwa (w šulach, cyrkwjach atd.) pruskeje Hornjeje Łužicy namakaš husčišo powěsće we „Łuži-

čanu“: 1860 str. 1; 1861, 13; 1862, 46, 174; 1863, 79, 127, 128, 159; 1866, 31, 79, 123, 128, 176, 184; 1868, 79, 143, 159; 1870, 13; 1872, 160; 1879, 23; 1880, 80; a w „Serbskich Nowinach“ wot l. 1870 sll. (přir. n. př. S. N. 1883 str. 452 z Wochoz; 1885 str. 142 z Lejna). Najzrudniša drje je powesé, zo su při jutrownych pruhowanach 1885 w jenej šuli Wojerowskeho wokrjesa šulske džéći domoj pósłać dyrbjeli, dokelž swojemu wučerjej na jeho němske prašenja ničo wotmołwjeć njemóžachu.

2) Wo jednotliwych serbskich wosadach jednaju nadrobno tele spisy: Mörbe, Chronik v. Kirchspiel Spreewitz. Spremberg 1855. — Mörbe, Ortschronik der Rittergüter Ober- und Nieder-Kosel. 1845. — Mörbe, Ortschronik v. Petershayn und Nachbarschaft, nebst mehreren Urkunden. Rothenburg 1844.

3) Wo wašnjach: W Čornym Khołmcu žaruja zawostajene džowki wo staršeu abo najblížszych přiwuznych w bělých rubach hač do zemje, zo jenož wobličo widziš; w tajkej žałobnej drasće du wone za kašcom, hdyž so zemrěty k rowu wjeze; tola dyrbji, kaž so rjeknje, limpar (t. j. njerumosć) być: su-li pak dwě abo štyri zawostajene džowki, tehdy jena wotstupi do črjody druhich přewodžerjow abo najbóle jena z najblížszeho přečelstwa (wězo w tej samej žałobnej drasće) přistupi a z nimi we rjedže dže. — Čělna hosćina njedawa so tam do khowanja, ale po nim a při njej so pohrebne kěrluše spěwaju. — Wašnje, wotlamane hałuzy na městno mjetać, hdež je što wo žiwenje přišoł, wobstoji tež hišće w někotrych stronach pruskeje Hornjeje Łužicy. W Ščeńcanskej ručicy (w holi) při puću wot Ščeńcy do Wysokoje je městno, kž rěka „pola morweho wojaka“; tam je po wašnju wšitkých nimoducych tež mój přečel M. husto na hižo wulku hromadu swoju hałužku připołožał. Přir. „Morwa holčka“ p. Koćiny.

4) Dodawk k Lejnjansej wosadze. Wšelacy Lejnjenjo su, štož z jich dopisow do „S. N.“ spóznaješ, wulcy njezbožowni, zo su sebi němskeho kandidatu za duchowneho postajić dali. W l. 1885 do redakcije Serbskich Nowin nawěstk pósłachu, zo su pola nich serbske spěwařske na předaň, dokelž je tola wjac na němskich kemšach trjebać njemóža.

Fararjo wot 1750: 12) Křesčan Bohuw. Klin z Wochoz, 1753—79, woteńdze do Budyšinka; 13) Miklawš Šolta, 1780—97 († tu); 14) Pomhajbóh Aug. Bohl, * 11. jun. 1770 w Blunju, faraf 1797—1800, bu archidiakon we Wojerecach; 15) Matej Mor. Šolta, * 21. sept. 1764 w Rychwaldze, f. 1800—1824 († 27. febr.); 16) Matej Drogan ze Žarnowa, —1831, woteńdze do Zdżarow; 17) Křesčan Kubica ze Spal, —1835, potom kapłan, pozdžišo primar. a superint. we Wojerecach; 19) Karl Em. Stange z Hale, —1837, woteńdze do Čorn. Khołmca; 20) Ejedrich Pjech 1838—82; 21) němski kandidat.

Wučerjo: 1) Thomas Rossmann 1654—56, 2) Pětr Per-menc, 3) Errot 1659, 4) Simon 1665, 5) Hans Gerke 1668, 6) Hans Nuglišk 1682, 7) Hans Winkler (t. j. Nugliš) 1723, 8) Hans Nugliš, 9) Křesčan Běr (Bier) 1765, 10) Matej Nahor 1766, 11) Jan Pětr Bunda 1777, 12) Jan Behukhwal Broza 1778, 13) Ernst Broza, bratr (wobaj z Wjerbna) 1780, 14) Jan Křesčan Kopf (Glowan) z Wojerec 1780—83, 15) Matej Drohla z Blunja, 1783—1821 (†), 16) Jan Křesč. Kopf, wnuk, 1822—1854, 17) ?

K wašnjam: Na połnocnej stronje nawsy srjedź korēmy a wjesnego puća leži stary wulki kamjeńtny křiž, mjenowany „mórskej křiž“. Jako před wjèle stow lětami, powěda so, móř w tamnych stronach zakhadžeše, přińdze wón w podobje wulkeje kule tež na Lejno, kotrež tehdy dale k połudnju ležeše. Tale kula wosta w jenym fuzy těacy. Zmužite serbske młode holcy wzachu spomnjeny křiž a čisnýchua jón na džeru, w kotrejž móř tčeše; tak bě kónc mora a Lejno zakitane a wuswobodzene. K dopomnjeću na tutón podawk hiše džensa Lejnjanse młode holcy kóžde lěto jutrownu sobotu wony kamjeń čisty zmyja a běły pěsk wokoło njeho nasypaju; jutrowničku w 12 hodž. wone potom so wokoło njeho zestupawši jutrowny kěrluš zaspěwaju, mjez tym zo młodži hólcy k tomu z cyrkwińskimi zwonami zwonja. Potom započinaju kěrluše spěwajo po wsy čahać. — Sobotu Lejnjenjo žadyn hnój na pola njewoža a to tohodla, do-kež je móř raz sobotu wšón skót wjesjanow — jedyn spráh po druhim — při hnójwoženju moriš. (Přirunaj podobne wašnje w Spaloch a Čisku.)

5) Dodawk k Sprejčanskej wosadze: W Bórkhamorje bě wokoło l. 1830 wučeř K. Křesč. Schäl wučefsku praeparandu założił, kotruž po jeho přesadzenju do Drježdza w l. 1843 jeho naslēđnik K. Reš dale wodžeše. Na njej je so wjèle serbskich

młodżencow za wučeſſke powołanie přihotowało; zaſoł je wustaw wokoło 1. 1850. — W Bórkhamorskej cyrkwiczy maju so wot wšeſto započatka (1797) po woli něhduſeho założerja Karla hrabje z Einsiedel jenož němske Bože słužby, wěrowanja a křečenja a tohorunja so we B. ſuli wot tehdy jeno němſki wuči. (Wobſērna liſćina wo tym je woćiſćana wot Mjeſwy we „Chronik von Spreewitz“, str. 88 sl.)

Zajimawe (starše a nowiſe) swójbne mjenia Sprejča-now: Juriš, Coch, Mětan, Skorjeňk, Hanko, Popik (n. Poppig), Budych, Muinšk, Šombel (tež Schummel), Kötſchmar (t. j. Korčmar), Šórš, Stopra, Šorat (n. Scharath), Korſel (t. j. Kudzel, přír. Kuschel), Mróz (n. Mrosa), Dolk, Panaš, Polak, Frido, Kuchař (n. Kuchar), Baltynk (Balding), Tomašk, Dubraw, Mojzas (Moisass), Swětoš (Schwetasch, t. j. Swětosław), Želiš (n. Schölisch), Mériš (n. Mirisch = Měrosław), Nugla (tež Myš, n. Nugla, auch Miesch), Bělik (Bölke), Melda, Lor, Matyjask (Matthiask), Turik (n. Theurig), Zahrodník, Gierach, Jakobik, Žilak.

We Mjeſwowej: „Chronik von Spreewitz“ su tele Serbow na-stupace liſćiny woćiſćane: 1) Neue Stiftungen von Stipendien für Theologie studirende Wenden und wendische Schulpräparanden, str. 92 sl.; — 2) Stiftung d. Adv. Joh. Mich. Buder für arme Wenden von 1767 na str. 135 sl. — a 3) přednošk wot Mjeſwy 14. jun. 1854 při generalnej wučeſſkej konferency we Wojerecach dźeržany a zajimawy: Nicht eine Präparanden-Anstalt, sondern ein Schullehrer-Seminar für Wenden in der Kgl. Preuss. Oberlausitz!

6) Zajimawe starše swójbne mjenia Serbow Wojerowskeho knjeſtwa (z Kullmanowej khróniki zezběrane): Žliwin (Schliewin), Brižk, Rumbork, Radžik, Jānchel, Natuška, Kuliš, Woman, Kobaň (n. Koppein), Rutka, Jeroš-Krawe, Marš, Bilowann (Bělowan), Tabor z Lubuša 1697 (mějeſe syna, kiž bě professor při jurist. fakulce w Strassburgu; ze samsneje swójby bě jedyn Tabor měščanosta we Wojerecach), Wóznik (n. Wosnik) 2, Ročk (Ratzschk), Mań (Mahn), Smohor, Bog (n. Boge), Zybiešk, Topor (n. Töppor), Mućiš, Wusak (Wussak), Munick (t. j. Mlynik), Drosčel, Wórtik, Farař, Šunda, Matyjac (Mathjaz), Wecko (Wetzko), Rjus, Kwalk (t. j. Kowalk), Budych, Lindo, Kóžnik, Serbin Wirš, Hatula, Zajac (n. Sajatz); Kowafčik (s. n.), Doršank, Bosławek (t. j. Bohusławek), Maro, Širak, Mjedžak (nic Mječak), Hidrijas, Gork, Kuliš, Čižach (n. Tschižach), Loban, Janowc, Swat (Sswat), Brambork, Čerčik (Čercžik), Pobran, Porjak, Buban.

Ležownostne mjena (z Kullmana): Kortecy (fórbark a mlýn p. Lejna), Bětoš (mlýn p. Hóznejce), Šildowski mlýn p. Drétwje, Měščanski, hamtski, hamorski mlýn p. Wojerec, Čorny Luh (lěs), Zelenc (lěs); pola Č.-Khołmca: Winica (hórka), Hanka (studzeň p. Winicy), Brézynek mlýn, Sudna hora, Čertowy nahl (hola), Pecerec a Cynek mazníki (6 khěžkarjo); p. Lejna: Stara wjes, Knježniny zahon, hólne džele: Wólšna, Rohan, Micha, Khójna, Rapače drjewo. — Šibjenične keřki p. Narća, Wasserburg (mlýn). Wustawy atd.: Na Horach maju pisane wjesne wustawki z l. 1594 a w Lubušu z l. 1595. Při puću z Narća do Židzinow stojitaj 2 starej kamjeñtnej křižaj (prjedy 3).

7) Dodawk ke Klětnjanskej wosadze. Dostach wot něhdušeho Klětn. fararja porjedzenku mojeho wopisanja Klětnjan. Božich službow, zo je najprjedy serbska spowědź, potom němski a skónčne serbski kemš: „Tak derje duchowny Nowak I, kaž Renč a Nowak II su 'wjele na tym džězali, tutón hižo jara stary njeporjad přeměnić. Před něhdze 40 lětami je tehdyň knježk Klětn. cyrkwi 50 tolef lubił, jeli chcyli Serbja wot toho pušćić, ale — podarmo! Ll. 1878/79 staj duch. Renč a potom gener. super. Erdmann w tej wěcy worałoj, ale podarmo. L. 1882 su so duch. Nowak II, baron Blumenthal a superint. Wendt pręcowali, ale Serbja wostachu při tym: „To je přec tak bylo!“ Čehodla dha nječini so tolstym hłowam Serbow porok?! Woni njedželu rano swoje kruwy na pastwu honja a hakle wokoło 8 abo 9 hodž. domoj čerja. Korčmarjo nimaju wulki wužitk, ale wobčežnosć, hdyž jim ludžo cyłe dopođnje we jstwě sedža a ničo druhe hač za 10 np. khofeja njepija. To Serb hinak nječini!

Klětnjanska wosada ma w politiskim zmyslu 2134 wobydl. — 200 = 1934 dušow, dokelž Hamor jenož z něhdze 137 dušemi do Klětnoho, z druhimi do Wochoz słuša; wot tuthy 1934 dušow słuša 1830 do krajneje, zbytni 104 do starolutherskeje cyrkwi.

Dodawk swójbnych mjenow: Matjica (Matiza), Stopira, Pjetaš, Rjek, Wodner (t. j. Hlódny), Jacko (Jatzko), Kwas (n. Quos), Hetmank, Niklawš, Pawlo, Pawlik, Brydda, Rjela, Wólš, Janec, Röchow, Bjarš, Kalbas, Herc, Kućanski, Mersiowski, Kowafk, Balko, Hanuš, Běrk, Rohark a Rehork (t. j. Gregor-k), Rjelka, Jurjec, Rjekuš, Korch, Wjacka, Jank, Horak, Kurjawa, Ejzedow, Jurak, Mjedak, Matška (Matschkow), Matuška, Mato, Motsak (Motzak), Jurk, Mikiš a Mikš (t. j. Miklawš), Doršan, Droša, Mudra, Lado (Lahde), Lejnik (Lehnik),

Mička, Pójčik (Pujtschke), Šurk (fem. Šurkelka), Spank, Gorinak, Mucha, Čeć (Tschetsch), Małušk (Maluschke), Smok (n. Schmuck).

8) Merkel, Erdbeschreibung von Chursachsen piše: str. 215: Wojerowske panstwo ma z wjetša protestantskich Serbow, Brězki a Rachlow z wjetša katholskich burow, wobydleſtwa bě 1798: 8636 dušow — 1804: 8935 dušow — 1811: 8444 dušow. Na sudniskim hamće we Wojerecach je tež serbski tolmač postajeny. — We Wojerecach je do hłowneje cyrkwe 17 serbskich wsow zafarowanych; serbsey wobydlerjo wikuja z wjetša ze skotom a plahuja konje (?).

Str. 223: W Sprejcatch so jeno serbski prěduje.

Str. 243: Kulowscy wobydlerjo su z wjetša katholikowie a přez cylo Němey, kiž pak tež skoro wšitey serbsey rozumja. (Na wopak: běchu nimale wšitey Serbja.)

9) Nowiše wukazy kralowskeho konsistorstwa we Wrótshawju: I.

Nr. 5563.

Breslau, den 15. Dec. 1872.

Nachdem wir aus den in Folge unserer Verfügung vom 10. Oktober cr. eingereichten Berichten ersehen haben, dass eine durchgreifende Abänderung bezüglich der sprachlichen Behandlung des Confirmanden-Unterrichts in ultraquistischen Gemeinden zur Zeit unthunlich erscheint, fühlen wir uns veranlasst, vorbehaltlich späterer, weiterer Massnahmen, anzurufen, dass diejenigen Knaben und Mädchen, welche bereits in der Schule im Gebrauch der deutschen Sprache bis zum völlig ausreichenden Verständniss derselben gefördert sind, auch den Confirmanden-Unterricht ausschliesslich in dieser erhalten sollen. Wo dagegen aus den ultraquistischen Schulen zur Zeit noch solche Confirmanden hervorgehen, die die deutsche Sprache nur mangelhaft verstehen, ist, wenn es auch im Uebrigen bei der bisherigen localen Uebung vorläufig bleibt, darauf zu halten, dass jedenfalls der in der Schule in deutscher Sprache gelernte Memorirstoff nur in dieser Sprache wiederholt und zum vollen Verständniss der Kinder gebracht werde.

Euer Hochwürden veranlassen wir, diese Bestimmungen baldigst zur Kenntniss der ultraquistischen Geistl. der Diöces zu bringen und bei den Kirchen-Visitationen darauf zu achten, dass unsere Anordnungen genau befolgt werden.

Königliches Consistorium für die Provinz Schlesien.

Wunderlich.

An den Königlichen Superintendenten Herrn N.
Hochwürden in N.

II.

Dale wozjewjuje nowina: Kirchliches Amtsblatt des Königlichen Consistoriums der Provinz Schlesien Nr. 7 (Breslau, den 23. April 1885) str. 48 tónle wukaz:

Aus den in Folge unserer Circular-Verfügung vom 23. Juli v. J. Nr. 8077 erstatteten Berichten haben wir die Ueberzeugung gewonnen, dass es an der Zeit ist, die in der nachfolgenden Verfügung vom 15. Dec. 1872, betr. die sprachliche Behandlung des Confirmanden-Unterrichts in ultraquistischen Gemeinden, vorbehaltenen Massregeln zu treffen. Wir veranlassen deshalb die betheiligten Herren Geistlichen, künftig folgende Vorschriften genau zu beachten:

- 1) Der Confirmanden-Unterricht ist in deutscher Sprache zu ertheilen und die fremde nur insoweit, als die noch mangelnde deutsche Sprachkenntniß der Kinder es nothwendig macht, zu Hülfe zu nehmen.
- 2) Dasselbe gilt von den Jugendgottesdiensten, den Kinderlehrnen und der Besprechung mit der confirmirten Jugend.
- 3) Die Confirmanden sind nicht nach der Sprache, sondern bei zu grosser Zahl nach dem Geschlecht oder nach Jahrgängen zu theilen.

Im Uebrigen bewendet es bei der gedachten Verfügung vom 15. Dec. 1872.

Wo Schul- oder sonstige Verhältnisse des Orts eine Abweichung von dieser Vorschrift nothwendig machen, sehen wir geeigneten Vorschlägen unter eingehender Begründung mit dem Antrage auf Genehmigung entgegen.

Stolzmann.

An die Herren Superintendenten und Geistlichen
der Provinz.

III.

Štož zhonichmy, su nětko w někotrych cyrkwjach něspory cyle přestale, dokelž žadyn Serb na němski něšpor njepříndže. Haj burjo z W. su prajili, zo cheedža z krajneje do starolutherskeje cyrkwe přestupić, hdyž to tak wostanje.

Młodzi čeladnicy z pruskich H. Łužic, kiž w saskich serbskich wsach služa, tu sobu na katechismusowe wučby khodža; při tym naši knježa fararjo často zrudne nazhonjenje činja, zo tući ani serbski ani němski ničo w nabožinje njemóža a njeruzumja. A jako w jenej sakskej cyrkwi serbske holcy z Pruskeje, kiž běchu tu na němske rozwučowanja přišle, wot fararja huscišo

wuraz „christliche Gemeinschaft“ slyšachu, so wone kóždy króć pobožnje poklonichu, kaž to hewak Serbja činja při imjenowanju jména Jezom Khrysta. To su plody němcowárskeho systema!

IV.

W l. 1880 žadaše cyrkwinska wyšnosć we Wrótsławju wot lužiskich duchownych hač do 28. augusta „přibližne wérne“ wotmówjenja na prašenja: 1) kotre wsy wosady maju: a) cyle serbski; b) cyle němski; c) wjacy serbski hač němski; d) wjacy němski hač serbski lud? 2) Kak wjele wosadnych rěci: a) jenož němski; b) jenož serbski; c) wjacy serbski dyžli němski; d) wjacy němski dyžli serbski?

C. K statisticy saksckich Serbow.

1) Ze starych lisćinow dodam tu někotre starše pomjenowanja serbskich wsow.

Budystecy: Bostewitz; Bobolcy: Bobolitz; Bónjecy: Binowitz; Budyšink: Baudissin; Bukecy: Bukewitz; Brězow: Bresau (nětka Blösau); Cyžeecy: Strossenitz vel Zischütz; Družkety: Drogobudowice (l. 1071); Dažin: Desenitz; Huska: Gusk; Jiloci: Illawitz; Jeńkety: Tzschanowitz; Kopercy: Copperitz; Kolwaza: Kolwes et Colwas; Łusk: Laussig; Nechań: Nean; Rachlow: Sorgewitz; Sowrjecy: Se-woritz; Trjeljeńca: Drebanitz; Třelany: Strölaub vel Wartau; Wuricy: Uritz; Wysoka: Weissag; Wujeń: Wurada et Wurede; Wuježk: Ugischk; Wjelkow mały: Opitz. — Hora Lubin (Dromberg) rěkaše tež Słowin.

2) Za dopokaz, kajke plody w serbskich šulach, hdzež wučerjo němcuja, so z wjetša zněja, njech sc̄ehujce němske hrónčka služa, kotrež sym ze rta džewječlēneje serbskeje holički, kiž do tajkeje němcowateje šule khodžeše, swój čas sebi napisał:

- 1) Muttar hat ich herzlie lie, to je: Mutter hat mich herzlich lieb,
- 2) Denn es eine Muttar gie : Wenn es eine Mutter giebt (?)
Füchlei mit die kleine Schwänzen, : Fischlein mit dem kleinen Schwänzchen,
Macht ein Wasser seine Tänzen : Macht im Wasser seine Tänzchen.
- 3) De Herbs streut linte aus, drje: Der Herbst streut Früchte aus
Und uns zu froher Schmauss, drje: Und giebt uns frohen Schmauss.
- 4) Im Winter bring sun Schnee 5) Viel Stern sin im Himmel
Zum Schlittenfah, juchhe!
6) Schärflei in den grünen Wal 7) Fuchs lass unsere Gänscchen ruh,
Hör doch ich die Flinte knall. Alter Mausetieg und du!

Při skónčenju šule modlachu so džěci po wurjekowanju mojeje spěwárfki takle:

Lass mi dein sei on bleibn
 Du treuer Gott uns her,
 Lass von dich dich treibn
 Lass mi bei keiner Lehr
 De Herr lass dich dich kranke
 Gif mir Besdäntigkeit
 Dafyr wyr mich fyr danken
 In aller Ewigkeit Amen!
 Leben Si woll, Hrr Lärer! — —

To je pokazka! Podobne wěcki móhli so drje ze wšelakich řulow napisac. Što praji k tomu swědomje, što rozum?!

Wo ethnografiskich khartach Serbowstwa.

1) Štož je mi znate, stej najstarše kharče, na kotrymajž su pomjezy serbskeje rěče a narodnosće woznamjenjene, a) kharta w atlas-u Hondiusa († 1640) z napisom: *Lusatia superior auctore Barthol. Sculteto, Gorlitio; a b)* kharta w Zeller-owej knizy: *Topographia Saxoniae, Lusatiae etc.* z l. 1650. Wobě kharče pak jenož injezy hornjelužiskeho Serbowstwa podawatej a stej khětro njewěstej. K wječoru: Roland (Rólany), Ortrant, Schmorke (Ponchawecy), Camens (exclus.), Elster (excl.), Pröttis = Protecy (excl.), Pölsnitz (excl.), Burcke = Porchow (excl.), Oyest, Polaw (excl.), Bischofswerda (excl.), Cantroi (?), Gausig, Crosta (excl.), Beersdorf (excl.), Schonbach (excl.), Ottenhain (Wotlěhaň), Bischdorf (Biskopicy), Windisch Polsdorff (S. Pawłecy), Melaune (Měrjow), Arnsdorff (excl.), Seiffersdorf (inclus.), Ulersdorf — Jenckendorf — Horka (excl.), Usdorff = Uhsmannsdorf (excl.), Trepitz — Trěbuz (incl.), Sprehe = Spree (excl.), Henchen = Hänichen (incl.), Trobitz — Dubc (excl.), Klein Prybus — M. Pribuz (incl.), Prybus (excl.), Pechern = Pěchě, — Wendisch Moste = Mósty (incl.), Grefenhayn (excl.), Zeisdorf — Eckartsberg = Eckartswald (incl.), Linderode (excl.).

2) Šafařík na swojej ethnografiskej kharče cylého Słowjanstwa: Slovanský Zeměvid, v Praze 1842 (3. naklad 1849) w knizy: Slovanský Národopis woznamjenja tež sobu pomjezy serbskeje narodnosće (přir. R. Andree, Wanderstud. p. 177).

3) W l. 1843 wuda naš J. E. Smoleř swoju wulku serbsku khartu jako přidawk k svojim „Pěsničkam hornich a delních lužiských Serbow“, kotaž je wot wšeh dotal wudatych serbskich khartow nadospołniša. Wona wobsahuje nimale wše wsy lužiskeje krajiny wot Serbow wohydleneje, je pak dawno rozpředata.

4) W časopisu: *Mittheilungen d. Kön. sächs. Vereins etc.*, Dresden 1846, Heft 3, je po rozprawje kral. s. krajskeje direkcije w Budýsinje z l. 1844 ethnografiska khartka zestajana a pomjezy sak-skeho Serbowstwa su tam takle poznamjenjene: Weissenberg $\frac{1}{4}$, Maltitz, Nostitz, Trauschwitz, Krappe, Kittlitz $\frac{1}{2}$, südlich über Nechen, Oelsa, Grossdehsa, Eiseroda, Jauernik, Lehn, Sornssig, Wuischke, Rachlau, Döhlen, Pielitz, Gr. u. Kl. Kunitz, Cosul, Eulowitz, Halbendorf $\frac{1}{2}$, Bederwitz $\frac{4}{5}$, Rodewitz, Kleinpostwitz $\frac{1}{4}$ (nětko pak hišće $\frac{2}{3}$ serbske), Wilthen $\frac{2}{3}$, Irgersdorf, Arnsdorf, Dretschen, Diehmen, Naundorf $\frac{1}{2}$, Demitz, Thumitz, westlich über Wolkau, Cannewitz, Stacha $\frac{2}{3}$, Taschendorf, Säuritz, Glaubnitz, Kaschwitz, Ostro, Jauer, Miltitz, Nebelschütz, Deutschbaselitz, Bernbruch, Zschornau $\frac{1}{4}$, Tschiedel, Weissig, Lieske bis an die preuss. Grenze; von dort eine Linie von Liebegast bis Hoyerswerda noch vorherrschend wendische Pflege (to je cyle wopaki!). Tež we scéhnjejce rozprawje, kiž krajska direkcija wo serbskoscí wšelakich namjeznych wsow podawa, su zmylki, hdyž powěda: Bis auf wenige wendische Familien sind schon deutsch: Lautitz (hišće džensa $\frac{1}{3}$ s.), Georgewitz (hišće džensa $\frac{1}{2}$ s.), Altlöbau (ma h. 99 S.), Kirschau (ma h. $\frac{1}{4}$ S.), Schmölln, Pohla, Biehla (hišće dž. na $\frac{2}{3}$ s.). — Völlig deutsch sind: Cunnewitz, Glossen (1880 off. 19 S.), Kl.-Radmeritz, Bellwitz, Körbigsdorf, Kleindehsa (1880 off. 13 S.), Streitfeld, Halbau, Cunewalde, Köblitz, Callenberg, Tautewalde (1880 off. 19 S.), Neukirch, Tröbigau, Schönbrunn, Burkau, Gödlau, Kriepitz (1880 off. 37 S.), Prietitz, Wiesa, Kamenz, Hausdorf, Strassgräbchen.

5) Lužice od reformacji do 1861 roku w: *Rys Dziejów Serbo-lužickich* przez W. Bogusławskiego (Pětrohród 1861). Tale prénja historisko-ethnografiska kharta serbskeje narodnosće, kiž so tež wosebiče wuda, je na podložku Smolerjowej dželana a wobsahuje cytu Lužicu a přiležace krajiny. Wona je dostać pola wudawarja w Pětrohrodze.

6) Na rěčnej kharće pruskeho kralestwa (*Sprachkarte vom Preussischen Staat nach den Zählungsaufnahmen im J. 1861.* Berlin, 2 Blätter) wudatej wot Rich. Boeckha so tež na prusku serbsku Lužicu sobu dživa a je tam serbski krajik do wokrjesow dželeny po procentach wobydli serbscy abo němcy rěcacych. Na njej je Serbam khětro wjèle wot a wurězane!

7) Po příkladze W. Boguslawskeho je Rich. Andree swojej tak znatej knizy „*Wendische Wanderstudien*, Stuttgart 1874“ (a hižo w brošurey: *Das Sprachgebiet der Laus. Wenden mit einer Karte.* Prag 1873) ethnografisko-historisku khartu Serbowstwa wot reform. hač do l. 1872 wudal. Tale kharta je mješa hač Smolerjowa a Boguslawskeho; přede wšem pak wona nimale nihdže pomjezy

Serbowstwa (l. 1550, 1750 a 1872) prawje njepodawa. Wona jasne dopokazuje, kak je R. Andree tola khětro zwjefsnje stawizny serbskeje narodnosće a rěče studował a zo samo na swojich „Wanderstudijach“ tehdy serbske pomjezy dospolnje wobpućował a dokladnje přeypytał njeje. Same mnohe němske wjesne imjena su mylnje pisane, kaž n. př. Mallendorf za Mattendorf, Leefkow za Leeskow, Kauden za Rauden, Dauba za Dauban, Drauschwitz za Trauschwitz, Presa za Brösa, Nerack (t. j. serbske Njeradk) za: Neu-Oppitz, Pober-schütz za Doberschütz, Gross-Hühnchen za Gross-Hänchen atd. atd. Da-li Bóh, wudam pozdžišo wulku historisko-ethnografisku khartu popřeněmčowanja serbskeje narodnosće po mojich samsnych přeypywanjach, z kotrejež budže kóždy widžeć, zo mój wusud wo Andreeowym dzéle přehnaty njeje. Hížo z kharty, kotrež k tejle mojej statisticy přidam, hodža so wšelake wopačnosće na jeho kharče spóznać. — R. Andree-owa kharta bu pomjeñšena tež wudata w Petermannowych „Mittheilungen 1873, Tafel 17“.

8) Historisku khartu cyłego Serbowstwa (Durinkowje, Serbia a Lužičenjo wot 6.—12. stotka) je Wilhelm Bogusławski zestajał a knizi: „Historija Serbskeho Naroda. Budžin 1884“ wot njeho a Mich. Hórnika wudatej přidał. Kharta kaž cyła kniha stej wulecy zajimawej.

9) Na rěčnych a narodnostnych khartach Evropy resp. Němcowstwa w nowišim času wudatych smy tež my lužisci Serbia jako wosebity narod woznamjenjeni; su to: a) Physikalisch-statistischer Atlas des deutschen Reiches von Richard Andree und Oscar Peschel, I. Hälfte. Bielefeld-Leipzig 1876, kharta 10: Völkerkarte des deutschen Reiches. — b) Kiepert, Sprachenkarte von Europa; wulka kharta na scěnu wokoło 1877 w Barlinju wudata. — c) Rich. Andree's Allg. Handatlas in 86 Karten. Bielefeld-Leipzig 1881: α) kharta 13: Völkerkarte von Europa; β) kharta 21: Sprachenkarte von Deutschland. Wsé tele kharty su na podložku Boeckhoweje (6) a Andreeowej (7) kharty dželane a na nich je Serbam, wosebje delnjołužiskim, khětro wjele kraja wotřzaneho a wuržaneho; samo wokoło městačkow Kulowa a Wojerec stej wulkej němskej kolescy sčehnjenej!

Zapis znamješkow.

Znamješka při wjesnych mjenach nałożowane pokazuja, zo su we wsys:

- đ = cyrkej a šula;
- = šula;
- § = fabrika abo podobny němsko-kulturny wustaw;
- §§ = fabriki;
- * = ryčefkublo samostatne z němskim wobsedžerjom;
- ꝝ = ryčefkublo z němskim najenkom;
- † = ryčefkublo ze serbskim wobsedžerjom;
- + = ryčefkublo ze serbskim najenkom;
- ¤ = wudwór (förbark) abo njesamostatae kublo;
- ! = wudwór serbskeho wobsedžerja.

Znamješka při ličbnikach pokazuja:

- + = wjacy hač (n. př. + 300);
 - = mjenje hač (n. př. — 300);
 - ? = ličba je njewěsta;
 - n. = němski (n. př. 37 [2 n.]);
 - s. = serbski (n. př. 5 s.).
-

Alfabetski serbsko-němski zapisk.

K statisticy a kharće Serbskich Hornich a Delnich Lužic.

Dla lěpšeho zeznača městnosćow, kotrež su w předstojucej statisticy wopisane a na mojej kharće k statisticy přidatej zapisane, a dla lóžeho přirunowanja mjenow mojeje serbskeje z mjenami na podobnych němskich khartach přidawam tu slědjuće nadrobny zapisk, kotryž sym z pomocu mlodeho přečela k. stud. theol. et phil. Mateja Handrika z Jamnoho zestajak.

Wat skrótčenkov pódla nałożowanych maju znamjenječ:

B.	=	Budyšske hamtske' hetmanstwo	(Bautzen),
L.	=	Lubijske	" " (Löbau),
K.	=	Kanjeriske	" " (Kamenz),
W.	=	Wojerowski wokrjes	(Hoyerswerda),
R.	=	Rózborski	" (Rothenburg),
Zh.	=	Zhorjelski	" (Görlitz),
Ža.	=	Žahanski	" (Sagan),
Kh.	=	Khočebuzski	" (Cottbus),
Ka.	=	Kalawski	" (Kalau),
Gr.	=	Grodkowski	" (Spremberg),
Ž.	=	Žarowski	" (Sorau),
G.	=	Gubinski	" (Guben),
Lu.	=	Lubinski	" (Lübben),
Ł.	=	Łukowski	" (Luckau).

Nimo toho sym nałożował znamješka *; **, † a pismiki: n., přen., pon. a nan.

Hwěžka * znamjenja, zo je woznamjenjene mjeno jeno na kharće, a křížik †, zo je jeno w statistiskim wopisanju zapisane, dwojo hwěžka ** pak, zo mjeno ani na kharće ani we wopisanju njestoji. Mjena, zady kotrychž žane tutyeh troch znamješkow njestoju, namakaju so kaž na kharće tak we wopisanju.

Pismiki: n. (= němske) zady mjenow pokazuja, zo je spomnjene sydlišče pak wat založenja pak wat starých časow němske; přen. (= přeněmcene), zo je wjes wat 16. stoléčca přeněmcena; pon. (= poněmcene), zo su we wsy hišče wselacy starši Serbja, kotrychž ličba pak so z lětami přeco bôle pomjeňa; nan. (= naněmcene), zo je, runjež ma němcowstvo hižo přewahu, wjetší abo mjeńši džel wobydlěſtwa hišče serbski, wosebje zo su tam hišče cyłe serbske swójby w džěćoch kaž w staršich. Zbytne wsy, zady kotrychž w zapisku žane tutyeh pismikow njestoja, su serbske.

Dla barbow na kharće ma so prajíć, zo žołta barba (znuſíčka smužkow — — —) znamjenja serbsku stronu Lužicow, hdjež hiše džensa serbski narod a serbska rěč knježitej; módra barba (srjedž † † † a — — —) pak pokazuje serbsko-němsku stronu Luži-

cow, hdžež ližo džensa němski narod a němska rěč ze serbskim narodom a serbskej rěču so měšejo přeco bôle dobywataj; w zapisku su tajke wsy z pism. nan. a pon. woznamjenjene. K tomu sym dla dokładnosće tež z módrej barbu wuznamjenil města w serbskim kraju, dokelž maju wjacy němskich hač serbskich wobydleri, runjež tam Serbja z wjetša swoju rěč a narodnosć zakhowaju a njespuča. A te strony Lužicow, kiž na mojej kharče žaneje barby nimaju, su džensa pak přeněmčene pak němske. Tutón džel kharty ma hnydom sobu služić za pozdžišo wudajome wopisanje přeněmčenych stron Lužicow. — Tak njech so znamješka † † † a — — — z jich krótkim wuložkom na kharče zrozumja.

A. Hornja Lužica (sakska a pruska).

Albertowa rěčka*	Albertsbach	Bělno, Biehlen; pon. W. p. Bud. B.
Baćón, Storcha.	B.	Běšecy, Ebendorf. B.
Bałdrijanecy*, Belmsdorf;	n. B.	Běžik*, Biesig; n. Zh.
Balak, mlýn p. Łaza.	W.	Biskopicy, Bischofswerda; n. B.
Bambruch, Bernbruch;	pon. K.	Biskopicy*, Bischedorf; přen. L.
Banecy, Pannewitz b. Weidl.	B.	Biskopicy*, Bischheim; n. K.
Baroč*, Barotsche,	fórb. p. Li-	Bjedrichecy, Friedersdorf. W.
chanja.	B.	Bjedrichecy †, Friedersdorf; n. L.
Bart, Baruth.	B.	Bjedrusk, Bederwitz. B.
Bartecy*, Baarsdorf;	n. R.	Bjerwałd, Beerwalde. W.
Bartromecy †, Berthelsdorf;	n. L.	Bjezdoły, Klein-Partwitz. W.
Bartska hora,	Baruther Berg	Błocany, Plotzen. L.
(wjes a hora).	R.	Błocin*, Wohlaer Berg, p. Lubija. L.
Bažantowa zahroda †,	Fasanen-	Błotowski mlýn †, Plutomühle,
garten.	W.	p. Hózne. W.
Bejerecy †, Beiersdorf;	n. L.	Błowašecy (Błoh-), Bloaschütz. B.
Běčicy, Pietschwitz.	B.	Nowe Błowašecy †, Neubłoa-
Běla, Biebla.	K.	schütz. B.
Běla Hora, Belgern.	B.	Bluń, Bluno. W.
Běla Lilija*, Weisse Lilie,		Boboley (-a), Boblitz. B.
korčma.	B.	Nowe Boboley †, Neu-Boblitz. B.
Běla Woda, Weisswasser.	R.	Małe Boboley, Kl.-Boblitz. B.
Běle Noslicy, Weiss-Nauslitz.	B.	Bohow (Wbo-), Halbendorf;
Běloš †, Bewoschmühle,	p. Hóz-	nan. B.
nje.	ne.	Bolborecy, Bolbritz. B.
Běly Bóh*, Bieleboh,	hora.	Boranecy, Bornitz. B.
Běly Halštrow*, Weisse Elster,		Nowe Boranecy †, Neu-Bornitz. B.
rěka.	K.	Borda*, Borda; n. Zh.
Běly Khořmc,	Weiss-Kollm.	Bórduc (= Nowe Drěwcy), Neu-
Bělec, Belbitz;	pon.	driewitz. W.

- Borow*, Bohra; n. K.
 Boróćowski młyn**, Bärusch-mühle p. Ptačec. W.
 Boršc (Dołha), Förstgen. R.
 Borščka, Sandföristgen. R.
 Bošečy, Baschütz. B.
 Bozankecy, Basankwitz. B.
 Bójsweczy (-ojey), Kl.-Postwitz. B.
 Bónjecy (Byn-), Binnewitz. B.
 Bórk, Burk. W.
 Bórk, Burk. B.
 Bórk(h)amor, Burghammer, wj. a fabr. W.
 Bóšericy, Buscheritz. B.
 Bóšicy, Puschwitz. B.
 Nowe Bóšicy †, Neu-Purschwitz. B.
 Brémjo, Brehmen. B.
 Brétnja, Bröthen. W.
 Bréza, Birkau. B.
 Brézecy, Briesnitz. B.
 Bréznja, Wiesa; pon. K.
 Brézw, Blösa. B.
 Brézowka, Halbendorf. R.
 Brézyna, Brösa. B.
 Brézynka, Briesing, p. Malešec. B.
 Brézynka, Brösang, p. Huski. B.
 Brézynkec młyn **, Brösink-mühle, p. Č.-Kholmca. W.
 Brézyščo, Birkerode; nan. B.
 Bréžki, Brieschko. W.
 Bronjo, Brohna. B.
 Brunojcy(-ce), Braunsdorf. R.
 Brunow, Brauna; pon. K.
 Bubník*, hora p. Dažina. L.
 Buda†, Buda p. Ketlic; pon. L.
 Budystecy(-e-), Gr.-Postwitz. B.
Budyšin, *Bautzen*; nan. B.
 Budyšink, Kl.-Bautzen. B.
 Bukecy, Hochkirch. L.
 Bukojna, Buchwalde, p. Barta. B.
 Bukojna, Buchwalde, p. Zdżar. W.
 Nowa Bukojna†, Neu-Buchwalde. W.
 Bukow, Hohenbocka; pon. W.
 Bukowc, Bocka. K.
 Bukowski młyn**, Buchholz-mühle p. Hlupońcy. K.
 Bukowka, Bocka od. Baka. B.
 Bulericy*, Bulleritz; přen. K.
 Butrowa hora*, Butterberg 1) p. Biskopic, 2) p. Kamjeńca. B. K.
 Cochow* (Cokow?), Zochau; n. K.
 Cokow, Zockau. B.
 Cybalin, Zibelle; přen. Ža.
 Cymp(e)l, Zimpel. R.
 Cyžecy, Zieschütz. B.
 Časecy, Tschaschwitz. K.
 Celchow, Zschillichau. B.
 Černsk, Zschernske. R.
 Čefwjena hora*, Rotheberg, p. Kam. K.
 Čefwjene Noslicy, Roth-Nauslitz. B.
 Českcy, Zischkowitz. B.
 Čikecy, Peickwitz. W.
 Čísk W. a M., Gr.-u. Kl.-Zeisig. W.
 Čorna Pumpa **, Schwarze Pumpe. W.
 Čorna Woda **, Schwarzwasser, p. Spytec. B.
 Čorna Woda, Schwarzbach; pon. W.
 Čornecy, Zscharnitz. B.
 Čornica*, Schwarzwasser, rěka wot Spytec do Wojerec. B. W.
 Čornica*, Schwarz-Wasser, rěka, kž so pola Rölan do Halštrowa wuliwa. W.
 Čornjow, Zschorna. L.
 Mały Čornjow†, Kl.-Zschorna. L.
 Čornow, Zschornau. K.
 Čorne Noslicy, Schwarz-Nauslitz. B.
 Čorny Bóh *, Zschorneboh, hera. B. L.
 Čorny Halštrow*, Schwarze Elster, rěka. K.
 Čorny Khołmc, Schwarz-Kollm. W.

Nowy Kholmiec †, Neu-Kollm. W.	Drjewnica*, Drebnitz; n. B.
Corny Worjoł, Schwarzer Adler. B.	Droby, Drobien. B.
Čemjefcy, Temritz. B.	Droždžij, Drehsa. B.
Čečhorecy, Techritz. B.	Družkecy, Drauschkowitz. B.
Čěmnicy*, Thiemendorf; n. R.	Dubc, Daubitz; pon. R.
Četow, Tetta; nan. Zh.	Dubo, Dauban. R.
Četowlk*, Kl.-Tetta; nan. L.	Dubrawa (Wulka), Gr.-Dubrau. B.
Cichońcy (-ca), Teichnitz. B.	Dubrawa Mała (lěpje Dubrawka), Kl.-Dubrau. B.
Nowe Cichońcy †, Neu-Teichnitz. B.	Dubrawa*, hora p. Radšowa. R.
Čisow*, Zeisholz; n. K.	Dubrawka, Dubraucke, p. Barta. B.
Čisowa, Zeisholz. W.	Dubrjeňk, Dubring. W.
Dalicey, Dahlowitz. B.	Dyrbach, Dürrbach. R.
Darin, Dahren. B.	Dytmarjecy*, Dittmannsdorf. Zh.
Darna hora*, Darner Berg, p. Rynarja. B.	Džen(i)kecy, Denkwitz. B.
Daški, Döschko. W.	Džéwin, Gr.-Düben. R.
Dažin (Wulki), Gr.-Dehsa. L.	Džěže*, Diehsa; přen. R.
Dažink, Kl.-Dehsa; pon. L.	Džěžnikecy, Singwitz. B.
Debiškow, Döbschke. B.	Džibrachćicy *, Geissmannsdorf; n. B.
Debriecy, Döbra. K.	Dziwoćicy, Siebitz. B.
Deberkecy (-ri-), Döberkitz. B.	Flisak*, Fleissig, fórb. p. Huciny. B.
Debsecy W. a M., Gr.- u. Kl.-Döbschütz. B.	Fórbark (Sedlik), Vorw. Zedlig b. Kreba; nan. R.
Debšk*, Döbschütz; n. Zh.	Frickow †, Fritzkau p. Ketlic; pon. L.
Delany, Döhlen. B.	Górka* (lěpje Hórka), Gurick; n. Zh.
Delnja Hórka, Niederguhrig. B.	Habra(ch)ćicy, Ebersdorf; pon. L.
Delnja Kina, Nieder-Kaina. B.	Habraćicy †, Ebersbach; n. L.
Delnje Brusy, Nieder-Prauske. R.	Haj †, Haag, p. Wojerec. W.
Demjany, Diehmen; nan. B.	Haj Radworski †, Grünbusch b. Rad. B.
Nowe Demjany †, Neu-Diehmen; pon. B.	Haj Kamjeńčanski, Grünbusch b. Camina (měl na kharče bliže při Kam. ležeč). B.
Dobranecy, Dobranitz. B.	Hajnicy, Hainitz; nan. B.
Dobrašeцы, Doberschütz b. B.	Halštrow, Elstra; n. K.
Dobrošicy, Doberschütz b. Kōn. B.	Hamor †, Neustädter Hammer. W.
Dobruš(a), Doberschau. B.	Hamor p. M. a J., Boxberg M. u. J. A. R.
Doňhaćicy*, Dolgowitz; přen. L.	Hamorskimlyn**, Hammermühle, 1)p. Wojerec, 2)p. Rakoc. W. B.
Domswald, Thomaswalde. R.	
Drěnjow, Thräna. R.	
Drětwja (-wej), Zerre. W.	
Drěwcy, Driewitz. W.	
Nowe Drěwcy, hl. Bórdue.	
Drječin, Dretschen. B.	

- Hamoršć, Hammerstadt; n. R.
 Hamtske khěže †, Amtsanbau,
 Wojer.; nan. W.
 Hamtski młyn, Amtsmühle p.
 Wojer. W.
 Haslow, Dreikretscham. B.
 Hat, Teicha. B.
 Hatk*, Teicha; pon. R.
 Haty, Teicha. K.
 Hbjelsk H. a D., O.- u. N.-Ge-
 belzig. R.
 Hermanecy, Hermsdorf, p. Ra-
 kec. W.
 Hermanecy, Hermsdorf, p. Rólan;
 přen. W.
 Hermanojece*, Hermsdorf, p. Muž;
 přen. Ža.
 Hlupońca, Glaubnitz. K.
 Hluśina(Hlóśin), Glossen; pon. L.
 Hlušnica*, Glauschnitz; n. K.
 Hlina, Gleina. B.
 Hlinka (nic Kundraćey), Kun-
 nersdorf; přen. K.
 Hnašecy, Gnaschwitz. B.
 Hněwsecy, Nimschütz. B.
 Hodžij, Göda. B.
 Hola, Heide. R.
 Holca, Golenz. B.
 Holešow, Holscha. B.
 Holešowska Dubrawka, Holsch-
 Dubrau. B.
 Holina*, Heideberg, h.p. Kam. K.
 Homolanski młyn †, Hummel-
 mühle. W.
 Honak*, d. hohe Hahn, hora p.
 Wjazońcy. B.
 Hora, Guhra. B.
 Nowa Hora †, Neu-Guhra. B.
 Hora, Berg, p. Muž; nan. R.
 Hórki, Horka. K.
 Hornja Boršć, Ober-Förstgen. B.
 Hornja Hórka, Ober-Guhrig. B.
 Hornja Kina, Ober-Kaina. B.
 Hornje Brusy, Ober-Prauske. R.
- Hóršow, Horscha. R.
 Hory, Bergen. W.
 Hosćinecy*, Gossowitz; přen. L.
 Hózk, Hoske. W.
 Nowy Hózk †, Neu-Hoske. W.
 Hóznica, Petershayn. R.
 Hózna, Hosena. W.
 Hownjow, hl. Wownjow. B.
 Hrabowa*, Gr.-Grabe; přen. K.
 Hrańca, Gränze. K.
 Hrodžišćo, Gröditz. B.
 Hromadnik*, hora p. Bukec a
 hórki pola a) Rachlowa W.,
 b) Łuća, c) Křišowa. B. W. Zh.
 Hrubjelčicy, Grubschütz. B.
 Hruboćicy, Grabtitz. B.
 Hućina, Guttau. B.
 Hunćericy, Günthersdorf. B.
 Hunjow, hl. Wunjow. B.
 Huska, Gaussig. B.
 Mała Huska †, Kl.-Gaussig. B.
 Jabłońc, Gablenz. R.
 Jama, Grube. L.
 Jamno, Jahmen. R.
 Janecy, Jannowitz. B.
 Janecy (-ojece), Jannowitz, p. Ró-
 lan; přen. W.
 Janowy Doł, Johannisthal; n. W.
 Jaseńca, Jessnitz i. Geb. B.
 Jaseńca, Jessnitz p. Njesw. B.
 Nowa Jaseńca †, Neu-Jessnitz. B.
 Jatřob, Jetscheba. B.
 Jawora, Jauer. K.
 Jawornik, Jauernik. L.
 Jelenjow*, Gelenau; n. K.
 Jeńkency, Jenkwitz. B.
 Nowe Jeńkency †, Neu-Jenk-
 witz. B.
 Jeńkecy (Němske)*, Jänkendorf;
 n. R.
 Jeńšecy, Johnsdorf. B.
 Jefchecy, Jerchwitz. R.
 Ješicy, Jeschütz. B.
 Jědlica (Jělcá), Jiedlitz. K.

- Jědlow, Gödlau; přen. K.
 Jérkecy, Herwigsdorf; n. L.
 Jězor, See; pon. R.
 Jězow, Jesau; nan. K.
 Jiho(j)cy H., D. a N., O.-, N.-,
 Neu-Eulowitz. B.
 Jitk, Eutrich. B.
 Jitro, Milstrich. K.
 Kača korčma †, Entenschenke,
 p. Rakec. B.
 Kačka*, die Ente, hora p. Bukec. B.
Kamjenc, Kamenz; n. K.
 Kamjenica †, Kemnitz; n. L.
 Kamjen(n)a, Camina p. Radw. B.
 Kamjen(n)ej, Caminau p. Rakec. B.
Kamjentna Wólsinka, Stein-
 Oelsa. R.
 Kanecy, Cannewitz b. Bisch. B.
 Kanecy, Cannewitz b. Klost. K.
 Kanjow*, Kaana; n. R.
 Kap(f)onica*, die Hahneberge, p.
 Drobow. B.
 Karlicy †, Carlsdorf p. Hodž. B.
 Karlsbrunn (Karlowa studzeń);
 nan. L.
 Kašecy, Kaschwitz. K.
 Ketlicy, Kittlitz; nan. L.
 Nowe Ketlicy †, Neu-Kittlitz. L.
 Kij, Keula. R.
 Kinajcht, Kühnicht. W.
 Kině*, Kynitsch; pon. B.
 Kinsburk *, Königsbrück;
 n. K.
 Kislica, Geisslitz. B.
 Kisylk, Vorw. Geislitz. W.
 Klečkec mlyn **, Kletschko-
 mühle. W.
 Klětno, Klitten. R.
 Klóšterska hora*, Klosterberg, p.
 Zemic. B.
 Klukš, Klix. B.
 Kobjelin, Köbeln b. M. R.
 Kobjelín, Göbeln. B.
 Koblica, Köblitz; nan. L.
 Koblacy, Coblenz, p. Hodžija. B.
 Koblacy, Coblenz, p. Zdžar. W.
 Koča*, Kötzsehau; přen. L.
 Kočica, Katschwitz. B.
 Nowa Kočica †, Neu-Katsch-
 witz. B.
 Kočicá*, Gottschdorf; n. K.
 Kočina, Kotten. W.
 Kochanojce*, Kochsdorf; přen. Ža.
 Kolbicy (mlyn), Kolbitz. W.
 Kołpin, Vorw. Kolpen. W.
 Kołwaz(a), Kohlwesa. L.
 Komorow (Dobry), Commerau b.
 Klix. B.
 Komorow (Roztorhany), Comme-
 rau b. Kōn. B.
 Konjecy, Canitz-Christina. B.
 Konjecy, Cunnewitz. K.
 Kop(e)rcy, Kuppritz. L.
 Kopsin, Kopschin. K.
 Korbjelycy, Körbigsdorf; pon. L.
 Korecy, Georgewitz; nan. L.
 Kortec mlyn †, Kortitzmühle. W.
 Kortnica, Kortnitz. B.
 Korzym, Kirschau; nan. B.
 Kosarň (Kosernja), Cossern. B.
 Koslow, Casslau. B.
 Košla, Kaschel. R.
 Kotecy, Kotitz. L.
 Kotecy D. a M. †, N.- u. Kl.-
 Kotitz. L.
 Kotmaf(-ecy)†, Kottmarsdorf; n. L.
 Kotočka, rěčka p. Barta. B.
 Kozařcy, Caseritz. K.
 Kózły, Cosel. B.
 Kózły*, Kosel; přen. K.
 Kózlo H. a D., O.- u. N.-Cosel;
 pon. R.
 Krakecy, Kreckwitz. B.
 Krakow*, Krakau; n. K.
 Kralowski Mlyn †, Königs-
 mühle. B.
 Krapow, Krappe. L.
 Krjebla, Creba. R.

- Nowa Krjebja †, Neu-Creba. Khwaćicy (Kw.), Quatitz. B.
 R. Khwaćcy (Chwałoje)*, Quols-
 Krjepocy, Kriepitz. K. dorf; přen. Za.
 Krobnica*, Krobnitz (Grobitz); Łahow, Łoga. B.
 n. Zh. Łaz, Lohsa. W.
 Kropnja †, Kroppen; n. W. Łazowske wówcérne**, Lohsäer
 Krynhelecy (-g-), Kringelsdorf. R. Schäferei. W.
 Króńca, Krinitz. B. Łazk, Laske. K.
 Krušwica, Krauschwitz. R. Łomsk, Lomske. B.
 Kridoł, Schiedel. K. Łomsk, Lomske p. Njeswač. B.
 Krišow, Krischa. Zh. Łuć, Merzdorf. W.
 Kriwa Borsé, Kronförstgen. B. Ług**, Sagarlug p. Muž. R.
 Kubšicy, Kubschütz. B. Łuh, Luga. B.
 Kućik**, Kutschig, p. Mužak.; Nowy Łuh †, Neu-Luga. B.
 nan. R. Łuh †, Sommerluga, p. Worklec. K.
 Kukow, Kuckau. K. Łuh (g)*, jězor p. Hrabowki. K.
 Kulow, Wittichenau; nan. W. Lukecy (W-), Hausdorf; pon. K.
 Kulowe, Keula. W. Łupjanska Dubrawka, Luppisch-
 Kumšicy, Kumschütz. B. Dubrau. B.
 Kum(w)ałd, Cunewalde; n. L. Łupoj, Lappa. B.
 Kundraćicy (Serbske), Wend. Łusč, Lauske. B.
 Kunnersdorf; pon. L. Nowy Łusč †, Neu-Lauske. B.
 Kundraćicy †, Cunnersdorf; n. L. Łusk, Lauske. L.
 Kupjele (Marijne) †, Bad Marien- Euwoćicy, Lautitz; nan. L.
 born. K. Łuža Běla a Čorna*, Weisse und
 Kupoj, Kauppa. B. Schwarze Lache, jězoraj p. Krje-
 Kuty, Herrmannsdorf. R. bje. R.
 Kwětanecy*, Quitzdorf; n. R. Łužki †, Lieske, džěl wsy N.
 Khasow (K.), Quoos. B. Města. W.
 Khasow*, Quosdorf; n. K. Łužnica*, Laussnitz; n. K.
 Khelno, Cölln. B. Ledźbor(e)cy, Taschendorf; nan. B.
 Khemberk, Kallenberg; n. B. Lejno, Lehn p. Bukec. L.
 Khmjelny W. a M. †, Gr.- u. Kl. Lejno, Lehn p. Budyst. B.
 Kmehlen; n. W. Lejno, Lehndorf. K.
 Khójnica St. a N., A.- u. N.-Cunne- Lejno, Geierswalde. W.
 witz; nan. L. Lemiszow, Lömischaу. B.
 Khójnica, Gr.-Kunitz. B. Lešawa, Löschau. B.
 Khójnička (Mała Khójnica), Kl.- Lewald, Lawalde; n. L.
 Kunitz. B. Lěpkarjocy*, Lückersdorf; n. K.
 Khójny*, Koitzsch; n. K. Lěška, Liesska. K.
 Khołni, Kollm; nan. R. Lěškej (-a), Lieska. W.
 Khróstecy, Crostwitz. K. Lěton, Litten. B.
 Khróst, Crosta. B. Liboń, Libon. B.
 Khróstawa, Crostau; přen. B. Lichań, Leichnam. B.

- Mały Lichań*, Kl.-Leichnam. B.
 Lipa, hl. Podlipa. R.
 Lipica*, rěčka wot Kašec do Jitra. K.
 Lipič, Lippitsch. B.
 Lipinki, Leipgen. R.
 Lipiny, Lippen. W.
 Lipoj, Leipe. W.
 Lipowa hora*, Lindenbergs p. Běžeje. K.
 Lipsa, Lipsa; přen. W.
 Liša Hora, Lissahora. B.
 Lubata*, Löbauer Wasser, rěka. L.
 Lubhosé, Liebegast. W.
 Lubij, Löbau; n. L.
 Lubijska hora*, Löbauer Berg. L.
 Lubin(teżSłowin)*, Drom-(Thron)-berg, hora p. Budyst. B.
 Lubjene, Mehltheuer. B.
 Lubnjow*, Liebenau; přen. K.
 Lubochow (Li-), Lubachau. B.
 Luboń Nowy, Neu-Liebel; nan. R.
 Luboń Stary, Alt-Liebel. R.
 Lubow(-boz), Lauba; n. L.
 Luboz*, Lubas, p. D. Hórki. B.
 Lubuš, Laubusch. W.
 Nowy Lubuš†, Neu-Laibusch. W.
 Luchow, Laucha. L.
 Luknica*, Lecknitz, rěčka p. Muž. R.
 Lutovič, Luttowitz. B.
 Lutyjecy, Leutewitz. B.
 Mała Boršć, Kl.-Fürstgen. B.
 Małe Radmęfcy, Kl.-Radmeritz; pon. L.
 Małsecy, Malsitz. B.
 Nowe Małsecy†, Neu-Malsitz. B.
 Mały Wjelkow (wjes), Kl.-Welka (Dorf). B.
 Mały Wjelkow, Kolonie Klein-Welka; nan. B.
 Mały Wosyk, Klein-Hänchen. K.
 Malećicy, Maltitz. L.
 Malešeey H. a D., O.- u. N.-Malschwitz. B.
 Manjow, Mönau. W.
 Mari(j)na Hwězda, Kloster Marienstern. K.
 Maruśina hěta †, Margarethenhütte, p. Dubrawy. B.
 Mazník (Pecerec a Cynkee) †, Theeröfen, p. Č.-Kholmca. W.
 Měrjow, Melaune; přen. Zh.
 Měrkow, Merka. B.
 Michałki, Michalken. W.
 Mikow, Mücka. R.
 Miłkecy, Milkwitz. B.
 Miłoéicy, Miltitz. K.
 Miłoraz, Mühlrose. R.
 Minakał, Milkel. B.
 Nowy Minakał †, Neu-Milkel. B.
 Mjedźwjez (Mjedźojěz), Medewitz. B.
 Mješicy, Meschwitz. B.
 Mlyněk †, Manschke b. Breitendorf. L.
 Mnišonc, Mönchswalde. B.
 Mohorn*, Ohorn; n. K.
 Mochołc, Mochholz. R.
 Mortkow, Mortka. W.
 Mosty, Muska(u)*, fórbark p. Rychnawa. R.
 Mósty*, Wendisch-Musta; přen. Ža.
 Motydiło †, Weifa; n. B.
 Mučnica, Mauschwitz; nan. L.
 Mučow, Maukendorf. W.
 Mułkecy, Mulkwitz. R.
 Mužakow, Muskau. R.
 Mužakowska hola*, Muskauer Heide. R.
 Mysłecy*, Meuselwitz; n. Zh.
 Myšecy, Muschelwitz (Meus-). B.
 Nadrózna Hrabowka, Strassgräbchen; přen. K.
 Nadrózne Khěže†, Strassenhäuser, p. Rakec. B.
 Nadžanecy, Nadelwitz. B.

- Napadz, Nappatsch. R.
 Narć, Nardt. W.
 Něčin, Niethen. L.
 Němcy, Dörgenhausen. W.
 Němješk, Niemitsch. W.
 Němske Pazlicy, Deutsch-Baselitz. K.
 Neukirch* (serbski?); n. K.
 Nizka*, Niesky; n. R.
 Niža Wjes, Niesendorf. B.
 Njebjeléicy, Nebelschütz. K.
 Njedžichow, Bernsdorf; nan. W.
 Njechań, Nechen. L.
 Njechorń, Nechern. B.
 Njeradecy, Neraditz. K.
 Njeradk, Neu-Oppitz. B.
 Njeswačido, Neschwitz. B.
 Njezdašecy, Nedaschütz. B.
 Njeznaowy, Eiserode. L.
 Nosaćicy, Nostitz. L.
 Nowa Cyhelnica †, Neue Ziegel scheune, p. Panćic. K.
 Nowa Łuka, Neu-Wiese. W.
 Nowa Wjes, Neudorf a. Sp. B.
 Nowa Wjes, Neudorf b. König. B.
 Nowa Wjes, Neudorf b. Nesch. B.
 Nowa Wjes, Neudorf, p. Kulowa. W.
 Nowa Wjes, Neudorf, p. Sprejc. W.
 Nowa Wjes, Neudorf, p. Krjebje. R.
 Nowa Wjes, Naundorf, p. Huski; nan. B.
 Nowa Wjeska, Neudörfel, p. Muž; nan. R.
 Nowa Wjeska, Neudörfel, p. Huciny. B.
 Nowa Wjeska, Neudörfel, p. Wor klec. K.
 Nowe Město, Neustadt. W.
 Nowe Město †, Neustadt, předm. w. Mužak.; pon. R.
 Nowe Městko, Neustädtel. K.
 Nowosale †, Neusalza; n. L.
 Nowoslicy, Nauslitz. K.
 Nowy Dwór, Neuhof. K.
 Nowy Hamor*, Neuhammer; n. R.
 Nuknica, Nucknitz. K.
 Nydej W. a M., Gr.- u. Kl.- Neida. W.
 Nydej, Neida, p. Łaza. W.
 Nysa*, Neisse, rěka.
 Oćicy, Attendorf; n. R.
 Pako(t)nica, Schadendorf. R.
 Pakostnica † = H. Jitocy, Ober-Eulowitz. B.
 Palow, Pohla; nan. B.
 Palowska hora*, Pohlaer Berg. B.
 Pančicy, Panschwitz. K.
 Panjecy, Pannewitz b. Bisch. B.
 Papjernik**, Papiermühle, fabrika w Njezdašowskim dole. B.
 Parcow, Gr.-Partwitz. W.
 Pasternakec młyń**, Pasternak- mühle, p. Kulowa. W.
 Pawłecy (Serbske), Wend. Paulsdorf; pon. L.
 Pěskecy, Pieskowitz. K.
 Pichow*, hora p. Drječina. B.
 Pisany Dol †, Scheckthal, p. Wósl.; nan. K.
 Plusmikecy, Plieskowitz. B.
 Podhród †, Unterm Schlosse při Budysinje. B.
 Podhród †, Burglehn, p. Wojeréc. W.
 Podlipa (tež Lipa), Linde. R.
 Podracy*, Podritz; přen. K.
 Połćnica*, Pulsnitz; n. K.
 Połćnica*, die Pulsnitz, rěka. K.
 Polpica, Halbendorf a. d. Sp. B.
 Pomor(e)cy, Pommritz. B.
 Ponchawecy*, Schmorkau; přen. K.
 Popica*, hórka p. Njeznaow. L.
 Porchow, Burkau; n. B.
 Porsicy, Purschwitz. B.
 Nowe Porsicy †, Neu-Purschwitz. B.
 Pozdecy, Pasditz. B.

- Póćkowy*, Putzkau; n. B.
 Póćaplicy, Potschaplitz. B.
 Nowe Póćaplicy†, Neu-Potschap-
 litz. B.
 Póstoróžk, Posthorn, korčma. B.
 Póstowa Korčma †, Postschenke,
 p. Demjan. B.
 Póžerski młyn †, Fuschermühle,
 p. Huski. B.
 Praha (Mała), Kl.-Praga. B.
 Praskow, Presske. B.
 Prašica*, Vorw. Praschwitz, p.
 Barta. B.
 Prašica*, Frageberg, hora p. Bu-
 kec. B.
 Prawoćicy, Prautitz. K.
 Prěcicy, Prischwitz. B.
 Prochnow, Brachenau; přen. Zh.
 Protecy, Prietitz; přen. K.
 Přezdrén W. a M., Gr.- u. Kl.-
 Brösern. B.
 Příseey, Preuschwitz. B.
 Přiwćicy, Preititz. B.
 Psowje, Oppitz. B.
 Nowe Psowje, hl. Njeradk. B.
 Pstruha, rěčka p. N. Města. W. R.
 Ptača hora*, Vogelberg, p. Kam. K.
 Ptačecy, Tätzschwitz. W.
 Ptačekcy †, Vogelgesang, p. Č.-
 Noslic. B.
 Publik, Publik. R.
 Rabocy, Rabitz. B.
 Radoňica, rěčka p. Mužakowa. R.
 Radška, Ratzen. W.
 Radšow, Gr.-Radisch. R.
 Radšowk (Mały Radšow), Kl.-
 Radisch. R.
 Radwór, Radibor. B.
 Rachlow, Rachlau p. Bud. B.
 Rachlow, Rachlau p. Woj. W.
 Rakocy, Königswartha. B.
 Rakoj(é)dy, Rakel. B.
 Ralbicy, Ralbitz. K.
 Ram(je)njow*, Rammenau; n. B.
- Rančík*, Rehnsdorf; n. K.
 Rašow, Raschau. B.
 Ratarjecy, Rattwitz. B.
 Redlica *, Redlitz, rěčka p.
 Krjebje. R.
 Rěčica, Ritschen; pon. R.
 Rězak †, mlýn p. Č. Kohlmca. W.
 Rězak †, Rysak, p. Jězora; nan. R.
 Rodecy, Rodewitz. L.
 Roholn, Riegel. W.
 Rosnica*, Rossnitz; přen. Ža.
 Rowne, Rohne. R.
 Rozwodecy, Rodewitz. B.
 Rólany (Rol-), Ruhland;
 přen. W.
Rózbork †, Rothenburg; n. R.
 Róžant, Rosenthal. K.
 Róžan(y), Rosenhain; pon. L.
 Rubježny hród *, Richtersberg,
 hora. L.
 Rudej, Rauden. W.
 Rušica*, Rauschwitz; přen. K.
 Rychbach *, Reichenbach; ,
 n. Zh.
 Rychbach*, Reichenbach; n. K.
 Rychlica*, die Rieglitz, rěčka p.
 Huski. B.
 Rychnow*, Reichenau; n. K.
 Rychwałd, Reichwalde. R.
 Rynař, Ringenhain; n. B.
 Salow, Saalau. W.
 Satkula*, rěčka p. Khrósćic. K.
 Sćeńc*, Stenz p. Kinsb.; n. K.
 Sći(w)jecy, Stiebitz. B.
 Sedlik, hl. Förbark. R.
 Seifartecy*, Seifersdorf; n. R.
 Seim(i)chow, Semmichau. B.
 Sepicy*, Schwepnitz; přen. K.
 Sepšecy, Schöpsdorf. W.
 Serbske Pazlicy, Wend.-Base-
 litz. K.
 Sernjany, Zerna. K.
 Skalanski młyn (abo Skała)**,
 Skalmühle p. Spytec. B.

- Skanecy, Cannewitz b. Weiss. B.
 Skarbišecy(-ojce), Skerbersdorf. R.
 Skaskow, Skaska. K.
 Nowy Skaskow †, Neu-Skaska. K.
 Słona Boršć, Salzenforst. B.
 Słónčna hora (Zombarkl) †, Sonnenberg, p. Rozwodec. B.
 Słónkcy, Schlungwitz. B.
 Slęborničanski młyn †, Schliefermühle. B.
 Slębornička, Schlieferbach, rěčka p. Biskopic. B.
 Slepō, Schleife. R.
 Smilnja (-nej), Schmölln; pon. B.
 Nowa Smilnja †, Neu-Schmölln; n. B.
 Smječkecy, Schmeckwitz. K.
 Smjerdžaca, Schmerlitz. B.
 Nowa Smjerdžaca †, Neu-Schmerlitz. K.
 Smochćicy, Schmochtitz. B.
 Smolica, rěčka p. Cokowa. B.
 Smolicy, Schmole. B.
 Sobolšk, Zoblitz; pon. L.
 Sólany †, Sohland a.d. Spree; n. B.
 Sólany *, Sohland a. Rothstein; n. L.
 Sekolnica(Sokolca), Sokulahora. B.
 Sekolnica*, Falkenberg, hora p. Wjazońcy. B.
 Sowrjecy (-riey), Soritz. B.
 Spalene, Brand. R.
 Spale, Spohla. W.
 Spital, Spittel; nan. K.
 Splósk, Pielitz. B.
 Sprejcy, Spreewitz. W.
 Sprewja W. a M.*; Gr.- und Kl.-Spree, rěka.
 Spr(j)ójcy, Sproitz; nan. R.
 Sprowje, Sprey. R.
 Spytecy (Spót-), Spittwitz. B.
 Nowe Spytecy †, Neuspittwitz. B.
 Stachow, Stacha. B.
 Stanojče, Stannewisch; pon. R.
- Stara Cyhelnica, Alte Ziegel-scheune. K.
 Starik*, młyn p. Mułko. W.
 Stary Lubij, Alt-Löbau; nan. L.
 Stróża, Wartha. B.
 Stróża, Wartha, p. Rakoc. W.
 Stróżsco, Strohschütz. B.
 Stwēšin, Peschen. L.
 Sudna hora*, Gerichtsberg, p. Kulowa. W.
 Sulšecy, Sullschwitz. W.
 Sulšecy, Sollschwitz. B.
 Supow, Suppo. B.
 Swinafnja, Schweinerden. K.
 Swódnica (Swóńca) W. a. M. †, Gr.- und Kl.-Schweidnitz. L.
 Šćenica, Steinitz. W.
 Šekocy, Scheckwitz. B.
 Šepc Běły a Čorny *, Weisse u. Schwarze Schöps, rěka. Zh. R.
 Šepc*, Schöps; přen. Zh.
 Šesow, Zescha. B.
 Šěrachow †, Schirgiswalde; n. B.
 Nowy Šěrachow †, Neu-Schirgiswalde; n. B.
 Šibjenca*, Galgenberg 1) p. Khróscie. K. 2) p. Póckow. B.
 Šibjenčna korčma †, Galgenschenke, p. Khelna. B.
 Šilda* abo Šildowski młyn p. Drětwje. W.
 Špikaly, Spittel. L.
 Špikowy*, Pickau, p. Biskop.; n. B.
 Šołćikec młyn **, Schowtschick-mühle, p. Wojer. W.
 Štyri Duby, Viereichen. R.
 Šumbach, Schönbach; n. K.
 Šumborn, Schönbrunn; n. B.
 Šunow, Schönau. K.
 Tetawa †, Tettau; n. W.
 Tornow, Torno. W.
 Toróńca, Daranitz. B.
 Tradow, Tradow. K.

- Tranje, Traehna. W.
 Třeplin, Tschöppeln; přen. R.
 Tr(j)ebin, Trebendorf. R.
 Trjebjencá (-cy), Steindörfel. B.
 Trjechowka, rěčka p. Zemic. B.
 Trjechowy, Tröbigau; nan. B.
 Trupin, Truppen. B.
 Trusecy, Trauschwitz. L.
 Třebuz*, Trebus; přen. R.
 Třelno, Tzschelln. R.
 Třelany, Strehla. B.
 Tři Khěže †, Dreihäuser, p. Wor-klec. K.
 Tři Žony, Dreiweibern. W.
 Tućiey, Tautewalde; pon. B.
 Tuchoř, Taucherwald, lēs p. H. Wujezda. B.
 Tumicy, Thumitz; nan. B.
 Turjo, Tauer. R.
 Tyh(e)lk, Tiebling. W.
 Wadecy, Waditz. B.
 Walno**, fôrbark(?) p. D. Hbjelska. R.
 Walow*, Wohla; přen. K.
 Walowy, Wohla. L.
 Warno(l)écy, Arnsdorf, p. Rólan; přen. W.
 Warno(l)écy, Arnsdorf; nan. B.
 Nowe Warno(l)écy †, Neu-Arnsdorf; pon. B.
 Warnołécy*, Arnsdorf; n. Zh.
 Wawicy (-j-), Wawitz. B.
 Whohow p. Njesw., Uebigau. B.
 Werda*, Werda; pon. R.
 Wět(r)nica, Wiednitz; přen. W.
 Wěteńca, Dürrwicknitz. K.
 Wětrow, Wetro (Wietrau). B.
 Wichowy, Weicha. B.
 Winica †, Weinberg 1) p. Nydeje, 2) p. Narča. W.
 Wiwalca *, die Wiwalze, hórka p. M. Wjelkowa. B.
 Wjazonica, Neukirch; n. B.
 Wjazonica *, Wesenitz, rěčka p. Biskopic. B.
 Wjelećin H. a D., O.- u. N.- Wilthen; nan. B.
 Wjelkowy, Wölkau; nan. B.
 Wjesel, Wessel. B.
 Wjeska (-ę-), Lugknitz. R.
 Wodowa, Wasserkretscham. L.
 Wodowy młyń **, Wasserburger Mühle, p. Wojer. W.
 Wochozy, Nochten. R.
 Wojerecy, Hoyerswerda; nan. W.
 Wolešnica, Oelsa. L.
 Wolešnica, Kl.-Oelsa. R.
 Womjatk, Womjatk. W.
 Wopaka †, Oppach; n. L.
 Wopaleń, Oppeln; nan. L.
 Worcyn, Wurschen. B.
 Worklecy, Räckelwitz. K.
 Wostašezy, Irgersdorf. B.
 Wotlěhań †, Ottenhain; přen. L.
 Wotrow, Ostro. K.
 Wownjow (Ho-), Oehna. B.
 Wódrijeńca *, Oedernitz; přen. R.
 Wólšina H. a D., O.-u.N.-Oelsa. R.
 Wólšina *, Oehlisch; přen. L.
 Wólšinka *, rěčka p. Klětnoho. R.
 Wólšiniec młyń **, p. Wojerec. W.
 Wósliča Hora, Eselsberg. R.
 Wóslink, Ossling. K.
 Wósmužowa hora *, Stromberg, p. Wósp. L.
 Wóspork, Weissenberg; nan. L.
 Wotružica *, Otterschütz; přen. K.
 Wowča hora *, Schafberg, 1) p. Barta, 2) p. Lubija. B. L.
 Wučkecy, Autschkowitz. K.
 Wudwoř, Höflein. K.
 Wudwoř (tež Wutbórna), Gute-born; přen. W.
 Wuhańčicy, Weigsdorf; pon. L.
 Wuhelc, Moholz; nan. R.
 Wujeś, Unwürde; nan. L.
 Wujezd (Horni), Uhyst a. Tau-cher. B.

Wujezd(Delni), Uhysta. d. Sp.	W.	Zdžary, Gr.-Särchen.	W.
Wujezd, Breitendorf.	L.	Zdžer (Zdeř), Sdier.	B.
Wuježk (Ziegen-), Wuischke,	p. Wósp. B.	Zelena Hrabowka, Grüngräbchen;	
Nowy Wuježk**, Neu-Wuischke,	p. Wósp. B.	přen. K.	
Wuježk, Wuischke, p. Bukec.	B.	Zeleny Hózd, Grünwalde; přen.	
Wulki Wjelkow, Gross-Welka.	B.	W.	
Wulki Wosyk M. a L., Gross-		Zelenc*, der grüne Wald, hola.	W.
Hähnchen M. und L. S.	B.	Zemicy, Demitz; nan.	B.
Wukrančicy, Weigersdorf.	R.	Zhorjelc †, Görlitz; n. Zh.	
Wuměnk, Ruhethal.	B.	Złotnik*, hrodziščo pola Ra-	
Wunjow H.a D., O.-u.N.-Uhna.	B.	kojd. B.	
Wunšow, Wunscha.	R.	Złyčin, Litschen.	W.
Wurbis, Worbis; pon.	B.	Zrébcowa hora*, Hengstberg, p.	
Wuricy, Auritz.	B.	Sólan.	L.
Wuskidž, Weisskeissel.	R.	Zrěšin, Rieschen.	B.
Wutołčicy, Weidlitz.	B.	Zubernička (Mała Zubornica),	
Wylemo(j)cy, Wilhelmsfeld.	R.	Kl.-Saubernitz.	B.
Wysociny*, Hochstein,horišča.Zh.		Zubornica, Gr.-Saubernitz.	R.
Wysoka, Weissig i. Geb.	B.	Zyjicy (-w-), Siebitz.	K.
Wysoka, Weissig b. Kam.	K.	Žahan †, Sagan.	Ža.
Wysokej (-ka), Weissig b.Kön.	W.	Žarki, Sárka.	L.
Zabrod, Sabrodt.	W.	Želnja, Sella; n.	K.
Zagoř, Sagar.	R.	Želnje, Sella; přen.	W.
Zahof, Berge.	B.	Žič*, Zietzschn.	n.
Zaječa hora †, Hasenberg; pon.	L.	Žičeň, Gr.-Seitschen.	B.
Zajdow(Zawidow), Kl.-Seidau.	B.	Žičeúk †, Kl.-Seitschen.	B.
Załhow, Salga.	B.	Židow, Seidau.	B.
Zamosty, Zweibrücken.	R.	Židzino, Seidewinkel.	W.
Zaręć, Saritsch.	B.	Žiwiny (Sibiliny) Kamjeń*, Si-	
Zdžar, Sohra.	B.	bilenstein, hora p. Pölenicy.	K.
Zdžarki (abo Zdžaf), Särchen b.		Žmore*, Schmoritz, hora p. Bud.	B.
Klix.	B.	Žornosyki, Sornssig.	B.
		Žuricy, Säuritz.	K.

B. Delnja Łužica.

Baclin*, Batzlin; přen.	Ka.	Baršć, Forste; n.	Ž.
Bageńc, Bagenz.	Gr.	Baršć Stary*, Alt-Forste; přen.	Z.
Bajawa góra, p. Bělina.	Lu.	Batowk (tež Blotow[k]), Batho;	
Barak*, Vorberg; přen.	Ka.	přen. Ka.	
Baran*, Bahren; přen.	Ž.	Běla, Bylow.	Gr.
Barbuk, Bärenbrück.	Kh.	Běla Góra, Byleguhre.	Lu.
Barce, Bartzig; přen.	Ka.	Běla Górká, Neu-Byhleguhre.	Lu.
Barklawa, Bärenklau; pon.	G.	Bělin, Byhlen; pon.	Lu.

- Bělinski jazor †, Byhlener See. Lu.
 Bělkow †, Belkau, p. Žemra; přen. Ž.
 Bělošin, Belten; nan. Ka.
 Bělow*, Behlo; přen. Lu.
 Běžki*, Beeschen; přen. G.
 Blobošojce, Bloischdorf. Gr.
 Blota(-ó-), Spreewald. Lu. Ka. Kh.
 Boholce, Boblitz. Ka.
 Bobošojece, Bahnsdorf. Ka.
 Bobow, Babow. Kh.
 Bólašojece, Bolschwitz; pon. Ka.
 Bórkowy, Burg. Kh.
 Bórklín(Bú-), Burglehn; přen. Lu.
 Boroj, Boraū; pon. Ž.
 Bóršta*, Börste, rěka. Lu.
 Bóšac*, Vorwerk Boschwitz; přen. Ka.
 Bóšojece, Bohsdorf. Gr.
 Bóšojska póstownja*, Post zu Bohsdorf. Gr.
 Bóžemysl(e) W. a M., Gr.- u. Kl.-Bademeusel; pon. Ž.
 Brama, Brahmow. Kh.
 Brézk. Brieske. Ka.
 Brjaze, Briesen. Ka.
 Brjazka*, Blasdorf; přen. Lu.
 Brjazow*, Birkenberg; přen. G.
 Brjazyn, Briesen; přen. Lu.
 Brjazyň, Briesen. Kh.
 Brjazyna*, Gr.-Breesen; přen. G.
 Brjazynka, Bräsinchen. Kh.
 Brodkojece, Brodkowitz. Ka.
 Brody*, Pförten; n. Ž.
 Bronkowy*, Bronko; přen. Ka.
 Brožáńce*, Scheuno; přen. Ž.
 Brunšwik, Khočeb. předm.; nan. Kb.
 Bueyń, Baitzen; pon. Lu.
 Buchoje*, Kl.-Beuche; přen. Ka.
 Buchow*, Gr.-Beuche; přen. Ka.
 Bukoje, Kl.-Buckow. Gr.
 Bukojna, Buchwalde. Ka.
 Bukow, Gr.-Buckow. Gr.
- Bukow*, Buckow; přen. Ka.
 Bukowina*, Buchholz; přen. Ž.
 Bukowina, Buchholz; nan. Ka.
 Bukowinka *, Buchwäldchen; přen. Ka.
 Bukowka, Bückgen; nan. Ka.
 Bukowka*, Bukoke; přen. Ž.
 Buše*, Beitsch; přen. G.
 Bžez*, Seese; přen. Ka.
 Carchel*, Zürchel; přen. L.
 Carna, Zschorna; nan. Ž.
 Cartowy gat*, Teufelsteich, p. Pienja. Kh.
 Cazow, Zahsow. Kh.
 Cerkwice, Zerkwitz; pon. Ka.
 Cernjow*, Rutzke; přen. L.
 Cefsk (Č-), Tscherowitz; nan. Ž.
 Čorny (carny) Gózd, Zschorno-gozda; přen. Ka.
 Dalic, Dahlitz. Kh.
 Darbnja Stara, Alt-Döbern; přen. Ka.
 Nowa Darbnja, Neu-Döbern; přen. Ka.
 Datyń*, Datten; přen. Ž.
 Debsk, Döbrick. Kh.
 Derbno*, Schenkendöbern; přen. G.
 Derbn(Derbno), Döbern; pon. Ž.
 Dešank, Dissenchen. Kh.
 Dešno, Dissen. Kh.
 Dłope*, Kittlitz; přen. Ka.
 Długi, Dlugy. Ka.
 Dlužańki*, Stossdorf; přen. L.
 Dobrynje (-ý) W. a M., Gr.- u. Kl.-Döbern. Kh.
 Dolań, Dolan. Gr.
 Dolane (-ý), Dollenchen; přen. L.
 Dolny gat*, Untere Teich, p. Pienja. Kh.
 Domašojece, Domsdorf. Ka.
 Domašojece, Domsdorf; nan. Ž.
 Drejce, Wüst-Drewitz. Kh.
 Dréžnice, Drischnitz. Kh.

- Drjenow (-jo-), Drehnow. Kh.
 Drjowk, Drebkau; nan. Ka.
 Drochow, Drocho; pon. Ka.
 Drothamor*, Drahtammer; přen. Ž.
 Dub*, Eichschenke (w Blo-tach). Kh.
 Dubje, Eichow. Kh.
 Duboje, Taubendorf; přen. G.
 Dubowa góla*, Duber Heide. Ka.
 Dubrawa, Trattendorf. Gr.
 Dubrawa*, Krugau; přen. Lu.
 Dubrawa, Dubrau; pon. Ka.
 Dubrawa, Dubrau. Ž.
 Dubrawka, Dubrake; pon. Gr.
 Dubrawka, Frauendorf. Kh.
 Dulojce(-i-), Deulowitz; přen. G.
 Dunaj*, rěčka p. Pienja. Kh.
 Duplice W. a M.*., Gr.- u. Kl.-Teuplitz; přen. Ž.
 Dwory, Dürrenhofe; přen. Lu.
 (Frycowy gaj) Friedrichshain †; n. Gr.
 (Frycowy dol) Friedrichsthal †; n. Ka.
 Frycowy Dwór †, Friedrichshof, p. Janšoje. Kh.
 Garej, Gahry. Kb.
 Giškojce, Geisendorf. Ka.
 Glichow*, Glico; přen. Ka.
 Glinsk, Glinzig. Kh.
 Glinsk, Nauendorf; pon. Ž.
 Gogolow, Gr.-Gaglow. Kh.
 Gogolowk, Kl.-Gaglow. Kh.
 Gołbin, Gulben. Kh.
 Gołkojce, Kolkwitz. Kh.
 Gólašow, Gollschow. Ka.
 Gólin, Gahlen; přen. Ka.
 Gólink (Golynk), Gallinchen. Kh.
 Góra*, Berge; přen. Ž.
 Góronow, Komptendorf. Kh.
 Górkí, Görigk. Gr.
 Górkosna †, při Pienju. Kh.
 Górna, Milkersdorf. Kh.
- Górny gat*, Obere Teich, p. Pie-nja. Kh.
 Góry, Guhrow. Kh.
 Góséeraz W. a M., Gr.- u. Kl.-Gastrose; přen. G.
 Gózde, Chransdorf; přen. Ka.
 Gózd, Gosda. Kh.
 Gózda, Gosda; nan. Ž.
 Gózdz, Gosda. Gr.
 Gózna*, Gosda; přen. Ka.
 Grabice, Grabendorf; pon. Ka.
 Grabkow, Grabkow; přen. G.
 Granow, Grano, přen. G.
 Gręšna (-ej), Griessen; přen. G.
 Gribownja, Gribona. Ka.
 Grobla, rěčne promjo w Blo-tach. Lu.
 Grod*, Schlossberg w Börkow-wach. Kh.
 Grodk, Spremberg; n. Gr.
 Grož, Kückebusch; přen. Ka.
 Grožišćo, Gretsch. Kh.
 Grožišćo*, Groitsch; přen. G.
 Gubin, Guben; n. G.
 Gubink*, Gubinchen; přen. G.
 Hagnow*, Hähnchen; přen. Ka.
 Hajk, Hähnchen. Kh.
 Halštrow*, Schwarze Elster, rěka. Ka.
 Hamarnik †, Hammermühle, p. Košyny. Ka.
 Harnišoje, Harnischdorf. Kh.
 Hartmanojce, Hartmannsdorf; přen. Lu.
 Hażow, Haasow. Kh.
 Hażow*, Haaso; přen. G.
 Herpna (E-), Repten; nan. Ka.
 Holberna, Hohlbrunnen; nan. Lu.
 Hołtna*, Altenau; přen. Ka.
 Horlica, Horlitz. Gr.
 Huglina*, Oegeln; přen. G.
 Husoka, Weissagk. Ž.
 Husoka*, Weissagk, p. Kalawy; přen. K.

- Huštaň, Wüstenhayn. Ka.
 Chańc*, Gollmitz; přen. Ł. (Charlośiny dwór) Charlottenhof*, fórb.; nan. Ka.
 Chasow*, Caaso; přen. Gt.
 Chmjelow, Schmellwitz. Kh.
 Chójany (nic Kósobuz), Cunnersdorf, p. St. Darbnje; nan. Ka.
 Chójany, Kantdorf. Gr.
 Chójna (Kh-), Koyné; přen. Ž.
 Chórice, Göritz; nan. Ka.
 Chórice, Göritz, p. Wętošowa; nan. Ka.
Chóśebuz, Cottbus. Kh.
 Chožyšće†, Schlabendorf; přen. Ł.
 Chusej, Kausche. Ka.
 Chwóscík (Chó-), Lausdorf; pon. Ka.
 Jabłoń, Gabletz. Kh.
 Jajojce*, Jaulitz; přen. G.
 Jaligojce*, Jocksdorf; přen. Ž.
 Jamno W. a M., Gr.- u. Kl.-Jamno; nan. Ž.
 Janojce**, Jahnsdorf, p. Baršća; přen. Ž.
 Janšojee, Jänschwalde. Kh.
 Jarješk, Jerischke; přen. Ž.
 Jaseń, Jessen. Gr.
 Jasenica*, Jessnitz; přen. G.
 Jasmjenow*, Jessmenau; přen. Ž.
 Jaty, Jethe. Ž.
 Jawora*, Gr.-Jauer; přen. Ka.
 Jaworka*, Kl.-Jauer; přen. Ka.
 Jazorce*, Mallchen; přen. Ka.
 Jazorki, Jehserig. Gr.
 Jazory Wysoke a Dolne*, Hoch- u. Nd.-Jeser; přen. Ž.
 Jazory*, Gr.-Jehser; přen. Ka.
 Jazin (Jażyń), Jeschen; pon. Ka.
 Jeleńce*, Göllnitz; přen. Ł.
 Jemjelica*, Jemlitz; přen. Lu.
 Jemjelica, Jämlitz. Ž.
 Kałk*, Kalke; přen. Ž.
 Kałkojce, Kalkwitz; pon. Ka.
- Kalawa*, Kalau; n. Ka.
 Kamjenej (-na)*, Kemmen; přen. Ka.
 Kamjeńc*, Kemnitz; přen. Ž.
 Kamjeńki, Kaminchen; přen. Lu.
 Kamjenna, Steinkirchen; přen. Lu.
 Kerkojce, Kerkwitz; přen. G.
 Kibuš, Kiekebusch. Kh.
 Kiperna*, Küppern; přen. G.
 Kjandrosowa góra, p. Ochozy. Kh.
 Klęšnik, Wolkenberg. Gr.
 Klęśojc*, Kl.-Klesso; přen. Ka.
 Klęśow, Gr.-Klesso; přen. Ka.
 Klęśiśća, Klettwitz; pon. Ka.
 Klinka, Klinge. Kh.
 Kłodnej*, Kleeden; přen. Ka.
 Knězske mlýny †, Amtsmühle, p. Košyny. Ka.
 Knorawa, Sachsendorf; nan. Kh.
 Koblej*, Kabel; přen. Ka.
 Kobłowski jazor†, p. Střupca. Lu.
 Kochanojce, Kochsdorf; nan. Gr.
 Kokrjow, Kackrow. Kh.
 Kolow*, Kohlo, přen. Ž.
 Kólsk (Wjeliki), Gr.-Kölzig; nan. Ž.
 Komorow (Zły), Senftenberg; nan. Ka.
 Kopac, Koppatz. Kh.
 Kopańce, Neuhausen. Kh.
 Kórjeń, Kahren. Kh.
 Kósćebra (nic -brau), Costebrau; přen. Ka.
 Kósmejce, Jocksdorf; nan. Ž.
 Kósobuz, Kunnersdorf. Kh.
 Kósojce, Coswig; nan. Ka.
 Kóšnojce, Koschendorf. Ka.
 Košyna, Gr.-Koschen. Ka.
 Košynka (Mała K.), Kl.-Koschen. Ka.
 Kośynska hora, Koschenberg. Ka.
 Kótłow, Kathlow. Kh.
 Kózle*, Kasel; pon. Ka.
 Kózle, Kasel. Kh.

- Krajna, Crayne (nic Granow); přen. G.
 Krje, Sakro; pon. Ž.
 Nowe Krje*, Neu-Sakro; pon. Ž.
 Krolow*, Krohlo; přen. Ž.
 Kromoła, Kromlau. Ž.
 Krimice, Crimnitz; přen. Ka.
 Krišow, Krischow. Kh.
 Krišowka*, rěka p. Wětošowa. Ka.
 Krupow*, Graupe; přen. Ka.
 Krušwica †, Krausnick; přen.
 Storkowski wokr.
 Kumjeltojce*, Cummeltitz; přen.
 G.
 Łakomej, Lacoma. Kh.
 Łaz, Laasow; pon. Ka.
 Łaz, Laso; pon. Lu.
 Łobozice, Lobensdorf; nan. Ka.
 Łojojc, KL-Loitz. Gr.
 Łojow, Gr.-Luja. Gr.
 Łucka, hł Nowa Wjes. Ka.
 Ług*, Lugk; přen. Ka.
 Ług*, der Lugk (Błota p. Za-
 luža). Ka.
 Łukawica*, Lukaitz; přen. Ka.
Łukow †, Luckau. E.
 Łuta, Lauta. Ka.
 Łedy, Lehde. Ka.
 Łesk (-i), Lieskau. Gr.
 Łeskej, Lieske. Ka.
 Łeskej*, Läsgen; přen. Ž.
 Łešće (-i), Horno. Gr.
 Łežyny, Läschken. Ka.
 Libanojce, Laubsdorf. Kb.
 Libice W. a M., Gr.- u. Kl.-Lie-
 bitz; nan. Lu.
 Libješin*, Lipten; přen. Ka.
 Lichtnow*, Lichtenau; přen. Ł.
 Limbark, Limberg. Kb.
 Lindow, Lindchen; nan. Ka.
 Linje W. a M., Gr.- u. Kl.-Leine;
 přen. Lu.
 Lipje, Leipe. Ka.
 Lipna*, Leipe; přen. Ž.
 Liškow (W.), Gr.-Lieskow. Kh.
 Liškowk, Kl.-Lieskow. Kh.
 Lizyny wótpocynk (Louisenruh)†,
 p. Picnja. Kh.
 Ljask, Leeskow; nan. Ka.
 Lubin, Lübben; n. Lu.
 Lubink(i), Lübbinchen; přen. G.
 Lubń, Gr.-Lübbenaū; pon. Ka.
 Lubnjow, Lübbenaū; pon. Ka.
 Lubochow, Lubuchow; nan. Ka.
 Lubolce W. a M., Gr.- u. Kl.-
 Lubolz; přen. Lu.
 Luboraz, Lieberose, přen. Lu.
 Lubostua*, Lubst, rěka. G.
 Luboše, Laubst. Ka.
 Lubošejce*, Liebesitz; přen. G.
 Lutobof, Pulsberg; nan. Gr.
 Lutol, Leuthen. Kh.
 Lutol †, Gr.-Leuthen; přen. Lu.
 Malin, Greifenhayn; nan. Ka.
 Malin, Mehlen; přen. G.
 Małksa, Mulkwitz; pon. Ž.
 Małksa*, die Malze, rěka. Kb.
 Mały Kólsk, Kl.-Kölzig. Ž.
 Markošyce (nic Marchošice),
 Markersdorf; přen. G.
 Matyjojce, Mattendorf. Kh.
 Męśl (-i), Nauendorf; přen. Ł.
 Milanka*, rěka w Błotach. Lu.
 Młoże, Młode; přen. Ka.
 Módłej (-l), Madlow. Kh.
 Mochow, Mocho; pon. Lu.
 Mokaf (Mukor), Mukesch, w Błot-
 ach. Ka.
 Mokre (Mukrow), Mukro. Gr.
 Móst, Heinersbrück. Kb.
 Michow, Münchehofe; pon. Lu.
 Mukwař*, Mukwar; přen. Ka.
 Murjow, Meurow; pon. Ka.
 Mutnica*, rěka w Błotach. Lu. Kh.
 Myšyn, Müschen. Kh.
 Naseńce, Wiesendorf. Kb.
 Nabloto (-bl-)*, Nablat; přen. Ž.
 Nazějce †, Nehsdorf; přen. Ł.

- Němšk (Němce), Niemitsch; přen. G. Radochlice*, Rettgendorf; přen. Ka.
- Něwa Stara a Nowa, Alt- u. Neu-Zauche; nan. Lu. Radowiz(Radojza), Radeweise. Gr.
- Niwice †, Niewitz; přen. Ł. Radojz, Radewiese. Kh.
- Niwjerla*, Jetschko; přen. G. Radom, Radensdorf; přen. Lu.
- Njabodojee (-ba-), Nebendorf; přen. Ka. Radomí, Raden; přen. Ž.
- Njabožkojee, Naundorf. Ka. Radowańk*, Radensdorf; přen. Ka.
- Njacyna*, Biebersdorf; přen. Lu. Radowańc, Radensdorf p.
- Njamorojee, Illmersdorf. Kh. Drjowka. Ka.
- Njagluz, Lammfeld; pon. Lu. Raduš, Raddusch. Ka.
- Njewjesta*, Brant, hora. Ł. Raduś, Rehnsdorf. Ka.
- Nosydlójce, Nossdorf; pon. Ž. Radyń*, Gr.-Radden; přen. Lu.
- Nowa Wjaska*, Neudörfel; přen. G. Radyńc*, Kl.-Radden; přen. Lu.
- Nowa Wjes, Neuendorf. Kh. Raj, Paradies; nan. Ka.
- Nowa Wjes (léjje Łucka), Naundorf, p. Rólan; přen. Ka. Rajc, Roitz; nan. Gr.
- Nowa Wjes, Neudorf, p. St. Darb.; přen. Ka. Rakow, Rackow. Ka.
- Nowe Městko, Thamm resp. Neu-sorge. Ka. Rampuš **, Reinbusch. Kh.
- Nysa*, Neisse; rěka. Rań, Gr.-Räschchen. Ka.
- Ogroz(y)na, Ogrose; přen. Ka. Rańchow (Rj-), Treppendorf; přen. Lu.
- Ochoza, Drachhausen. Kh. Rańk, Kl.-Räschchen; nan. Ka.
- Nowa Ochoza †, Kolonie Drach-hausen. Kh. Rańšow, Rantzow; přen. Ka.
- Otašojee, Ottendorf; nan. Kh. Rašyny, Ressen; nan. Ka.
- Paprotna, Papproth. Gr. Reklín, Recklin; pon. Ka.
- Picń, Peitz; nan. Kh. Rědor, Reddern; přen. Ka.
- Pódgola †, p. Gołkoje. Kh. Répiščo, Reppist; nan. Ka.
- Podmokla*, Pademagk; přen. Ł. Rězaki, Mühlendorf. Lu.
- Pokużel*, Pokuschel; přen. Ž. Rěwojce, Redlitz; přen. Ka.
- Popojce, Papitz. Kh. Rjasník W. a M., Gr.- u. Kl.-Briesnigk; pon. Ž.
- Pózym, Pohsen; přen. G. Rjaščań, Preschen; pon. Ž.
- Prašywica, Schönheide. Gr. Rogeńc, Branitz. Kh.
- Pricyn, Pritzen; pon. Ka. Rogow, Horne. G.
- Priłuk (-ug), Preilack. Kh. Rogow*, Ragow; přen. Ka.
- Prjawoz, Fehrow. Kh. Rogozna, Wilmersdorf. Kh.
- Prožym, Proschim. Gr. Rogozna (-o), Rogosna. Kh.
- Psowe Górkı, Kl.-Görigk. Ka. Rochusowy*, Rochusthal; n. Ka.
- Pšynje, Missen; nan. Ka. Rowna (-o), Rauno; nan. Ka.
- Pnjow (nic Pynjow), Pinnow; přen. Lu. Rozdžice, Schnapsdorf. Kh.
- Rubyn, Ruben. Kh.
- Rudna, Reuden; pon. Ka.
- Ruši, Reuthen. Gr.
- Rydań*, Rehhayn; přen. Ł.
- Rychartojee*, Reichersdorf; n. G.

- Rychbach*, Reichenbach; n. G.
 Sazarjejce, Sadersdorf; přen. G.
 Sćeńc, Steinitz. Ka.
 Sćenojce, Stennewitz; přen. Ka.
 Sedliščo, Sedlitz. Ka.
 Selc*, Zelz; přen. Ž.
 Skirowy gat*, Skyro T. Ka.
 Slomjeń, Slamen; nan. Gr.
 Stychow, Schlichow. Kh.
 Slakojce, Schlagsdorf; přen. G.
 Slopišća, Schleipzig; přen. Lu.
 Skjarbošć, Schorbus. Kh.
 Smaržow, Smarso. Ž.
 Smogorjow, Schmogrow. Kh.
 Smog(o)rijow, Schmogro. Ka.
 Sowjo, Sauo; pon. Ka.
 Sprowja*, Spree, rěka.
 Sprukow, Spruke; přen. G.
 Staňšoje, Eisdorf; přen. Ka.
 Stare Sedlo*, Starzeddel; přen. G.
 Stobrice, Stöberitz; přen. Ka.
 Stoki*, Staakow; přen. Lu.
 Stotup, Sattof; pon. Ka.
 Strjazow, Striesow. Kh.
 Strobice, Strobitz. Kb.
 Stradow, Strado. Ka.
 Stradow, Stradow. Gr.
 Střegow, Strega; přen. G.
 Strupe (Tr-), Straupitz; pon. Lu.
 Struskojce, Straussdorf. Gr.
 Stužonk*, Kaltenborn; n. G.
 Stwēšno*, Plesse; přen. G.
 Suchol*, Zauchel; přen. Ž.
 Suchy Gózd, Dörrwalde. K.
 Swētow*, Zwieto; přen. Ka.
 Swjata Zemja*, das heilige Land;
 p. Němška. G.
 Sywik (Syjk), Graustein. Gr.
 Sykadłow*, Sikadel; přen. Lu.
 Syn(j)eńce, Zinnitz; přen. Ka.
 Ŝejkow, Zschipkau; nan. Ka.
 Ŝejn(h)ejda, Schönhöhe. Kh.
 Selnica*, Schölnitz; přen. Ka.
 Ŝenki, Heinrichsfeld; nan. Gr.
 Šenkojce, Schenkendorf; n. G.
 Ŝerpšow*, Erpitz; přen. Ka.
 Škodow, Skadow. Kh.
 Škodow*, Schadewitz; přen. Ka.
 Škodow, Skado. Ka.
 Šisej (Ó-), Wolfshayn. Gr.
 Tarnojsk (-oje-k), Tornitz. Ka.
 Tarpe, Terpt; přen. Lu.
 Terp, Terpe. Gr.
 Tlukom, Schönfeld; přen. Ka.
 Tornow, Tornow; přen. Ka.
 Tornow, Turnow. Ka.
 Trjebule*, Triebel; přen. Ž.
 Trjebjejce, Trebendorf. Kb.
 Trawnica, Tranitz. Kh.
 Třešojece W. a M., Gr.- u. Kl.-
 Tschacksdorf; nan. Ž.
 Turej, Tauer. Kb.
 Turjańska Mazniki †, Tauersche
 Theeröfen. Kh.
 Us, Maust. Kh.
 Waldow*, Waldow; přen. Lu.
 Wětošow, Vetschau; nan. Ka.
 Wic(y)n †, Witzen; přen. Ž.
 Wilow(a)*, Eulo; pon. Ž.
 Wiki, Petershayn; nan. Ka.
 Winicy (Komorowske) †, Wein-
 berge; pon. Ka.
 Wintorp, Wintdorf. Kh.
 Wjaska, Wesko. Gr.
 Wjatk †, Wettigmühle, p. Ko-
 šynki. Ka.
 Wjatřoje*, Vetttersfelde; přen. G.
 Wjelcej, Welze. Gr.
 Wjelchna*, Plieskendorf; přen.
 Ka.
 Wjeltow*, Weltho; přen. G.
 Wjerbno, Werben. Kb.
 Wjefchne błoto*, Wirchenblatt;
 pren. G.
 Wjefchownja*, Werchow; přen.
 Ka.
 Wjeska, Jüttendorf. Ka.
 Wołobuz, Almosen; nan. Ka.

- Wólšnica, Wilschnitz; přen. G.
Wólšyna†, Karlshof, p. Rogefica;
nan. Kb.
Wólšyna*, Erlenholz; přen. Ž.
Wólšynka (Ól-), Oelsnig. Kb.
Wórlica, Hörlitz. Ka.
Wórlicaúské Winicy †, Hörlitzer
Weinberge; nan. Ka.
Wormlag, Wormlage; přen. Ka.
Wóseńek, Kl.-Ossnig. Kh.
Wóseńk, Gr.-Ossnig. Kb.
Woškalawa, Kahnisdorf. Ka.
Woškalawa, Schönbeck. Ka.
Wóškow, Woschko; nan. Ka.
Wótłow*, Dobristroh; pou. Ka.
Wótłow*, Ostro, Khoč. předm.;
nan. Kh.
Wótłowaś, Atterwasch; přen. G.
Wótłowce, Bischedorf; pon. Ka.
Wótłowska*, w Blotach. Ka.
Wózwjerch, Wusswergk; nan. Lu.
Wusoka (Hu-), Weissagk, p. We-
tošowa. Ka.
Wuraz (Hu-), Auras. Kb.
Wylemojce **, Wilhelmsthal, n.
fabr. p. Gródka; n. Gr.
Zakazń, Sakasne. Kb.
Zakreje, Wadelsdorf. Gr.
Zakrjo, Sackro; pon. Lu.
Zakrijow, Türkendorf. Gr.
Załgosc, Salgast; přen. L.
Załuž, Sahlhausen; přen. Ka.
Zaręc*, Säritz; přen. Ka.
Zasłomjeń, Sassleben; přen. Ka.
Zaspy, Saspow. Kb.
Zasrjew, Rosendorf. Ka.
Zeleny Gózd*, Grunewald; n. G.
Zdžařk, Särchen; pon. Ka.
Zdzary W. a M., Gr.- u. Kl.-
Särchen; přen. Ž.
Změšow*, Gr.-Mehsow; přen. Ka.
Změšowk*, Kl.-Mehsow; přen. Ka.
Zwérjenc*, Pförtner Thiergarten,
hola. Ž.
Zušow, Suschow. Ka.
Žadow*, Sado; přen. Ka.
Žandow, Sandow; nan. Kb.
Žargoń, Sergen. Kh.
Žarnow, Wendisch-Sorno. Ka.
Žarow †, Sorau; n. Ž.
Želnojce*, Hindenberg; přen. Ka.
Železna, Sellessen. Gr.
Ženichow*, Schöneiche; přen. G.
Žylow, Sylow. Kb.
Žylowk, Merzdorf. Kb.
Žytym*, Settinchen; přen. Ka.
Žewink, Kl.-Düben. Ž.
Žimorojce, Siemersdorf; nan. Ž.
Žiwize (-ce), Siewisch. Ka.

Alfabetiski němsko-serbski zapisk.

Tutón němsko-serbski alfabetiski zapisk mějach za trěbny, dokelž mlozy, kaž wěm, prawe serbske mjena dalšich lužiskich wsow atd. njeznaja, ale jeno němske. Tu móža je při potřebnosti lohko namakač. — Znamješka w serbsko-němskim zapisku za jednotliwe wokrjesy nałożowane sym tu njepřeměnil. — Při serbském pomjenowanju wsy sym zwjetša wukónčenje rodzaka (genet.) přistajíl, a hdzež so trěbne zdaše, tež ród (genus): *m.* == mužski (masc.), *ž.* == žónski (fern.), *sr.* == srédi (neutr.). — Wsé substantiva pluralia z kóncowku *-acy*, *-ecy*, *-icy* wukónčejú so w rodzaku na *-ac*, *-ec*, *-ic*, a wsé singularia z *-ow* a *-in* na *-owa* a *-ina*. — Wjesne mjena z předstawkou *Alt-*, *Neu-*, *Klein-*, *Nieder-*, *Ober-*, njejsym zwjetša wosebiče podal, hdyž so w zapisku hižo mjeno bjez teje předstawki namaka, dokelž móže sebi je kóždy sam lehko prawje zestajeć.

A. Hornja Lužica (sakska a pruska).

1. Města.

Bautzen, Budyšin, a.	Ostritz, Wóstrowe, a.
Bischofswerda, Biskopicy.	Priebus, Přibuz, a.
Camenz, Kamjeńc, a.	Reichenbach, Ryehbach, a.
Elstra K. Halštrow.	Rothenburg, Rózbork, a.
Görlitz, Zhorjelc, a.	Ruhland, Rólany, an. pl.
Hoyerswerda, Wojerecy.	Sagan, Žabań, nja. m.
Königsbrück, Kinsburk, a.	Schirgiswalde, Sérachow.
Löbau, Lubij, a.	Weissenberg, Wóspork, a.
Muskau, Mužakow.	Wittichenau, Kulow.
Neusalza, Nowosalc, a.	Zittau, Žitava, y, ž.
Niesky, Nizka, eje.	

2. Wsy a mješte sydlišća.

Alte Ziegelscheune K. Stara Cy-helnica, y.	Barotsche B. Baroč, e, ž.
Altliebel R. Stary Lubolń, nja.	Baruth B. Bart, a.
Altlöbau L. Stary Lubij.	Baruther Berg R. Bartska hora.
Amtsanbau W. Hamtske khěže, pl.	Bäruschmühle W. Borošćowski myn.
Arnsdorf B. W. Zh. 3 wsy, War-nolčicy.	Basankwitz B. Bozankecy.
Attendorf R. Oćicy.	Basehütz B. Bošecy.
Auritz B. Wuricy.	Bederwitz B. Ejedrusk, a.
Auschkowitz K. Wučkecy.	Beerwalde W. Bjerwald, a.
Baarsdorf R. Bartecy.	Beiersdorf L. Bejerecy.
Balakmühle W. Balak, a.	Belgern B. Běla Hora.
	Bellwitz od. Belbitz L. Bělecy.

- Belmsdorf B. Baldrijanecy.
 Berg R. Hora.
 Berge B. Zahof, rja.
 Bergen W. Hory, Hór, pl.
 Bernbruch K. Bambruch, a.
 Bernsdorf W. Njedzichow.
 Berthelsdorf L. Bartromecy.
 Bewoschmühle W. Běloš, a, m.
 Biehla K. Běla, eje, ž.
 Biehlen W. Bělno, oho, sr.
 Biesig Zh. Bezik, a.
 Binnewitz B. Bónjecy.
 Birkenrode B. Brězyšco, a, sr.
 Bischedorf L. Biskopicy.
 Bischheim K. Biskopicy.
 Bloaschütz B. Błowašecy.
 Blösa B. Brězow.
 Blunow W. Bluň, nja.
 Boblitz B. Bobolcy, olc.
 Bocka b. Milkel B. Bukowka, i.
 Bocka b. Uhyst K. Bukowc, a.
 Bohra K. Borow.
 Bolbritz B. Bolborcy, ore.
 Borda Zh. Borda, y.
 Bornitz B. Boranecy.
 Boxberg R. Hamor, a.
 Brachenau Zh. Prochnow.
 Brand R. Spalene, eho, sr.
 Brauna K. Brunow.
 Braunsdorf R. Brunojce, ojc.
 Brehmen B. Brěmjo, mjenja, sr.
 Breitendorf L. Wujezd, a.
 Briesing B. Brězynka, i.
 Briesnitz B. Brězecy.
 Brischkow W. Brěžki, ow.
 Brohna B. Bronjo, a, sr.
 Brösa B. Brězyna, y.
 Brösang B. Brězynka, i.
 Brösern Gr.- u. Kl.-B. W. a M.
 Přezdrěň, nja.
 Brösingmühle W. Brězynke mlyn.
 Bröthen W. Brětnja, e.
 Buchholzmühle K. Bukowski
 mlyn.
- Buchwalde B. W. Bukojna (2)-
 Buda L. Buda, y.
 Bulleritz K. Bulericy.
 Burg W. Bórk, a.
 Burk B. Bórk.
 Burghammer W. Bórkhamor, a.
 Burglehn W. Podhród, a.
 Buscheritz B. Bóšericy.
 Burkau B. Porchow.
 Bürkau B. Brěza, y.
 Callenberg B. Khemberk, a.
 Camina b. Rad. B. Kamjenna,
 eje, ž.
 Camina b. Kön. B. Kamjennej,
 e, ž.
 Cana s. Kaana.
 Canitz-Christina B. Konjecy.
 Cannowitz b. Baruth B. Skanecy.
 Cannowitz B. K. Kanecy (2).
 Carlsdorf B. Karlocy.
 Caseritz K. Kozafcy, afc.
 Casslau B. Koslow.
 Coblenz B. W. Koblicy (2).
 Collm R. Kholm, a.
 Commerau b. Klix B. Komorow
 (Dobry).
 Commerau b. Königsw. B. Ko-
 morow (Roztorhany).
 Cortnitz B. Kortnica.
 Cosel R. Kózlo, oho, sr.
 Cosel i. Geb. B. Kózły, ow.
 Cossern B. Kosarň, nje, ž, resp.
 Kosernja, e.
 Cölln B. Khelno, a, sr.
 Creba R. Krjebja, e.
 Crosta B. Khróst, a.
 Crostau B. Khróstawa, y.
 Crostwitz K. Khróscicy.
 Cunewalde L. Kumwald, a.
 Cunnersdorf b. Cam. K. Hlinka.
 Cunnersdorf L. Kundračicy.
 Cunnewitz K. Konjecy.
 Cunnewitz L. Khójnica, y.
 Dahlowitz B. Dalicy.

- Dahren B. Darin.
 Daranitz B. Torońca, y.
 Dauban R. Dubo, oho, sr.
 Daubitz R. Dube, a.
 Dáschko W. Daški, ow.
 Demitz B. Zemicy.
 Denkwitz B. Dženikecy.
 Deutsch-Baselitz K. Němske
Pazlicy.
 Diehmen B. Demjany.
 Diehsa R. Džeže, ow, pl.
 Dittmannsdorf Zh. Dytmarjecy.
 Doberschau B. Dobruš, e, ž.
 Doberschütz b. N.-Gurig B. Do-
brašecy.
 Doberschütz b. Neschw. B. Do-
brošecy.
 Dobranitz B. Dobranecy.
 Dolgowitz L. Dožadaciey.
 Döberkitz B. Deberkecy.
 Döbra K. Debricy.
 Döbschke B. Debiškow.
 Döbschütz B. Debsecy.
 Döbschütz Zh. Debišk, a.
 Döhlen B. Delany, an.
 Dörgenhausen W. Němey, ow.
 Drauschkowitz B. Družkecy.
 Drebnitz B. Drjewnica, y.
 Drehsa B. Droždžíj, a, m.
 Dreihäuser b. Räck. K. Tři Kheže.
 Dreikretscham B. Haslow.
 Dreiweibern W. Tři Žony.
 Dretschen B. Drječin.
 Driewitz W. Drěwcy, ow.
 Droben B. Droby, ow.
 Dubraucke B. Dubrawka p. Barta.
 Dubring W. Dubrješk, a.
 Dürrbach R. Dyrbach, a.
 Dürwicknitz K. Wěteńca.
 Ebendorf B. Bělšecy.
 Ebersbach L. Habračicey.
 Ebersdorf L. Habrachćicy.
 Eiseroode L. Njeznarowy, genit.
Njeznarow, pl.
- Entenschenke B. Kača korčma.
 Eselsberg B. Wěsliča Hora.
 Eulowitz B. Jilcoy, oc.
 Eutrich B. Jitk, a.
 Fasanengarten W. Bažantowa
zahroda.
 Förstgen R. (Dolha) Boršć, e, ž.
 Fleissig B. Flisak, a.
 Förstchen Ober-, Klein- B. Boršć
Hornja, Mała.
 Friedersdorf W.L. Bjedrichecy(2).
 Fritzkau L. Frickow.
 Gablenz R. Jabłońc, a.
 Gaussig B. Huska, i.
 Gebelzig R. Hbjelsk, a.
 Geierswalde W. Lejno, oho, sr.
 Geislitz W. Kisylk, a.
 Geisslitz B. Kislica, y.
 Geissmannsdorf B. Džibrachćicy.
 Gelenau K. Jelenjow.
 Georgewitz L. Korecy.
 Glaubnitz K. Hlupońca.
 Glauschnitz K. Hlušnica.
 Gleina B. Hlina.
 Glossen L. Hlušina.
 Gnaschwitz B. Hnašecy.
 Golenz B. Holca, y.
 Gossowitz L. Hosćinecy.
 Gottschdorf K. Kočica.
 Göbeln B. Kobjelň, nja, m.
 Göda B. Hodžíj, a.
 Gödlau K. Jědlow.
 Gränze K. Hrańca.
 Gross-Dehsa L. Dažin.
 Gross-Dubrau B. Dubrawa, y.
 Gross-Düben R. Džëwin.
 Gross-Grabe K. Hrabowa, eje.
 Grosshänchen B. Wulki Wosyk, a.
 Gross-Kunitz B. Khójnica, y.
 Gross-Partwitz W. Parcow.
 Gross-Radisch R. Radšow.
 Gross-Särchen W. Zdžary, ow.
 Gross-Saubernitz R. Zubornica.
 Gross-Seitschen B. Žičeń.

- Grosswelka B. Wulki Wjelkow. Hoske W. Hózk.
 Gröditz B. Hrodzišćo, a, sr. Höflein K. Wudwof, rja.
 Grube L. Jama, y. Hummelmühle W. Homolanski
 Grubitz B. Hruboćicy. mlyn.
 Grubschütz B. Hrubjelčicy. Jahmen R. Jamno, oho, sr.
 Grünbuschischenke b. Milkel B. Jannowitz B. W. Janecy (2).
 Korčma w Haju. Jauer K. Jawora, y.
 Grünbusch b. Camina B. Kamjeń- Jauernick L. Jawornik, a.
 čanski Haj, a. Jankendorf R. Němske Jeňkecy.
 Grünbusch b. Radibor B. Rad- Jenkwitz B. Jeňkecy.
 woński Haj, a. Jerchwitz R. Jefčecy.
 Grüngräbchen K. Zelena Hra- Jesau K. Ježow.
 bowka, i. Jeschütz B. Ješicy.
 Grünwalde W. Zeleny Hózd, a. Jessnitz i. Geb. B. Jasońca, y.
 Guhra B. Hora. Jessnitz b. Neschw. B. Jaseńca, y.
 Gurick Zh. Hórka, i. Jetscheba B. Jatřob, bja, m.
 Guteborn W. Wudwof, rja. Jiedlitz K. Jědlica, y.
 Guttau B. Hućina, y. Johannisthal W. Janowy Dol.
 Günthersdorf B. Hunćericy. Johnsdorf B. Jeňsecy.
 Haag W. Haj, a. Irgersdorf B. Wostašecy.
 Halbendorf i. Geb. B. Wbohow. Kaana R. Kanjow.
 Halbendorf a. d. Spree B. Pol- Karlsbrunn L. Karlowa studzeń,
 pica, y. Karloveje studnje.
 Halbendorf b. Schleife R. Brě- Kaschel R. Košla, e.
 zowka, i. Kaschwitz B. Kašecy.
 Hainitz B. Hajnicy. Katschwitz B. Kočica.
 Hammermühle B. W. Hamorski Kauppa B. Kupoj, e, ž.
 mlyn (2). Kemnitz L. Kamjenica.
 Hammerstadt R. Hamoršć, a, m. Keula R. Kij, a, m.
 Hausdorf K. Łukocy. Keula W. Kulowc, a.
 Heide R. Hola, e. Kirschau B. Korzyń, mja, m.
 Hermsdorf W. Hermanecy (2). Kittlitz L. Ketlicy.
 Hermsdorf b. Musk. Ža. Herma- Kleinbautzen B. Budyšink.
 nojce, ojc. Klein-Dehsa L. Dažink, a.
 Herrmannsdorf R. Kuty, ow. Klein-Dubrau B. Dubrawka p.
 Herwigsdorf L. Jérkecy. Malešec.
 Hohenbocka W. Bukow. Klein-Düben Ž. Dziewink.
 Hochkirch L. Buķecy. Klein-Kunitz B. Khójnička, i.
 Holscha B. Holešow. Kleinhänchen K. Mały Wosyk, a.
 Holsch-Dubrau B. Holešowska Dubrawka. Klein-Oelsa R. Wolešnica.
 Dubrawka. Klein-Partwitz W. Bjezdoly,
 Horka K. Hórki, ow. pl.
 Horscha R. Hóršow. Klein-Postwitz B. Bójswecy.
 Hosena W. Hózna, e. Klein-Praga B. Praha, i.

- Klein-Radisch R. Radšowk.
 Klein-Radmeritz L. Małe Rad-
 měrey, ěre.
 Klein-Saubernitz B. Zubornička, i.
 Kleinseidau B. Zajdow (Zawidow).
 Klein-Seitschen B. Žičenč.
 Klein-Tettau L. Ćetowk.
 Kleinwelka B. Mały Wjelkow.
 Kletschko-mühle W. Klečkec
 mlyn.
 Klitten R. Klětno, oho, sr.
 Klix B. Klukš, a.
 Kmehlen W. Khmjelny, ow, pl.
 Kohlwesa L. Kołwaza, y.
 Kochsdorf Ža. Kochanojce, ojc.
 Koitzsch K. Khójny, ow.
 Kolbitz W. Kołbiccy.
 Kolpen W. Kołpin.
 Kopschin K. Kopšin.
 Kortitzmühle W. Kortec mlyn.
 Kosel K. Kózły, ow.
 Kotitz L. Kotecy.
 Kottmarsdorf L. Kotmař, rja, m.
 Kotten W. Kočina, y.
 Köbeln R. Kobjelin.
 Köblitz L. Koblica, y.
 Königsmühle B. Kralowski mlyn.
 Königswartha B. Rakocy.
 Körbigsdorf L. Korbjelcy, elc.
 Kötzschau L. Koča, eje, ž.
 Krakau K. Krakow.
 Krappe L. Krapow.
 Krauschwitz R. Krušwica.
 Kreckwitz B. Krakecy.
 Kriepitz K. Krjepecy.
 Krinitz B. Krónica, y.
 Kringelsdorf R. Krynelecy.
 Krischa Zh. Krišow.
 Krobnitz Zh. Krobnica.
 Kronförstchen B. Křiwa Boršć, e.
 Kroppen W. Kropnja, e.
 Kubschütz B. Kubšicy.
 Kuckau K. Kukow.
 Kumschütz B. Kumšicy.
- Kuppritz L. Kopercy.
 Kutschig R. Kućik, a.
 Kühnicht W. Kinajecht, a.
 Kynitsch (resp. Kessel) B. Kinč, a.
 Laske K. Łazk, a.
 Lauba L. Luboz, a.
 Laubusch W. Lubuš, a.
 Laucha L. Luchow.
 Lauske b. Hochk. L. Łusk, a.
 Lauske b. Neschw. B. Łusč, a.
 Laussnitz K. Łužnica, y.
 Lautitz L. Luwoćicy.
 Lawalde L. Lewald, a.
 Lehn L. B. Lejno, a, sr. (2).
 Lehndorf K. Lejno, a.
 Leipe W. Lipoj, e, ž.
 Leipgen R. Lipinki, ow.
 Leichnam B. Lichań, nja.
 Leutwitz B. Lutyjecy.
 Libon B. Liboń, nja, m.
 Liebegast W. Lubhosć, a.
 Liebenau K. Lubnjow.
 Lieska W. Lěskej, e, ž.
 Lieske b. Neustadt R. Łužki, ow.
 Liesska K. Lěška, eje, ž.
 Linde R. Podlipa, y.
 Lippen W. Lipiny, ow.
 Lippitsch B. Lipoč, a.
 Lipsa W. Lipsa, y.
 Lissahora B. Liša hora.
 Litschen W. Złyčin.
 Litten B. Lětoń, nja, m.
 Loga B. Zahow.
 Lohsa W. Łaz, a.
 Lohsaer Schäferei R. Lazowske
 wowčeřnje, pl.
 Lomske B. Łomsk, a (2).
 Lōmischau B. Lemiszow.
 Löschau B. Lešawa, y.
 Lubas B. Luboz, a.
 Lubachau B. Lubochow.
 Luga B. Łuh, a.
 Lugknitz R. Wjeska.
 Lückersdorf K. Lěpkarjecy.

- Luppa B. Łupoj, e, ž.
 Luppisch-Dubrau B. Łupjanska Dubrawka.
 Luttowitz B. Lutowič, a.
 Malsitz B. Malesecy.
 Malschwitz B. Malešecy.
 Maltitz L. Malećicy.
 Marienborn, Bad K. Kupjele (Marijne K.), pl.
 Marienstern, Kloster K. Klóšter Marijna Hwězda.
 Maukendorf W. Mučow.
 Mauschwitz L. Mučnica, y.
 Medewitz B. Mjedźwjez, a.
 Mehltheuer B. Lubjenc, a.
 Melaune Zh. Mérjow.
 Merka B. Měrkow.
 Meschwitz B. Mjesicy.
 Merzdorf W. Lučo, a, sr.
 Meuselwitz Zh. Mysłecy.
 Michalken W. Michałki, ow.
 Milkel B. Minakał, a.
 Milkwitz B. Milkecy.
 Milstrich K. Jitro, a, sr.
 Miltitz K. Mitoćicy.
 Moholz R. Wuhelc, a.
 Mocholz R. Mocholc, a.
 Mortka W. Mortkow.
 Mönau W. Manjow.
 Mönchswalde B. Mnišonc, a.
 Mulkwitz R. Mulkocy.
 Munschke L. Mlynč, a.
 Muschelwitz B. Myšecy.
 Muska-Vorwerk R. Mosty, ow.
 Mücka R. Mikow.
 Mühlrose R. Mitoraz, a.
 Nadelwitz B. Nadżanecy.
 Nappatsch R. Napadž, e, ž.
 Nardt W. Narć, a.
 Naundorf B. Nowa Wjes.
 Nauslitz K. Nowoslicy.
 Nebelschütz K. Njehjelčicy.
 Nedaschütz B. Njezdzašecy.
 Nechen L. Njechań, nja.
- Nechern B. Njechorń, nja.
 Neida b. Hoyersw. W. Nydej, e, ž.
 Neida b. Lohsa W. Nydej, e, ž.
 Neraditz K. Njeradecy.
 Neschwitz B. Njeswačidło, a, sr.
 Neudorf B.W. R. Nowa Wjes (6).
 Neudörfel R. B. K. Nowa Wješka (3).
 Neu-Driewitz W. Bórduc, a.
 Neue Ziegelscheune K. Nowa Cyhelnica, y.
 Neuhammer R. Nowy Hamor.
 Neuhof K. Nowy Dwór.
 Neukirch B. Wjazoſica, y.
 Neuliebel R. Nowy Lubolní, nja.
 Neu-Oppitz B. Njeradk, a.
 Neustadt W. R. Nowe Město (2).
 Neustädtel K. Nowe Město.
 Neustädter Hammer W. Hamor, a.
 Neuwiese W. Nowa Łuka, i.
 Niedergurig B. Delnja Hórka.
 Niederkaina B. Delnja Kina.
 Niemitsch W. Němješk, a.
 Niesendorf B. Niža Wjes.
 Niethen L. Něćin.
 Nimschütz B. Hněwsecy.
 Nochten R. Wochozy, oz.
 Nostitz L. Nosacicy.
 Nucknitz K. Nuknica, y.
 Obereulowitz B. Pakostnica abo H. Jilociy.
 Obergurig B. Hornja Hórka.
 Oberkaina B. Hornja Kina.
 Oedernitz R. Wódreńca.
 Oehna B. Wownjow (H.).
 Oehlisch L. Wólšina.
 Oelsa O.-u.N.-, resp. Lang-Oelsa, H. a D. Wólšina R.
 Oelsa R. L. Wołešnica (2).
 Ohorn K. Mohorn, a.
 Oppach L. Wopaka, eje, ž.
 Oppeln B. Wopaleń, nja, m.
 Oppitz B. Psowje, ow.
 Ostro K. Wotrow.

Ossling K. Wóslink, a.	Quitzdorf R. Kwětanecy.
Ottenhain L. Wotlęhań, nja.	Quolsdorf Ža. Khwalecy.
Otterschütz K. Wotružica, y.	Quoos B. Khasow.
Panneowitz b. Weidl. B. Banecy.	Quosdorf K. Khasow.
Panneowitz b. Bisch. B. Panjecy.	Rabitz B. Rabocy, oc.
Panschwitz K. Pančicy.	Rachlau B. W. Rachlow (2).
Papiermühle B. Papjernik.	Rackel B. Rakojdy, ojd.
Pasditz K. Pozdecy.	Radibor B. Radwoł, rja.
Pastermakmühle W. Pasternakec mlyn.	Ralbitz K. Ralbiccy.
Peickwitz W. Čikecy.	Rammenau B. Ramnjow.
Peschen L. Stwěšin.	Rascha B. Rašow.
Petershain R. Hóznica, y.	Rattwitz B. Ratarjecy.
Pickau B. Špikowy, ow, pl.	Ratzen W. Radska, i.
Pielitz B. Splósk, a.	Rauden W. Rudej, e, ž.
Pietschwitz B. Bečicy.	Rauschwitz K. Rušica, y.
Piskowitz K. Pěškecy.	Räckelwitz K. Worklecry.
Plieskowitz B. Plusnikecy.	Rehnsdorf K. Rančík, a.
Plotzen L. Blócaný, an, pl.	Reichenbach K. Rychbach, a.
Plutomühle (Blutm.) W. Blotowski mlyn.	Reichenau K. Rychnow.
Podritz K. Podricy.	Reichwalde R. Rychwald, a.
Pohla B. Palow.	Riegel W. Roholň, nja.
Pommritz B. Pomorecy.	Rieschen B. Zrěšin.
Posthorn B. Póstoróžk, a.	Rietschen R. Rěcica, y.
Postschenke B. Póstowa korčma.	Ringenhain B. Rynař, rja.
Postwitz, Gross-P. B. Budystecy.	Rodewitz b. Postwitz B. Rozwo decy.
Potschaplitz B. Póčaplicy.	Rodewitz b. Hochk. L. Rodecy.
Praschwitz B. Prašica, y.	Röhne R. Rowne, echo, sr.
Prauskeb. Geb.R. Hornje Brusy, ow.	Rosenhain L. Róžany, žan, pl.
Prauske b. Daub. R. Delnje Brusy, ow.	Rosenthal K. Róžant, a.
Prautitz K. Prawoćicy.	Rossnitz Ža. Rosnica, y.
Presske B. Praskow.	Rothkretscham b. Tetta Zh. Čef wjena, eje, ž.
Preititz B. Přiwěcy.	Rothnauslitz B. Čerwjene Noslicy.
Preuschwitz B. Přišecy.	Ruhethal B. Wotpočink, a.
Prietitz K. Protecy.	Rysak W. R. Rězak, a (2).
Prischwitz B. Prěčecy.	Saalau W. Salow.
Publick R. Publik, a.	Sabrodt W. Zabrod, a.
Purschwitz B. Pořšicy.	Sagar R. Zagof, rja.
Puschermühle B. Póžerski mlyn.	Sagarlug R. Eug, a.
Puschwitz B. Bóšicy.	Salga B. Zaňhow.
Putzkau B. Póčkowy, Póčkow, pl.	Salzenforst B. Słona Boršó.
Quatitz B. Khwačicy.	Sandförstgen R. Borščka.
	Saritsch B. Zarěč, a.

- Särchen b. Klix B. Zdziar, rja Siebitz b. Göd. B. Dziwoćicy.
 (też Zdzarki, ow). Siebitz b. Kloster K. Zywiecy.
 Sárka L. Žarki, ow. Singwitz B. Dżenikecy.
 Säuritz K. Žuricy. Skalmühle B. Skalanski młyn.
 Schadendorf R. Pakostnica, y. Skaska K. Skaskow.
 Scheibe W. Šiboj, e, ž. Skerbersdorf R. Skarbišecy.
 Scheckthal K. Pisany Dol. Soculahora B. Sokol(ni)ca, y.
 Scheckwitz B. Šekecy. Sohland B. L. Sólany, an, pl.
 Schiedel K. Kridoł, a. Sohra B. Zdziar, rja, m.
 Schilda-mühle W. Šildowski Sollschwitz B. Sulšecy.
 młyn. Sommer (Sauer)luga K. Łuh, a.
 Schleife R. Slepō, oho, sr. Sonnenberg b. Rod. B. Slónčna
 Schliefermühle B. Sléborničanski Hora.
 młyn. Soritz B. Sowrjecy.
 Schlungwitz B. Slónkecy. Sornssig B. Žornosyki, syk.
 Schmerlitz K. Smjerdziaca, eje, ž. Spittel b. Cam. K. Spital, a.
 Schmeckwitz K. Smječkecy. Spittel b. Nost. L. Špikaly, low.
 Schmole B. Smolicey. Spittwitz B. Spytecy.
 Schmochtitz B. Smochćicy. Spokla W. Spale, Spal, pl.
 Schmorkau K. Ponchawecy. Spree R. Sprowje, ow.
 Schmölln B. Smilnja, eje, ž. Spreewitz W. Sprejcy, ejc.
 Scholtzschickmühle W. Sołčikec Sproitz R. Sprójcy, ójc.
 młyn. Stacha B. Stachow.
 Schönbach K. Šumbach, a. Stannewisch R. Stanojščo, a, sr.
 Schönbrunn B. Šumborn, a. Starick, R. Starik, a.
 Schönau K. Šunow. Steindörfel B. Trjebjeńca, y.
 Schöps Zh. Šepc, a. Steinitz W. Šćeńca, y.
 Schöpsdorf W. Sepšecy. Stein-Ölsa R. Kamjeńtna Wólšinka.
 Schwarzer Adler B. Čorny Wo- Stenz K. Šćeńc, a.
 rjoł, rja. Stiebitz B. Šćijecy.
 Schwarzbach W. Čorna Woda. Storcha B. Baćoń, rja.
 Schwarz-Collm W. Čorny Kholme. Strassenhäuser B. Nadrózne Khěže.
 Schwarzauslitz B. Čorne Noslicy. Strehla B. Trělany, an.
 Schwarzwasser B. Čorna Woda. Strohschütz B. Stróžiščo, a.
 Schweidnitz L. Swódnicza, y. Sollschwitz W. Sulšecy.
 Schweinerden K. Swinafnja, e. Suppo B. Supow.
 Schwepnitz K. Sepicy. Taschendorf B. Ledžborecy.
 Sdier B. Zdżef a Zdżef, rje, ž. Tauer R. Turjo, oho, abo a, sr.
 See R. Jězor, a. Tautewalde B. Tućicy.
 Seidewinkel W. Židžino, oho, sr. Tätzschwitz W. Ptačezy.
 Seifersdorf R. Seifartecy. Techritz B. Čehorecy.
 Seidau B. Židow. Teicha b. Milkel B. Hat, a.
 Sella K. Želnja, e, ž.
- Sella W. Želnje, ow, pl.

- Teicha bei Räckelw. K. Haty, ow, pl.
 Teicha b. Daub. R. Hatk, a.
 Teichnitz B. Čichońcy.
 Temritz B. Čemjefcy, fe.
 Tetta Zh. Četow.
 Tettau W. Tetawa, y.
 Theeröfen W. Pecerec a Cynkec Mazniki, ow.
 Thiemendorf R. Čemnicy.
 Thomaswalde R. Domswald, a.
 Thraena R. Drěnow.
 Thraena (Draehna) W. Tranje, ow, pl.
 Thumitz B. Tumicy.
 Tiebling W. Tyhelk, a.
 Torno W. Tornow.
 Tradow K. Tradow.
 Trauschwitz L. Trusecy.
 Trebendorf R. Trebin.
 Trebus R. Třebuz, a.
 Tröbigau B. Trzechowy, chow.
 Truppen B. Trupin.
 Tschaschwitz B. Časecy.
 Tschelln R. Třelno, oho, sr.
 Tschöppeln R. Třeplin.
 Uebigau B. Wbohow.
 Uhna B. Wunjow (Hu.).
 Uhyst a. Taucher B. Horni Wu-jezd, a.
 Uhyst a. d. Spree W. Delni Wu-jezd, a.
 Unterm Schlosse B. Podhród, a.
 Unwürde L. Wujef, rja.
 Viereichen R. Štyri Duby.
 Vogelgesang B. Ptáčkecy.
 Waditz B. Wadecy.
 Wartha B. W. Stróża, e (2).
 Wasserburger Mühle W. Wodowy młyń.
 Wasserkretscham L. Wodowa, eje, ž.
 Wawitz B. Wawicy.
 Weicha B. Wichowy, ow.
- Weidlitz B. Wutolčicy.
 Weifa B. Motydlo, a.
 Weigersdorf R. Wukrančicy.
 Weigsdorf L. Wuhańčicy.
 Weinberg W. Winica, y.
 Weissculm W. Běly Kholmc, a.
 Weisse Lilie B. Běla Lilija.
 Weissig B. K. W. Wysoka, eje (3).
 Weisskeissel R. Wuskidž, e, ž.
 Weissnauslitz B. Běle Noslicy.
 Weisswasser R. Běla Woda.
 Wendisch-Baslitz K. Serbske Pazlcy.
 Wendisch-Cunnersdorf L. Serbske Kundraćicy.
 Wendisch-Musta Ža. Mósty, ow.
 Wendisch-Paulsdorf L. Serbske Pawłecy.
 Werda R. Werda, y, ž.
 Wessel B. Wjesel, a.
 Wiednitz W. Wětnica, y.
 Wiesa K. Brězna, e.
 Wietrau (Wetro) B. Wětrow.
 Wilhelmsfeld R. Wylemocy, oo.
 Wilthen B. Wjelećin.
 Wohla b. Cam. K. Walow, a.
 Wohla b. Löb. L. Walowy, ow, pl.
 Wolschinksmühle W. Wólšinkec młyń.
 Womjatk W. Womjatk, a.
 Worbis B. Wurbis, a.
 Wölkau B. Wjelkowy, ow.
 Wnischke B. Wuježk, a (2).
 Wunscha R. Wunšow.
 Wurschen B. Worecyn, a.
 Zedlig R. Sedlik, a, abo Fór bark.
 Zeisholz W. Čisowa, y, ž.
 Zeisholz K. Čisow, a, m.
 Zeisig W. Čisk, a.
 Zerna K. Sernjany, njan, pl.
 Zerre W. Drětwja, wje.
 Zescha B. Šešow.
 Zibelle Ža. Cybalin.
 Zieschütz B. Cyžecy.

Zietzschen K.	Žič, a.	Zscharnitz B.	Černecy.
Zimpel R.	Cypel, pla.	Zschernske R.	Černsk, a.
Zischkowitz B.	Češkecy.	Zschorna L.	Čornjow.
Zoblitz L.	Sobolsk, a.	Zschorna(u) K.	Čornow.
Zochau K.	Cochow.	Zschillichau B.	Čelchow.
Zockau B.	Cokow.	Zweibrücken R.	Zamosty, ov.

3. Réki a réčki, jézory a haty.

Albertsbach B.	Albertowa rěčka.	Satkula die, b.	Crostwitz K.
Elster, die Schwarze und Weisse	K. Čorny a Běly Halštrow.	Satkula, e.	
K.	Kotołka die, b.	Schlieferbach b.	Wölkau B.
Kotołka die, b.	Baruth B.	Slěbornička, i.	
Lache, die Weisse und Schwarze	b.	Schöps, der Weisse u.	Schwarze
b.	Creba R.	Zh. R.	Čorny a Černy Šepc.
Lecknitz die, b.	Musk. R.	Schwarzwasser B. W.	Čornica, y.
Lipica die, b.	Nebelsch. K.	Schwarz-Wasser	bei Ruhl. W.
Löbauer Wasser L.	Lubata, y, ž.	Čornica, y.	
Lug der, See bei Gr.-Grabe K.		Spree, die Gr. u. Kl. — W. a M.	
Luh, a.		Sprewja, e.	
Neisse, Fluss.	Nysa, y, ž.	Struhe die, bei Neustadt W. R.	
Pulsnitz die, K.	Polčnica, y.	Pstruha, i.	
Radoschnitz die, b.	Muskau R.	Wesenitz die, b.	Bisch. B. Wja-
Radošnica, y.		zońca, y.	
Redlitz die, b.	Creba R.	Wolschinka die, bei Klitten R.	
Rieglitz die, b.	Redlica, y.	Wólšinka, i.	
Gaussig B.	Rych-		
lica, y.			

4. Hory, hole, lésy.

Baruther Berg R.	Bartska hora.	Gerichtsberg b.	Wittichenau W.
Bieleboh (Pilobog)	L. Běly Böh.	Sudna hora.	
Butterberg b.	Bisch. u. Cam. B. K.	Hahneberge die,	bei Droben B.
Butrowa hora (2).		Kaponica, y.	
Darner Berg bei Ringenhain B.	Darna Hora.	Hasenberg bei Löbau L.	Zaječa hora.
Dehsaer Berg L.	Bubník, a.	Heideberg b.	Cam. K. Holina, y.
Dubrawa, Berg b.	Gr.-Radisch R.	Hengstberg bei Sohl.	L. Zrěbcowa hora.
Dubrawa.		Hochstein, Geb.	bei Görlitz Zh.
Ente die, Berg b.	Hochkirch B.	Kačka.	Wysočiny.
Frageberg b.	Hochk. B.	Prašica, y, ž.	Hohe Hahn, Berg bei Neuk. B.
Falkenberg B.	Sokolnica.		Honak, a.
Galgenberg K. B.	Šíbjeńca (2).	Hromadnik, 4 Berge B.	W. Zh.
		Berge	Hromadnik.

Jungfernberg b. Hosena W. Knjež-nina hora.	Schwarze Lug, Heide b. Hoyersw. W. Čorny Łuh.
Klosterberg b. Demitz B. Klóšter-ska hora.	Sibillonstein b. Pulsnitz K. Žiwiny Kamjeń.
Lindenberg b. Biebla K. Lipowa hora.	Stromberg b. Weissenb. L. Wósmužowa hora.
Löbauer Berg L. Lubijska hora.	Tauchberwald b. Uhyst b. Bisch. B. Tuchof, rja.
Muskauer Heide R. Mužakow-ska hola.	Teufelswinkel, Heide b. Schw.-Collm W. Čertowe nubło.
Pohlaer Berg B. Palowska hora.	Thronberg (Dromberg) B. Lubin.
Picho-berg b. Dretsch. B. Pichow.	Vogelsberg b. Cam. K. Ptača hora.
Popica, Hügel bei Eiserode L. Popica.	Wald der grüne, b. Hoyersw. W. Zelenec, a, m.
Richtersberg bei Dehsa L. Ru-bježny hród.	Weinberg b. Schwarz-Collm W. Winica.
Swotnick, Schanze B. Złotnik (hrodzišće p. Rakojd).	Wiwalze die, bei Kl.-Welka B. Wiwalca.
Schafberg b. Baruth und b. Löb. B. L. Wowča hora (2).	Wohlaer Berg L. Błóćin, a, m.
Schmoritz-berg B. Žmorec, a, m.	Zschorneboh, Berg. Čorny Böh.

B. Delnja Łužica.

1. Města.

Cottbus Kh. Chóśebuz, a (h. s. Khoćebuz).	Lübben Lu. Lubin.
Drebkau Ka. Drjowk, a.	Lübbena Ka. Lubnjow.
Finsterwalde Ł. Grabin.	Peitz Kh. Picno, a.
Forst Ž. Baršć, a.	Pförtten Ž. Brody, ow.
Guben G. Gubin.	Senftenberg Ka. Komorow (Zły).
Kalau Ka. Kalawa.	Sorau Ž. Zarow.
Lieberose Lu. Luboraz, a.	Spremberg Gr. Grodk, a (Hródk).
Luckau Ł. Łukow.	Triebel Ž. Trjebule, ow.
	Vetschau Ka. Wětošow.

2. Wsy.

Almosen Ka. Wołobuz, a.	Auras Kh. Huraz, a.
Altenau Ka. Holtna, y.	Babow Kh. Bobow.
Alt-Forste Ž. Stary Baršć, a.	Bademeusel Ž. Bóžemysle, i, pl.
Amtsmühle Ka. Knězske mlyny.	Bagenz Gr. Bageńc.
Atterwasch G. Wóťtowaš, a.	Bahnsdorf Ka. Bobošojce*).

*) Wszelkie pluralia z końcowkami -eje, -ejce, -ice tworzą rodzak na -oje, -eje, -ic, a wszel singularia z -ica na -ice, z -ej na -eje, z -wa na -wy, z -na na -ny, z -eńc na -eńca, z -in na -ina, z -yń na -yńja a z -in na -injá.

- Bahren Ž. Baran, a.
 Baitzen Lu. Bucyń.
 Bartzig Ka. Barce, Barc.
 Batho Ka. Batowk, a.
 Batzlin Ka. Baclin.
 Bärenbrück Kh. Barbuk, a.
 Bärenklau G. Barklawa.
 Beeschen G. Bóžki, ow.
 Belkau Ž. Bělkow.
 Behlo Lu. Bělow.
 Beitsch G. Buše, a.
 Belten Ka. Bělošin.
 Berge Ž. Góra, y.
 Biebersdorf Lu. Njacyna, y.
 Birkenberg G. Brjazow.
 Bischedorf Ka. Wółtrowce, owc.
 Blasdorf Lu. Brjazka, i.
 Bloischdorf Gr. Blobošojece.
 Boblitz Ka. Bobolce, olc.
 Bohsdorf Gr. Bóšojece.
 Bohsdorfer Post Gr. Bóšojska
 póstownja.
 Bolschwitz Ka. Bólašojece.
 Borau Ž. Borow.
 Boschwitz Ka. Bóšac, a.
 Brahmow Kh. Brama, y.
 Branitz Kh. Rogeńc.
 Bräsinchen Kh. Brjazynka, i.
 Briesen Ka. Brjaze, ow.
 Briesen Lu. Brjazyn, a.
 Briesen Kh. Brjazyń, nje, ž.
 Brieske Ka. Brézk, a.
 Briesnigk Ž. Rjasnik, a.
 Brodkowitz Ka. Brodkojece.
 Bronko Ka. Bronkowy, ow.
 Brunschwik Kh. Brunšwik, a.
 Buchholz Ž. Ka. Bukowina (2).
 Buchwalde Ka. Bukojna, y.
 Buchwäldchen Ka. Bukowinka.
 Buckow Ka. Bukow.
 Bukeke Ž. Bukowka.
 Burg Kh. Bórkowy, ow.
 Burglehn Lu. Bórklin.
 Bückgen Ka. Bukowka.
- Bybleguhre Lu. Běla Góra.
 Byhlen Lu. Bělin.
 Bylow Gr. Běla, eje, ž.
 Caaso G. Chasow.
 Charlottenhof Ka. Charlošiny dwór.
 Chransdorf Ka. Gózdc, a.
 Costebrau Ka. Kóscěbra, y.
 Coswig Ka. Kósojce.
 Crayne G. Krajna, eje, ž.
 Crimnitz Ka. Křimnice.
 Cummeltitz G. Kumjeltojce.
 Cunnersdorf bei A.-Döbern Ka.
 Chójany, an.
 Dahlitz Kh. Dalic, a.
 Datten Ž. Datyń.
 Deulowitz G. Dulojce.
 Dissen Kh. Dešno, a.
 Dissenchen Kh. Dešank, a.
 Dlugy Ka. Długi, Dlug.
 Dobristroh Ka. Wółtrow.
 Dolan Gr. Dolań, rja.
 Dollenchen L. Dolane, an.
 Domsdorf Ž. Ka. Domašojece (2).
 Döbern Ka. Darbnja, e, ž.
 Döbern Ž. Derbno, a.
 Döbern Kh. Dobryne, yń, pl.
 Döbrick. Debsk, a.
 Dörrwalde K. Suchy Gózd, a.
 Drathammer Ž. Drothamor, a.
 Drachhausen Kh. Ochoza, y.
 Drehnow Kh. Drjenow.
 Drieschnitz Kh. Drěžnice.
 Drocho Ka. Drochow.
 Dubrau Ka. Ž. Dubrawa (2).
 Dubranke Gr. Dubrawka.
 Dürrenhofe Lu. Dwóry, ow.
 Eichow Kh. Dubje, ego, sr.
 Eichschenke Kh. Dub, a.
 Eisdorf Ka. Staňšojece.
 Erlenholz Ž. Wólšyna, y.
 Erpitz Ka. Šerpšow.
 Eulo Ž. Wiłowa, y.
 Fehrow Kh. Prjawoz, a.
 Frauendorf Kh. Dubrawka.

Friedrichshain Gr. Frycowy Gaj.	Gross-Mehsow Ka. Změšow.
Friedrichshof Kh. Frycowy Dwór.	Gross-Ossnig Kh. Wóseńk, a.
Friedrichsthal Ka. Frycowy Dol.	Gross-Radden Ka. Radyń.
Gablentz Kh. Jabłoni, nja.	Gross-Räschen Ka. Rań, nja.
Gahlen Ka. Gólin.	Grunewald G. Zeleny Gózd, a.
Gahry Kh. Garej, e, ž.	Gubinchen G. Gubink, a.
Gallinchen Kh. Gólink, a.	Guhrow Kh. Góry, ow.
Gastrose G. Gósćeraz, a.	Gulben, Kh. Gólbín.
Geisendorf Ka. Giškojce.	Haaso G. Hażow.
Glich Ka. Glichow.	Haasow Kh. Hażow.
Glinzig Kh. Glinsk, a.	Hammermühle Ka. Hamornik, a.
Gollmitz Ł. Chańc, a.	Harnischdorf Kh. Harnišojece.
Gollsow Ka. Gólašow.	Hartmannsdorf Lu. Hartmanojece.
Gorkoschna Kh. Górkosna, y.	Hähnchen Ka. Hagnow.
Gosda Kh. Gózd, a.	Hähnchen Kh. Hajk, a.
Gosda Ž. Gózda, y, ž.	Heinersbrück Kh. Móst, a.
Gosda Gr. Gózdź, a, m.	Heinrichsfeld Gr. Šenki, ow.
Gosda Ka. Gózna, eje, ž.	Hindenberg Ka. Źelnojce.
Göllnitz Ł. Jeleńce, eńc.	Hohlbrunnen Lu. Holberna, y.
Görigk Gr. Górkí, ow.	Horlitzka Gr. Horlica, e.
Göritz Ka. Chórice (2).	Horno Gr. Lęćce, ow.
Grabendorf Ka. Grabice.	Horno b. Guben G. Rogow.
Grabkow G. Grabkow.	Hörlitz Ka. Wórlica, e.
Grano G. Granow.	Hörlitzer Weinberge. Wórliciske Winice, ow.
Graupe Ka. Krupow.	Jahnisdorf Ž. Janojece.
Graustein Gr. Sywik, a.	Jamno Ž. Jamno, ego, sr.
Greifenhayn Ka. Maliń.	Jaulitz G. Jalojce.
Gretsch Kh. Grožišćo, a.	Jämlitz Ž. Jemjelica.
Gribona Ka. Gribownja, e.	Jänschwalde Kh. Janšojece.
Griessen G. Grěšna, eje, ž.	Jehserigk Gr. Jazorki, ow.
Groitsch G. Grožišćo, a.	Jemlitz Lu. Jemjelnica.
Gross-Beuche Ka. Buchow.	Jerischke Ž. Jarješk, a.
Gross-Breesen G. Brjazyna, y.	Jeser, Hoch- u. Nieder- Ž. Wysoke a Dolne Jazory, ow.
Gross-Buckow Gr. Bukow.	Jessen Gr. Jaseń, nja.
Gross-Gaglow Kh. Gogolow.	Jessmenau Ž. Jasmjenow.
Gross-Jauer Ka. Jawora, y.	Jessnitz G. Jaseńca, e.
Gross-Jehser Ka. Jazory, ow.	Jeschen Ka. Jažin.
Gross-Klesso Ka. Klešow.	Jethe Ž. Jaty, Jat, pl.
Gross-Koschen Ka. Košyna.	Jetschko G. Niwjerla, eje.
Gross-Kölzig Ž. Kólsk, a.	Jocksdorf b. Trieb. Ž. Jaligojce.
Gross-Leuthen Lu. Lutol, a.	Jocksdorf b. Forst Ž. Kósmejce.
Gross-Lieskow Kh. Liškow.	Jüttendorf Ka. Wjeska, i.
Gross-Luja Gr. Łojow.	
Gross-Lübbenau Ka. Lubń, nja.	

- Illmersdorf Kb. Njamorojce.
 Kabel Ka. Koblej, e, ž.
 Kackrow Kh. Kokrjow.
 Kahnsdorf Ka. Woškalawa.
 Kahren Kh. Kórjeń, nja.
 Kalke Ž. Kalk, a.
 Kalkwitz Ka. Kalkojce.
 Kaltenborn G. Stužonk, a.
 Kaminchén Lu. Kamjefki, ow.
 Kantsdorf Gr. Chójany, an.
 Karlshof Kh. Wólšyna, y.
 Kasel Ka. Kb. Kózle, ow, pl.
 Kathlow Kh. Kotłow.
 Kausche Ka. Chusej, e, ž.
 Kemmen Ka. Kamjenej, e, ž.
 Kemnitz Ž. Kamjeńc.
 Kerkwitz G. Kerkojce.
 Kiekebusch Kb. Kibuš, a.
 Kittlitz Ka. Dłopje, ego, sr.
 Kleeden Ka. Kłodnej, e, ž.
 Klein-Beuche Ka. Buchoje, a.
 Klein-Buckow Gr. Bukoje, a.
 Klein-Düben Ž. Žewink, a.
 Klein-Gaglow Kh. Gogolówk, a.
 Klein-Görigk Ka. Psowe Górkı,
 ow.
 Klein-Jauer Ka. Jaworka, i.
 Klein-Klesso Ka. Klęšoje, a.
 Klein-Koschen Ka. Košynka.
 Klein-Kölzig Ž. Mały Kólsk.
 Klein-Loitz Gr. Łojoje, a.
 Klein-Lieskow Kh. Liškowk, a.
 Klein-Mehsow Ka. Změšowk, a.
 Klein-Ossnig Kh. Wóseńc, a.
 Klein-Radden Ka. Radyńc a.
 Klein-Räschén Ka. Rańk, a.
 Klettwitz Ka. Klęśiça, išć.
 Klinge Kh. Klinka, i.
 Kohlo Ž. Kolow.
 Kochsdorf Gr. Kochanojce.
 Kolkwitz Kh. Golkojce.
 Komptendorf Kh. Górnjonow.
 Koppatz Kh. Kopac, a.
 Koschendorf Ka. Kóšnojce.
 Koyne Ž. Chójna, y.
 Krausnick, Stork. Krušwica.
 Krischow Kh. Křišow.
 Krohlo Ž. Krolow.
 Kromlau Ž. Kromoła, y.
 Krngau Lu. Dubrawa.
 Kunnersdorf Kh. Kósobuz, a.
 Kückebusch Ka. Groźe, a.
 Küpper G. Kiperna, y.
 Laasow Ka. Łaz, a.
 Lacoma Kh. Łaz, a.
 Lamsfeld Lu. Njaghuz, a.
 Laso Lu. Łaz, a.
 Laubsdorf Kh. Libanojce.
 Laubst Ka. Lubošc, a.
 Lausdorf Ka. Chwóscik, a.
 Laute Ka. Łuta, ow.
 Läsgen Ž. Lěskej, e, ž.
 Leeskow Ka. Ljask, a.
 Lehde Ka. Lědy, Lěd.
 Leine L. Linje ego, sr.
 Leipe Ka. Lipje, ego, sr.
 Leipe Ž. Lipna, eje, ž.
 Leuthen Kh. Lutol, a.
 Liebesitz G. Lubošoje.
 Liebitz Lu. Libice.
 Lieskau Gr. Lěsk, a.
 Lieske Ka. Lěskej, e, ž.
 Lichtenau Ł. Lichtnow.
 Limberg Kb. Limbark, a.
 Lindchen Ka. Lindow.
 Lipten Ka. Libešin.
 Lobensdorf Ka. Łobožice.
 Löschén Ka. Lěžyny, žyn.
 Louisenruh Kh. Lizyny wót-
 pocynk.
 Lubolz Lu. Lubolce, olc.
 Lubuchow Ka. Lubochow.
 Lugk Ka. Ług, a.
 Lukaitz Ka. Łukawica.
 Lübbinchen G. Lubink, a.
 Madlow Kh. Módlej, e, ž.
 Mallenchen Ka. Jazorce, ore.
 Markersdorf G. Markošyce, yc.

- Mattendorf Kh. Matyjoce.
 Maust Kh. Us (Hus), a.
 Mehlen G. Malin.
 Merzdorf Kh. Žylowk, a.
 Meurow Ka. Murjow.
 Milkendorf Kh. Górna, eje, ž.
 Missen Ka. Pšynje, ego, sr.
 Mlode Ka. Mlože, ow.
 Mocho Lu. Mochow.
 Mulkwitz Ž. Malksa, e.
 Mukesch Ka. Mokaf, rja.
 Mukro Gr. Mokre, ego, sr.
 Mukwar Ka. Mukwař, rja.
 Mühlendorf Lu. Rězaki, ow.
 Münchehofe Lu. Michow.
 Müschen Kh. Myšyn.
 Nablat Ž. Nabłoto, a.
 Nauendorf Ž. Glinsk, a.
 Nauendorf Ł. Měšk, a.
 Naundorf Ka. Njabožkojce.
 Naundorf b. Ruhl. Ka. Łucka, i.
 Nebendorf Ka. Njabodojce.
 Nehsdorf Ł. Nažějce, ec.
 Neu-Byhlenhre Lu. Běla Górká.
 Neudorf Ka. Nowa Wjes.
 Neudörfel G. Nowa Wjaska, i.
 Neuendorf Kh. Nowa Wjes.
 Neuhausen Kh. Kopańce, ańc.
 Neusorge Ka. Nowe Městko, a.
 Niemitsch G. Něm(je)šk, a.
 Niewitz Ł. Niwice.
 Nossdorf Ž. Nosydlojce.
 Oegeln G. Huglina, y.
 Oelsnig Kh. Wólšynka, i.
 Ogrose Ka. Ogrozyna, y.
 Ostro Kh. Wóťrow.
 Ottendorf Kh. Otašojce.
 Pademagk Ł. Podmokla, eje.
 Papitz Kh. Popoje.
 Papproth Gr. Paprotna, eje, ž.
 Paradies Ka. Raj, a.
 Petershayn Ka. Wiki, ow.
 Pinnow Lu. Pnjow.
 Plesse G. Stwěšno, a, sr.
 Plieskendorf Ka. Wjelchna, eje, ž.
 Podgola Kh. Pódgola, e.
 Pohsen G. Póžym, a.
 Pokuschel Ž. Pokužel, a.
 Preilack Kh. Příluk, a.
 Preschen Ž. Rjaščaň, nja. [Wr.-]
 Pritzen Ka. Přicyň.
 Proschin Gr. Prožym, a.
 Pulsberg Gr. Lutobof, rja.
 Rackow Ka. Rakow.
 Raddusch Ka. Raduš, a.
 Raden Ž. Radoń, mja.
 Radensdorf Lu. Radoń, mja.
 Radensdorf b. Drebk. Ka. Rado-
 wašoje.
 Radensdorf Ka. Radowańk, a.
 Radeweise Gr. Radowiz, e (lěpje
 Radowjes, wsy), ž.
 Radewiese Kh. Radojz, e (lěpje
 Radojs, y).
 Ragow Ka. Rogow.
 Rantzow Ka. Raňšow.
 Rauno Ka. Rowna, eje, ž.
 Rehnsdorf Ka. Raduše, a.
 Reinbusch Kh. Rampuš, a.
 Recklin Ka. Reklin.
 Redlitz Ka. Rěwojce.
 Reddern Ka. Rědof, rja.
 Rehhayn Ł. Rydaň, nja.
 Reichenbach G. Rychbach, a.
 Reichersdorf G. Rychartojce.
 Reppist Ka. Rěpišco, a.
 Repten Ka. Herpna, y.
 Ressen Ka. Rašyny, šyn.
 Rettgensdorf Ka. Radochlice.
 Reuden Ka. Rudna, eje, ž.
 Reuthen Gr. Ruši, Ruš, pl.
 Rogosna Kh. Rogozna, y.
 Rochusthal Ka. Rochusowy, ego.
 Roitz Gr. Rajc, a.
 Rosendorf Ka. Zasrjew, a.
 Ruben Kh. Rubyn.
 Rutzke Ł. Cernjow.
 Sackro Lu. Zakrjo, a, sr.

- Sadersdorf G. Sazarjece.
 Sado Ka. Žadov.
 Sahlhausen Ka. Zakuž, a.
 Sachsendorf Kh. Knorawa, y.
 Sakasne Kh. Zakazní, nje, ž.
 Sakro Ž. Krje, Krijow.
 Salgast Ł. Załgosć, a.
 Sandow Kh. Žandow.
 Saspow Kh. Zaspy, ow.
 Sassleben Ka. Zaslomjeń, nja.
 Sattof Ka. Stotup, a.
 Sano Ka. Sowjo, ego.
 Särchen Ž. Zdżary, ar.
 Särchen Ka. Zdzark, a.
 Säritz Ka. Zarěc, a.
 Sedlitz Ka. Sedliščo, a.
 Seese Ka. Bžez, a.
 Sellessen Gr. Železna, eje, ž.
 Sergen Kh. Žargoń, nja.
 Settinchen Ka. Žytym, a.
 Siemersdorf Ž. Žimorojce.
 Siewisch Ka. Žiwize, iz.
 Sikadel Lu. Sykadłow.
 Skado Ka. Škodow.
 Skadow Kh. Škodow.
 Slamen Gr. Stomjeń, nja.
 Smarso Ž. Smaržow.
 Spruke G. Sprukow.
 Sylow Kh. Žyłow.
 Staakow Lu. Stoki, ow.
 Starzeddel G. Stare Sedlo, a.
 Steinitz Ka. Sčeńc, a.
 Steinkirchen Lu. Kamjenna,
 eje, ž.
 Stennewitz Ka. Sčenojce.
 Stossdorf Ł. Dlužanki, ow.
 Stöberitz Ka. Stobrice.
 Strado Ka. Strádow.
 Stradow Gr. Strádow.
 Straupitz Lu. Střupe, a.
 Strausdorf Gr. Struskojce.
 Strega G. Střegow.
 Striesow Kh. Strjazow.
 Strobitz Kh. Strobice.
 Suschow Ka. Zušow.
 Sylow Kh. Žyłow.
 Schadewitz Ka. Škodow.
 Schenkendorf G. Šenkojce.
 Schenkendöbern G. Derbno, a.
 Scheuno Ž. Brožance, ańc.
 Schlabendorf Ł. Chózyšća, ow.
 Schlagsdorf G. Slakojce.
 Schlepzig Lu. Slopišča, išč.
 Schlichow Kh. Slychow.
 Schnellwitz Kh. Chmiejlow.
 Schmogro Ka. Smogorjow.
 Schmogrow Kh. Smogorjow.
 Schnapsdorf Kh. Rozďzice.
 Schorbus Kh. Skjarbošc, a.
 Schölnitz Ka. Šelnica.
 Schöubeck Ka. Wóškalawa.
 Schöneiche G. Ženichow.
 Schönfeld Ka. Tlukón, mja.
 Schönheide Gr. Prašywica.
 Schönhöhe Kh. Šejnhejda, y.
 Taubendorf G. Duboje.
 Tauer Kh. Turej, e, ž.
 Tauersche Theeröfen Kh. Tu-
 rjańske Mazniki, ow.
 Terpe Gr. Terp, a.
 Terpt, Lu. Tarpe, ego, sr.
 Teuplitz Ž. Duplice.
 Tornitz Ka. Tarnojsk, a.
 Tornow Ka. Tornow.
 Tranitz Kh. Trawnica.
 Trattendorf Gr. Dubrawa.
 Trebendorf Kh. Trjebejce.
 Treppendorf Lu. Raňchow.
 Tschernitz Ž. Čeřsk, a.
 Tschacksdorf Ž. Trěšojce.
 Turnow Kh. Tornow.
 Türkendorf Gr. Zakrjow.
 Vettersfelde G. Wjatřoje.
 Vorberg Ka. Barak, a.
 Wadelsdorf Gr. Zakrejc, a.
 Waldow Lu. Waldow.
 Weinberge Ka. Komorowske Wi-
 nice, ow.

Weissagk Ka.	Ž. Ka.	Wusoka	Wolkenberg Gr.	Klęšnik, a.
(Hu-), eje, ž (3).			Wormlage Ka.	Wormlag, a.
Weltho G.	Wjeltow.		Woschko Ka.	Wóškow.
Welze Gr.	Wjelecej, e, ž.		Wusswergk Lu.	Wózwjelsch, a.
Wendisch-Sorno Ka.	Žarnow.		Wüst-Drewitz Kh.	Drejce.
Werben Kh.	Wjerbno, a, sr.		Wüstenhayn Ka.	Huštań, nja.
Werchow Ka.	Wjefchownja, e.		Zahsow Kh.	Cazow.
Wesko Gr.	Wjaska, i.		Zauche Lu.	Něwa, lěp. Niwa, y.
Wettigmühle Ka.	Wjatk, a.		Zauchel Ž.	Suchol, a.
Wiesendorf Kh.	Nasefice, eńce.		Zelz Ž.	Sele, a.
Wilhelmsthal Gr.	Wylemojce.		Zerkwitz Ka.	Cerkwice.
Wilmersdorf Kh.	Rogozna, y.		Zinnitz Ka.	Synjeńce, eńce.
Wilschnitz G.	Wólšnica.		Zschipkau Ka.	Šejkow.
Wintdorf Kh.	Wintorp, a.		Zschorna Ž.	Carna, eje, ž.
Wirchenblatt G.	Wjerchne Bloto, a.		Zschornogosda Ka.	Carny gózd, a.
Witzen Ž.	Wicyń.		Zürchel Ł.	Carchel, chla.
Wolfshayn Gr.	Šisej, e, ž.		Zwieto Ka.	Swětow.

3. Réki, hory, hole, lesy.

Bajawa góra,	Berg b.	Byhlen Lu.	Kschischocke,	Fluss bei Vetschau
Börste,	Fluss	Lu.	Ka.	Krišowka.
Braut,	Berg	Ł.	Lugk der,	Bruch bei Salgast Ka.
Byhlener See Lu.	Bělinski jazor.		Ług,	a.
Duber Heide Ka.	Dubowa góla.		Lubst,	Fluss G.
Dunaj,	Fluss b.	Peitz Kh.	Lubostna,	eje.
Elster,	Fluss	Ka.	Milanka,	Spreearm Lu.
Pförtener Thiergarten Ž.	Zwě-		Mutnitz,	Spreearm Lu.
rjenc.			Neisse.	Nysa, y.
Grobla,	Spreearm	Lu.	Spreewald,	Błota, ow.
Heilige Land G.	Swjata Zemja.		Spree.	Sprowja.
Kjandrosowa góra,	Berg b.	Drach-	Schlossberg	Kh.
hausen Kh.		hausen	Grod.	
Koblo-See b.	Straupitz Lu.	Kob-	Skyro,	Teich Ka.
lowski jazor.			Teichowy gat.	
			Teich,	Obere und Untere Kh.
			Górny a Dolny gat.	
			Teufelsteich b.	Peitz Kh.
			Car-	towy gat.

Wobsah.

Statistika Serbow sakskeho kralestwa. Zestajal
dr. Ernst Muka str. 3—241.

Ósma E. M. Monse w Budysinje.

W o b s a h.

Statistika Serbow sakskeho kralestwa str. 3—241.

Z tutym wudawaju so:

- 79) Štyrihlósne mužske chory. Zestajał
K. A. Kocor.
-

NB. W knihikupstwach przedawa so tutón dwójny
zešíwk po 3 M. W knihiskładze M. S. dawa so rabatt.

Extrawoćiś cyleje „Statistiki Hornjeje a Delnjeje Łužicy“
a też kharta wot dr. Muki móže so dostać pôla jeje spisacela
abo pôla administrátora „Łužicy“.

Kharta płaci w knihikupstwje 75 p.

Na dary za dom M. S. a na přinoški sobustawow kwituje
pokladnik M. Mjetwa (po němsku: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen,
Sachsen) we „Łužicy“ a w tutym Časopisu.

W redakcji Časopisa móže so dostać:

- 1) Historija serbskeho naroda. Spisaštaj W. Boguslawski a M. Hórník. 1884. 3 M.
- 2) Syntax der wendischen Sprache in der Oberlausitz von Georg Liebsch. 1884. 4 M.

W knihiskładze M. S. a pola k. Mjetwy je za 1 M. na předań:

Swětločišcowa podobizna J. E. Smolerja (wobraz
sam 30 × 20 cm.), rysowana wot wučerja Knjeza.

